FERDİ TAYFUR

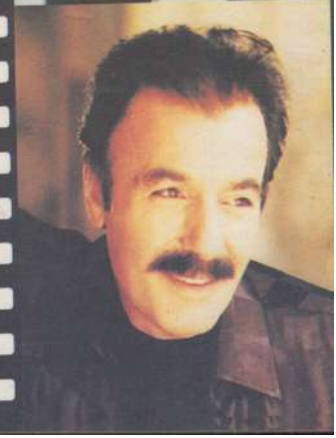
Şekerci Çırağı

ROMAN

KORA YAYIN

FERDİ TAYFUR

Şekerci Çırağı

Şekerci çırağının yükselişi midir, yoksa Ferdi Tayfur'un özyaşam öyküsü mü? Değil! Hem sıradan bir insanın yaşam mücadelesini, hem de bir sanatçının yaşamından kesitleri buluyoruz bir arada. Bireysel gibi gözüken yürüyüşün toplumsal boyutlarını, tüm olumsuz koşullara rağmen, insani, sevecen ve yer yer isyankâr, kısaca insanın yaşamdaki suretinin tüm yansımasıyla varoluşunu duyumsamaktayız bu anıromanı okurken. Dalıp dalıp giderken, bir yerde ana konunun omurgasına döndüğümüzü ve yeniden dalıp gittiğimizi görürüz. Tüm bu gel gitler arasında, Şekerci Çırağı'nın yaşam kesitinin Ferdi Tayfur'un yaşamıyla örtüştüğünü sanırız. Oysa bir de bakarız ki, ikisi de yollarını ayırmış. Aslında sıradan bir yaşamın şaşkınlıklarla dolu sahnelerinin toplamı gibidir bu anıroman.

Yaşadığımız koşullar kahramanlara hep ihtiyaç duyar. O da kahramanların çıktığı yoksul yerlerin temsilcisidir bu anıromanda. Bir kahramandır, bir Şekerci Çırağıdır; seven, sevilen, nefret edilen. Çaresiz ama umutlu. Bu umudunu ve direncini yaşamına ilke etmiş ve hedefine varmak için mücadeleyi elden bırakmamış bir insanın öyküsü gibi görünse de aslında halkın yaşamının bilinen bir adda yansımasıdır.

Halkın toplam ifadesi, hep kahramanlar olmuştur dün ve günümüzde. Yarınsa halkın tamamının kahraman olacağı gündür. İşte, Şekerci Çırağı, halkının kahraman olacağını gören bir insanın kahramanca yaşam öyküsüdür.

Yaşam bitince vekaletini sanata bırakır. Şekerci Çırağı, aldığı bu vekaleti günümüze aktaran bir sorumluluk örneğidir. Okuyun, göreceksiniz.

ISBN 975-7957-99-2

9 789757 957997

KORA YAYIN

FERDİ TAYFUR

Şekerci Çırağı

KORA

Kora Yayın: 97
Roman Dizisi: 7

ISBN 975 - 7957 - 99 - 2

Ferdi Tayfur: Şekerci Çırağı
Yayın Yönetmeni: İsmet Arslan
Düzelti: Melek Bulut
Kapak Fatoğrafları (Renkli): Koray Kasap
Çizim (Şekeci Çırağı): Mustafa Işık
Kapak, Renk Ayrımı: Seval Grafik
Baskı - Cilt: Kayhan Matbaası (Tel: 576 01 36)
Birinci Baskı: Nisan 2003

(Kora, Berfin Basın Yayın ve Tic. Ltd. Şti. kuruluşudur.)

Berfin Basın Yayın ve Tic Ltd. Şti.
Cağaloğlu Yokuşu, Evren Han Kat:3
No:29 / 56 Cağaloğlu 34440 - İstanbul
Tel: (0.212) 513 79 00 Fax: 512 37 20

FERDİ TAYFUR

Şekerci Çırağı

- Roman -

KORAYAYIN

SUNUŞ

Hep, kendi kendime sorar dururdum...

"Acaba ben, ilerde bir gün hayatımı yazsam; kaleme alacağım konu; ya da konular insanların ilgisini çeker mi?" diye.

Sonra düşündüm de, resmen saçmalıyordum. Öyle ya, birşeyler yazmaya çalışacağım; insanlar beğenir mi, ilgilerini çeker mi diye, daha en başında sınıfta kalıyorum!..

Sonra tekme attım kendime. Çünkü saçma bir düşünceydi benimki. Bunca şarkılar bestelemiş, şarkı sözleri yazmış, filmler çekmiş, hasılat rekorlarını altüst etmiş; senaryolar yazmış, filmler yönetmiş; akla hayale gelmeyecek kalabalıklara konserler vermiş kaç kişiyi sayabilirsiniz? Hem de zerre kadar abartmadan.

Aksine, reklam olabilecek birçok faktörden kaçınmama rağmen; sadece filmler ve plaklarımdan kazandığım şöhretle yıkılan halk gazinolarının sahneleri, kırılan hasılat rekorları ve seyirci rekorları... Bunun adı düpedüz başarıydı. Başkaca bir tarifi olamaz. Olsa olsa; kıskanıp çekemeyenlerin, tekel tröst zihniyetlerin uydurma, yalan ve karalama kampanyaları olurdu. Başka bir izahı da olamaz.

Eğer çok merak ediliyorsa, bu başarının sırrı araştırılmalıdır. Halkın arasına karışarak araştırılmalıdır: "Neden bu adama bu aşırı ilgi? Neden bu kadar bu genç bir şarkıcıyı; yaşlısı genci baş tacı ediyor; rekorları altüst ediyor?" Yani, kulaktan dolma bilgilerle masa başında ahkam kesilmemeli. Doğruya eğri gözle bakarsan, doğruyu eğersin. Olayları kendine göre yorumlarsan, kulakların çok sesliliği duyamaz olur!..

Nasıl başardım?..

Bana göre, birincisi: Sarıldığım inanca gerçekten hayatımı koydum ve çok çalıştım.

İkincisi: Aşırı dürüstüm... tehlikeli dürüst!.. Nasıl mı tehlikeli? Tehlike tamamen kendimedir. Çünkü hem dürüst, hem saf olmak kişiye mutlaka zarar verir.

Eğer kendini gerçekten dürüst ve iyi insan olma yoluna koymuşsan ki, bu çok ulvi bir davranıştır, mutlaka uyanık olman gerekir. Çünkü her an yamyamlara yem olabilirsin. Ben iyi olmaya çalıştım, oldum ama uyanık olamadım. Bakmayın öyle; "Halk yok cahilmiş de; yok iyiyi güzeli seçmesini bilmiyormuş da..." Bunlar kaçış laflarıdır. Halk insanın gözünden anlar ne mal olduğunu!.. Halkın gözünden ise hiçbir şey kaçmaz.

Üçüncüsü: Halk inandığı, sevdiği insanın arkasında olmak; onunla bağırmak, haykırmak, ağlamak ister; onunla gülmek ister. Yalın, yalansız olmasını, inandırıcı olmasını ister...

Peki bu mümkün mü? Yani yalın, yalansız ve dürüst. Bu tabii ki insanına göre değişir. Bazı sanatçılar vardır, doyumsuzdur. Dedikodu onların hayatıdır. Asparagas için yapmayacakları yoktur. Mutlaka, yaptığı işin yanında reklam olacak ne varsa kullanırlar. Bu da tabii magazin medyasının işine gelir.

Gerçekten sanat yapanları, gerçek sanatçıları çok ayrı tutmalıyız. Eğer gerçek sanatçıyı da bu kefeye koyarsak haksızlık etmiş oluruz. Çünkü onların; sansasyonla, palavrayla, asparagasla hiç ilgileri olmaz. Sanatta zaten bunlara zaman yoktur. Sanat, gecesini gündüzüne katıp çalışmak, çalışmak ve çalışmak gerektirir.

Hiçbir sevgi, hiçbir sevgili, hiçbir koca, hiçbir kadın, çocuk, ana, baba... sanat kadar kıskanç olamaz. Yaptığın sanat dalı ne olursa olsun, seni bir başkasıyla paylaşmaz. Eğer böyle bir şey olursa da gözünün yaşına bakmaz; seni çok uzaklara atar ve unutturur kendini.

Belki bu saydıklarım kimi sanatçılara göre doğru olmayabilir. O sanatçılar, sanatı ikinci planda sürdürebilirler. Ben kendimden yola çıkarak konuşuyorum. Ben ikisini bir koltukta taşıyamadım. Bunu başaramadım. Ya aşık oldum, yaptığım işi unuttum; ya da işime dört elle sarıldım, aşkımı unuttum!

Bu çelişkili, bu ikilemli hayatımda kırdığım insanlar olmuşsa, herkesten özür dilerim...

Şubat 1980'den, bir not...

Ferdi Tayfur

Belli ki adam, ukala'nın tekiydi...

Cebindeki biraz parasının sayesinde bacak bacak üstüne atmış; ikide bir ayaklarını, bacaklarını titretmekte...

"E e!.. Hani sen diyordun ki, ben hiç okula gidemedim?"

Daldığım dergiden başımı sesin geldiği yöne umursamazca kaldırıp baktım; konuşmak gelmiyordu içimden. Bir sonraki sahnenin hazırlıkları yapılıyordu.

"Bana mı seslendiniz?" dedim.

"Evet!" dedi. "Geçen gün bir yerlerde okudum, bir şeyler yazacağını..."

"Ne var bunda?" dedim.

"Yok yani! Yazı yazma işi başka bir iştir. Öyle şarkı türkü söylemeye benzemez de!.."

"Pekii hangisi sizce zordur?"

Durdu, düşündü... Bekledim, yüzüne uzun uzun baktım. Sanırım anladı içinden çıkamayacağını. Aklı sıra beni köşeye sıkıştırıp, uyuzunu kaşıyacak! Hani hayatında hiç açlık nedir bilmeyen, yokluk nedir yaşamamış; işi gücü, oturduğu yerden insanların tepesinden bakmak olan; asalet arayan ama bir türlü bulamayan tipler vardır. Bir konuştu mu, önünde kimsenin duramadığı tipler. Sanırım bu da o tiplerden biriydi...

"Şeey!" dedi kıvırdı. "Beni yanlış anlama ama..." Etrafına bakındı. Bir başka arkadaş da bekliyordu lafın sonunu.

Çünkü karşılarında ben vardım; yani, Ferdi Tayfur...

Hani şu ilk filmiyle; avantür ve seks fimleri yüzünden sinemaya küsen halkın tekrar sinema önlerinde kuyruklar oluşturmasını sağlayan... Hani şu Orhancı'lar, Ferdiciler'in başlangıcı olan... Ve hani şu; nereye baksan onun resmini gördüğün, tüm rekorları altüst eden... Hani şu; şarkılarıyla hemen gönüllere giriveren... "Tu kaka!" ettikleri, "Arabeskçi" dedikleri genç adam. Onu her zaman ellerine geçiremezlerdi. Hazır yakalamışken, ıcığını cıcığını çıkarmaları gerekirdi...

"Yoo!" dedim. "Ben kolay kolay yanlış anlamam. Anlamadığım bir şey olursa, sorar öğrenirim. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp!.."

Gene; "Yok yani..." dedi. "Sanırım yazmak, belli bir birikim, belli bir kültür düzeyi, noktasını virgülünü koymak, anlatmak, ne bileyim yani işte!?."

"Haklısınız!" dedim. "Siz sanırım okula gitmekle, okumayı karıştırdınız, bir tuttunuz! Bana göre okula gitmek başka, okumak başka. Bunları ayırmak gerek. Önemli olan yazmak değil, okumaktır. Önce ne olursa olsun, okumak, okumak, okumaktır. Gerisi kolay... İmla kuralı yoktu Çivi devrinde. Ama, insanların ne demek istediklerini anlayıp çözdüler. Eğer kayalara, taşlara yazılan bu geçmişi, insanlar çok okuyup çok araştırmamış olsalardı, onlar da çözemezlerdi. Boşverin, ben yazayım da; noktasını virgülünü siz koyun."

"Yok, yani şöyle!" dedi, kıvırdı gene.

Setçi Soner geldi:

"Set hazır Ferdi abi!" dedi de, kurtuldum sınavdan!..

***

Benim geldiğim, 70'li yıllarda, ortalık bu kadar toz duman değildi ama sorunlar aynıydı.

Kötü yönetimler ve dış borçlar; terör, enflasyon, yokluk, sefalet, işsizlik; itilip kakılmak, horlanmak, dışlanmak, hortumlanmak; parasızsan gereksizsin anlayışı; altta kalanın canı çıksın düşüncesi, ikiyüzlülük... Bastırılan gençliğin çığlığı. Bastırılan vatandaşın, emeğine karşı yapılan haksızlıklara başkaldırısı.

Ve bir yanda da güncel patlayan şarkılar. Fantezi müzik!.. Sonradan adına Arabesk dedikleri! Tamamen bugünü, yani yaşadığımız anı anlatan sözler... Radyolarımızda yasak diye, çok sonraları Çağdaş Türk Müziği eserlerinin yavaş yavaş yayınlanması ve bu çizgiye yakın yapılan yine güncel şarkılar...

1960'lı yıllar...

Kara gurbet devrinin başlaması; yani, Avrupa'ya işçi sevkiyatları... Nuri Sesigüzel, Ahmet Sezgin, Yıldız Tezcan, Şükran Ay... Bunlar o yılların, en önde gelen yıldızlarıydı.

Nuri Sesigüzel'i; "Sarı sabahlıkta yakışmaz mı güzele..." adlı uzun havayla tanıdım.

Yıldız Tezcan'ı; ağlamaklı -belki yanılıyor olabilirim affedin- "Parayla saadet olmaz" ve buna benzer çok yanık şarkılarla, türkülerle tanıdım.

Yıldıray Çınar'ı; "Aman dünya ne dar imiş"le tanıdım.

Ve bu yıldızlar fimler çektiler; filmlerine gittim. Açık söylemem gerekirse, filmlerini hiç beğenmezdim. Ama tüm bunlar, bir araştırma, öğrenme okulu oldu benim için.

Ben önceleri şarkıcılıktan öte, film yıldızlığını çok istiyordum! Bana biraz ters geliyordu -o zamanki çocuksu düşüncem olabilir- artist ya da aktristin sinemada kazandığı şöhreti kullanarak sahneye çıkması. Sesleri olmayan, notaları, usulleri olmayanların, birkaç şarkı ezberlemekle sahnelerde boy göstermesi. Yıllarca koca koca perdelerde dev gibi görünen, gönüllerde taht kuran bu sanatçıların, para kazanmak uğruna bir yandan da asıl işlerinden kopmaları...

Şimdi bana da diyeceksiniz ki: "Sen de şarkıcılıktan şöhret olup Yeşilçam'a atılmadın mı?"

Çok doğru; benim o günlerdeki çocuksu düşüncemdi bu ve bu işi yani perdeden sahneye geçip de yapamayanlara yönelikti. Şimdi örnek vermek gerekirse; başta çok sevdiğim, çok çok hayranı olduğum rahmetli Ayhan Işık; sonra gene çok sevdiğim, hayranlığın ötesinde fanatiği olduğum o güzeller güzeli, o hanımefendilerin hanımefendisi, o Yeşilçam'ın küçükhanımefendisi; rahmetli Belgin Doruk ve başkaları. Bu yıldızlar sinemamızın gözbebekleri, gönüllerimizin kralları, kraliçeleriydi. Mesela Sadri abi (Sadri Alışık) bana göre güzeldi onun o esprileri. Turist Ömer tiplemesiyle de halkı sarıyordu.

Yanlış anlamayın lütfen, çünkü bu gibi hallerde çok ahkam kesen olur. Çok bilmişi olan bir ülkede yaşıyoruz. Eğer ben sinemada başarılı olamayacağıma inanmış olsaydım, kesinlikle perdeye geçmezdim. Dedim ya, benim tek aşkım sinema yıldızı olmaktı. Ama tutunacak dalım, çalacak kapım yoktu. Bilmiyordum ve cahildim. Belki benim bu olağanüstü tutkum, sinemaya olan aşkım; beni bu yıldızları seyrederken, bilmeden eleştirmen de yapmıştır.

Daha sonra bestelerimi seslendirerek şöhreti yakalayıp film dünyasına atıldığımda; işte o kimi oyunlarını beğenmediğim, kimini beğendiğim büyüklerimin rollerini oynama fırsatım da doğmuş oldu! Düşünün; hayatta ölümüne istediğiniz, ölümüne sevdiğiniz bir sanat dalı ellerinize veriliyor!..

İşte o gün gelip çatmıştı. Yani o çocuksu tanrıya yalvarışlarımın, dualarımın kabul olduğu gün.

Saner filmin sahibi, değerli ağabeyim Hulki Saner bey, beni süzüyordu. Zaman zaman gözlüğünün altından, ya da üstünden. Ve altı filmlik mukavele ve ilk film: Çeşme. İlk yönetmenim: Değerli kardeşim ve arkadaşım Temel Gürsu. Ve sonra hasılatları altüst eden filmlerin serüveni başlamıştı. Ve o güne kadar görülmemiş hasılatlar, o güne kadar görülmemiş gişe rekorları...

Şunu da söylemeden geçemeyeceğim: Eğer o ilk filmimde sergilediğim karasevda hikayesindeki, ağanın kızına aşık masum gencin oyun hakkını veremeseydim, ondan sonraki filmleri kesinlikle çekemezdim. Çünkü sesiyle gelip film çekenleri de görmüştük; tutturamamışlar, dolayısıyla da sinemayı bırakmışlardı. Burada şunu da söylemek isterim: Tamam ben şarkıcıydım, fantezi şarkılar besteliyordum ama içimde hep sinema aşkı baskındı.

Bana sorarsanız; "Şarkıcılar arasında en iyi oyuncu kimdir?" diye, Zeki Müren derim. İlk kez onunla tanıdım Tan Sineması'nı. Onun oyununu severdim. Onda bir başkalık vardı. Onun filminde aşk vardı, sevda vardı, yoksulluğun, ezilmişliğin başkaldırısı ve azmi vardı. Belgin Doruk'tu sevdiği kız... Çok yakışmışlardı birbirlerine... Zeki Müren'in tek dayanağı vardı filmde; o da sesiydi.

Hatırladığım kadarıyla, sesinin peşinde bir genci oynuyordu. Ama oynamıyordu da; bizim gibi fakir, ezilmiş, kabiliyetli çocuklara, sanki yol gösteriyordu. En başıydı kendimi yavaş yavaş görmemin, kendimde bir şeyler olduğunun farkına varmamın. Defalarca gitmişimdir. Aklımdan çıkaramıyordum o filmdeki sanatçıyı. Yüzündeki, sesindeki şefkati, iyiliği, güzelliği cömertçe dağıtan. Hep böyle bir ağabeyim olmasının özlemini içimde büyütmüştüm. Babasızlığımın ilk yılları olması da, dik başımı ister istemez yana düşürmüştü. "Başını dik tut oğlum!" diyecek birinin olmadığı ben Ferdi Tayfur ve yanıbaşımda ölen gencecik kocasına ağıtlar yakıp ağlayan annem...

İşte böyle çaresizliğin yaftasını taşırken boynumda, tanıdım o sesi. O da benim gibiydi; itililip kakılırken boynunu büküşü ne çok benziyordu bana. Buna filmin konusu; hasret, yokluk, ezilmişlik de eklenince, bir de o yanık, tok sesinden çok düzgün bir Türkçeyle okuduğu şarkılar ve kendi sesinden konuşması... İşte bizim gibi yoksul ve kader kurbanlarının gerçek tercümanı. Gel de ağlama! Gel de, en iyisini ben yaparım diye hayaller kurma! Mümkün mü? İlk seyrettiğim filmi "Beklenen Şarkı"ydı.

Adana Abidinpaşa Caddesi'ndeki Asri Fırın'ın yanında Tan Sineması...

Bu sinemada aşık oldum filmlerdeki güzellere. Bu sinemada attım gelecek günlerimin temellerini. Uçsuz bucaksız hayallerin okyanusuna daldım ilk kez bu sinemada.

Bu sinemada öğrendim ilk ve son yabancı şarkıyı yani, "Avere mu"yu. İlk kez bu sinemada başardım taklit yapmayı.

Ve ilk kez bu sinemada öğrendim; hırsızın çocuğunun hırsız, hakimin çocuğunun, hakim olmayacağını!..

Yine ilk kez bu sinemada gördüm aşkların en güzelini.

İlk kez burada gördüm zaferleri ve yıkılışları...

İlk kez burada ağladım salya sümük, anamın ağıtlarına refakatimi saymazsak.

İlk kez bu sinemada güldüm karnım yırtılırcasına, azar işite işite teşrifatçılardan; çocuk gözlerime çevrilen el fenerlerinin keskin projektörüne inat; tıpkı bugün o koca sahne ışıklarının hayatımın her dönemecinde beni aydınlatacağından habersiz.

İlk kez buraya, yani umutların hayallerin mabedine kaçtım annemden ve övey babamdan habersiz!.. Küçük Saat Meydanı'nda biten, hemen Asri Fırın'ın köşesinden Durdane teyzemin Tepebağ'daki evlerine çıkılan...

Velhasıl, çok sevmiştim Tan Sineması'nı, Abidinpaşa Caddesi'ni. Tarihi Taşköprü'den başlayan bu caddede çok dolaştım. Ellerim; dizi yamalı şeker, nişasta, tahin kokan küçücük pantolonumun soğuk astarı yırtık cebinde...

Çok baktım Tan Sineması'nın önündeki afişlere ağzım sulanarak; kendimi Raj Kapor'un, Zeki Müren'in yerine koyup, çok roller yaptım; ufacık dünyamın kocaman sahnesinde...

Burada ilk isyanım; Raj Kapor'un öz babası Hakim Mithat'ın tavrına ve Raci'yi kaçırıp hırsız yapan eşkıya Kaya'ya...

Burada sıktım ilk kez ufacık yumruğumu: Belgin Doruk'un verem hastalığına; Zeki Müren'in, kiraladığı smokini, arkasındaki etiketi unutarak giymesine; ona ve yoksulluğuna gülenlere...

Ve son olarak, başınızı ağrıtmadan:

Burada sevdim Cahide Sonku'yu...

Bu sinemada hayranlıkla başımı tavana dikip en önde, tahta koltukların rahatsızlığına aldırmadan, "Duhuliye" de oturup burada tanıdım, Turan Seyfioğlu'nu.

Burada yıkıldım ilk kez; "Duhuliye"nin yirmibeşten, otuzbeş kuruşa çıkışına!..

Çaresizliği ilk kez burada tattım ve ağladım evimin dışında.

Kapıda bilet kesen, bir dudağı yerde bir dudağı gökteki zenci kapıcıya yalvarmadım almayınca içeri, ilk sessiz küfrümle burada tanıştım ve kaçtım...

Bir daha görmedim; o büyülü, o umutların, hayallerin, sevinç ve gözyaşlarının yaşandığı TAN Sineması'nı... Ta ki, gençliğimin en deli dolu onbeş onaltısında, Yeni Ünal Sineması'nın önünde; yağan yağmurlara, bağrıma çakan soğuklara ve o semtin; Hapçı, Sarhoş, Yankesici, Kumarcı, Belalı, Çeteci!.. veletlerine aldırmadan, saatler önce gelip annemden yalvar yakar borç aldığım parayla, bir keşin içeceğini çıkarmak için satıcı oluşu gibi; önceden aldığım beş on bileti karaborsada satıncaya kadar bırakmadım sevdamın, tutkumun peşini!..

Bunun adını siz koyun; bunun tarifini bana siz yapın...

Burada yok olmak, burada bir hapçının, bir sarhoşun öfkesinden kaçamayıp bıçaklanmak, hiç yere çocuk sayılır yaşta ölmek de olabilirdi. Ama olsundu! Bunun adı aşktı, tutkuydu!

Ne güzel bir sözdür: "Aşk, uğrunda ölünebiliyorsa aşktır."

Ama ben öyle hapçılara, sarhoşlara yem olacak kadar ne aptaldım ve ne de uyanık!.. Ortalarda dolaşıyor ama görünmüyordum. Anlamışlardı benim ne denli tutkun olduğumu; sadece filmlerin vizyona konuluşunun ilk günü, ticari amaç taşımadan karaborsa yaptığımı!.. Yoksa bir gece, hemen ilerdeki Kasaplar Çarşısı'nın karanlık arka sokaklarında, hayvanların yığın yığın kemiklerinin atıldığı dükkanların önündeki kaldırımlarda bulurlardı leşimi!..

İşte size azmin; işte size ne istediğini, neyin peşinde inatla, inançla, yılmadan usanmadan ve hatta ölümü bile göze alarak hayatın mektebini sinema önlerinde ve zaman zaman mahallesinde ve köyde çiftliklerde okuyan, içi sanat ateşiyle kavrula kavrula hedefe ilerleyen bir çocuğun hikayesi...

Bu sanat denilen mucize dalda, sanırım önce yapıp sonra konuşmak en doğrusu olsa gerek. Ben de hep bunu yapmaya çalıştım durdum. Bazen öyle sustum ki; karşımdaki insanlar için için kudurmuşlardır belki. Çünkü onlar bir olsaydı benim yerimde!.. Ama, doğa çokta cömert değildir. Yani biri daha olması çok zordur. Çünkü Allahın özel kulları hep tektir...

Söz söyleme bana göre bir sanattır. Hitap etmekse, hitabe sanatı. Ve susma sanatı!.. "Susma sanatı da var mıymış?" dediğinizi duyar gibiyim; evet var. Bir büyük insan, şöyle söylemiştir:

"Susma sanatının, söyleme sanatı gibi gerçek ve ince bir sanat olduğunu anlamak şöyle dursun, çoğumuzun bu sanatın varlığından haberi bile yoktur. Güzel söylemek ile elde edilebilecek bir takım nimetler vardır. Söyleyerek kazanabildiklerimize karşı söyleyerek kaybettiklerimiz de pek çoktur." **/İsmail Hakkı Baltacıoğlu/**

Obalar Caddesi'ndeki yazlık halk sinemasının o devasa beyaz perdesinin altındaki yazıyı, o çocukluk usumun derinliklerine kazımıştım. Tam bana göreydi bu yazı. Kendi içime kapanıklığıma bir arka, bir destek bulmuş gibi; o yazıyı hep okurdum, hep okurdum, hep okurdum: **"Söz gümüş ise, sükut altındır."**

Ama ben daha da kıymetlisini seçtim; yaşadığım hayatın ve şartlarımın elverdiği ölçüde: "Pırlantasını" yani Sükutu ve Sabrı. Sükut ve Sabır birarada olursa; bence altın gümüş değil, olsa olsa pırlanta olurdu!

Belki benim sükutu, yani susmayı övmemi yadırgayacaksınız. Gördüğüm, yaşadığım olayları, başarıları, sevinçleri, gözyaşlarımı... neden daha önce konuşup paylaşmadığımı; neden anlatmadığımı sorgulayacaksınız.

Kime, nerede ve nasıl anlatabilirdim?

Hiç kolay olmasa gerek; benim gibi altı yaşında kaderin tokadını yiyip sesi soluğu bastırılan biri için. Çünkü ilk gözümü açtığımda bu öğretilmişti bana; içine kapanıklık!.. Sonra horgörülmeyi, itilip kakılmayı, insanlar arasında hep uste çıkmak için ne çirkinlikler yaşandığını ve bunların bir ölçüsünün olmadığını yaşayıp seyrettim. Saygısızlığın, görgüsüzlüğün, haksızken haklıymış gibi görünme çabalarının gene insanlara has olduğunu gördüm ve yaşadım. Ve sustum... Acele etmemeğe, telaşa kapılmamağa çalıştım. Alçakgönüllü bir insan olma alışkanlığını edinmek için dişimi sıktım, konuşmadım. "Konuş!" dediler, konuşmadım. Farkındaydım, oralı olmadım. Konuşmadım; çünkü, nasılsa herkes beni konuşuyordu...

"Eğer çabuk bitmek istiyorsan, kendini anlat sık sık. Bak nasıl farkına varamadan bir gecede yok olduğunu göreceksin."

Ve böylelerini çok gördüm. Sizler de çevrenizdeki insanları görmüşsünüzdür. Acele edip telaş kapılırız. Oysa hiç gerek yoktur; ne telaşa, ne de acele etmeye!

"Dünyayı biz döndürmüyoruz, dünya bizi döndürüyor."

Eğer bakmasını, farkına varmasını bilirsek aynı yerde olduğumuzu görürüz. Değişen tek şey o anki gördüğümüz, o anki duyduğumuzdur. Bekle, tekrar aynı yere geleceksin; yani olman gereken yere; yani var oluşunun en başına!.. Hep kalleş, hep zalim deyip öfkemizi çıkardığımız, bağırıp çağırdığımız, tepindiğimiz, hakaretler, küfürler savurduğumuz; dibine dinamitler koyup, dev matkaplar salarak deldiğimiz; hep yalan, hep hayal dediğimiz; üstüne basa basa verdiği nimetleri inkâr ettiğimiz gerçeğin ta kendisine; yani: Dünyaya!"

Sizlere rahmetli Zeki Müren'den bahsediyordum. Bakın nerelere geldik?

Gene de fazla dalmamalıyım! Pek yüzme bilmem de, boğulabilirim!..

***

Az önce, yukarıda saydığım yıllar; yani 70'ler...

O yıllarda pek çok ses ve saz sanatçısı vardı ama hepsini şimdi sıralamam pek kolay olmasa gerek. Sadece birkaçını analım: Sevim Tanürek, Şükran Ay, Rüştü Demirci, Selami Şahin, Erkin Koray, Şahin Gültekin, Nurettin Çamlıdağ, Yıldırım Gürses, Sinan Subaşı, Adnan Varveren, Neşet Ertaş, Adnan Şenses, Ajda Pekkan, Sezen Aksu, Baki Çallıoğlu, Modern Folk Üçlüsü, Mediha Demirkıran ve gene ustalardan Müzeyyen Senar, rahmetli Hamiyyet Yüceses, Neş'e Karaböcek, Suat Sayın, Selahattin Cesur, Erol Büyükburç. Sonra Berkant, Serpil Örümcer, Barış Manço, Cem Karaca...

Saydığım isimlerin, önceliğine sonralığına bakmayın lütfen. Ben bir devirden bahsediyorum. Neden bu hassasiyeti gösterdiğime gelince: Sanat camiası tıpkı asker ocağı gibidir. Kim önce geldiyse, kıdemli odur...

Hep derler ya: "O ne bilir canım, o daha dünkü çocuk!.. "

Bu sanatçılar, o yıllarda ülkemizi gerçekten sırtlarında taşıyan; saygın, terbiyeli, seviyeli, güzel şeyler yapmak için öne çıkan kişilerdi. Aralarından bir devi unutmam mümkün değil: Rahmetli Tanju Okan'ı. Neydi o heybet, neydi o ses, o yorum?

Ve işte bu sanatçılar, günümüzdeki kaptıkaçtıcılar gibi değildi. Ne yaptığını, oturup kalkmasını, konuşmasını bilen; dünya görüşü aydınlık sanatçılardı. Sanatlarının dışındaki bir takım hataları; huyları ya da alışkanlıkları, aşkları onları bağlar. İşin bu tarafı, biz dahil kimseyi ilgilendirmez...

"Kim senin yasını çiğnemedi ki söyle
Günahsız bir hayatın tadı ne ki söyle
Yaptığım kötülüğü kötülükle ödetirsen sen
Sen ile ben arasında ne fark kalır ki söyle?"
/Ömer Hayyam/

Bu başarıların onda birine bile ulaşamayanların, bir attı mı ortalığın toza dumana büründüğünü ülkemizde çok görmüşüzdür. Övünmek gibi olmasın ama; benimki kolay hasıraltı edilecek, ya da inkâr edilecek başarılardan değildi.

Şöyle bakın etrafınıza: Kaç kişi vardır yukarda saydığım meziyetlere sahip olan? Ben çok gördüm; hiçbir şey yapmadan yapmış gibi gösterilerek göklere çıkarılan, işi bitince de tekrar yere bırakılanları. Hani, bir de yerden alındığı gibi olsa adamım, hadi neyse! Nasılsa fazla bir kaybı yoktur!.. Ama, ne gezer? Perişandır zavallım! Savaştan çıkmış gibidir. Bu yolda çok şey öğretilmiş, tembih edilmiştir! Ama, hiçbir şey bilmiyordur; çünkü o bir "Tutma"dır. Yani yukardakiler ne derse, o da ona göre hareket eder. Sonuç hüsrandır.

Bense, hâlâ ne derler diye titriyorum. Yazıklar olsun bana ve benim gibilere!.. Onun bunun demeleriyle, insan nereye kadar başarılı olabilir? İşte bunun adı; içine kapanıklık, yüreğinde parlayan ışığı, yeteneği, birikimi gösterme cesaretsizliği!.. Tıpkı yıllar önce Konya'da Kuyumcu Mehmet abinin kartvizitini, iki ay cebimde taşıyışım ve bir gece rüyamda; şimdi oturduğum semtte, Emirgan sahilinde yüzerek denizden çıkışım gibi!..

Rüyamın ertesi günü, içimdeki aşağılık duygusunu bir sigara izmariti gibi attım yere, ezdim. "Lan!" dedim. "Öldün mü be!.."

Kaptım askerde ilerlettiğim bağlamamı. İlerlettiğim diyorum, nedeniyse şu: Onyedi onsekizimde pavyonlarda şarkı söylerken, otelde tanıştığım -o da otelde kalıyordu- Havacı Başçavuş, değerli dost Cevdet Özcan abi öğretmişti bana saz çalmayı. Kendisi Eskişehirliydi. Bugün çaldığım telli sazların ilk adımını Konya'da atmış oluyordum. Yüreği gerçekten çok temiz bir insan olan Cevdet abiye kucak dolusu selam ve sevgilerimi yolluyorum...

Kapıyı öğretmenler açar, ama içeri kendimiz girmeliyiz... **/Çin-atasözü /**

Sirkeci'de Doğubank İşhanı'ndaki, Plakçılar Çarşısı'na gittim. İçeri dalmadan önce bir iki saat gezindim durdum. Sanırım sazımı oralarda bir dükkana emanet bırakmıştım. Çünkü hatırladığım kadarıyla sazımı yanımda götürmemiştim. Yarım paket sigara tüttürdükten sonra ve de kimsenin benimle ilgilenmediğine kanaat getirince; daldım beni bugünlere taşıyacak, geri dönmenin çok kolay, ama fırsat bulmanın çok zor olduğu sihirli mahzene. Yani firavun mezarlığına inen merdivenden aşağı...

Eskiden Doğubank İşhanı'nın bu kısmına, yani bodrum katına, "Firavun Mezarlığı!" derlerdi. En alt koridora ayak bastığınızda ilk soluduğunuz, bol sigara dumanı ve devamlı kullanılmış kirli havaydı. Mutlaka havalandırması vardı ama her haliyle yetersizdi. Eğer bir de kış mevsimiyse; şikayetler daha da artar, hava kirliliği en üst seviyede olurdu. Sanırım bu yüzden firavun mezarlığı demişler...

Koridorun başında durdum, baktım. Plakçılar, karşılıklı sırayla dükkanlar... Ne de güzel görünüyordu. Büyülenmiş bakışlarımın altında zihnim cesaret arıyor, devamlı telkin edici düşüncelere dalıyordum.

En sıkışık anlarımda kendime sövüyor, hakaret ediyordum! O an, gene öyle yaptım. Dükkanlardan hafif sesler yayılıyor, 45 lik plaklar çalıyordu. Artık dayanacak gücüm kalmamıştı.

"Yeter artık, nedir bu korkaklık böyle? Elinde sazın, sabahın seherinde, Harem'de otobüsten indiğinde kim karşıladı seni?" dedim kendi kendime. (O yıllarda Boğaziçi köprüleri yoktu.) "Ne çabuk unuttun? En aciz, en aç, en susuz, en çaresiz hallerde benim arkadaşım, benim dostum, benim umudum olacağını?" dedi içimdeki öteki ben! Yani "içsel sesim."

Doğruydu, doğru söylüyordu.

"Her zaman seni gözleyen, her hareketini takip eden bir kamera olduğunu unutma!" diye sıkı sıkı tembih eden öteki beni, daha işin başında ekmiştim resmen. Bu da kendime en büyük ihanetti. Haklısın dedim, utandım kendimden!.. Oysa içimdeki

sesi; kendime en sadık dost-arkadaş yapmıştım. Sadece onunla dertleşir, onunla ağlar, onunla gülerdim.

Çocukluğumda bir türlü tanışamadığım o mübarek, o nur yüzlü öğretmenlerden, o aydınlığın gerçek mabedi okula gidemediğimden bu duyguyu öylesine benimsemiştim ki, onsuz olamıyordum. Ya onunla gururlanıyor, ya da onunla utanıyordum. Yani içimdeki öteki benle...

İşte yine utanmaya ve de korkmaya başlamıştım!

Ve işte o, yine imdadıma yetişmiş; "Yeter!" diyordu:

"Yeter! Sen ki, ideallerine kavuşmanın, içindeki aşka, içindeki şarkıcı olma coşkusuna ulaşmanın eşiğinde, böylesine korkaklık yapamazsın!.. Belki şimdi geldiğin gibi çıkabilirsin dışarı ama, bir daha asla bu kadar yakınına gelemeyebilirsin! Hadi oğlum Ferdi, hadi-hadi!.."

Düşündüm; "He lan!" dedim öteki bene. "Neyim lan ben? 21 yaşında tığ gibi delikanlı. Yürü lan Allahsız! Yürü-yürü-yürü!"

Ve yürüdüm...

Yürürken de söyledim ona, yani öteki bene:

"Acımasız hayat çarkının dişlileri arasından alnının akıyla çıkabilmek zordur. Benim gibi feleğin sillesini yemiş aile çocuklarının, bir mucizeye bağlıdır hayatı. Bu çark öylesine acımasızdır ki, sadece hayaller kurabilir ve sadece özlem duyar, imrenirsin! Hepsi bu..."

"Lan!" dedi. "Allahsız, daha birkaç ay önce Mezitli Dağlarında, askeri çadırda iki ay postalını çıkarmadan yatıp kalkan sen deel miydin? Kıbrıs'a yapılacak çıkarmada, ön saflarda sen olmayacak mıydın? Lan Allahsız, daha tüfek tutmasını bile bilmeden, canlı kalkan olacak olan sen deel miydin? Niye?.."

"Vatanım, milletim için!" dedim.

"Hani lan Allahsız!" dedi genç. "Bandoculuğun nerde kaldı? Aldığın dersler, okuduğun yanık türküler... Geceni gündüzüne katıp, bölüğün en iyi nota okuyanı sen deel miydin?.. Komutan-

ların seni seçmece almamışlar mıydı Telem Bölüğü'nden asker dağıtımında?"

"Hem!" dedi öteki ben. "Hem, hani sen telemciydin? "

"Ne telemi, lan?" dedim. "Telem melem görmedim ben, sadece söyledim. Hem çaldım, hem söyledim. Bölüğün gülüydüm, çok seviliyordum..."

"Ee, daha ne?" dedi öteki ben. "Neden buradaki adamlar da seni sevmesinler? Yeter ki içindeki o aşağılık kompleksinden kurtul! Boşver oğlum, kaybedecek neyin var? Hadi!.. "

Şöyle etrafıma bakındığımda, insanlar canhıraş bir koşuşturmaca içinde. Sanki hayat kapanın elinde kalan bir ganimet gibi, kapan götürüyor. Ben de öylece bakakalıyordum. Tabii bu da benim kara cahilliğimden kaynaklanıyordu!..

"Tabi ya!" dedi, lafa karıştı öteki ben. "Bak ne güzel düşünüyorsun. Silkelen oğlum! Yoksa, kazma tarlaları, pamuk işçiliği, traktörler, köyler... aylak aylak kaldırım mühendisliği!.. Seçimini yap! Bu meslekler ya da meslek demeyim düpedüz sürünmek. Açlık, yoksulluk, sefalet yine dizboyu seni bekliyor. Hem de ağzını açmış avını bekleyen, tuzak kurmuş bir canavar gibi. Bir yanda ideallerin, öbür yanda çocukluk yıllarında farkında olmadan, kader sanıp boyun eğdiğin teslimiyetçilik!.. "

Bunları başıma kakınca öteki ben, genç utandım kendimden. İki küreğimin arasında kaybolmuş başımı, biraz daha çıkardım; tıpkı bir kaplumbağa gibi!..

Evet yüreklendirmişti beni, öteki ben. Yani benden başka hiç kimsenin tanımadığı, hiç kimsenin göremediği ben...

Onu ilk keşfettiğimde, bu görünmeyen duyguma bu ad çok yakışmıştı: Öteki ben. Her çaresizliğinde, her kötü anımda ona sarılıyor; onunla kavga ediyor, onunla yatıp kalkıyor ve onunla ağlayıp, onunla gülüyordum.

Tek dert ortağım, tek dostum, tek arkadaşım, yani öteki ben. İçsel sesim. Dostum, düşmanım, sevgilim, dinim imanım; anam, babam, kardeşim, erkek kardeşim, kız kardeşim, halam,

dayım, amcam; teyzem, dedem... Servetim, açlığım tokluğum, en rezil, en dürüst, en aşağılık, en seksi, en şehvet düşkünü, en asil ve en ölümsüz duyguların kuyusu. Hayatın gerçeklerinin, yalanlarının, sevinçlerinin, kederlerinin; gömülü olduğu kuyu!..

Bu kuyunun dibine baktığımda, çok uzaklarda ya da burnumun dibinde bir pırıltı görürüm! Uzanırım, tutamam. Ya da hiç olmadık anda sarıverir tüm benliğimi. İyi hissederim kendimi o zaman; mutlu olurum. Geçici olsa da!..

Koşmak isterim bazen o sardığında bedenimi, bir hoş olurum... Kimsenin olmadığı yerlerde, yaşayamadığım çocukluğumun peşine takılıp gitmeliyim. Kırlarda bir topum olmalı; ona öyle bir vurmalıyım ki, gökyüzünde süzülsün; başımı uzatıp kafa atayım, tıpkı hayatın tümüne atacağım çalım gibi bir çalım atayım!..

Sakın ha!" dedi öteki ben. "Sakın toptan bahsetme! Hani top oynamak günahtı? Oynamayı bırak, seyretmek bile cehennemlikti?!.. Hani, Hasan Hüseyin efendimizin Kerbelâ'da kesilen başlarıyla top gibi oynamışlardı da kafirler, ondan icat olmuştu ya! Anan ağlardı anlatırken... Babalığın Kürtçe türküler söyler; konu komşu ve dahi sen de ağlardın ya, babalığın öksüre öksüre, boğula boğula söylediğinde. Hem hep şaşırmaz mıydın? Babalığın Kürtçe söylerken uzun havayı, nerde soluk alacağını unuturdu da; son anda ciğerlerine oksijen çekerken, boğazından çıkan sese şaşırırdın ya? "

"Konuşma!" dedim öteki bene. "Karıştırma o yanları! Onlar çok uzaklarda, çocukluk yıllarımda kaldı. Bir zeytin tanesini dört lokmaya katık edip yediğim yıllar... Annemin her tablacıdan alışveriş yaparken bizleri gösterip yetim olduğumuzu, babamızın olmadığını söylediğinde; sanki babamızı biz öldürmüşüz gibi, boynu bükük baktığımız; her alışverişte başımıza kakılan bir suç gibi, ağlamaklı hayata direniş; üç beş kuruş için döktüğü diller ve lokanta artığı parça ekmekler... Dilenci kadından ucuza satın aldığımız o ekmeklere sinen yağ kokusundan tiksindiğim ama umudumun bol, hayallerimin sonsuz olduğu yıllar..."

"Hah şöyle!" dedi gene içimdeki ses...

Öteki benin tek kusuru, çok konuşmasıydı. Çenesi düştü mü, yandım demekti. Oysa ben tam tersine çok az konuşan biriyimdir. Benim çok, onun az konuşması gerekirken, hep o konuşur...

"Haklısın!" dedi öteki ben yine. "Sen konuşmalısın! İçindeki güzellikleri dışa vurmalı, tüm yeteneğini sergilemelisin! Ben sana sadece hatırlatmak istedim. Hem, ne çabuk unuttun; üvey babanın her konu komşu ev gezmelerinde anlattığı öbür dünya halini? Gidip görmüş de dönmüş gibi; insanlara ders olsun, ibreti âlem olsun diye anlatmaz mıydı hani, saz çalmanın günah olduğunu? Ve hatta ölmüş babanın kemiklerinin sızlayacağını ve hatta hatta; her çalışında, cehennem zebanisinin mezara girip, yüzünü cırmalayacağını, ona azap vereceğini söylemez miydi? Ve herkes salavatını getirip Allaha ellerini açıp; 'Yarabbi bizler o kullarından eyleme!' dediklerinde, sen de 'Amin!' demez miydin, hı? Bak sana o zaman da söylerdim, şimdi de söylüyorum: Bırak bu safsataları oğlum! Oradakilere katılmak için amin derdi dilin ama kalbin asla kabullenmezdi bu palavraları. Birinde, babalığına, herkesin içinde lafını kesipte; 'Emmi, sen gidip gördün mü de hep böyle dersin?' deyince, anandan okkalı bir tokat, arkasından inançsız velet damgası yemekten seni; hem çocukluğuna saymaları, hem de günlerden pazar olmasına rağmen sabah simit satacağından erken yatman kurtarmadı mı?"

Hani işime geliyor diye; dayandım duvara, bir de sigara yaktım, dinledim bu saçmalıkları. Onun yani öteki benin dili çözülmüştü, aklına ne geliyorsa vuruyordu yüzüme. Sanki plakçılarda değil de hayatımı sorgulayan sorgu hakiminin karşısındaydım.

"E ee?" dedim.

"Şimdi bir de uçurtmadan söz edersen, şaşmam bu hayalperestliğine! Hatırla istersen, iyi olur; bunlar senin aklını başına getirir. Birinde, şu an dispanser olan, mahallendeki, yani Hürriyet Mahallesi'ndeki, karakolun yanındaki dispanserin yerinde uçurtma uçurma lüksüne kapılıpta o boktan Kasnaklıyı bir türlü

uçuramayıp ağladığında; 'Oh iyi oldu! Bak Allah bile istemiyor bunu. Gökte yalnız onun melekleri olur. Piç kuruları!..' dememiş miydi? Ve sen ağlıyarak 'piç sensin' deyince, o sakallı ihtiyar da seni kovalamamış mıydı? Arif emminin bahçesinin kenarındaki, üstü çürük tahtalarla kapalı hela çukuruna bacağı girmişti de, gidip Arif emmiye söyleyerek adamı oradan sen kurtarmamış mıydın? O da seni, buna rağmen anana babalığına şikayet etmemiş miydi de, şimdi uçurtmadan söz etmeye kalkışacaksın? Hatırla!.. O gece evden kaçmadın mı? Hemen yanı başınızdaki Cum Cum Cumali'nin tavuk kümesi miydi, kömürlük müydü ne? Geceyi orada geçirmedin mi?

Orayı hatırla hatırla! Çok iyi hatırlarsın...

Ve gene birinde eve geç kalmıştın da, babalığından korkup, abinle geceyi yine orada, yani Cumcum'un müştemilatında geçirmediniz mi? Ve hatta geceyarısı Cumcum emmi gelip sizi yakalamadı mı, hı? Neyseki, Cumcum emmi yani Nazmiye ablanın babası, çok iyi bir insandı ve de rahmetli babanızın iyi arkadaşıydı da, gidip çağırmadıydı ananı, babalığını.

Gece o kümeste it enikleri gibi yatmadınız mı? Tozun toprağın içinde, kaşına kaşına?"

"Kes!.. dedim be, kes kes kes!.."

***

Dişlerimi sıktım, gıcırtattım. Huyumdur kafam bozulunca, hep böyle yaparım. Hiç kimseye bağırıp çağıramam. Hep içime atarım. Aslında, haklıydı içimdeki öteki ben. Ne dese, haklı!

Evet, itiraf ediyorum! Top oynamak, uçurtma uçurmak için kaçardım gizlice; önceleri üç tekerlekli, sonra da küçük boyuma göre iki tekerlekli bisiklet için, ölümü seve seve göze alabilirdim... Uçurtmam olsun isterdim. Yani kasnaklı kuş... İpin ucunda ben, uçursun beni de ta yukarılara, bulutların üstüne! Meleklerin arasında ben de olsam!..

Koca gökyüzü sonsuz, uçsuz bucaksız. Hiçbir melekle çarpışmam, onları rahatsız etmem: Söz!.. Asla tanrıya karşı gelmem: Söz!.. Büyüdüğümde öderim tüm bunların karşılığını: Söz!..

Sonra arkadaşlar edinmeliyim. Temiz arkadaşlar. Hiç kırmam onların kalbini: Söz!.. Hep beraber oynamalıyız kavgasız. Birlikte zeytin ekmek alıp, hep birlikte yemeliyiz kara zeytini kırmızı toz bibere bulayıp. Ben tavuk yemem, ben aş yemem, kebap yemem onlar kuru ekmek yerken: Söz!.. Paylaşırım umutlarımı paylaştığım gibi. Paylaşırım dertlerimi paylaştığım gibi: Söz!..

Yeter ki, vurmasınlar beni arkamdan!

Yeter ki, namert olmasınlar!..

Yeter ki, nankör ve zalim, riyakâr olmasınlar.

İnsan gibi yaşama koşullarını, insanca havayı solumayı, insanca ifade özgürlüğümü ve insanca gelişmeyi, yine insanca ölmeyi paylaşırım: Söz!.

Yeter ki o ışığı bana yakın, aydınlatın yolumu. Gerisini bana bırakın. Bilincine varmışken insanca yaşamın kaçınılmaz bir değer olduğunun; şu hayal âlemde, gerisini bana bırakın. Ben kalkarım altından her cefanın. Ben kalkarım altından, koca dünyanın yükünün...

Yeter ki içimdeki şevkimi, içimdeki hevesimi, içimdeki insan olma aşkımı öldürmeyin ve yeter ki dokunmayın dürüstlüğüme. Yük olmam devlete! Yük olmam millete! Söz!..

Ve hatta kendimi yetiştirip para kazanmaya başlarsam; vergi öderim devlete, yardımcı olurum etrafıma. İnsan okuturum, insan kazandırırım topluma: Söz!

***

Bunları düşününce, yorgun hissettim kendimi birden! Az önce yaktığım sigara sönmüştü farkına varmadan. Tekrar kibrit kutumdan bir çöp çıkarıp çaktım; yaktım ağzımdaki ucu kömürlü, pis kokulu, yarım sigarayı.

Mahzende, bir kez daha baktım etrafıma. Bir kez daha düşünmek için dışarı çıkmak istedim. Kuyunun kapağını tekrar kapamak isterken, işte o an yetişti gene; O, yani öteki ben:

"Sakın!" dedi. "Bunu yapma bana! Bıktım senin cahilliğinden. Ve de korkaklığından. Yordun beni tamam mı? Genç yaşta yordun beni!"

"Tamam!" dedim. "Tamam, tamam, tamam! Sus sen yeter ki gidiyorum."

Ve işte, vitrinine bakıyordum Cennet'in. Vitrin; Ali Ercan ve Barış Manço resimleriyle süslenmişti. Ürkek bir kuş gibiydim. Höt deseler uçacak, hadi oradan deseler kaçacak gibi!..

Ve... Sayan Plak'ın sahibi rahmetli Fahrettin Sayan beye uzattım kartı. Baktı güldü. "Bağlama mı çalıyorsun?" dedi.

"Evet!.." dedim.

"Yanında getirmedin mi?"

"Hemen şuracıkta; yukarda bir yerde..."

"Git getir, dinleyelim seni!"

Fırlamışım bir ok gibi, tutana aşkolsun!..

Ve dinledi beni: "Tamam" dedi. "Yeter, yorma kendini..."

Telefon etti bir yerlere, gün aldı. Plak başı, 500 liraya, altı 45 lik plak anlaşması yaptık.

"Bir ay sonra şu tarihte gel, oku plağı" dedi.

"Tamam efendim!" dedim.

"Hayırlı olsun!" dedi Müdür Ata bey. "Bir derdin olursa ara beni."

"Peki efendim!" dedim.

"Nerede kalıyorsun?" dedi Fahrettin bey.

"Çemberlitaş'ta, Güneş Otel'de" dedim.

"Ama?" dedi Ata bey. "Bir ay var daha."

"Olsun!" dedim. "Yılmaz Şen var. Onun grubunda, Ayten İnnap'a çalıyorum. Hem de, Şahin Gültekin'e..."

"Nerde çıkıyorlar?"

"Vatan Caddesi Lunapark'ta" dedim, bakıştılar.

"Ha! Osman beyin (Rahmetli Osman Kavran) orada. Çok iyi!" dediler.

İçimden; "Ah şuradan bir kaçsam!" diyorum. Öteki bene kavuşmam gerek. Atılıp boynuna ağlamak, haykırmak, bağırmak istiyorum. Ondan, yani öteki benden özür dilemek istiyorum. Çünkü o, haklı çıkmıştı. Kurduğumuz hayallerin ilk adımı, ilk basamağıydı bu...

"İste, iste, iste!" diyordu öteki ben. "İstemek; elde etmenin yarısıdır."

Bana inanmış kardeşlerimin de hayalleriydi bunlar. Başka övünçleri yoktu. Hayattan tek beklentileri bendim. Benim başarım onların her şeyiydi. Aksi halde, koca bir ömür bir hiç olmaktan kurtulamayacaklardı. Ve bizler bunu, yani insanlık dışı yaşamayı hak edecek insanlardan değildik. Bunu hak edecek ne yapmıştık ki?

***

Annem ve babam tarafı, çok ortada olan ve tanınan insanlardı. Amcalarım yapı işleriyle uğraşıyor; teyzelerimin kocaları en iyi çiftliklerde ustabaşılık, kahyalık yapıyordu. Annemin halasının oğlu, Dahiliye mütehassısı, rahmetli Doktor Fevzi Gürsoy'du. Bizimle biraz ilgilenmişti ama yetersizdi.

Büyükler, berbat bir gurur uğruna kavga etmiş; babam öldürülmüş, vuran hapse atılmış... Tamam da... Biz çocukların ne günahı vardı? Böylesi hataların, kavgaların cezasını bizler mi çekmeliydik? Yoksa bu dünyaya gelişimizde; sadece bu gibi yanlışların cezasını yüklenip bir ömür boyu taşımaya mı mahkum edilmiştik, ibret-i âlem için.

Devlet neredeydi? Devletin görevi halkını korumak, onları en iyi şekilde eğitip yetiştirmek değil miydi?

Gülüyorsunuzdur biliyorum. Ama, elimde değil, söylemek durumundayım. Dün görmedim devleti, bugün de görmüyorum. Gelecek nesillerin görebilmesi de böyle giderse zor gibi!..

Kolay değil! Aradan elli yıl geçti. Bazı detayları hatırlayamayabilirim. En çokta yaşımla ilgili olanları. Babam öldüğünde altı yaşımdaydım. Yedinci yaşımda nenemin yanındaydım. Yani anneannemin. Anne tarafım Yörüktür. Türkmenler yani. Niğde-Bor'da, ana tarafından akrabalarım. Toros Dağları, geçmişte onların, yani anamların yaylaları ve sürülerinin yayıldığı, koyunların, kuzuların meleştiği yurtlarıymış.

Hâlâ içim sızlar; nenemc yaptığım o kalleşlik aklıma geldikçe. Tabii yedi yaşındaki bir çocuğun öyle derin bir duygu taşıyıp ölçüp biçmesi imkânsızdır. Bir yanda babam yeni ölmüş ve ben annemden uzakta, köyde nenemin yanındayım. Köylüoğlu Köyü'nde...

Muhittin, Mehmet ve Kemal amcam bu köyde bir ev yapıyorlardı. Amcalarımın mesleği buydu. Yani inşaat, yapıcılık... Evi bitirip şehre dönecekleri gün, şafak vakti kalktım. Nenem kümesteki tavuklarla uğraşıyordu. Yavaşça ve sessiz hareket edip domates fidelerinin arasına saklanarak kaçtım! Doğru amcamların yanına. Ve ben de onlarla şehre gittim. Yani Adana'ya. Amcamlarla gittiğimi anlayan nenem, çok ağlamış, çok üzülmüş. İşte bu olay aklıma geldikçe; onu üzdüğüm için içim sızlar, canım yanar...

Ben hayvanları çok severim. En çokta köpekleri severim. Bu da bana, rahmetli nenemden kalmış olmalı. Çünkü, nenemin evinin önü köpeksiz kalmazdı hiç. Onlara, undan yal yapardı. Çok iyi hatırlarım, o küçücük eniklerin (yavru köpekler) nasıl da iştahla yediklerini.

Muhittin amcamın o zamanlar iki oğlu bir kızı vardı. Amcamın çocukları okula gidiyorlar mıydı hatırlamıyorum. Amcam beni Küçüksaat'te, arkadaşı bir terziye verdi ve ekledi:

"Bu, rahmetli abimin oğludur... Bir zanaat öğrensin... Gözünün yaşına bakma! Eti senin, kemiği benim!.."

İlk sigaraya başladığım yer, bu terzi dükkanı oldu...

Ustam tembihlemişti:

"Bir bayan geldiğinde, sen yukarı çık, tamam mı yienim?"

Ve öyle yapardım. Bir bayan geldiğinde, yukarı çıkardım. Yukarı dediğim yer, tavan arasıydı. Basık, berbat bir yer.

Sıkılırdım orada oturmaktan, patlardım!.. Sonra param varsa; bir paket sigara, bir de kibrit almışsam; ardı ardına yakar, o çocuk ciğerime çekerdim. Başım dönerdi.

Oysa ben de okula gidebilirdim. Bunu amcam; ya karısının korkusundan ya da beni fazla tanımadığından, nasıl bir zekaya sahip olduğumu bilmediğinden yapamadı.

Ama devlet yapmalıydı! Devlet olmalıydı yanımda! Çünkü hep böyle küçük, hep böyle çocuk kalmayacaktım: Büyüyecek, askerlik yapacak, vatanıma milletime hayırlı işler yapacaktım. Vergiler ödeyecektim. Kim bilir belki de politikaya atılıp yüksek mevkilerde bir bürokrat olacaktım? Ama olmadı!..

Bir büyük parmak gözüme sokulmuştu:

"Haddini bil! Sen, fakir ve yetim bir çocuksun. Sen, hep bedenen çalışacak, emredildiğinde asker olacak, kazara bir yerlerde iş bulup çalışır, ya da herhangi bir sebeple para kazanırsan, vergini ödeyeceksin! O kadar!.."

Evet doğruydu! Bu parmak bana birçok şeyi hatırlatıp birçok şeyin bana ait olamayacağını, hep kıyıda kenarda beklememi, haddimi bilmemi öğretti...

Bu, tabii ki uzun sürmedi. İçimdeki tanrı vergisi yetenek çıkıverdi ortaya. Yani sesimin güzel oluşu dikkatini çekti etrafımdaki insanların..

Utana sıkıla şarkı türkü söylediğimde, hemen benimle ilgilenirlerdi. Sevgiyle bakarlardı. İşte bu benim geleceğimdi... Özgürlüğümü kazanmak, anneme kardeşlerime bakmak, geleceğimin peşine düşüp ne pahasına olursa olsun, hakkım olanı almak zorundaydım. İnsanca yaşama hazinemin, benim içimde gizli olduğunu öğrendim. Ancak, bir problem vardı! Bu, içimdeki gizli gömüyü nasıl ortaya çıkaracaktım?

Sanki, seçmece bir aileydik! Genç yaşta öldürülecek bir adam ve kalburaltı kalacak onun çocukları...

İnsan, arıyor be!.. Bir dayanak, bir baş koyacak omuz...

İnsan sitem etmeden edemiyor işte!

Hep uzaklardan baktım devlete, yanına yaklaşamadan, uzaklardan. Ta ki, askere gidene kadar! Askerde, içinde buldum kendimi. Onun dışında yaklaşmak yasaktır! Yasak, yasak, yassak!..

İşte bu yüzden devletin duyarsızlığı beni hep üzmüştür. illa bir yerlerde dayın ya da yüksek mevkilerde tanıdıkların mı olması gerekirdi? Hepimiz bu toprakların insanları, bu toprakların gazi çocukları, şehit torunları değil miydik?

***

Uzun bir yolu, Pazarlar Caddesi'nde yürüyerek giderdim terzi dükkanına. Yani Küçüksaat Semti'ne...

Küçüksaat şehir merkezidir. Ve bu gidip gelişlerde, bir üç tekerlekli bisiklete aşık oldum! Bir dükkanın vitrinindeydi üç tekerlekli. Ona sabah giderken uğrar bakardım, akşam dönüşümde tekrar durur, dakikalarca bakar, hayaller kurardım. Bir gün baktım, yok: Satılmış!.. İçim sızladı, en iyi arkadaşımı kaybetmiştim sanki. Günlerce, o boş duran vitrindeki yerine baktım...

Annem, hiç aklıma gelmiyordu. Evde babalık vardı. Ailemizde, içimizde bir yabancı. Belki bu yüzden pek annemi özlemiyordum. Oysa ben, anneciğimin burnunda tütüyordum!

Birinde bana, yani çalıştığım yere geldi. Ustamın verdiği bir ceketin teyel dikişlerini söküyordum. "Zanaata burdan başlanırmış..." Ustam dedi.

Annem gelmişti dükkanın önüne, ben de dışarı çıktım. Annem boynuma sarıldı ağladı. Başımı okşadı, yüzümü öptü. Cebinden bir kesekağıdına sarılı, kuru üzüm alıp gelmiş.

"Canım oğlum. Nasılsın? Emmin, yengen iyi bakıyorlar mı sana hı?" dedi.

"Ya bırak!" dedim. "Biz burda terzilik öreniyok."

"Tamam, ana kurban!" dedi. "Öğren oğlum, öğren, ben gene gelirim. Sana yiyecek getiririm."

Ben içeri kaçmıştım. Elimdeki paketi ustama göstermiştim. O da bana; 'Onu çöpe at, zehirli olabilir" demiş, ben de çöpe atmıştım. Daha sonraları annem bulunduğum evin yanına gelmeye başladı. Bana para veriyor, kiralık üç tekerlekli bisiklete bindiriyordu...

Bu arada komşu çocuklarla da iyi anlaşıyor, birlikte oynuyordum. Onlarla seviniyordum, gülüyordum. Neden bana böyle iyi davranıyorlardı? Bilmiyordum. Sonra anladım ki; ben babasızdım ve ben talihsiz bir çocuktum. Yetimdim. Yani zavallı, boynu bükükler sınıfındandım, bana acıyorlardı...

Amcamın karısıyla aramız pek iyi değildi. Bu çocuksu bir içgüdüydü. Gerçi bana çok fazla ters davranmasa da; onda hep bir soğukluk, bir yabancılık sezinlerdim. Yine de Allah selamet versin!

.....

Sevgili okurlar, lütfen bu anlatımımdan başka manalar çıkarmayın. Bu yazdıklarım çocukluk günlerimin bende kalan, aradan geçen uzun yıllara rağmen, canlılığını yitirmeyen anılarıdır.

.....

Ve bir gün; komşu çocuklarıyla oyuna dalmış, karanlık çöktüğünün farkına varamamıştım.

Komşu dedimse, öyle çok uzak yerlerde değil. Yani bir sokak ya da bir iki ev arkada ya da önde değil. Aynı avlunun komşu çocuklarıydı bunlar.

Eve koştum, kapıyı çaldım! Bekledim, açılmadı kapı.

Bir daha, bir daha çaldım! Açılmadı.

Hava soğuktu. Sanırım biraz da yağmur yağıyordu.

Bir daha çaldım, yine kimse açmadı kapıyı.

Üşüyordum. Ve ben eve alınmamıştım...

Oradan ayrıldım. Avludan dışarı çıktım. Arkamda çamaşırlarımı, en çok sevdiğim kırmızı kareli gömleğimi de bırakarak, Hürriyet Mahallesi'nin yolunu tuttum...

Eve vardığımda kardeşlerim uyuyordu, biri hariç: En küçüğümüz kız ağlıyordu. Evde, annem ve üvey babam yoktu. Onları öylece uyutup bitişik komşumuza, daha sonra benim Kirvem olan Kayserili İbrahim ustanın evine, oturmaya gitmişler. Kız kardeşimi nasıl susturacağımı bilmiyordum. Sonra ben de ağladım. Diğer iki kardeşim ayaklarını kürsüye uzatmış uyuyorlardı.

Kürsü dedikleri; bir fakir icadı olan, bir metre yükseklikte, 5'e 5 tahtadan yapılma, dikdörtgen biçiminde, içine ateş koru konulan, sonra üstüne yorgan atılan bir ısınma aracıydı. Bu tarifi zor şeyin içine, çocuklar ayaklarını sokuyor; başları dışarda uyuyorlardı. Kazara çocuklardan biri bir tekme atıp o ateş tasını deviriırse de, yangın kaçınılmaz oluyordu...

Ben bunları idare ederken annemle üvey babam geldiler. Annem boynuma atıldı, ağladı. Hikayem malum, dışarı atılmıştım. Ben atıldım demedim ama onlar öyle söylediler.

"Bunun adı..." dediler: "Kovulmaktır!"

Üvey babam çok üzüldü, başımı okşadı.

"Korkma oğlum!" dedi. "Nasıl olsa bir tencere kaynıyor; ha bir eksik ha bir fazla, ne fark eder?"

Anneme döndü; "Şerif..." dedi:

"Bundan sonra senden ricamdır, bu çocukları kimseye vermeyelim. Allah böyüktür! Elbet böyle gitmez ya!.. Kazmayapamuğa giderik. Çeltiğe, pirince giderik. Ben bir yerlerde iş ararım... Yok bulamazsam; yaza kadar biraz borç bulur, gidip hayvan pazarından dana alırım. Gizlice kaçak et satar, geçinirik. Ma, N'apak? Kaderdir..."

Dört oluk biraraya geldiğinde, kışın yağmurlar başlayıp sular şırıldadığında, mahalleyi yarım yamalak yanan sobaların boz dumanı sardığında, kıraathanelerin hınca hınç insanlarla

dolup camları ter ve sigara dumanından buharla kaplandığında; o, yani babalığımız dana keser, annem de konu komşuya dağıtır; kimi peşin kimi veresiye verir, hepten zarar ederdik. Nedenini bilemezdik. Ama şimdi düşününce anlıyorum: Üvey babam saf, temiz bir insandı. Hep eti ağır tartardı. Annem dindar bir kadın olup, sanırım borca, ya da parası olmayanlara bedava verirdi. Onları sıkıştırmaz; uzayan zaman içinde, veren verir, vermeyene de helal ederdi!..

Beni de, Köylüoğlu Köyü'nden İsmail efendinin damadı Osman beyin, Büyüksaatteki şekerci dükkanına şekerci çıraklığına verdiler. Böylece, yedinci yaşımda ikinci işime başlamış oluyordum...

Sonra üvey babamız bizleri alıp, memleketi Siverek'e götürdü. O zaman gördüm benim kadar çocukların Birecik'ten binip Urfa'ya kadar dümbelek, keman çalıp şarkı söylediklerini. Hayran bakıyordum bu çocuklara. Hepsi girişken ve cin gibiydiler...

Siverek'te üvey babam kasaplık yapmaya başladı. Kardeşleri de kasaptı. Sait amcanın dükkanında çalışıyordu. Beni sanırım, şehir kıraathanesine verdiler. Burada müşterilere sandalye ya da su verir, boş bardakları toplardım. Kumar oynayanlar sabahtan başlar, yemek filan yemezlerdi. Yani masadan kalkmazlardı hiç. Onlara peynir ekmek alırdım... Çayla karınlarını doyurur, hiç aralıksız devam ederlerdi oyunlarına.

Kimi müşteriler nargile içerdi...

Lanet olası o dumanı körpe ciğerlerime ikinci kez burada çekmeye başladım. Terzilikten sonra burada da dumanla, açık seçik tanışmış oluyordum. Önceleri öksürüyordum ama çıraktım, öğrettiler... Daha sonra Tömbeki tütününü de sevdim.

Bir de başka arkadaş vardı; benden çok fazla büyük değildi. O da çıraktı. Ben ve o hazırlıyorduk nargileyi. Sanırım bir kan davasından dolayı; sonra duyduk o çocuğu hasımlarının öldürdüğünü... Adı Cumha'ydı. Onu, öyle çağırırlardı. Allah rahmet eylesin! Bir de garson vardı, adı Çiço'ydu. Onu da öyle çağırır-

lardı. Hep merak ederdim; bu Çiço'nun neden adı böyle diye? Ama soramazdım, korkardım. Bir gün biri; "Ula Çetin, hele hesabı getir!" deyince, anladım ki adı Çetin'miş.

Cumha'nın da adı, Cumali'ydi. Ne tesadüf ki, babamın adını taşıyordu çıraklık arkadaşım. Onu bazen Cumali diye çağırdıklarında, hep babam gelirdi aklıma, üzülürdüm...

Sesim güzeldi. Herkes beğeniyor, takdir ediyordu. En çokta amcalarım yani üvey amcalarım...

Siverekliilerin gerçekten çok yiğit ve iyi insanlar olduğunu bizzat yaşayarak öğrendim. Hatırımızı. dirhem dirhem sayıyorlardı. Hiç kimse kaldığımız o birkaç ay zarfında kalbimizi kırmadı. Babamızın cinayetten öldüğünü kısa zamanda öğrenmişlerdi. Üvey amcalarım ve karıları mükemmel insanlardı...

İşte ilk sahnem orada, yani Siverek'te oldu...

Bir gün bir topluluk geldi. O zamanlar kovboy kıyafetiyle sahneye çıkan, Babuş ismindeki dansözün başını çektiği bir kumpanyaydı. Bir kışlık sinemaya gelmişlerdi. Amcalarım beni de alıp götürdüler. İçerisi alabildiğine kalabalık, sigara ve şarap kokusuyla kaplıydı. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

Şarkıcıları gelmemiş; işi bırakmış olmalı ki, kendimi birden sahnede buldum!.. İlk öğrendiğim uzun havayı ve arkasından "Çaya iner ağlarım"ı bağlayınca; kıyamet koptuğunu dün gibi hatırlarım. Herkes demesem de, çoğunluk ceplerinden şişeyi çıkarıp kafalarına dikiyordu şarabı ve bağırıyorlardı: Kürtçe, Türkçe, Zazaca...

Sekiz yaşındaydım. Ve uzun hava o zamanlar çok okunurdu radyolarda ya da düğünlerde...

"Zalim avcı vurdu beni, kırdı kanadımı kolumu..."

O geceden sonra amcalarım anneme dediler ki:

"Valla abla, bu oğlan yamandır. O türkü söyledi, herkes alkışladı ve hem de bağırdılar. O ekip gidip Urfa'dan aradılar, acaba bu çocuğu bize vermez misiniz dediler."

"Aboo el gadar çocuğumu nasıl veririm gardaşlar?" demişti Annem.

Bu, içimizdeki umudu daha da yüceltmişti. Bana kalsaydı bir dakika bile durmazdım. Ama annem ve üvey babam kesinlikle olmaz dediler.

Ve o günden sonra dilimizde bir övüntü, bir gurur vesilesi oldu o başarılı sahne...

O zamanlarda da devletten dert yanarlardı. O zamanlarda da geçim sıkıntısı had safhadaydı. İşsizlik yine yüksek düzeydeydi. Irgatlar gelirdi doğudan, kazma dövmeye Çukurova'ya... Vagon vagon... Kamyon kamyon...

Daha sonra tekrar Adana'ya döndük. Annem, kardeşlerinin ve nenemin hasretine dayanamadı...

Bu kez, tekrar bir vesileyle Şekerci Nihat efendinin (Evgin Şekerleme) yanında çalışmaya başladım.

Nihat efendi rahmetli, bize üç beş kilo ceviz içi verir; bu cevizleri ıslatıp ipliğin ucundaki iğneyle ipe dizerdik. Karşılığında şu an iyi hatırlamıyorum ama bir iki ekmek parası öderlerdi sanırım...

Ceviz de sevilen bir yiyecektir hani! Bunu ipe dizerken, herkesin ağzına bakardım. Çünkü ustam bana teslim ediyordu cevizleri. Bunun sorumlusu bendim. Kimse yiyemezdi! Yerlerse, eksilirdi. Aslında bir işkenceydi ama ne yapalım mecburdum.

İpe dizilen ceviz içinden, şeker sucuğu yapılırdı.

Hani bazen görmezden geldiğim de olurdu. O zaman birkaç kırık ceviz yiyebilirdik...

Burada, bu şekercide çalışırken, okumayı öğrendim...

Aynı işyerinin mallarını taşıyan bir hamal amca, sırtında şeker çuvalıyla giderken Postahane Caddesi'nde; bir ara durdu, soluklandı. Alnındaki teri sildi ve yan tarafta duran bir otomobile baktı. Bana döndü;

"La sen, bu pilakada ne yazıyor biliyon mu?" dedi.

"Yo'ok!.." dedim.

O zamanlar plakalarda, bağlı olduğu vilayetin adı yazardı.

"Adana, Adana yienim!" dedi.

O, oldu...

Beş harf... A,D,A,N,A.

İşte bu beş harf, benim alfabem oldu...

Devletin yapamadığını, yükün altında iki büklüm bir hamal yapmış; o küçücük dünyama bir mum ışığı, geleceğime bir projektör tutmuştu.

Ondan sonraki günlerde, gizli gizli elime ne geçerse okumaya başlamıştım. Kısa zamanda okumayı sökmüştüm. Gazeteler, tommiksler, teksaslar okuyor; ilkokul üçü, beş yılda bitirebilen üvey babamı şaşırtıyordum. İmrenti içinde okul çocuklarına bakıyordum ama şimdi imrenmiyor, övünüyordum. Bir önlüklü mü gördüm; hemen yanına yaklaşıyor, soruyordum. "Kaça gidiyon?" diyor, onu imtihan ediyordum aklımca. O da diğer çocuklara beni gösteriyordu. Kıskanıyorlar, yaşımı söylediğimde inanmıyorlardı.

"Ee! madem öyle, niye okula gitmiyorsun?" dediklerinde;

"Benim babam yok. Çalışmam gerek, anneme para vermem, kardeşlerime bakmam gerek" diyordum.

Üvey babam; dedim ya, üçü beş yılda bitirebilmişti. Öyle söylüyordu. Onun yanında sıkışmazsam hiçbir şey okumazdım. Çünkü hemen elimden alır; o bozuk okumasıyla sesli okur; ben de içimden dellenirdim. Çoğu zaman, sokağın başındaki, soluk ışığını lütfen etrafına saçan sokak lambasının altında okurdum. Sonra annem gelir, beni önüne katar, götürürdü eve...

Üvey babam şüpheyle bakardı bana. "Nerdeydin lan?" dediğinde; nasılsa okumuş olduğum her neyse, çıkarır gösterirdim. O da her zamanki gibi alır, başlardı okumaya:

"Deeevleet d d deemiir yo yo yollaaar. Yolları..."

Burnunu çeker, okkalı bir öksürükten sonra; "Ula oğlum!" derdi. "Bu yaşta, sen ne anlıyon, devletten mevletten?"

Onun da aklını-fikrini devlet almıştı. Halbuki ben, onun okuduğu yeri okumamıştım; o okuyordu. Ben ne anlardım, devletin D'sinden?

Kahvede akşama kadar tek konu devletti. O zamanların partileri de konuşulurdu; tıpkı bugünkü gibi. Ne fark var arada söyleyebilir misiniz? Yine kayırmacılık, yine vay nefsim. Yine sağlıkta, eğitimde, gelir dağılımında çarpıklıklar devam etmiyor mu? Belki daha da kötüsü oluyordur. Son zamanlardaki araştırmalara göre; ülkemiz insanının yüzde onu açlık içinde yaşıyorlarmış! Yani bugün diyelim yetmiş milyon, yedi milyonu aç...

Gün geçmiyor ki sosyal kurumların hali gelmesin ekranlara ya da gazetelerde haber olmasın. Adam kayırmacılık, oy kaygısı, çıkarcılık, hemşehricilik, ilaç, reçete yolsuzlukları... Sana ne? Bana ne? İnsanlığa, çevreye, hayvanlara saygıyı öğrenemedikten ve de gelecek nesillere öğretemedikten sonra; sanırım daha çook uzaklardadır kalkınma ve insanca yaşayabilmemiz...

Eğer yaşamak; bir avuç hali durumu yerinde ailenin, imrenti sergileyen hayatları ise vay halimize!..

Kapkaççılar sokaklarda cirit atıyor, bankalar soyuluyor... İnsanlar ölüyor, yuvalar yıkılıyor... Bir banka güvenlik görevlisi iki kişiyi öldürüyor, ertesi gün emniyet yetkilisi açıklıyor:

"Banka güvenlik memurlarını eğitmeliyiz!"

Haklı, tabii ki eğitilmeli ama ne yazık ki başında yapılacaklar, maalesef sonunda akıl ediliyor; ocaklar söndükten ve çaresiz yavrucaklar, günahsız çocuklar boynu bükük yetim kaldıktan sonra!..

***

Artık, plaklı bir adam olacaktım. İşte medeni cesaretin ödülü bu. Maalesef birçok yetenek bu aşağılık kompleksinden dolayı yitip gidiyor. Sonra da geçen yılların ardından üzülüyor, ağlıyor; "Ben bana bu kötülüğü niye yaptım?" diye dövünüyor. Bir yerde, bir aile toplantısında ilgisiz insanlara anlatıp duruyor kendini. Dinleyenler de; "Vaaay bee!.. Sen neymişsin de, haberimiz yokmuş!" diyorlar. Biraz da alaycı!..

Baştaki endişem, korkum, ya da ne derler saçmalamalarım; ödleklikten başka bir şey değil aslında. Yanlış anlamayın\sakın! Ödleklik dedimse, öyle sıradan korku falan değil! Bu korku; hayranlarım ve kitabımı okuyacaklar tarafından yanlış anlaşılma korkusu, başka birşey değil...

Görüyorsunuzdur, tv deki tartışma proğramlarını; her kafadan bir ses çıkıyor. Herkes herkesin lafını kesiyor, üstünlük sağlamaya çalışıyor ve ne dendiği bile anlaşılmadan proğram bitiveriyor. Bazen dehşete düşüyorum dinlerken. Diyorum ki, bu insanlar ya yalan söylüyor da, yalanı anlaşılmasın diye habire bağırıp çağırıyor; ya da "neyi bilmediğini bilmeyen" entel takımı; "ne bırakır başkası aydınlatsın, ne bırakır birileri doğruları söylesin" havasında vakit öldürüyor.

Tv proğramlarına çağrılanlar genelde katılır, çok azı katılmaz; o da, yüzde beşi geçmez. Bu katılanların çoğu da popülizm için katılır. Yukarıda değindiğim gibi, bazıları nasıl olsa gelmiş ya, habire atar tutar!.. Bence tv ekranlarına çağrılacak kişiler, bir ön imtihandan geçirilmelidir.

Bir gece, bir tv proğramına katıldım. Reha Muhtar'ın Ateş Hattı proğramına. Bana bu teklif aynen şöyle geldi:

"Efendim, Devlet Bakanı sayın Yılmaz Karakoyunlu bey, Arabesk sanatçılarına TRT de yasak koymuş! Türkçemiz katlediliyor, müziğimiz mahvoluyor gibi yorumlar var. Bunu da Reha bey tartışmaya açıyor. Reha beyin selamları var, sizi de aramızda görmek istiyoruz."

Saydıkları kadro, yani katılımcılar: Orhan Gencebay, Timur Selçuk, Esin Avşar, İbrahim Tatlıses, Çetin Körükçü, Yasemin Akkaya (tiyatro), Atilla Özdemiroğlu (müzisyen-Mesam Başkanı), Murat diye bir arkadaş (radyo dijeyi), Sibel Barış (oryantal)... Balerin bir hanım. Bir de Profesör bir bey. O da sosyal araştırmacı mı ne, öyle anladım.

Tabii bu isimlerin çoğunu, ilk orada gördüm. Tartışma aslında bir şov, bir eğlenceden başka bir şey değildi bana sorarsanız.

Çünkü neticede bir tv proğramı; ülkemizin gerçekten çok tutulan bir kanalında bir eğlence proğramı diye bakmak istedim. Doğrusu da buydu. Ve bu gibi konular; hele müzik konusu, öyle eften püften konular değildir. Zaman ve derinlik ister, uzmanlık, bilgi, tarih... ne bileyim daha neler neler ister.

Dikkat edersiniz, ben tv ler kurulduğundan bu yana, birçok proğrama katılırım ama çok konuşmam. Konuşmam çünkü, adım gibi emin olduğum konuları bile çürütmek isteyenler olmuştur; bu da bana zor geliyor. Ben hep dinlemek isterim. Çok bildiğim bir konu olursa, iki laf edip söyler geçerim. Yazı dilimi senli benli konuşurum çoğunluk. Kusura bakmayın, ben bu kitabı başta kendi hayranlarıma, sonra bu işe baş koyan gençlerimize ithafen yazıyorum. Ha, başkaları meraktan alır okur, o da başka bir şey.

O akşam gitarımla gidince, küçük çaplı bir şok yaşandı; beni; Arabeskçi, tu kaka, cahil görenlerde. "Bunları, Taksim Meydanında asmalı!.." düşünürlerinin liste başı olduğumdan. Böyle gitarla çalıp söyleyince, karşımızda oturan Esin Afşar, Prof. Akkan bey şaşırdılar! Önyargıları onlara büyük bir oyun oynamış; bu tarafımı daha önce hiç görmemişlerdi.

Ben, yaptığım işe uzatılan dillere hiç itiraz etmedim şimdiye kadar. "Arabesk" dediler, evet dedim; "fantezi" dediler, evet dedim. Bana şimdi sorar gibisiniz; "Peki hangisi?" diye. Bence, fantezi müzik daha yatkın bana...

Fantezi: *"Değişik heves, arzu, değişik beğeni, değişik düşünüş, hoşa giden değişik davranış, muhakkak tezatlar fanteziler ve oyunlar, bu türkülere giriyordu... Süslü ve değişik olan serbest biçimli beste veya alaturkada serbest biçimli şarkı...* **B.F."**

İşte, benim kendi yaptığım tarzın tarifi. Bu tarifi ben yapmıyorum; büyük büyük araştırmacılar, düşünürler söylüyor.

Ve işte, benim o gece öğrenmek istediğim de buydu...

Siz, dedim: Diyorsunuz ki, yoz müzik. Bu yoz lafının içinde "terredi!" sözcüğü saklıdır. Sizi bu terredi sözcüğüne dayandı-

ran gerçek nedir? Söyleyin de yıllardır bir koyun gibi açıklamasız, kapalı laflarla uyuttuğunuz insanımız anlasın...

Sizler, yoz lafının içindeki terredi, yani "Soysuz Müzik!" demek istiyorsunuz. Dolayısıyla da hafiften bir aşağılama, hafiften bir cinlik, hafiften bir asalet takınma tavrı taşıyorsunuz.

Pekii söyler misiniz? Bu müzik denen ruhun gıdasının, kulağın duyu lezzetinin soyu nereye dayanıyor da, sizler bunu açık seçik ifade etmekten kaçınıp yozun içinde kıvırıyorsunuz? Hani müzik evrenseldi? Hani sanatın sınırı yoktu?

Sıkışınca bu evrenselliğe bürünüyorsunuz da; işte bizim gibi Türk Halk Müziğini ve Türk Sanat Müziğini devamlı ortalarda, çeşitli makamlarda, çeşitli temlerde, insanımızın kulağına zaman zaman polifonik, zaman zaman monofonik olsa da, sevdirip beğendiriyorsak; bunda ne soyu ararsınız?

Gerçeği söylüyorum. Bizlerin o engin insan sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi de olmasa, sizlerin bu güzelim türkülerimizi, şarkılarımızı hatırlayacağınız yok. İddia ediyorum! Başınızı kumdan çıkarıp şöyle bir okullarımızı gezin, bakın görün; acaba okullarımızda kurulan orkestralarda neler çalıp söyletiyorlar?

Geçenlerde kızımın okuluna gittim. Kızım keman çalıyor. Ve orda şu gerçeği bir daha gördüm ve üzüldüm. Koca salon hınca hınç dolu, müzikle uğraşan en az yüze yakın gencimiz ve onları eğiten öğretmenler var. Proğramın sonuna kadar Amerikan-İngiliz besteleri çaldılar, söylediler.

Bir Allahın kulu çıkıp demedi ki: "Yahu ey aydınlar, ey hocalar, ey öğrenciler!.. Biz neler yapıyoruz böyle? Hiç mi türkümüz yok? Hiç mi ulusal bestecilerimizin eseri yokta, böyle Batı çığırtkanlığı yapıyoruz?"

Atatürk'ü yanlış anlayanlar var! Atatürk, çok sesli müzik demişse; illaki Batılılaşın, aslınızı unutun dememiş ki!

İşte orada, Amerika'nın bir gerçeği daha ortaya çıkıyor:

"Eğer bir toplumu ele geçirmek, onun kültürünü unutturmak istiyorsanız; orada ne çok satıyorsa, ne çok popülerse ve insan-

ların en çok tuttuğu şey neyse onu yasaklatın!.. Sonra, önce müziğini ve sinemasını ele geçirin!.."

Ve Elvis Presley'in şarkısını okuyan genç kardeşim, şarkıyı bitirdiğinde salon inliyordu.

Bi daha-bi daha-bi daha-bi daha... Ve ikinci kez tekrar...

Kulisten çıkıp geldi genç yavrumuz; tüm saflığı, tüm çocuksu heyecanıyla. Tekrar okudu, Elvis'in şarkısını...

Bu kötü mü? Asla ama, bir de çoksesli mi olur, teksesli mi olur -ki o günlerde rahmetli Mahsuni Şerif'i kaybetmiştik. Ondan bir türkü de dinlenirdi hani...

İşte benim üzüntüm ve korkum budur...

Bir şey sormaya, bir şey söylemeye kalkarsın, anlamazlar! Başlarlar demagojiye. İşte, o gece, yine ben böylesi bir konuya değinmek istedim. Orada, Orhan Gencebay'ın da bulunacağını duyunca, dedimki:

"Kardeşim bu proğramda Orhan abi gibi, Atilla abi gibi; hele Timur Selçuk gibi ustalar varken; benim gelmem biraz abartılı olur. Çünkü bu saydığım müziğin duayenleri karşısında, benim pek sesim çıkmaz..."

"Aman efendim, olur mu hiç?" dediler. "Siz de Arabeskçisiniz. Orhan beye omuz vermiş olursunuz. Hem Orhan bey de çok mutlu olur..."

Tabii benim; yok, ya da hayır deme gibi huylarım biraz fakir olduğundan, kabul ettim. Yattım kulağımın üstüne.

O gün geldi, gittim...

Ha bir de, daha sonra bir bey aradı; "Abi, Reha beyin selamı var, Orhan abi sazını getirecek; sen de sazını getirirsen çok iyi olur!" dedi.

"Kardeşim ben şu an bağlama çalamam! Hele Orhan abinin yanında hiç çalmam! Çünkü o, hepimizi cebinden çıkarır."

Aynen böyle söyledim adama. Çok ısrarlı olunca da; "Peki ben de gitarımı getireyim. O, an içimden ne gelirse, okumaya çalışırım" dedim.

"Amman!.." dedi, arayan.

Gitar çok enteresan gelmiş olmalı ki, sevinçten uçtu adam...

Neyse fazla detaylara dalmaya gerek yok. Benim o proğramda dikkatimi çeken bazı örnekler çok acıydı. Şöyle ki:

"Bilmem hangi devlet, bimem ne müziğini yasaklamış, çaldırtmıyor... Bilmem kim, bilmem nerde ne yapmış da, bilmem kim ne demiş; Türkçemiz katlolmuş, müziğimiz yozlaşmış..."

İşte gene bildiğiniz klasik laflar. "Köyden kente göç!.." Otuzbeş sene önceki yaklaşım hâlâ devam ediyor. Düşünebiliyor musunuz; insanlarımıza örnek olması, onları aydınlatması, ilerilere taşıması gereken aydınlarımızın, hâlâ çağın neresinde olduklarının acı bir tablosuydu o günkü proğram. Bir de kalkıp proğramı terk etmeleri, bence onları ve taşıdıkları zihniyeti ele veriyordu.

Adam tutturmuş; "Ben dersimi çalıştım, geldim!" diyor. Bence bu gibi proğramlara öyle günübirlik ders çalışılmaz. Donanımlı olmalısın; birikimli, bu konuda çok okumuş, çok bilgili, aydınlatıcı ve öğretici olmalısın! Siz dün çalışıp geldiniz; ben otuz senedir aynı işin içinde ders çalışmaktayım. Arabeskin nerden geldiğini, daha bu işe başlayıp yeni yeni palazlanırken okudum.

Bir kere, Osmanlı yapı sanatında Arabesk motifler vardır; evlerin saçaklarında. İkincisi; Bale sanatında Arabesk figürler vardır. Üçüncüsü de; bu terim, Arap yani Arap tarzını çağrıştırdığı için böyle bir isim konmuştur, o kadar. Arap uslubunda demektir. Ve geçmişte Türk Müziği de, kurulan konsevatuarlarda okutulmamıştır!..

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda, Cumhuriyet bestecilerinin bestelerini; komşumuz Arapları hatırlatıyor, ya da çağrıştırıyor diye yasaklamışlar. Yasaklar her zaman cazip gelmiştir insanoğluna. Temelde, can sıkıntısından başka bir şey olmayan yaşamda, yasaklayacağınıza; öğretin, bilinçlendirin! İtmeyin uzanan elleri, samimiyetle sıkın! Bu topraklar kolay kazanılma-

dı. Al bayrağımız kolay kalmadı yurdumuzun üstünde koruyucu bir meleğin kanadı gibi...

Tabii ki köylü gelecek şehre; tabii ki koşacak fabrikalara. Eğer iş varsa; çalışacak da. Başka ne yapsın söyleyin?

Siz ne verdiniz, ne götürdünüz köylüye? İnsanlar yerlerini yurtlarını bırakıp gurbet ellerde bir lokma ekmek için, ciğeri beş para etmezlerin kahrını çekip horlanıyor. Bu halk gelir miydi sanıyorsunuz; o güzelim yaylalardan, o güzelim dağların eteklerinden, o güzelim ovalardan gelirler miydi? Ve o, yalansız, riyasız, eli nasırlı, yüreği ak pak insanım, o, horgördüğünüz tertemiz insanlar; o güzelim geleneğini, örf ve adetlerini ayaklar altına alıp gelir miydi?

İstemez mi köyünün yakınından geçen bir oto yol; istemez mi yakından geçen tren yolları? İstemez mi okul ilim, irfan? İstemez mi evinde akan su, tüten ocak? İstemez mi her köylü, sağlık evi, ebesi, stajyer doktoru, her neyse! İstemez mi; okullar, yakınlarda bir yerlerde liseler, üniversiteler?

Ne verdiniz de ne istersiniz? Bilmem, bilirim de, anlatamam. Anlarsınız da; olmaz, yakışmaz! İşinize gelmez anlamak! Çünkü bu dil, sizin anlayacağınız türden bir anlatım dili değil.

Şimdi yüzünüzdeki çok bilmiş ifadeyi okur gibiyim.

"Hadi oradan!" diyorsunuzdur. "Kim demiş? Kim istememiş? Kim? Ben mi? Sen mi böyle düşündün? Yok horgördün.. Ne diyorsun sen kardeşim?"

Evet ya!.. Sahi sen, dümenden üstüne almaz ayaklarına yatacaksın her zaman olduğu gibi. Kime söylüyorum bunları? En iyisi ben kendi kendime söyleyeyim. Bak oğlum demeliyim: Kıvırtacaksın! Ama, istediğin kadar kıvırt, istediğin kadar kaç gerçeklerden; ben yazmasam bir gün mutlak birileri yazacak, yalakalığınızı yüzünüze vuracaktır. Yazdıklarını herhangi bir yayınevi, gazete, dergi, televizyonda olmasa bile internette yayınlar; gene sana seni ve ikiyüzlüğünü haykırır.

Hoppalaa! Bu da nereden çıktı?

Ne demek istediğimi anlatabildim mi bilmem? Anlarsınız da, işinize gelmez! Nasıl gelsin ki? Bu çocukların yaptığı işler, çok tutuluyor... Bu insanlar çok seviliyor... Ve işte sizi çileden çıkartan da bul Anlamadan dinlemeden; tutturmuşsunuz bir köyden kente lafı, yıllardır aynı dalda sallanıyorsunuz...

Linda Kane; *"Nasıl oluyor da hem Marksistsiniz, hem de jakuziniz var?"* diye soruyor.

Bakın ben böyle düşünmüyorum. Çünkü olmalıdır; olmalıdır çünkü insanım. İnsanım, insan gibi yaşamalıyım; yaşamalıyım, çünkü bir kere gelinir bu dünyaya. Ve bu dünyaya gelmişsem de; artıyı eksiyi en iyi şekilde içime sindirmeliyim, yaşamalıyım. Yeter ki hatalarıma hatalar eklemeden, insan kalbi kırmadan, kul hakkı yemeden yaşayayım. Eğer jakuzimi kendim kazanıp kendim almışsam; hiç kimseyi kazıklamadan, devleti soymadan elde etmişsem, olmalı. Hem de jakuzimi kullanırken, bir şişe şampanya açmalı ve yudumlamalıyım. "Ohh, hayatın tadını çıkarmak ne güzel!" demeliyim.

Biz yaşayanlar, böylesini yaşayamazsak, kim yaşayacak? Gelecek nesiller mi?

Bence gelecek nesillere; kültür, sağlık, yüzde yüz okumuş bir toplum ve gerçek hukukun üstünlüğü ilkesi... Ve insan ve doğa ve hayvan sevgisi... Ve çağa ayak uydurmuş, aydın insanlar ülkesini bırakmalıyız.

Ben, sen, o... geleceğin ta kendisiyiz! En güzelini yaşayıp en güzelinden bir ülke bırakmalıyız! O gelen de insan gibi yaşayıp insanca bulduğunu teslim etmeli; daha da ilerisini bulmalı, icat üstüne icatlar yaratmalı.

Tüm bunlar neyle olur? İlimle irfanla... Okullarla, yüksek okullarla... İnsan sevgisiyle, doğa sevgisiyle... Çevre bilinci ve gene çevre sevgisiyle...

En lezzetli, en güzel meyve sağlıklı ağaçta olur. İnsanın yaşadığı yer ve çevresi cennetidir. Geleceğe bunu aşılamalıyız, bunu öğretmeliyiz...

"Her şeyin bir güzelliği vardır; herkes göremese de."

/Konfüçyus/

İnşallah, pot kırmıyorumdur! Gerçi pot kırmak öyle çokta korkunç bir şey değildir. Sizce de öyle değil mi? Her zaman görmüyor muyuz pot kıranları! Hem de defalarca. Bir özür diliyorlar, iş bitiyor!.. İnşallah duygularım, yalandan özür dileyen biri yapmaz beni. Özür dilemek, büyük bir erdemdir. Yazık ki, ülkemizde özür dilemek; bedava alkıştan daha da ucuz bir hale geldi!..

Alkış, dünyanın en pahalı takdir ifadesidir.

Yanılıyorsam bağışlayın. Alkışınızı hak eden sanatçı, ya da bir başkası her şeyinizi alır elinizden. Vücudunuzdan, yüreğinizden bir şeyler çıkar. Alkıştan yanan avuçlarınıza aldırmadan alkışlarsınız. Kollarınız, iki omzunuz düşer ağrıdan. Dayanırsınız! Boğazınız ağrır bağırmaktan, gırtlağınız yanar. Ayak parmaklarınızın üstüne kalkar, dakikalarca alkışlarsınız. İşte bu, çok pahalı bir alkış örneğidir. Canınızla, paranızla verebildiğiniz en yüksek değer, alkışınız haykırışınız...

"Bravvo, bıravvo; bravvo!.. "

.....

Bu yazı nereye gidiyor? Allah aşkınıza dostlar; sıkıldıysanız, bence hemen bırakabilirsiniz. Ama, bırakmayın! Olur a bakarsınız bir söz, bir cümle, öyle işinize yarar ki, ummadığınız bir anda karşınıza çıkar. Okumak bence budur; sabır ister, azim ister...

Ne dersiniz? Bence çok da sıkıcı değil sanırım, okuduğumuz birçok kitaba bakacak olursak...

.....

Şöyle bir düşün...

Şehre bir sanatçı gelecek! Bu sanatçıyı çok seviyorsun.

"Allah!" diyorsun. "Bu kez kaçırmam, giderim."

Günler önceden heyecan sarıyor kafanı bedenini. Para biriktirip yine günler öncesinden bilet alıyorsun. Ve de arkadaşlarını teşvik ediyorsun. Onlar da seviyorlar aynı sanatçıyı, onlar da takılıyor sana.

Üç kişisiniz...

Pekii nerden geliyorsunuz konsere? Konser, Adana'da. Siz diyelim Ceyhan'dan geliyorsunuz. Tamam!..

Ve konser günü geliyor. Koşuyorsunuz Mimar Sinan Açıkhava Tiyatrosu'na gündüzden. Orası da bayağı büyüktür:..

"Ne olur, ne olmaz? Konser bu! Biletimiz var da!.. Ya yer kapamazsak?" deyip gelirsiniz üç arkadaş; yürüyerek, geze geze...

Daha çok vardır konsere...

21 de başlayacak konserin, saat 16 da açarlar kapılarını. Hem dışarısı kalabalık, hem büfecinin iş yapması için... Dalarsınız içeri, sanki hemen başlayacakmış gibi konser.

Beklersiniz, içiniz kıpır kıpır...

Cepleriniz kaynatılmış, karpuz çekirdeği dolu. Güzel olur; eğer biraz da kaynatırken tuzlanmışsa. Ama tabi bugün için olmamalıydı! Tuz yakar, kurutur, susatır insanı. Ciğeriniz kavrulur, farkında olmazsınız. Analarınızın aklına gelmemiştir, tuz koymadan kaynatmak...

Ortam çok güzeldir...

Her kafadan bir ses çıkıyor. Sanki Türkiye-Brezilya milli futbol karşılaşmasındasınız. Bir farkla; bugünkü maç daha çağdaş, daha ileri, daha bir medeni görünümdedir. Çünkü bu konseri, kadın erkek, çoluk çocuk, genç yaşlı ayırmadan izleyecek; hem de kardeşçe, hem de birbirine saygılı ve küfürsüz.

Ülkemizdeki futbol karşılaşmaları küfürlüdür çoğunluk...

Farkına varırsınız, yanan yüreğinizin! Bir iki meşrubat alır içersiniz; olmaz, daha da yakar! Nöbet nöbet, tuvaletteki musluklara, şehir suyuna dayarsınız ağzınızı.

Koşarsınız tekrar yerinize...

Gazoz ya da kola, böyle günlerde pahalıdır meret! Soyulursun adeta!..

Karanlık çökmeye başladığında, dolmaya başlar Mimar Sinan Kültür Sitesi. Tesisatçılar da hoparlörleri ayarlamaya başlayınca, sabırsızlık doruğa tırmanmaya başlar. Islıklar, bağırışmalar... Halbuki, saat daha 19 dur. Ama herkes haklı!.. Onlar da sanatçısını bir an önce görmek ister.

Susuzluk çekiyorsunuz!..

Cebinizdeki tuzlu karpuz çekirdeğinden kurtulmak ister gibi, avuç avuç veriyorsunuz etrafınızdaki konser-daşlarınıza. Tanımak tanımamak önemli değil! Bu karpuz çekirdeğinden, hemen kurtulmalısınız. Yoksa cayır cayır içiniz yanacak!..

Yine cebinizden, evden gelirken dürüp büktüğünüz kesekağıdından peynir ekmeği çıkarıp çaktırmadan lokmalamaya başlıyorsunuz. Birara, arkadaşınızdan biri, yanınızda içecek olmadığını unutup dolduruyor avurdunun iki yanını.

Meşrubatçı arada bir önünüzden geçip, yan yan bakıyor size; aldırmıyorsunuz!..

İki arkadaşının ortasında sen de geveliyorsun kuru ekmekle peyniri. Solundaki arkadaşına bir bakıyorsun; arkadaşın boğuluyor! Lokma boğazına durmuş! Rengi mor pancara kesmiş.

"Eyvah!.." diyorsun. Sen de bir gün tarlada kazma döverken böyle olmuş, ölümden dönmüştün!..

Öteki de ilgileniyor ve başlıyorsunuz iki küreğinin ortasına vurmaya. Böyle öğrenmişsiniz anadan babadan. Çünkü sana da böyle yapmışlardı. Verha-ver ediyorsunuz!.. Beline-beline vuruyor, yumrukluyorsunuz.

Arkadan önden müdahale ediyorlar. "Hoop birader!" diyorlar: "Ayıp deel mi? iki kişi bir olup bir kişiyi dövüyorsunuz?"

"Yok!" diyorsunuz. "Arkadaşın boğazında lokma kaldı da!"

Satıcı tekrar geliyor. "Buz gibi bunlar" deyip, kucağındaki meşrubatları gösteriyor, bağırıyor. Kapıyorsun bir kutu kolayı, dayıyorsun arkadaşının ağzına... Bakıyorsun, gerek kalmamış. Lokma inmiş midesine. Gözlerinden yaş geliyor. Derin derin nefes alıyor. Gözleri normale dönmüş! Neredeyse oracıkta ölecekti zavallı çocuk!

Bölüşüyorsunuz kolayı keyifle...

"Neyse!" diyorsun. "Ucuz atlattık!"

Tesisatçının çırağı çıkıyor sahneye, alkış kopuyor...

O da garibim ne yapsın? Selamlıyor milleti.

Kim bilir belki onun da özlemi buydu? Yani sanatçı olmak! Ama olmadı, tesisatçı çırağı oldu. Daha çok gençti, herkese nasip olmaz bu yerler. Önce utanıyor, ayakları dolaşıyor, sonra alışıyor... Başlıyor şımarmaya! Tıpkı sonradan görme, kazara sanatçılar gibi, başlıyor öndeki gençlerle gevezeliğe. Bir yandan da, mikrofon sehpalarını diziyor.

Önden biri laf atıyor: "Ne gıvırıyon lan avrat gibi, top!"

Çırak lafın geldiği yana bakıp koşuyor: "Top sensin lan! Mna godoomun oolu!"

Öndeki genç kuduruyor: "Vay anama sövdün ha! Seni orspu bacılı, erkeksen gel dışarı!"

Tesisatçı çırağı bu, kalır mı altta? "Gel lan!.." diyor.

İnsanlar alabildiğine eğlenmekte, bu ağız dalaşına bakıp gülmekteler. Aynı anda esas tonmaister, yani ustası, fırlıyor sahneye; bir tokat atıyor çırağa ve kıyamet kopuyor! Çırağı aşağıya sürüklerken, yuh sesleri sarıyor ortalığı. Kimi hafif küfrediyor, kimi bağırıyor...

"Lan Allahsız, bulmuşun garibi dövüyon. Erkeksen gel beni döv dümbük!.."

Polisler atılıyor, halkı sakin olmaya davet ediyorlar...

Ana hoparlörlerden bir berbat ses yükseliyor: "Dikkat dikkat! Allanı seven otursun! Lütfen taşkınlık yapmıyalım! Yoksa, yoksa?.." diyor; kapanıyor ses.

Bu arada, orkestrada bir bir çıkmaya başlar çalgıcılar. Herkes heyecanlı, sabırsız!..

Alkışlar ve feryatlar daha da yükseliyor; diziliyorlar sahneye bu manzaraya alışık orkestra elemanları.

İçerde en az 8-9 bin kişi vardır, bir o kadar da dışarda...

Maestro ayakta, ayaklı mikrofonun başında. Başlar elindeki kemanın yayını, tempoya göre sallar çok bilmiş pozlarında!..

Ve başlıyor şarkının, birinci ara nağmesine sazlar...

Döndükçe dönüyor, döndükçe dönüyorlar...

Belki sanatçı nazlanıyor sanıyorsunuz? Ama hayır, yanılıyorsunuz! Balansı sağlamak içindir bu. Sanatçısına göre değişir.

Tabii istisnalar da var. Bazıları çıkmaz, abartır! Daha da "kudursunlar!" ister. Yanılır!..

Bu da bir ölçü meselesidir. Ölçüyü kaçırdın mı, yuhalanırsın!.. O abartık gecikmeler, sanatçının kariyer ayarına bağlıdır.

.....

Bazen sanatçı kardeşlerim, şöhretle starlığı karıştırıyorlar. Yanlış!.. Şöhret başka, starlık bambaşkadır. Hele böyle hazır dinleyici, hazır seyirciyi de bulmuşsa, burada belli eder kendini.

Eğer kalabalığı kendinin bir başarısı olarak görüp düşünürse şöhret, ki ben öylelerini çok gördüm: Eyvah! Eyvah ki eyvah!.. Yazık ediyordur kendine, geleceğine. Bir gün bu alkışları duymadığı günler gelip çattığında, bunalıma girer, dağıtır kendini.

Büyük düşünürlerin sözlerini mutlak bilmeli, o süzme sözlerden ders alınmalıdır. Şu sözün güzelliğine bakın lütfen:

"Yukarı çıkarken dostlarını kırma, çünkü inişte onlara rastlayacaksın." **/Çin atasözü/**

Bence sanatçı, ya da herhangi bir meslekten insan, erkek dişi fark etmez; ***"Nekadar sevilmek istiyorsa, o kadar mütevazı olmalıdır."*** **/Oskar Wilde/**

.....

Neyse, biz konsere dönelim...

Kıyamet kopuyor; sahne arkasından giriyor meyanına şarkının, şarkıcı. Uğruna aç susuz yollara düşüp geldiğiniz!..

Sevdiğiniz sanatçıyı onore etmek, onu alkışlamak, onun bulunduğu atmosferde bulunmak, aynı havayı solumak! Bu ne güzel bir duygudur böyle. İşte burada çıkıyor alkışının değeri...

Ya, arkadaşınızın beline indirdiğiniz yumrukları kavga sanıp da; sizi dövüp dışarı atsalardı ne olacaktı?

Yanlış anlamayın, ben çok gördüm yaşadım bu manzarayı. Zaman zaman yanımdaki ilgilileri yollayıp çok bakıtmışımdır dışarıya, böyle konser-zedeleri düşünerek. Eğer böyle dışarda kalmış ya da parası yoksa, veya başka nedenlerden girememişse; içeri aldırıp konserimi izletmişimdir. Çünkü onları benden daha iyi anlayabilecek bir psikolog düşünemiyorum.

Hayatlarının sonuna kadar; o geceyi, o sanatçıyı, ve o yaşadıklarını asla unutamazlar!..

Unutmazlar, arkadaşlarının boğulma tehlikesi geçirmesini; unutmazlar, o gecenin sihrini büyüsünü...

***

Şöyle bakıyorum da; gerek tv lerde, gerek konserlerde yanlış yönlendiriliyor halkımız.

Örneğin bir tv proğramında, stüdyodaki seyirci resmen alkış delisi ediliyor!.. Bu alkış bu kadar basit, bu kadar ucuz mu böyle? Stüdyo yönetmeni habire alkışlatıyor. Ama, ne olursa olsun, alkışlatıyor!..

Hayatımda hiç sevmediğim bir insan takımı varsa, o da hırsızlardır. Bu asalaklar sadece çalarlar. Yetim, dul, yaşlı, genç, dinlemez çalarlar. Sonra da götürüp kumara verirler; bu kutsal emeğin alınterini. O gün belki de bir emeklinin, bir hastanın ilaç parasını çarpmıştır. Peki bu şerefsizi alkışlar mısınız? İçinizdeki isyanları duyar gibiyim. Tabii ki, alkışlamaz ve de oturup muhatap almazsınız. "Benim için insan değil, masumların kanını emen bir vampirdir böyleleri" dersiniz. Bravo, çok iyi düşünüyorsunuz! Ama ben, alkışlananı gördüm. Belki sizler de görmüş, anlamamış olabilirsiniz.

Hulki ağabeyimin (Hulki Saner) hazırladığı, bir televizyon proğramında konuklardan biri yankesiciydi. Ve stüdyodaki seyirci bu adamı alkışlıyordu. Bu, Hulki ağabeyin hatası değildi. Tamamen bir yanlışlıktı! Talihsiz bir yanlışlık...

Bence, alkışlayana bırakılmalı alkış, yani, takdirin barometresini elinde tutana. Yani halka. Ne kadar alkış o kadar takdir. Ne kadar tezahürat, o kadar beğeni. Sanatçıya, ya da her kimeyse? Alkışın dozunu halk bilir. Bu ölçü, kuraldır. Halkın harmanlanmış duygusudur. Bunda halkın yanıldığını görmedim. Yanılmaları da imkansızdır.

Biri, bir yerlere gelmişse, mutlaka bir şey vardır...

Eğer gelmemişse, yine mutlaka bir şey vardır...

Bu üç beş kişinin alkışı, üç beş kişinin beğenisi değildir. Yukarıda söylediğim gibi, çok büyük bir duygu harmanıdır. Bireyi kandırabilirsin ama, toplumu asla! Belki stüdyoda mecbur edilirler alkışa, ama çıkınca durum değişmez. Hiçkimse zorla dinletemez ve de seyrettiremez. Beğeni zorla alınırsa, o sanatçının kariyer ölçüsü sahtedir.

O, bir içgüdüdür. Sanatçının kendiyle olan hesaplaşması, kendiyle küskünlüğü ya da barışıklığıdır. Ona göre oturup kalkmalı, ona göre söylemeli ya da konuşmalı, espri yapmalıdır ki gerçek değerini anlasın.

Bir insanın gerçek değerini kendinden başkası bilemez. Gece olup yastığa başını koyduğunda, kendiyle başbaşa kaldığında, aklından değer ayarı geçer. Muhakeme eder kendini, her aklı selim gibi. Ve sonunda bulur gerçek değerini.

Ha!.. Hayal âleminde olan yok mu? Çok! Hem de pek çok. Ama o, işsizdir, fazla aranmaz; çalıştırmaz organizatörler. Çünkü gerçek değerini söyleyemezler. Bu gerçeği bilmeyi, görmeyi bir türlü kabullenemez. Hep starlık peşindedir. Sanki kolay kazanılan bir şeymiş gibi! Devamlı, poh-poh bekler etrafından. Hele kazara geçmişte bir de şarkı tutturmuşsa? Artık bitmez o şarkının havası, tozu dumanı...

Biraz ileri mi gittim acaba?

Lütfen, yukardaki tarifi kendine yakıştırmayan, alınmasın üstüne!..

Yanlış anlamayın, geçmişte beni çok inkâr etmeğe, çok üstümü örtmeğe çalıştılar. Ama olmadı, başaramadılar. Sığmadım

örtülerin altına. Kaybetmeyi, gözden düşürmeyi başaramadılar, başaramazlar da. İşte halkın gerçek takdiri budur. Hiçte gocunmadım...

Bir gün tv ler kuruldu; gerçeği bilen halk burada da, gerçeği gördü. Sinemada ben bir numara iken 77-78-79-80-81-82 de, Rahmetli Kemal Sunal arkamdan geliyordu. Sonra O, bir numara oldu. Ben biraz Video akımına yenilmiştim. Video modası birara çok büyük darbe vurdu sinemaya. Tek kanallı bir dönem için, bu moda fazla sürpriz de değildi.

Düşünebiliyor musunuz? Sevdiğiniz sanatçı, ya da o kocaman gördüğünüz sinema, ya da tek kanala mecbur bir hayat; insanı ister istemez çıkan her yeniliğe saldırtır.

Dolayısıyla video öyle bir buluş ki; evde oturun, alın istediğiniz kadar film kaseti, oh gelsin konu komşu, çekirdek çay kahve, her kafadan bir ses, olmadı tekrar. Yani işin kolayı! Ee, kalkıp sinemaya gidecekte, arabaya binecekte, yok para harcayacakta, ne gerek var?

Bütün bunlar, sinema için en büyük tehlikeydi. Nitekim öyle de oldu.

Sonraları çok kanallı hayat başladı. Diziler, yerli yapımlar ve bana göre hâlâ, Türk Sineması çok durgun seyretmektedir. Ama doğrusu da bu. Ne o, eskiden yılda bilmem kaç yüz film çekilirmiş? Bu şuna benziyor: Bir yanda konfeksiyon atölyeleri, diğer yanda butik mağazalara markalı mal hazırlayanlar.

Kemal Sunal'la, ikimiz aynı firmadaydık. İkimiz de aynı şirkete filmler çekiyorduk. Rahmetli Yahya Kılıç'ın Cem film firmasına. Sonra özel tv ler kurulunca, dikkat edin, o parlak sinema günlerinde olduğu gibi; en çok iki kişinin filmlerini gösterir oldular. Neden? Yukarıda belirttiğim gibi, halkın duygu, beğeni ve takdir harmanında bu iki sanatçı; yani Kemal Sunal ve Ferdi Tayfur. Ha bir de Cüneyt abi (Cüneyt Arkın) ve diğerleri...

Değerli dostum, değerli sanatçı Kemal Sunal kardeşimin ölüm haberini, ayağımdan rahatsızlanıp Amerika'ya gittiğimde aldım; çok çok üzüldüm, ağladım. Tanrıdan tekrar rahmet diliyorum...

Güzel ve samimi olan hiçbir şeyi inkâr ve yok etmeye kimsenin gücünün yeteceğini sanmıyorum. Güneşi, balçıkla sıvayamazsınız!.. Hoşgörünüze sığınarak, otuzbeş yılı aşkındır aldığım dersten, gördüğüm insan manzaralarından söz etmek durumundayım!

Eğer yazmayacaksam bunları, hiç kendimi yormamalıyım!..

***

Siz olsaydınız yerimde, neresinden başlardınız bu kitabın?..

Kendini dünyalı olarak düşünüp, hissetmeğe başladığı andan itibaren, şu güzelim âlemde bir yer edinip kimselere muhtaç olmadan, toplumda sevilen sayılan bir insan olma hayallerini; askerden terhis olup evine çocuklarına kavuşmanın heyecanını sevincini yaşayamadan, bir bıçak darbesiyle akciğerinden aldığı yarayla, altı gün süren ölüm kalım mücadelesini kaybedip, yedinci gün dünyadan ayrılan; ince uzun boylu, mahallesinde "erkek güzeli" diye tanınan, herkes tarafından sevilen, yüreğine bileğine sağlam **Beyköylü Cumali**'den mi?

Yani babamdan!

Yoksa, daha çocuk yaşta Toros Dağları'nda, babasının koyun sürülerini ve hesabını bilmedikleri kadar büyük bir serveti sevdiği kızın peşine takılıp bırakıp giden büyük oğlunun; ruhunda ozanlık olan, Karacaoğlan, Yunus Emre hayranı... Çukurova'ya kaçan ağabeyinin hasretine dayanamayıp ölen babasının acısı içinde kısa zamanda kaybettikleri servetin farkında olmadan; bir erkek kardeş, üç kız kardeş ve bir de anneleriyle birlikte, ağabeyinin peşinden, daha sonraları başından geçecek acılardan habersiz, annesi ve kardeşleriyle Toros Dağları'nı aşıp henüz onüç ondört yaşlarında, kötü talihinden habersiz Çukurova'ya doğru yollara koyulan; Gülek Boğazı'nı geçip önce Gülek Köyü'ndeki akrabalarının yanına giden; daha sonraları, yine Tarsus'a bağlı Badras köyüne göç eden **Şerife**'den mi?

Yani annemden mi başlasam?

Aslında bana kalırsa, konuyu biraz derinden almak gerek. Çünkü benim hayatım, öyle bir şeyler yazmak sevdası, ya da hevesi değil. Ele alınacak küçük konulardan, dümdüz hayat hikayelerinden hiç değil.

Zaman zaman düşünmüşümdür; "Ne gerek var? Özel hayatım, bana ait bu tarafım da bilinmeyiversin!" diye.

Ama okumayı yazmayı çok seviyorum, elimde değil. Acı tatlı hatıralarımı, gerçekleri; çocuklarıma, torunlarıma ve beni gerçekten ölümüne seven hayranlarıma bir yazılı belge bırakma sevdası da denilebilir bu tutkuya. Sadece hayatımın çok küçük bir parçası olsa da, hiç bilmediğiniz bazı gerçekleri yazacağım. İstiyorum ki; sizleri sıkmadan, amatör bir yazar gibi anlatmaya çalışayım, ömrümün bu yeni sayfalarını!..

Ve dünü, bugünü, belki yarını...

Bir de şu tarafı var işin: Diyelim ki bir yazar, bir gazeteci, ya da herhangi biri, birinin hayatını yazacak...

Burada, çok çok tarafsız, önyargısız, çok iyi çalışmış, araştırmış, öğrenmiş olması gerek. Ben birçoklarını gördüm; araştırıp yazmak istediği insana yaranmak için, olmadık yanlışlar yaptıklarını. Yazar bana göre, bunu iş edinmelidir. Yazıyla yatıp, yazıyla kalkan olmalıdır. Bunun bir diğer adı da; Sanattır...

Sanıyorum tüm büyük yazarlar böyledir. Her meslekte olduğu gibi, sadece yaptığı işle ilgilenecek ve çok ama çok entelektüel olacak. Yoksa, kulaktan dolma, üstünkörü yazılar bence sağlıklı olamaz.

Entelektüel dedim! Ben şimdi yazıyorsam, entelektüel değilim haşa!.. Ama, amatörüm ve kendi bildiğim gerçekleri anlatmak ve bir de yazmak istediğim konularda bir yazı stili denemek istiyorum diyebiliriz...

Bu sohbet nasıl gidiyor bilmem? Ben keyiflenmeye başladım. İnsan dertleştikçe açılıyor. Ben şu an o durumdayım...

***

Eskiden Ses Dergisi vardı...

O zamanlar Genel Yayın Müdürü, Mine Baykara'ydı. O ve ekibi, çok uğraşmışlardı beni ikna etmek için. Sonunda kabul etmiştim. Hayatımı yazıp yayımlayacaklardı. Daha "Ben bu âlemin kıralıyım! Gazetecilerin şahıyım!" diyenlerin farkıma varamadıkları bir dönemde; ilk posterimi Ses Dergisi vermişti.

Ve ben çok mutlu olmuştum...

Bakın bu çok önemlidir! Henüz sokakta insanların dikkatini çekmiyorsun ama bir isim dolaşmaya başlamıştır... Televizyonlara çıkamıyor, radyolarda çalınmıyorsun: Yasaklısın!..

İşte o ismin posteridir bu!..

Bu da, sanatçı adayı için büyük bir övünç kayanağıdır. Çünkü 1975 lerin Ses Dergisi gerçekten büyük bir dergiydi. İşte o, ben henüz emeklerken, ilk posterimi veren dergi olmuştu...

Ses'ten gelmişti teklif! Onları kırmam mümkün değildi. Ses'te röportajının çıkması o kadar kolay değildi her sanatçının.

Bu ilk poster, çok hoşuma gitmişti. Benim eski bir hayranım olarak bu kitabı okuyorsan; belki sende de vardır bu poster. Birçok hayranımda gördüm çünkü.

Üzerimde, vişne renkli kadife bir ceket, yelek, içinde leylak rengi bir gömlek, yakası dışarda! Uzun saçlar ve yıl 1975. Bu yazıyı yazmamla bu poster arasında 27-28 yıl var. Hey gidi günler hey!.. diyesi geliyor insanın. Oysa o fotoğrafı, rahmetli Ahmet Olcay laf olsun diye çekmişti. Sonra öyle hızla tırmanmaya başladım ki; o fotoğrafımdan poster yapıldı.

Daha sonraları, birçok posterim çıktı. Ama hepsi, profesyonel stüdyo çekimlerinden elde edilen fotoğraflardan basıldı. Sanıyorum o fotoğrafta bir başkalık vardı. Samimiyet, saflık, objektife bakış öyle yansımıştı ki! Onu bir daha yakalamak, sanırım mümkün olmasa gerek.

Daha sonraları her karşılaşmamızda, Sayın Mine Baykara hanımefendi, bana şunları söylerdi:

"Ah Ferdiciğim!.. Neydi o günler? Dergi çıktığı hafta yetiştirmekte öyle zorlandık ki! Talebe cevap veremiyorduk. Bayile-

rimiz isyan ediyordu. Kemal bey de (Kemal Uzan) çok şaşırmış ama çokta sevinmişti. Çünkü ilk kez televizyonda sanatçı hikayesinin reklamını o düşünmüştü. Malum, TRT de kolay değil bu gibi reklamları döndürmek! Çok zorluk çıkardılar ama, Kemal bey diretti..."

İşte o zaman gördüm gazetecilerin birbirlerini çekemediklerini. İstisnai olanları kastetmiyorum; değerli köşe yazarları lütfen üstlerine almasınlar ama, alıp kendine malzeme yapmak istiyenler de olacaktır.

Şurası kaçınılmaz bir gerçektir: Medyanın ne kadar Sanatçıya ihtiyacı varsa; Sanatçının da o kadar medyaya ihtiyacı vardır. Bana göre her iki taraf da birbirine hoşgörülü olmalıdır. Neticede yaptığımız alış veriş. Bir tarafta okuru elde etmek ve tiraj arttırmak istiyen medya mensupları; diğer tarafta yaptığı işi halka sevdirmek isteyen, cahil ya da yarı cahil, bizim gibi taşradan gelmiş, tanınmak isteyen yetenekli insanlar...

Gerçek aydın sanatçının medyaya ihtiyacı yoktur. Ve gerçek aydın güçlüdür. Ama bizim gibi; "Sonradan görme!" sanatçı adaylarına karşı, elindeki gücü ılımlı kullanmalıdır medya. Neticede hepimiz birer insanız; hatalarımızla, sevaplarımızla...

Kalemin karşısında hiçbir silah dayanamaz ve dayanamıyor. Ama maalesef ülkemizde zaman zaman ipin ucu o kadar kaçmıştır ki!.. Kafası bozulduğunda; sanatçıyı yerin dibine sokup namusuna, şerefine dil uzatan; dayandığı o kutsal meslek gücünü, kişisel egosunu tatmin etmek için kullananlar çok olmuştur.

Bu kalemlerin başında bulunan şahıslar; patronları tarafından mahsustan işine karışılmayan, akıllarınca cesur geçinen tiplerdir. Bu durum, patronun da işine gelmektedir. Birine bir mesaj yollamaya kalksa, bir işareti yetiyordur. Gerisi kolay! İki yazı, iki tehdit, iş tamamdır!

Bakmışsınız ki, patrona karşı gelen dizlerinin üstünde sürünüyor. Ve o günün akşamında; sürünen mağdurun ya bozulan işi'nin, ya da yıkılan yuvası'nın şerefine kadehler tokuşuyor...

Ama, elbette hayatın tümü böyle yanlışlarla dolu olmasa gerek. Bu yüzden ne dayaklar, tekmeler, tokatlar yenmiş; hatta cinayetler bile işlenmiş, ocaklar sönmüştür. Ne kalmıştır geriye? Bir anlık gafletin bedeli: Yani ölen mezara, öldüren hapse...

Alan mutlu! Veren mutsuz! Alan kapalı kapılar ardında, karanlıkta görünmeyen hayalet! Veren, yani hizmet eden, yani hayatını tehlikeye atan. Ve yani bir anlık; "Arkam" diye güvendiği, kazandırdığı sürece yüzüne gülen ama ne yazık ki sıkıştığında olmayan!.. Ve konuşurken üst dudakları kıpırdamayan, samimi görünen samimiyetsiz insan takımı!.. Yani, habire alan. İsterse, vermesin! Yerini alacak okadar asalak, karaktersiz, utanmaz, vıcık vıcık yağcı, kendini hizmetkâr edip pusuda yatan; dışı insan, içi lağım çukuru yaratıklar bekliyor ki; insan insanlığından gün geliyor utanıyor!

Halbuki her şeyin bir ölçüsü vardır. Herkesin bir dayanma gücü, bir tahammül sınırı vardır. Adam senin üstünde öyle bir tahakküm kurmak istiyor ki; insanlığından bile şüphelenir oluyorsun!

Ses Dergisi'nin o yayınından sonra, bunu hazmedemeyen, "Ben bu âlemin kralıyım!.. Ben ne dersem o olur!" diyen derebeylerinden, "halk kahramanlarından" biri, bana bir zamanlar şunu teklif etmişti:

"24 saat sen bizi arayacaksın! 24 saat biz seni aradığımızda bulacağız!"

"Vay vay vay!" dediğinizi duyar gibiyim!

Evet yanlış duymadınız, aynen böyle olmuştu! Dün gibi hatırlarım: Masanın başında oturan o kişinin bana aşağılayıcı bakışlarını. Yani 24 saati teklif edenin... İki de bir Ankara'yla telefon konuşmaları, gülüşmeleri, sayın Bakanım deyip arkası'nın ne kadar sağlam ve güçlü olduğunu göstermek istemesi. Bana dönüp; "Ya... Ferdiciğim, büyütmene gerek yok!.. İşte İhtilal oldu! O bir şakaydı, unut gitsin!" demesi...

Sıkıştıklarında, insanların hayatını hiçe sayıp; "Alttarafı o bir şakaydı" diyebilecek kadar gaddar ve sorumsuz bir yetkili düşünebiliyor musunuz! Sanki beni hafife alıyorlarmış gibi bir

içgüdüyle ayrılmıştım oradan. Sonraki günlerde sadece bir tek şey diledim Allahtan. "Sana bırakıyorum yarabbim!" dedim ve Allahıma bıraktım.

Ve sonra mahkemeler ve uzun arayışlar, soruşturmalar neticesinde hava... yani karşı tarafın şımarık kalemşörlüğü... Arkasının sağlam olduğu duygusu ona bir anlık insanlığını unutturmuş; bereket Türk adaleti unutmamıştı. Her ne kadar ağır yürüse de mahkemelerimiz; sonunda adalet, mağdurun yanında tecelli etmiş; tekzip çakmış, tazminat cezası vermişlerdi karşı tarafa.

***

İzmir Fuarı'nda sahne aldığım günlerde akşam iş zamanı, Fuar'a taksiyle giderdim...

Kimseye görünmeden, işaret parmağımla bıyığımı kapatıp kimseyle göz göze gelmemeye dikkat eder; böylece kendimi, Ekici Över Gazinosu'nun kulisine atardım. Ama, çıkışım bir meseleydi. Çünkü hayranlarım bilirlerdi ki; er ya da geç, gazinodan çıkacağım. Bu yüzden beklerlerdi; bana dokunup, bana sarılmak için.

Rahmetli Hüseyin Cevahiroğlu'nun siyah bir Mercedes arabası vardı. Beni onunla otele götürürlerdi. Gazinodaki proğram çok başarılıydı. Her gece gerçek bir izdiham yaşandığından, polis refakatinde binerdim arabaya...

Gizlice, birçok sanatçı gelip bu manzarayı imrenerek izlermiş. Bir gün kendisinin de böyle olmasını özlemle hayal ederek. Doğrusu ben olsam ben de imrenir, hayaller kurardım.

Gerçekten korkunçtu, ürkütücüydü. Bir yandan da çokta keyifliydi böyle korkunç oluşu. Böylesi izdiham her sanatçıya nasip olmuş değildi. Tek kanallı dönemdeydik. Öyle bugünkü gibi reklam araçları bolluğu yoktu. O koca arabayı havaya kaldırdılar kaç kez. Bu tehlikeli durum karşısında polisler çağrılır; polisler etrafımı sarar, koluma girerler. Ancak öyle gidebilirdim bağırışlar, çağırışlar, haykırışlar arasında.

Böyle başarıyı yakalamış, halkın kalbini fethetmiş sanatçılara Allah yardım eylesin, çok zordur!.. Zorluk, etrafınızdaki insanların size dost görünüp arkanızdan kuyunuzu kazmalarından ileri gelir! İşte bu alçakça, kalleşçe bir durumdur. Bu gibi ruh hastalarından Allah tüm iyi kalpli insanları korusun!...

Bugün aradan yıllar geçmesine rağmen, hâlâ Fuar'daki o ihtişam konuşulur...

Hani meyve veren ağaç misali, ağacın dalları şıkırdım gibi olmuş. Bu ağaç mutlak çırpılmalıydı!..

Ve o günlerde, bir gazetenin başsayfasına; bir kadın ve bir çocuk fotoğrafı kondu. Diğer fotoğrafta da ben; iki yanımda polisler, koluma girmişler. Beni hergün izdihamdan kurtaran; giriş çıkışlarda koluma girip arabaya kadar götüren polislerdi fotoğraftakiler. Sanki ben çok büyük bir suçluymuşum gibi, sanki ben karakola götürülen bir zanlıymışım gibi göstermişler.

Bir de manşet atmışlar kocaman puntolu:

"Bu çocuk Ferdi Tayfur'un çocuğu!.."

"Konyalı bir kadın, bu çocuk Ferdi'nin diyor!.."

Oysa ben o kadına, patronum ve patronumun enişteşi aracılığıyla para yardımı da yapmıştım. Patronumun hayırseverlik duygularını çok takdir ediyordum. Adam her gidiş gelişinde hep bu zavallı kadından söz açar, hepimiz kederlenirdik. Ne bileyim ben de öyle parlamışım ki, hayır yapmak için tam adamıydım bu gibi duygu sömürülerinin. Tabii ben, hiçbir artniyet düşünmeden, çıkarıp çıkarıp adama paralar veriyor; "Aman hayır dua etsinler yeter! Ne olacak; bugün dünya, yarın ahiret. Böyle hayırlar iyidir" deyip duygulanıyordum.

Sonra kadına sorduk. Tabii ben değil de, sanırım teyzeoğlu sormuştu. "Yok!" demiş kadın: "Ben beş para almadım."

Neyse, kadın o kadın yani! Sonra anladım ki, "Tutma" kadın. Gazetede resmini görünce, tanıdım kadını.

***

Ben Konya'da bulduğumda kendimi, Tahir'in Sazı isimli bir lokalde şarkı söylerken; bir adamla tanışmıştım. Ben sahnedeyken bu abi bana ayakkabısını gösteriyordu...

Ben şaşkındım! "Acaba bir hata mı yaptım?" diye ürkek bakmış; sakınmıştım kendimi. "Ne olur ne olmaz? Adam sarhoş, kafama geçiriverirse ayakkabıyı? Bir de garibim, yabancısıyım bu şehrin..."

Sahneden indikten sonra yanına gittim adamın. Adam oturttu beni yanına. Sordum: "Abi, bir kusur mu ettim de, ayakkabını gösterip durdun?"

Adam güldü kahkaha attı: "Yahu, yeğenim! Sen ne biçim şarkıcısın böyle? Yeni olduğun belli. Halbuki leb demeden leblebiyi anlamalısın. Kaç yaşındasın sen?"

"Yirmi..." dedim!

Şöyle baktı yüzüme: "Yoksun!.." dedi.

"Ne?" dedim.

"Kaç yaşındasın sen?" dedi tekrar.

"Onsekiz" dedim.

"Öyle mi?" dedi.

Baktı uzun uzun yüzüme, sordu: "Niye yirmi dedin?"

"Polis olduğunuzu sandım..."

Utanmıştım! Gerçekten en nefret ettiğim bir şey varsa; o da, insanın insana yalan söylemesiydi.

"Ahlak Polisi kızıyor; yaşımın küçük olduğunu, böyle içkili yerlerde çalışamayacağımı söylüyorlar. Ben de böyle kaçak çalışıyorum!" dedim.

"Sen bana gel! Rifat bey arakadaşımdır, ben söylerim ona!" dedi. Ahlak Komiserinden söz ediyordu.

Daha önce bir torpilim vardı ama fazla sürmedi. Teksas Pavyon'da birkaç gün çalıştım ama olmadı, torpilim bir müdürdü. Adamı pek sevmediler, sökmedi yani. Pavyoncunun da işine geliyordu bana iş vermemek. Onbeş lira veriyorlardı bana. Bu da onların hesabıyla aylık dörtyüzelli lira ediyordu. Eh, bu da sü-

per pahalı geliyordu onlara. Haftada ancak üç dört gün çalışabiliyordum.

Az yürümemiştim Rifat beyin arkasından. Kendimi, sahibinin peşinden giden aç köpeğe benzetiyordum. Utanıyordum! Ama mecburdum: Açtım! Kimsesizdim! Sigara içiyordum. Doğru dürüst yatacak yerim yoktu, ucuz otelde kalıyordum. Bu işe baş koymuştum. Geleceğim bu işti, yani şarkıcı olmaktı.

"Benim adım İsmail. Hastanede muhasebedeyim, gel beklerim!" dedi.

"Gelirim abi! Ne zaman geleyim?"

"Ne zaman istersen!"

"İsmail abi, komser beye söylersen kızmaz mı?"

"Yok canım, sen bana bırak!.. Ben işimi bilirim, onun da bazen işi bana düşer, iyi adamdır."

"Peki abi!" dedim kalktım. Tam ayrılırken kolumdan tuttu, durdurdu beni:

"Bugünlerde 'Kundurama kum doldu' türküsünü öğren yeğenim! Onun için sana ayakkabımı gösterdim" dedi.

Gerçekten de o günlerde bu türkü herkesin dilindeydi ama ben sevmiyordum. Ne sözü, ne müziği bana hitap etmiyordu. Ben yanık söylüyordum türküleri şarkıları. Öyle diyorlardı.

"Sen!" diyorlardı: "Bu azimle, bu sesle çok canlar yakarsın evlat!"

İşte bu yüzden pek oynak türkülleri sevemedim. O devrin abileri, ablaları hep yanık söylüyorlardı yorumladıkları eserleri. Tabii o zamanın anlayışıydı benimki. Halbuki iyi söyleyen için, ağır ya da hareketli parça fark etmez; yeter ki ses tellerini iyi kullansın, iyi bir kulağa sahip olsun.

İşte o resimdeki kadını orada tanımıştım. Yani hastaneye, İsmail abiye gidip gelirken.

Bir gün durakta otobüs beklerken konuştuk onunla. Beni evine götürdü. İki çocuğu vardı; biri kız, biri erkek. Kocasından ayrıldığını; yıllardır, çocuklarına hem analık hem babalık yaptı-

ğını söylemiş; ben de çok etkilenmiştim. Ben de babasız büyümüştüm. "Hemşireyim" diyordu.

Vedalaşıp ayrılacaktım ki, kapı çaldı, bir bayan girdi içeri. Bayana beni; İsmail abinin yeğeni diye tanıttı o abla! Şaşırdım, kekeledim. Ama bozuntuya da vermedim; belki bir düşündüğü vardır diye, yalancı çıkarmadım kadını.

"Bugün postanede işlerim vardı, izin almıştım. Bir şey dedi mi İsmail abi?" dedi yeni gelen.

"Yok!" dedi abla. "Alabilecen mi pasaportu?"

"Evet!" dedi, yeni gelen M.

Adı M. idi. Güzel bir bayandı M. ama bir gizem vardı yüzünde. Bir keder, bir sır saklıyor gibiydi.

Bana ilgisiz davransa da, bir şey olmuştu; tarif edemeyeceğim bir şey! Sanki beni elektrik çarpmıştı! Bilemiyorum. Belkide o anı yaşamak gerek. Gelen alımlı biri, konuşması düzgün ve havalı. Bana ilgisi; sadece, hani derler ya göz ucu diye, işte öyle bir şey. İlk tanıştığımızda; benim gözlerim tarifsiz bir karanlığa gömülmüş, çıkamıyorum... Kalkıp gidecektim! Gidemedim! İçimden onu bir film yıldızına benzetiyor, fakat bulamıyordum o yıldızı.

"Hemen geliyorum!" deyip yan odaya girdi.

Ev küçüktü, öyle ahım şahım olmasa da fena sayılmazdı. Fakir, iki çocuklu dul bir kadın için iyiydi. En azından temiz ve samimi bir havası vardı. O, yan odaya girince, ben de ablaya sormuştum; "Bu bayan kim?" diye. O da bana; "Benim değerli bir arkadaşımdır. O da hemşire olacak; çok temiz ve harbi bir insandır. Aynı zamanda bir doktorun yanında çalışıyor" dedi.

Tekrar geldiğinde, üzerinde pembe, uzun, pamuklu bir gecelik vardı. Çok burnu havadaydı. Kendinden emin, fazla konuşmayan, konuşunca da yerinde ve temiz bir Türkçeyle izah eden biri! İçimden titremeye başlamıştım.

Çok gençtim; ateşli bir genç!..

Daha sonra o geceyi hep hatırladık. Meğer o da aynı duygular içindeymiş. Beni çaktırmadan süzer, için için söylenirmiş:

"Bu!" dermiş. "Bu çocuk da nerden çıktı böyle? Utanmasam atılıp boynuna, şimdiye dek nerdeydin be oğlum? derdim."

Zayıftım, ince yapılı; gür saçlarım bakımlı...

Üstümün başımın hep temiz olmasına dikkat ederdim. Rahmetli dayımın öğütlerini hiç aklımdan çıkarmazdım. Beni karşısına alır; "Yienim, üstün başın yırtık ve eski püskü olabilir. Ama, asla kirli olmamasına dikkat et!.." derdi.

Dayım, hak aşığıydı. Tüm beyitleri Allah sevgisine, Allah korkusuna, dünya gerçeklerine dayanırdı. Yazdığı, söylediği şiirler öylesine güzel ve etkiliydi ki! Bir şiirini de ben bestelemiştim: "Senin için." Daha sonra anlatırım sanırım...

Sonra iskambil oynadık onunla.

Aslen Adanalı olduğumu; bu yerlere aslında, biçerdöver operatörlüğü için geldiğimizi; daha sonra teyzemin oğlunun tekrar Adana'ya geri döndüğünü; çalışıp hak ettiğimiz yirmi günlük paramızı almak için kaldığımı; fakat çiftçibaşının çok ahlaksız bir adam olduğunu, dörtyüz lira için olmadık işler çevirdiğini; beni yıldırmak için elinden geleni yaptığını; adamın niyetinin paramızın üstüne yatmak ve beni oradan uzaklaştırmak olduğunu anlattım.

***

"Ahırda yatıp kalkıyordum" dedim...

Daha doğrusu, yatıyorduk. Bir yem teknesine saman doldurup üstüne bir çuval yığını ve bir de savan atmıştık.

Teyzemin oğlu Mehmet giderken bana söylemişti:

"Ben!" demişti. "Kalırsam, mutlak bu puştu öldürürüm!.."

Gerçekten öyleydi. Adam tam bir başbelasıydı. Sapığın biriydi bu adam. Teyzeoğluyla gitmemem, anneme karşı mahçupluğumdandı. Çünkü annem; "Gitme oğlum!" demişti, dinlememiştim. Bir de, övey babam! Asıl ona karşı annemin mahcubiyetine dayanamazdım. Onun başının yana düşmesi beni öldürür, kahrederdi!

Bu yüzden kaldım ve adamdan paramızı almaya çalıştım. İnsanın iyi kötü parası olunca, en azından fazla da üstelemezdi. Cebimizdeki otuzbeş liranın yirmi lirasını teyzeoğlu almıştı. Ha bugün, ha yarın diye beni bekletiyordu; tam bir sinir savaşıydı adamla aramızdaki.

Adam azıtmıştı! Evliydi ama çocukları yoktu. Karısı pek dışarı çıkmazdı. Ahıra bitişik olan odalarından kadının hıçkırıklarını duyardım. Ve ben için için öfkeden kudururdum.

Teyzeoğlu gideli dört beş gün olmuştu. Ankara'dan yeni bir traktör almaya giden ağayı beklemem gerekirmiş, paramı vermesi için. Aslında patronu da hiç görmemiştik.

Neyse! Bu ahlaksız, hemen her gece kadını döver ve hakaret eder, anasına babasına küfürler savururdu.

Yine böyle uğursuz bir akşamüstü... Karanlık çökmüş, el ayak çekilmiş! Adam o akşam bir horoz kesmiş, karısına temizletip kavurtmuş, belli ki kafayı çekecekti. Ben ahırıma geçtim, yatmaya hazırlandım, uyumuşum. Yine kadının feryadıyla uyandım. Kadını kötü dövüyordu. Hakaretler savuruyordu:

"Çocuğun olmayacaktı da, neden lan? Neden beni seçti dümbük baban, seni bana sardı ha? Neden oruspu?"

Sanki kızın babası kızının çocuğu olmayacağını biliyormuş gibi, kadını suçluyordu hayvan herif!

Korkmaya başlamıştım! Bir an; "Çıkıp gideyim!" dedim buralardan. "Lanet olsun parasına da puluna da; sabah olsun, yola koyulurum!" diye düşünürken, bir sigara yaktım. Sesler biraz diner gibi oldu. Ahırın kapısı birden açıldı, gürültüyle adam içeriye daldı. Namussuz, beni tuttuğu gibi yere savurdu. Neye uğradığımı şaşırdım! Habire küfrediyordu:

"Ulan, ben sana demedim mi burada sigara içmeyeceksin? Hı! İbneoğlu ibne seni!.."

Allaaah ölüyorum sandım! Bir de ölmüş babama hakaret etmez mi? Beynimden vurulmuşa dönmüştüm. Bin bir çare geçiyordu aklımdan ama, kurtulamıyordum. Bana, sigara içme diye

bir şey de söylememişti zaten adi herif. Tehlike arzeden hiçbir şey de yoktu etrafta. Niyeti kötüydü, sigara bahanesi! Kadının sesi geliyordu yan odadan. Beddua ediyor, ağlıyordu.

"Bırak!" diyordu kadın: "Bırak elin garibini!"

Adam da ona ünlüyor, bağırıyordu:

"Nedenmiş? Bırakayım da, seni... s..... mi? Sen bekle, ben gelip ananı bacını s...cem oruspu!.."

Hem kendimi korumaya çalışıyor; hem de kaptığım bacağını bırakmıyordum adamın. Zaman zaman teyzeoğluyla güreş tutardık. O da çok güçlüydü ama bu ayı kadar değil! Adamın parmakları sanki bir kerpetendi! Nefesi pis pis içki kokuyordu. Müthiş cebelleşiyorduk; bir ara yoruldu, elinden kurtuldum. Yumruğunu, tokadını habire savuruyor; bir yandan da "Seni ibine! Beni ağaya şikayet edecen, hı!.." diyordu.

Ben böyle bir şey dememiştim. Saçmalıyordu. Aklına o an ne gelirse, atıp tutuyordu. Halbuki, ağa dediği adamı hiç görmemiştim. Bizden önceki operatör, ayrılırken bizi biraz uyarmak istemişti adam hakkında ama biz anlayamamıştık! Çok dolambaçlı konuşmuştu. Adam da vardı yanımızda; azarlamıştı oğlanı. "Hadi oğlum! Hadi işine git!.." demişti de bir mana verememiştik.

Başım dönüyordu! Yattığım yere attım kendimi; başımın altında sakladığım satırı kaptım! Ve döndüm... Adam üstüme atılırken, diğer elimdeki bir avuç samanı gözlerine attım. Bunu sanırım bir filmde görmüştüm. Aklıma gelen olumlu olumsuz ne varsa kullanmalıydım! Düşünmeye vakit yoktu. Kafama yediğim yumruklardan sersemlemiştim. Ben henüz onsekizindeydim. O puştsa, en az kırk ya da kırkbeş vardı. Çokta besli biriydi. Bağırdı, gözlerini ovdu. "Gız gelsene oruspu, kör oldum!.." diye karısını imdadına çağırıyordu yüzsüz hayvan! Bence hayvan bile olamaz, böyleleri yaratık!

Karısı bağırıyordu: "Allahından bul, hayvan herif!.."

Duvarın dibindeki kazma sapını alırken, koştum yetiştim arkasından. Sadece; "Allaaah!.." dediğini ve fışkıran kanı hatırlı-

yorum. Satırı ayağına vurmuştum. Satır da çok keskindi. Aklım sıra belden aşağısı öldürmez gibi bir şeyler duymuştum, mahallemdeki büyüklerden.

Satırı kullanmak zorunda kaldım. Bunu bilmeliydi; bir gün önce, güya korkar diye, satırı bilerken mahsustan göstermiştim. Ama, demek ki göstererememişim. Demek ki, onun aklına böyle bir karşılık vereceğim gelmiyordu. Yanıldı! Benim anam ağlayacağına, onun anası ağlasındı! Bunu da gene mahallemdeki büyüklerimden öğrenmiştim.

Kendimi dışarı attım! Kaçıyordum, soluksuz kaçıyordum. Bir yandan ağlıyor, bir yandan da; "Tövbe!" diyordum. "Tövbe bir daha!.."

Annem sanki yanımda benimle birlikte koşuyordu. "Yaa!." diyordu: "Ben sana gitme demedim mi, bre oğlum?"

Annem hep böyle derdi: Bre oğlum!..

Bre, Yörüklerin sözüydü. Annem de çok kullanırdı bu sözü. Kolay kolay etrafından uzaklaşmamı istemezdi. Korkardı gençliğimden, yakışıklılığımdan... Başıma kötü bir şey gelmesinden çekinirdi. Gözünden sakınırdı bizleri ama fakir değil misin? İstediğin kadar sakın, bir gün bu bela fakirlik mutlaka başına iş açar, yolu yok!

Gecenin karanlığında arkamdan adamın "Yetişin ölüyorum!" diyen bağırtısından ve havlayan köpek seslerinden hızla uzaklaşıyordum. Köpeklerden korkmuyordum. İkisi de azgın Çoban köpeğiydi ve onlarla çok iyi arkadaştık. Çocukken, rahmetli nenemin köpeklere olan sevgisi bende de vardı. Çok seviyordum köpekleri. Eğer rahmetli nenem cennete girecekse, bu köpeklere verdiği emekler sayesinde olacaktır mutlak. Köyün başıboş köpeklerini o beslerdi.

Köpeklerden biri hayli yaşlı, diğeri genç. Bu genç yeni gelmişti. Aşağı yukarı bizimle bir sayılırdı. Ahlaksız adam, hayvana bir isim aramış; bize de sormuştu. Köpek çok güzeldi. Her tarafı Kangal köpeği rengiydi, sadece burnu karaydı. Ben karabaş demiştim, teyzeoğlu karaburun dedi. Öyle kaldı adı Karaburunun.

Biraz koştum, yani biraz dedimse bayağı uzaklaşmıştım ki; döndüm baktım, arkamdan Karaburun geliyor! Benim koşuşumu oyun sanmış olacak ki, bir de kuyruğunu sallıyor. Hemen döndüm, onu durdurdum, geri kovaladım. Geriye baktı zavallı, bir anlam veremedi bendeki bu ani değişikliğe. Karaburunla hep şakalaşır oynaşırdık. Kovalamaca oynardık. Sabahları ekmeğimi koparıp payıma düşen süte batırır verirdim; hem ona, hem de yaşlı köpeğe. O zavallım da, hep duvar dibinde yatar, etrafı seyrederdi. Sanırım onüç ondört yaşlarındaydı.

Kaç saat kaçtığımı hatırlamıyorum. Ama çok yorgundum. Kaç kilometre koştuğumu bilmiyorum ama, eğer bir yarışa koysalardı mutlaka birinci gelirdim. Midemin yandığını hissettim. Zaten akşamdan da açtım. Adamı görmemek için aşhaneye gitmemiştim.

Bereket versin, her gece giysilerimi çıkarmadan yatıyordum. Çünkü çok korkuyordum. Olur ya adam bana saldırırsa diye ki, öyle de oldu. Eğer elbisemi çıkarıp yatsaydım, adam beni öldürebilirdi. Kaçamazdım! Çünkü, don gömlek görünmeyi bilmiyordum. Artık su götürür yanı yoktu bu işin. Ha bugün, ha yarın düzelir düşüncesini bırakmış; adamın adam olmadığını daha net görmeye başlamıştım. Tek kaldığımda; yarı uyur, yarı uyanık yatıyordum.

Kafamın içi zonkluyor; karma karışık duygular içinde, adama küfürler savuruyordum: "Oh!.. Ulan inek, iyi ki öldürdüm seni! Temizledim dünyayı!" diyordum. Kafamdan; şimdiye kadar gördüğüm ne kadar film varsa, birer ikişer geçiyordu.

Şimdi elim bir pisliğin kanıyla kirlenmiş, katil olmuştum! Oysa, ne ümitlerle başlamıştık teyzeoğluyla bu işe. Yeni bir mekan, yeni bir çevre, yüklü bir maaş!.. Anamın da başı dik duracaktı babalığıma karşı...

Oturduğum akarsuyun kenarında, bunları düşünüyordum. Üstüme sıçramış kanı yıkadıktan sonra, tekrar yola koyuldum.

Gayem şehre gidip teslim olmaktı. Adamın son sözü kulaklarımda çınlıyordu:

"Yetişin ölüyorum! Yetişin ölüyorum!.."

Sonra daha sakin düşünmeye başladım. Üvey babam rahmetli, kendi yörelerinden, yaşanmış hikayeler anlatırdı hep. Gece yol yürüyüp, gündüz saklanmakla ilgili hikayeler. En çokta eşkıya hikayeleri...

Annemlerden uzakta hapis yatamazdım. Korktum ve kaçmaya karar verdim.

Konya şehrinin etrafında çok dolaştım, ana yoldan ayrılmadan; uzaktan uzağa sesleri gelen Çoban köpeklerini de düşünerek. Çünkü her an yakalanabilirdim. Hemen Adana'ya kaçmak, orada teslim olmak daha da aklıma yatmış; yüreğimde bir nebze olsun su serpmişti kendi memleketimde olmak fikri. O zamanlar benim büyüğüm de hapiste yatıyordu. Kimbilir belki aynı koğuşta olurduk; o sahiplenirdi beni.

Aklımdan bin bir çare, bin bir dayanak geçiyordu...

Hem mahallemden yani Hürriyet'ten de çok yatan vardı Adana Cezaevi'nde. Beni severlerdi. Ben ne de olsa, Beyköylü Cumali'nin oğluydum. Yakın geçmişin en tanınan, en sevilen delikanlısıydı babam, Hürriyet Mahallesi'nin. Beni ne pahasına olursa olsun ezdirmezler; falakaya yatırtmazlardı. Falakadan, dayaktan korktuğumdan değil, onurumun kırılmasından korktuğumdandı; bu düşüncem ve bu endişem.

Hep anlatırdı büyüklerimiz:

"Adamı falakaya yatırırlarsa; anasından emdiği sütü burnundan getirirler! Yetmedi, bir de odaya kuru nohut dökerler! Bir gardiyan da sırtına biner; şişmiş ayaklarının üstünde yürütürler. İşte en acısı da bu olur, sanki saatlerdir tabanına tabanına yediğin numarlı sopalar yetmezmiş gibi!..."

Böyle söylerdi; hapse girip çıkan delikanlılar, abiler, emmiler dayılar... Tabii bu dövdükleri mahkumlar; ırz düşmanları, gaspçılar, devlete karşı gelenler, isyancılar, içerde huzursuzluk

ve kargaşa çıkaranlarmış. Adam öldürmüş delikanlıları, pek bu falakalara yatırmazlarmış? Ee! Ben de şimdi haklı olarak birini öldürdüğüme göre; beni işte bu yüzden falakaya yatırmazlar, aksine hatırımı sayarlardı!..

Hep bunları düşünüyordum. Hep iyi tarafını getiriyordum aklıma. Fakat bir türlü; nasıldır içerisi, koğuşlar nasıl, yataklar nasıl, ranzalar nasıldır; bunu resimliyemiyordum. Gene gördüğüm hapisaneli filmleri getiriyordum gözümün önüne. Birçok yerli film görmüştüm. Eğer gördüğüm kadarıylaysa, korkacak bir şey yoktu; sabıkalı bir katil olmaktan başka...

Sabaha karşı otobüslerin kalktığı yere geldim, otobüs sordum. "Akşamları var" dediler Adana'ya. "Tamam!" dedim.

Gittim peynir ekmek aldım. Tekrar kimsenin göremiyeceği bir yere saklandım. Bir ağacın altında uyayakalmışım. Uyandığımda her yanım ağrıyordu. Orta yerlerde görünmekten korkuyordum; eğer yakalanırsam, tüm çabalarımın boşa gideceğinden korkuyordum. Kurduğum plan bana göre çok iyiydi. Yaban ellerde tanımadığım, bilmediğim insanların arasında çile dolduramazdım, bu bana göre değildi.

Çok pişman olmuştum ama çokta iyi yaptığıma inanıyordum. Yoksa şu an ölmüş olabilirdim diye düşündüğümden; işlediğim cinayete fazla üzülmüyordum.

Karanlık çökünce gittim otobüse, biletimi aldım. Yerim en arka koltuktu. Sanki bana yardım ediyorlardı. Otobüs kalktığında ön taraflardaki yerler boştu.

Kendimi, çocukken yani onüç ondört yaşlarındayken babalığımızın abarta abarta anlattığı eşkiyalara benzetip, hissetmeğe başladım. Bir değişiklikle; ben eşkıya değil, bir film yıldızı gibiydim. Hani o yıllarda rahmetli Ayhan Işık'ın filmleri çok tutulurdu... Simdi ben de tıpkı onun gibiydim. Çocukluk bu ya, her ne yaparsa aynını film yıldızlarına yorar, öyle düşünürdüm.

"Demek ki, bu insanlar da ölmesini istiyorlardı adamın!" diyordum içimden. Bu yüzden bana en arka koltuğu vermişlerdi.

Her polis, her bekçi, her asker sanki beni arıyordu. Görüyorlar, fakat oralı olmuyorlardı.

Uyuyamadım, hiç gözüme uyku girmedi. O zamanlar otobüslerde sigara içmek serbestti. Sabah aldığım Birinci sigarasını Adana'ya kadar bitirdim. Planlar yapıyordum.

"Önce... Anama anlatırım, eğer iner inmez yakalanmazsam! Sonra gider, Hürriyet Karakolu'na teslim olurum" diyordum içimden. "Hele!" diyordum kendi kendime: "Acele karar verme!.. Önce bir kendi çöplüğüne var, ondan sonrası kolay!"

Yolda giderken, oturduğum koltuktan dışarıya, karanlıkta cama yansıyan yüzüme bakıp dalıp gidiyordum. Gözleri dolu dolu, devamlı ağlayan bir insanın ıslak kirpiklerini görüp daha da efkârlanıyordum.

Bu ıslak kirpikler, hiç yabancı değildi bana. Biliyor, tanıyordum bu haldeki insanı. O da anamdı! O hep ağlayan ve kirpikleri ıslak... İstemesem de gözümden yaşlar akıyordu.

Otobüsün hoparlöründen, Sevim Tanürek'in sesi geliyordu. Bu sesi çok severdim; yumuşacık, ılık bir sesti. Oynanan bu oyunun, sanki fon müziğini yapıyordu.

"Yollar uzak gelemedim
Muradıma eremedim
Tutunacak dalım sendin
Kıymetini bilemedim..."

"Aah anam ah!.." diyordum...

Hep anam geliyordu karşıma boynu bükük, gözü yaşlı...

"İşte!.." diyordum: "En sevdiğin, aklına en çok güvendiğin oğlun da fos çıktı. Ne vardı sanki sözünü dinleseydim de, dizinin dibinden ayrılmasaydım? Ama inan ki anam, ne yaptıysam senin için. Sana rahat bir ekmek yedirmek için düştüm bilmediğim yaban ellere, bilmediğim tanımadığım insanların arasına ve kader bana bu oyunu oynadı. Sana söz ana! Bu beladan kurtulursam, bir daha mı, tövbe tövbe!.."

Daha sonra çeşitli 45 lik plağı çalıp durdu şoför. O da mı dertliydi ne? Hep böyle yanık şarkılar çalıyordu. Bense bu yanık şarkıların eşliğinde çok uzaklara dalmış, çok çalkantılı düşünceler içinde boğuşuyordum. Boşu doluya, doluyu boşa koyuyordum ama yine de ortasını bulamıyordum. Herkese hesap verebiliyordum ama, anneme, üvey babama vermiyordum.

Tüm hayallerim yok olmuştu. Hani, sesimin güzelliği? Hani, sinema sevdam? Hani hayallerimiz? Hani gelecek? Hani, anamın rahat bir lokma yiyeceği günler? Hepsi, bir müddet rafa kaldırılmış; hayatımın proğramı, zoraki ertelenmişti.

***

Çok yorgun ve bitkindim...

Korkak, ürkek, darmadağınık bir şekilde eve attım kendimi.

Üvey babam uyuyordu. Kardeşlerim uyuyordu. Yani kız kardeşlerim. Anam, sabah uyanamamış, gün hayli yükselmiş, kaza namazı kılıyordu. Ben sofaya çıkınca çok sevinmiş, boynuma atılıp ağlamıştı. Yüzümü fazla göstermemeye çalışsam da; annem görmüştü çenemdeki yırtığı, yanağımdaki morartıları...

Çenemi otobüse binmeden önce bantlamıştım. Anam sorduğunda, römorktan düştüğümü söylemiş, geçiştirmiştim..

Teyzeoğlu anlatmış bizim macerayı. Anama da; "Alacağımız olan parayı alıp gelecek" demiş, benim için. Merak etmiş, üzülmüş annem.

İçeride yatan üvey babamla karşılaşmamak için, sessizce anneme sarıldım. Aşağı indim, Topal Yusuf'un kahvesine gidip oturdum. Biraz sonra kahve dolmaya başladı. Oyuncular, kumarcılar geldi. Bir iki masa kuruldu. Akşama kadar oralarda oyalandım. Üvey babam; yatıp uyuduğumda ilgilenmezdi benimle. O gece de öyle oldu. "Yarın olsun, konuşuruz!" dedi herhalde. Ama ben ertesi gün, anneme de bir şey belli etmeden, babalık uyanmadan, atladım köye gittim.

Teyzeoğlu başka bir çiftlikte işe başlamış. Hemen çiftliğe gittim. Baktım, birkaç arkadaşıyla bir traktörün motorunu indiriyorlar. Beni görünce koştu geldi, boynuma sarıldı. "Hızır mısın be dezzeoğlu?" dedi.

Ben tabii ne gülecek, ne espri ne de başka bir şey yapacak halde değildim. Anladı halimden.

"Ne o lan oğlum?" dedi. "Bu halın ne? Yüzüne ne oldu?"

Kenara çektim. "Seninle konuşmam lazım" dedim.

Çiftliğin arkasına dolandık.

"Eee!.." dedi. "Anlat oğlum, çatlıycam!"

"Parayı alamadım!" dedim.

Baktı kaldı. Beni iyi tanırdı. Aynı yaşta sayılırdık; o benden altı ay büyüktü; dolayısıyla birlikte büyümüştük. Gerçi ben Adana'da oturuyordum. Köy Adana'ya onüç kilometreydi. Uzak sayılmazdı. Annem ve kardeşlerimle sık sık giderdik köye. Hepte Zeynep teyzemlerde kalırdık. Teyzem, tam bir hanımağaydı. Köyde herkes ondan çekinirdi...

Taşçı köyü...

Bu köyde üç teyzem oturuyordu. Annem en büyükleri, Durdane teyzem en küçükleri. Zeynep teyzem, Ramazan ustayla evli. Durdane teyzem Mustafa ustayla; Emine teyzem de, Sabuncu Hüseyin'le evliydiler. Bu insanlar, toprakla uğraşıyordu.

Ramazan usta, Ceyhan'da Sabancıların Mısırlı çiftliğinde hem ustalık, hem de çiftçibaşılık yapıyordu. Dolayısıyla her şey ondan sorulurdu.

Sabuncu Hüseyin yani Emine teyzemle evli olan, Emine teyzemin ilk kocasının halasının oğlundan kalan, beşyüz dönümlük arazi ve üzüm bağını mahkemede uzun süre uğraştan sonra hak etmiş; o araziyi ve üzüm bağını ekip biçiyordu. Durumları çok iyiydi. Ama, Emine teyzem eli sıkı bir kadındı. Sadece dini bayramlarda akıl ederdi bizi. Yetim olduğumuz için, fitre ve zekatını bize verirdi.

Zeynep teyzem sevmezdi Emine teyzemi. Sanırım Zeynep teyzem küs öldü, ya da kırgın. Durdane teyzem de biraz cimriydi ama, öyle bizleri asla ihmal etmezdi.

Mustafa usta, daha sonra benim de yanında çalıştığım bir tamirhane açmıştı Adana Tepebağ Mahallesi'nde. Bir de evleri vardı. Hem köyde, hem şehirde otururlardı.

Zeynep teyzem, bize en çok arka çıkan insandı. Hayırseverdi, herkese iyilik yapardı. Herkes ona Zenep abla derdi. Bağırdı mı yer gök inlerdi. Sanırım teyzem yüzelli kilo vardı!.. Kiloluydu; bu kilosu onu daha bir anaç, daha bir ağır, sözü sohbeti hoş, sözü dinlenen biri yapmıştı. Kimse karşısında ileri geri konuşamazdı. Yıllar sonra, Zeynep teyzemi tanıyan arkadaşım Av. Necil Topuz, bana şöyle demişti: "Hayatımda, Osmanlılığa bu kadar çok yakışan bir kadın görmedim.. "

Hani derler ya tam bir Osmanlı kadını!.. İşte, onu demek istemişti. Gerçekten de öyleydi. Ondan hep korkmuşumdur. Bu korku, saygı korkusuydu. Birinde, Tekir Yaylası'nda; bir gece, üç dört hanelik bir kalabalığı önüne katmış; kovalamıştı. Hiç unutmam!.. Haksızlığa dayanamazdı; lafını söyleyiverir, aksini iddia eden her kim olursa; üstüne atılır, yere sererdi.

O günkü kavga, ağabeyim yüzündendi...

Ağabeyim çok yakışıklıydı. Kızları sevdalanmıştı bizim Sermet'e. Onlar da bizi suçlayınca, teyzemin tepesi atmıştı. Çünkü gerçekten hayli yakışıklıydı ağabeyim. Kızlara baksın ya da rahatsız etsin, öyle bir tip değildi. Hep kızlar onu arar, hep kızlar ona yanardı. Ağırbaşlıydı Sermet; sessiz, sakin bir gençti.

Zeynep teyzem çok severdi Sermet'i.

Sermet, daha sonra Emmoğlu klibimde gitarcı olan adam.

.....

Gülsem mi? Ağlasam mı? Bilemiyorum!..

Tüm bunları düşündükçe içim sızlıyor. Yazıya döktüğüm için de seviniyorum. En azından teyzelerimi, enişteleri mi... ya-

detmiş oluyorum. Çünkü onlar, babam rahmetli olduktan sonra, kol kanat olmuş, sahiplenmişlerdi bizi. Anlı şanlı Beyköylü Cumali'nin çocuklarına, onların yetim yeğenlerine kimse söz edemezdi. Allah var ya, o köylüler de babamı tanır, sever, sayarlardı. Hiç kimseden bir ağır söz ya da saygısızlık görmedik.

Bu üç teyzemin evli olduğu adamlar; sevgili kardeşim Vahdet Vural'ın da dayıları olur. Taşçı Köyünden de bir Vahdet çıktı; sanat dünyasına atıldı ve kendini kabul ettirdi...

"Seninle helallaşmaya geldim!" dedim teyzeoğluna...

Yüzüme baktı, ciddiydim; gözlerim dolu dolu, ağlıyordum.

"Ne oldu, lan oğlum anlatsana?" dedi.

Beni şimdiye kadar hiç böyle görmemişti.

"Sen! Senin yüzünden katil oldum adam öldürdüm!.."

Bir an sustuk. Sessizlik oldu.

"Namusuna mı uzandı puşt?" dedi.

"Yok!" dedim "Bilmiyorum? Belki olabilirdi ama, satırla doğradım ibneyi."

"Hani şu, benim bulduğum eski paslı demir mi?"

"Hee! Temizledim onu, mazota yatırdım, iyicene biledim. Sanki kaderimi biliyormuş gibi, sana raslayıp benim elime geçti soyka!"

"Seni tanırım oğlum!" dedi. "Mutlaka seni s... cekti! Sen de onu öldürdün. Yoksa sen adam deel, bir tavuk bile öldüremen!"

"Lan terbiyeli ol inek! Anlamadın mı? Adam beni öldürecekti. Hem sen deel miydin; 'Daha fazla kalırsam, bu puştu öldürürüm!' diyen, hıyaraa!.. "

"Eee, napaciyk şimdi?"

"Bilmiyorum, bir müddet saklanmam gerek."

"Deli misin oğlum? Hemen bulurlar. Hem beni de yakarlar. Ben de çalıştım orada inek, bilmiyon mu lan? Nasıl geldin yanıma?" dedi. Telaşlandı, etrafına bakındı.

"Korkma!.:" dedim. "Kimse takip etmedi."

"Hemen teslim olmalısın!"

"Olmam!" dedim.

"Olmalısın, çünkü anam duyarsa keser lan beni!"

Anam dediği Zeynep teyzemdi. Dellendim birden.

"Ne konuşuyon lan hıyar? Beni tek bırakmasaydın, bunlar gelmezdi başıma!.. Hani ölsek de birdik, kalsak da hı?"

"İyi oğlum sen bilin!" dedi. "Caaran var mı?"

"Var!" dedim.

Gelirken almıştım. Bafrayı uzattım, baktı yüzümc.

"Boşver üzülme, birlikte yatarık!" dedi.

"Seninle bir ilgisi yok!" dedim. "Asarlarsa beni asarlar!.. "

"Asarlar mı?" dedi.

"Herhalde?" dedim.

Daha da uzaklara daldı bakışları Cin Memed'in. Ona, köyde Cin Memed derlerdi.

"Lan oğlum! Öküz müsün, nesin be? Yaralasan olmaz mıydı hı?"

"Oldu bikere..."

"Dezzeme söyledin mi?"

"Yok!.."

"Niye? Söyleseydin ya!"

"Olmaz, çok üzülür! Anama bunu yapamam, eloğlu başına kakar!"

"Eee... Napaciyk şimdi? Ben de parasızdım, sandım ki parayı getirdin."

Kalktım; "Ben gidiyorum" dedim.

"Nereye?" dedi.

"Şeere... Bir de anama alıştırarak anlatayım, belki bir çare buluruz!"

"Yok olmaz! Ben de geliyorum."

"Olmaz!.. Babalık şüphelenebilir. Sen daha sonra; ya yarın, ya da başka gün gel!"

Yola çıktım. Toprak yoldu köy yolu. Arkamdan bağırdı. O bağırışı hâlâ kulaklarımdadır. Sanki bir çare bulmuştu da sevinç çığlığı atıyormuş gibiydi.

"Bekle! loo!.. dezżeolu, bekle bekle!.."

Durdum, geldi yanıma...

"Lan oğlum sen bu memleketin çocuğu deel misin?" dedi.

"Ne diyon be, oğlum?" dedim.

"Düşünsene; enişteni vuranı astılar mı ki, seni de assınlar oğlum?" dedi.

Baktım gerçekti; babamı öldüreni asmamışlardı. Gülümsedim.

"Hem, ırzıma geçecekti dersin, cezan azalır."

"Bunu söyleyemem, çünkü böyle bir şey olmadı."

"Lan oğlum, deli misin sen nesin?! Ya adam ırzına geçmeye kalksaydı, ne yapardın hı? Bak çenende yaran bile var!"

Elimi çeneme götürdüm bandajlıydı. Pezevengin sağ nişan yüzüğü parmağında, iri bir marklı altın yüzüğü vardı. Beni ilk tutup savurduğunda, neye uğradığımı şaşırmışken; çenemde şimdi izini taşıdığım yumruğu yemiştim.

"Ağrıyor mu?" dedi teyzeoğlu.

"Bana bak!" dedim. "Az önce söylediğin şeyin şakası bile bana ters geldi tamam mı!.. Ne der lan elalem? Adamın biri s... meye kalkmış, o da öldürmüş! Ne malum, s... diği demezler mi? Yok oğlum, her şeyi olduğu gibi anlatırım!"

Baktı, dönüp giderken; "Eyi lan!" dedi. "Sen bilirsin çakal!"

İçime de su serpmemiş değildi hani...

Asfalt yola varıncaya kadar, hendek üstlerinde oturup ağladım. Hayaller kurdum... Kendimi yapayalnız ve çaresiz hissediyordum. Bu çok kötü bir duygudur. Bunalım dedikleri içgüdü bu olsa gerek. Kendimi birden kirlenmiş, berbat bir namussuz gibi görüyor, küçümsüyordum!

Teyzeoğlunun önerisi belki iyi bir çareydi ama; işte mesele öyle ırz namus meselesi olunca, cahil mahalledeki insanlar pek

hoş karşılamazlardı. Mahallenin bir ucunda söylenen yalan, diğer ucuna varana kadar sahileşir, yalanı söyleyen de inanırdı.

O yıllarda insanları eğlendirecek sadece sinema ve radyolar vardı; gerisi hep dedikodu...

Baştaki hükümetin icraatları, yaklaşan seçimler; yok Demokrat Parti, yok Cumhuriyet Halk partisi, yok İsmet İnönü, Adnan Menderes, Celal Bayar... Hatta birinde, bir dış gezide, rahmetli Adnan Menderes'in uçağı düşmüş, bu kazadan Menderes sağ çıkmıştı. Yanında çalıştığım Kahveci Latif emmi Siverekliydi. Üvey babamın da tanıdığıydı. Sanıyorum, kazma zamanına daha vardı ki, onun yanına vermişlerdi beni. Latif emmi, Menderes'in fanatik hayranıydı. Hatırlıyorum da, sevincinden oturup ağlamıştı.

Radyolarda çoğunlukla Ankara Radyosu Yurttan Sesler Korosu'ndan türküler okunurdu. Rahmetli Muzaffer Sarısözen; yıllarca köylerden kasabalardan, halkın ağzından bire bir derlediği türküleri notaya alıp oradan radyo arşivlerine kazandırmıştı. Bu türküleri tabii halk biraz da canları sıkılarak dinlerdi. Çünkü çoğunlukla koro seslendirdiği için lafları pek anlaşılmazdı. Tıpkı Osmanlı müziğinin gene radyo sanatçıları tarafından koro olarak seslendirildiğinde kesinlikle sözlerinin anlaşılmaması gibi. Çoğunlukla, Arap radyolarından yayılan ve insanın içine işleyen o kaval, o def, o kanun, o ud; toplu kemanların disiplinli nağmelerinden daha çok rağbet görürdü. Şahsen ben de çok severdim Arap müziğini.

Daha sonraları bizim radyolarımızda mahalli sanatçılar çalıp söylemeye başladılar. Sadettin Kaynak, Selahattin Pınar ve Çağdaş Türk Müziği bestecileri ve yorumcuları sık sık icra etmeye başlayınca; pek çok sanatçı parladı. Gerek Türk Halk Müziğinde, gerekse Türk Sanat Müziğinde...

Kara cahil insan yığınları... Pireyi deve yapan tipler...

Bereket, Allah korkusu bu insanları olumsuz davranışlardan alıkoyuyordu. Yoksa bu cahiller; resmen hepsi demesem de ço-

günluğu, gözünü budaktan sakınmayan birer ayaklı bombaya benzerlerdi...

Çünkü burası, Hürriyet Mahallesi'ydi!..

Yetmiş ikibuçuk milletin, yaşam kavgası verdiği...

Karakatur Duran, Borlu Muzaffer, Çocuk Yasin, Beyköylü Cumali, İnce Kemal ve daha pekçok kabadayı yetiştirmiş...

Ünlü, Hürriyet Mahallesi...

***

Daha sonraları kaçıp saklanmaktan bıktım...

Teyzeoğluyla; Durdane teyzemin kocası Mustafa ustanın çalıştığı, Adana'ya yakın Yolgeçen Köyü'ndeki Ahmet efendinin çiftliğinde çalışmaya başladık. Ama hep tedirgindik! Teyzeoğlu bir gün köy kahvesine gittiğinde iki jandarma eri gelince, çaktırmadan soluğu yanımda almış; "Saklan çabuk, sana geldiler herhal?" demişti de, ödüm kopmuş; korkudan saklanacak yer bulamamıştım koca çiftlikte! Meğer bir asker kaçağı için gelmiş jandarmalar!

Kış geçip ilkbahar yaz gelmeye başlayınca, teyzeoğluyla bir hata daha yaptık, tekrar yuvadan uzaklaştık.

Adamın biri; bizim çok iyi birer tamirci ve operatör olduğumuzu, İzmir tarafında çok iyi para kazanacağımızı söyledi. "Burada iki ayda alacağınızı, orada bir ayda alırsınız" da deyince, teyzeoğlu adamın üstüne atıldı. Çünkü geçen sezon da böyle biri bizi kandırmış, yuvamızdan uçurmuştu. Adam, söve saya kaçtı. Teyzeoğluna, bir daha böyle bir şey yapmamasını tembih ettim. "Böyle yaparsan, her an yakalanmam işten bile değildir!" dedim.

Teyzeoğlu, bunun böyle gitmeyeceğini, işin aslını gidip bizzat görüp öğrenmemiz gerektiğini söyledi.

"Ne lan!.." dedi. "Bu hayat mı be? Ondan kaç, bundan kaç! İnsan bir kere ölür be! N'olacaksa olsun! İstersen, ben de var-

dım derim! Belki cezan daha da hafifler. Hem oolum, niye gidip bir avukata sormuyoruk lan?"

"Tamam!" dedim. "Akla yatkın ama biz avukata gidemek."

"Niye?" dedi.

"Niyesi mi var? Avukatları bilmen mi? Cin gibidirler, astırırlar beni tez elden. İsim yapsınlar diye!.."

"Ooof of!.." dedi. "Benim korkum ne, biliyon mu?"

"Yok, ne?" dedim.

"Anam! Anam duyarsa, var ya?"

"Kes!.." dedim. "Birlikte çıkar, Aydın tarafına giderik... Öyle söylerik dezzeme. Oradan istediler derik! Orada sezon yeni başlamış, aylıklar da dolgunmuş dersin anana. Ben oralarda çalışırken, sen gider öğrenirsin..."

Mustafa ustanın saf ve şaşkın bakışları; ikimizi de, duygulandırmıştı! Usta, uzun uzun bir bizim yüzümüze, bir uzaklara bakıyor; bize söylecek sözü bir türlü bulamıyordu. Haklıydı!.. Biz, yani Cin Memed'le ben; yani adamın akrabaları böyle yaparsak, elin adamları ne yapmazdı? "Allah allaaa!.." diyebildi usta, şaşkın! Dili tutulmuştu adeta. İşin en yoğun olduğu bir dönemde, en güvendiği iki hıyar onu terk ediyordu! Bir daha baktı yüzümüze; ikimizin de boynu bükük, utanıyorduk aslında ustadan. Ama yapacak bir şey de yoktu, mecburduk. Bu işi mutlak bitirmeliydik. Sonu nereye varacaksa varsındı.

Usta döndü, garajdan çıkarken sadece; "Hı? Cık cık cık!" diye bir ses çıkardı. "Birazdan gelin; hesap pusulalarınızı alın" dedi. Bir daha yüzümüze bakmadan, Ford Majora binip gitti...

Birincisinde de ustayı böyle müşkül durumda bırakmış; çekip gitmiştik, dolgun para kazanma sevdasına. Ama ustama anlatıp da, başıma böyle bir şey geldi diyemezdim. Çünkü beni götürür, eliyle teslim ederdi usta.

Mustafa usta, tam bir Allah adamıydı. Hayatında bir tek yalan söz söylememiştir. Sigarasını bile birara besmeleyle yakardı! Birara diyorum, çünkü birara usta, Adıyaman'da bir tarikata

mı ne girmişti? Sonra, sanırım vazgeçti. Onu yani ustayı arkadaşları içkiye, pavyona düşürmüşler! Tabi Dudu teyzem kıyametleri koparmış. O da çok korkardı, teyzemin hışmından.

Mustafa ustayı fırsat bulursam daha sonra anlatırım...

İzmir otobüsüne bindik...

Şimdi detaylarını pek anımsayamadığım bir yol kavşağında indik. Niye böyle dolambaçlı yolu seçmiştik? Pek tartışmadık. Direk Adana'dan gidersek, sanırım Konya'ya girer girmez bizi yakalayıp hapse atarlar korkusundan olsa gerek. Bir de, teyzeme böyle söyledik diye. Güya yalanımız yoktu!..

Esen yelden şüphelenir olmuştuk. Gideceğimiz yer Söke'ydi. Söke, pamuğuyla meşhur bir yöremizdi. Biz ancak böyle yerlerde daha çok iş yapabilirdik. İlk aklımıza gelen yer de bu yüzden Söke'ydi. Biraz da o aklımıza giren adamın payı vardı bunda. Hani şu teyzeoğlunun üstüne saldırdığı adam...

Yola koyulduktan az sonra, gelen bir kamyonu durdurup bindik. Akşamüstüydü. Karnımız açtı. Başıboş köpekler gibi dolanmaya başladık teyzeoğluyla orta yerde.

Çiftliklere nerden işçi bulunup götürüldüğünü sormak için, karşıdaki bir tornacıya gittik. Tornacı sağolsun, yabancı olduğumuzdan, kimsesizliğimiz yüzünden bize çok yardım etti.

Adını unutamadığım bu güzel insanın soyadını bilmiyorum. Adı Mustafa olan bu insana huzurlarınızda teşekkürü borç biliyor, saygılarımı yolluyorum...

Yine teyzeoğluyla bir çiftlikteydik; bu kez tarla sürüyorduk. İkimiz de burnumuzdan soluyorduk. Aylık üçyüz liraya anlaşmıştık ama, şartlar çok kötüydü. Bir hafta sonra ben dayanamadım. Bendeki traktör, tam bir enkaz, bir demir yığınıydı! Ön dingil eğik olduğundan traktör sağ tarafa çekiyordu. Ben direksiyonu devamlı iki elimle sol tarafa asılı tutuyordum. Çok büyük bir Türk traktörüydü. Hevesle almıştım bir bok sanıp. Çünkü şimdiye kadar hiç bu markayı kullanmamıştım. Geriden bakınca, çok hoş görünüyordu. Ama nerde? Burnuma sinek girse,

müdahale edemiyordum. Bıraksam direksiyonu, hemen hattan çıkıyordu meret makine. Bu yüzden birkaç kez hendeğe yuvarlanma tehlikesi atlattım...

Cebimizde altmış lirayla ayrıldık çiftlikten. Son anda vazgeçtim tek kalmaktan. O birincide teyzeoğlunun gidişi geliyordu aklıma hep. O yüzden de itiraz ettim teyzeoğluna:

"Yok, ben gelmezsem çatlarım buralarda! Hem hatırlasana oğlum; sen gittin de, yalnız kalınca, başım nasıl derde girdi?"

Tornacı Mustafa'ya geldik, helallaştık. Bize yaptığı iyilikler için teşekkür edip yola koyulduk...

***

Ankara'ya geldik, ordan Konya'ya hareket ettik. Daha önce kaldığımız otele gittik. Adam başı iki buçuk liraydı sanırım...

Ertesi gün teyzeoğlu, benim olay çıkardığım çiftliğe doğru haber toplamaya gitti. Bizim tek merakımız, beni bir türlü içeri atmamış olmalarıydı. Neden beni arayıp yakalamıyorlardı?

Kaç kez karakol kapılarından döndüm teyzeoğluyla kavga ederek. O hep karşı çıkıyordu teslim olmama.

"Ne lan oğlum? Dünyanın en safı, en ineği sen misin de gidip tıpış tıpış yakalanacan? Hı? Bırak!" diyordu. "Yakalasınlar hele bir, sonra düşünürük."

Aslında o da korkuyordu; acaba bir ucu da ona mı gelir diye.

"Hani, ben de seninle yatarım diyordun ya hıyar, n'oldu?"

Böyle dedim mi deliriyor, birbirimize girip kavga ediyorduk.

Birinde öyle ileri gitmişiz ki, yanı başımızdaki, resmi elbiseli karakol bekçisini bile fark edememişiz. Ben bıkmıştım böyle yaşamaktan, ne olacaksa olsun diyordum. Bekçi bizi kapıdan uzaklaştırdı. "Gidin oğlum!" dedi. "Burası karakol lan!.. Kaybolun burdan!" dediğinde, korkuyla uzaklaşmıştık ordan.

Ortada bir ölü vardı...

Adam, eceliyle ölmemişti...

Bunun bir cinayet olması gerekmez miydi?..

Çok zayıflamıştım; tıpkı bir iskelet gibiydim. Çokta sigara içiyordum. Çıkıp şöyle bir gezineyim dedim. İlerde bir pavyon vardı; Teksas Pavyon. Sonra caddede bir Saz vardı; Tahir'in Sazı. Ve yine aynı sırada bir meyhane; Kime Ne? Meyhanesi. Biraz ilerdeki Alaaddin Tepesi'ne çıktım. Burası, hatırladığım kadarıyla halkın gezi yeriydi. Burda da bir pavyon vardı. İyi hatırlamıyorum ama Alaaddin Pavyon olabilir.

Teyzeoğlunu bekliyordum. Zaman geçmek bilmiyordu. Sabırsızdım. Etrafta gördüğüm insanları çok beğendim. Kimi modern, kimi başı örtülü bayanlar. Hatta o zamanlar mini etek bile giyen vardı. Havası da güzeldi Konya'nın.

Bir bankta oturup kalmıştım sigaram hiç sönmeden. Akşam ezanı okunurken kalktım, dua ettim. "Eğer, iyi bir haber getirirse teyzeoğlu; Mevlana hazretlerini ziyaret edip, yetim çocukları sevindireceğim!" dedim.

Otele döndüm; teyzeoğlu gelmemişti. Sıkıntıdan patlıyordum. Olur ya! Bir de yakalanmak vardı hesapta. Bir an bunu unutsam da; kafamın içinde bir demir yığını gibi, gıcırdayıp duruyordu demir kapılar, parmaklıklar!.. "Asmasalar bile!" diyordum. "Müebbet verirler. Ömrümün sonuna kadar gün yüzü göstermezler..."

Tekrar çıktım, gece dolaşmaya başladım. Ve yine caddede bir sinema vardı, sinemaya girdim. En emin, en iyi vakit geçirilecek yerdi sinema. Sanırım, Yıldıray Çınar'ın bir filmiydi. İki filmdi; birinciyi seyrettim, dayanamadım çıktım. Otele gittim, teyzeoğlu gelmemişti.

Geceyarısına yakın teyzeoğlu daldı odaya.

Oda üç yataklıydı. Bir kişi daha yatıyordu bizimle. Hemen kalktım. Teyzeoğlu parmağıyla sus diye işaret etti. Çatlayacaktım meraktan. Odadan çıktık, koridorda aceleyle yürüdü teyzeoğlu. Onun böyle gıcık halleri vardı. Peşinden koştum. Üç kişi-

lik oturacak yerler ve anahtarların olduğu pano ve bankın arkasındaki katip gencin önüne geldik. Kolundan tuttum, durdurdum. Çalışan genç bize baktı. Soğuk bir oğlandı; ağzını bıçak açmayan tipler vardır ya hani, bu da onlardan. Sanırım patronun oğluydu.

"Eee!.." dedim teyzeoğluna. "Nerde kaldın oğlum? Öldüm meraktan!"

"İyi haberlerim var dezzeoğlu!" dedi, yürüdü.

"Yok lan!.." dedim.

"Adam hakkında, çok önemli şeyler duydum!" dedi.

"Eee?" dedim.

"Adam o çalıştığımız çiftlikte yoktu!.. "

"Lan oğlum!" dedim atıldım. "Bırak bu dolambaçlı lafları! Tabiki, yok olacak. Adam öldü! Ölü mezarda olur hıyarağa!.."

"Adam ölmemiş!"

"Nc? Ha.. s...tiiiir..." dedim, seyirttim tekrar arkasından.

Dellenmiştim!..

"Dursana, lan Allahsız!" demiş, bir çığlık atmışım.

Resepsiyondaki genç ve sanırım bir iki kişi daha merakla irkildiler, dönüp bize baktılar. Öyle ya, Mevlana diyarında Allahsız lafı biraz ağır kaçmıştı. Bende bunu düşünecek hal mi vardı ki? Çıktım peşinden teyzeoğlunun, baktım caddede yavaşlamış. Belli ki beni bekliyor, keyfini çıkarıyor beni çatlatmanın...

"Lan, dalga geçmenin zamanı deel, tamam mı?" dedim.

Döndü geldi yanıma, baktı güldü teyzeoğlu. Gözlerine diktim gözlerimi. Baktım, gerçek söylüyordu. Hiç yalan uyduramazdı Cin Memed.

"Yarın" dedi. "İlk iş Mevlana'ya gidelim. Orada işimiz var."

"Evet!" dedim. "Allaha şükürler olsun! Hem de çok..."

Ne yapacağımı bilemedim. Gözümden yaş geliyordu, tutamıyordum kendimi. Teyzeoğlu geldi bir sigara yaktı uzattı.

"Tamam oolum, fazla uzatma inek, ya ben öğrendiğimde halimi görseydin, bayılmışım çakal!.."

Kapalı bir dükkanın önündeki sekiye oturdum; tüm vücudumda bir gevşeme hissettim. O an, sanıyorum birşeyler oluyordu bana da, ben isimlendiremiyordum. Sesli sesli, bağıra bağıra, höre höre ağlamak, sevinç gözyaşları dökmek istiyordum.

"Hadi!.." dedi teyzeoğlu. "Gidip birer çorba içelim!"

O gece tüm detayları, tüm ayrıntıları çok zor alabildim teyzeoğlunun ağzından. Bir de sinsice sanırım bir şeyler saklıyor, onun da tadını çıkarıyordu. Onun huyudur, insanı çatlatmadan edemez; inatçı bir tiptir.

"Bekle!.." diyordu. "Daha sana neler yapacam, görürsün?"

"Hadi lan inek!.." dedim. "Bunca çektiğim acılardan, sıkıntılardan sonra böyle mi söylenir? Ya, bana bir şey olsaydı?"

.....

Her zaman aramızda kavga çıkardı. Ama yine de ne ben onsuz, ne o bensiz olamazdık. Belki teyzeoğlu değil de, kardeş olsaydık; bu kadar sevemezdik birbirimizi.

Hakkımda böylesine olumsuz yazılar çıktığında koşup gitmiş, kadından gerçeği öğrenmiş:

Kadın; "Bu yazılanlardan hiçbirini ben konuşmadım. Eğer konuşmuş olsam, Allah beni bin beter eder! Ancak, kendi etrafındaki namus bekçilerine dikkat etsin! Aksi takdirde, gün gelir o alçaklardan çok büyük darbeler yiyebilir!" demiş...

Tabii ben yine birşey anlamamıştım. Kimdi düşmanım? Kimdi dostum? Hiçbir arkadaşıma asla toz kondurmayacağımı iyi öğrenmişti etrafımdaki şerefsizler. Benim hep o yanımı kullanmışlar, bense farkına varamamıştım.

Eğer doğruysa; kadın, bu çocuğu kendi üstüne yazdırmış. M. de sanırım ses çıkarmamış. Almanya'dan mı, başka bir yerden mi ne, bir gün bu hatun beni aradığında ağlıyordu. Benim bu kadar insan, bu kadar vefalı, içi insan sevgisiyle dolu biri olduğumu bilemediğini; çocuğu alıp bakmayacağımdan korktuğunu; beni, çocuğa bakacak büyütecek kadar tanımadığını; ortalık yatışınca, dönüp tekrar çocuğunu alacağını söyledi.

Şimdi düşündüğümde, parlamış biri olarak aslında bana bu yapılanları normal buluyorum. Neden böyle bir iddia ortaya atıldığında koşup sahip çıkmadığını sorduğumda; kurduğu yuvasının yıkılacağından korktuğunu söyledi, onu affetmemi istedi. Ne diyebilirdim; bir ana böyle düşünebiliyorsa! Yazıklar olsun, demekten başka!..

Yıllar sonra duydum ki; ciddi bir rahatsızlıktan dolayı İsviçre'de vefat etmiş çocuğun annesi.

Tek eksiğim okuyamamış olmamdı...

Oysa ne güzel hayalleri varmış rahmetli babamın. Beni okutup paşa yapacakmış. Ama olmadı, genç yaşta öldürüldü...

Ülkemizdeki eğitim politikası, maalesef çok yanlış. Devletin milletine, halkına bakışı hep güçlüden, zenginden yana...

Ben ve benim gibi gifted people/özel yaratılmışları, Allahın özel yarattığı bu insanları; böyle sapık fikirli alçaklar, ne yazık ki kötüye kullanmaktan kaçınmazlar.

Hayatım boyunca aşağıladığım hiçbir insan olmamıştır. Benim ağırıma giden, en yakınımdan hançer yemiş olmamdır. Yoksa, namusumla şerefimle çalışmaktan hiçbir zaman gocunmam. Onu, bu ülkenin ekmeğini yiyip bu ülkeye ihanet eden hırsızlar düşünsün! Hiçbir yetimin, hiçbir öksüzün, ya da başka bir Allah kulunun hakkına yan bakmış bir insan olmadım, olmam da!

Konuyu dağıttık sanırım!..

Nerdeydik, nereye geldik? Neyse!..

.....

Ertesi gün Mevlana'ya koştuk...

Ben işin detaylarını daha öğrenememiştim. Yine katır inadı tutmuştu teyzeoğlunun. Geceboyu eveledi geveledi; ben lafı açtım, o kapadı; o başka konulara daldı, ben ısrar ettim; böylece uyuduk.

Ben duaya geldiğimizi sanıyordum. Daha önce de kendi kendime söz vermiştim, Mevlana'yı ziyaret edeceğim diye. Mevlana'nın türbesinin karşısına geldiğimizde, teyzeoğlu beni tuttu durdurdu. Karşıya bakıyordu. Baktığı yere ben de baktım. Aman Allahım! Öldürdüm sandığım adam, koltuk değneğini duvara dayamış; önünde bir boyacı sandığı, müşteri bekliyor...

Olduğum yere çökmüşüm...

Teyzeoğlu, adamın ayağının kangrenden kesildiğini; ben onu yaraladıktan sonra, ordan kovulduğunu; hergeleci (sığır çobanı) ve oğlunun patrona gidip olup bitenleri anlattığını; ağanın da onları kovduğunu; adamın karısının, babasının evine gittiğini, yani yuvasının dağıldığını; adamın ahlaksızlığının başına çok iş açtığını; kapanmayan yaranın adamın ayağının kesilmesine neden olduğunu ve şimdi de böyle oturup ayakkabı boyacılığı yaptığını; geçimini bu yoldan sağladığını öğrenmiş.

O da oturdu yanıma, birer sigara yaktık.

"Biliyor musun dezzoğlu?" dedim.

Baktı bana...

"Sanırım" dedim. "Dizlerim tutmuyor!.."

Gerçekten de bir müddet kendime gelememiştim. Sanki dizlerimin bağı çözülmüştü. Bir gazoz alıp geldi, içtim iyi geldi. Bir müddet sonra sakinleştim. Kalktık Mevlana'nın türbesine girdik, adam bizi görmedi. İkimiz de dua ettik bol bol, el sürdük mübareklere. Çıkışta, içimden bir türlü atamadığım bir duygu beni adama doğru sürükledi. Teyzeoğlunun itirazına rağmen, gidip gözlerine bakmak istiyordum.

Adamın yanına gittim, ayağımı ayak konan demire değil de, sandığın üstüne koydum, bekledim. Bir yirmibeş kuruşluk bıraktım camın üstüne, titriyordum! Başını kaldırdı baktı, eğildi ayağımı tuttu demirin üstüne yerleştirdi, durdu bir daha baktı, arkamdaki teyzeoğluna baktı, onu tanıdı!.. Elindeki ayağıma yapıştı birden, bir eliyle de koltuk değneğine uzandı. Çektim ayağımı kurtuldum. Kaçtık, değneği savurdu. Arkamdan bağırıyordu: "A..na godomun oğlu, erkeksen gaçmasana!.."

Dönüp son kez baktım, tek ayak üstünde koşmaya çalışıyor. Değil o tek ayaklı adam, arkamızdan mermi sıksalar, yetişmezdi. Uçuyorduk...

İkimiz de gençliğimizin en çılgın, en ele avuca sığmaz çağındaydık. Başımızdan geçen bu uğursuz olayı, mazinin derinliklerine atıp ondan çok uzaklara, böyle kötü olayların yaşanmadığı yerlere doğru, koştuk koştuk ve sevindik güldük...

Demek ki, sonra ona haksız olduğunu anlatmışlar, o da davacı olamamış. Kendi kendimize böyle yorumladık teyzeoğluyla. Öyle sevinçliydik ki, o günkü sevincimi bir daha yaşayamadım desem, abartmış olmam. En azından katil olma korkusundan kurtulmuştum artık.

Teyzeoğlu devamlı başıma kakıp durdu:

"Ben demedim mi, nefsi müdafa diye oğlum? Adam ol da, sözümü dinle!.."

Şimdi özgürdüm. Hem de gençliğimin en delikanlı çağında, onyedi onsekiz yaşlarında bir fidandım; yüreğim, kıpır kıpırdı...

Bu olay, günlerimi, aylarımı, zindana çevirmiş; kabus dolu geceler yaşamıştım. Çok sıçradım uykularımdan kan ter içinde! Kaç kez idam sehpasından düşmüş; ipten kurtulmuştum. Birinde de, diri diri mezara koymuşlardı!

Daha önce, babam rahmetli askerden izinli gelmiş olacak ki, hatırlıyorum ağzıma Rakı vermişti, tiksinmiştim. O yüzden Rakının kokusunu fazla sevmezdim ama, o gece Rakı içtik...

Tahir'in Sazı'na gittik; bir ufak ve birer duble de fazladan Rakı yuvarladık. Sarhoştuk! Ama, öyle berbat sarhoşluk değildi. Zaten, sarhoş insanı da sevmem. Oldum olası hep dikkatliyimdir. Çünkü rahmetli babam; kafayı çektikten sonra kopan bir kavga neticesi vurularak hayatını kaybetmiş, bizi de yetim bırakmıştı.

Mutluluğumun nazara gelmesinden korkuyordum. Teyzeoğlu beni ne kadar güldürmeğe çalışsa da, öyle kahkahalarla gülemiyordum. O gece iki üç şarkı söylemiştim sazda. Beğenmişler-

di sesimi. Hatta kaç yaşımda olduğumu sormuştu, ince yapılı kaytan bıyıklı şef garson.

Çıkışta sendeledim; cadde ıslaktı, düşmekten son anda kurtuldum. Teyzeoğlu kahkaha atınca, üstüne atıldım ama o kaçtı. Ben de otele kadar onu kovaladım.

Çok sevinçliydik. Geç saatlere kadar otelin önünde turladık konuştuk. Hatta, bu yaşadıklarımızın film senaryosu gibi bir şey olduğunu ve bir gün parladığımda, bunun filmini yapmamız gerektiğini de konuşmuştuk...

Allahın işine bakın ki, bir gün geldi ve parladım!

Ama, hikayemi asla anlatmadım!

Çünkü; yaşadığım o kabus dolu günleri, o geceleri bir daha yaşamak istemiyordum...

***

İşte böyle tatsız bir olayla, kendimi Konya'da bulmuştum...

Onyedi onsekiz yıllık hayat hikayemin; en berbat, en uğursuz bölümünü anlatmıştım, ablayla M. ye...

Bir de, traktörcü olduğumu, ama tek idealimin sanatçı olmak olduğunu, askerden sonra İstanbul'a yerleşip bu sesimi plakçılara gidip dinleteceğimi; bir gün mutlaka parlayacağımı söylemiştim. Askerden önce sakıncalı olduğunu; çünkü iki yıl askerliğin, koca bir dağ gibi yapacaklarımla aramda durduğunu söyledim. O dağı aşmam gerektiğini, ondan sonra önümün mutlaka açılacağını, daha rahat hareket edeceğimi düşündüğümü de anlattım.

"Peki!.." demişti iki kadın, bakışıp gülüşerek: "Sen yakışıklı genç bir erkeksin, sevdiğin yok mu? Yani aşık olduğun, vurulduğun?"

Utanmıştım: "Birine aşık mı ne oldum amma, sonra bir türlü görüşemedik!" dedim.

"Nasıl yani, anlatsana?" dediler.

Eğleniyorduk, sıcak bir ortamdı...

"Yani!" dedim. "Açık konuşmak gerekirse; benim, fakir çocuğu olarak aşka ayıracak hiç mi hiç vaktim olmadı. Yaşım çok gençti. Bundan iki yıl önceydi. Bir ilkokul öğretmenine aşık gibi bir şey olmuştum. Bir iki kez buluştuk; ben de, o da öpüşmesini bile bilmiyorduk. Utandım; bir daha ne aradım, ne sordum. O da aramadı, sormadı. Böylece bitmiş oldu. Onun da sesi güzeldi. Çok iyi bir insandı. Hem o bir öğretmen, ben ırgat çocuğu. Yani anlayacağınız..."

"Anladık!" demiş, gülmüşlerdi genç kızla abla.

Nerden bilebilirdim ki? Gün gelecek, o genç kıza çocukça bir aşkla tutulacak ve ona "Almanya Treni" isimli şarkımı besteleyecektim...

"Almanya treni kalkıyor gardan
Gönül ister mi hiç ayrılmak yardan.
Feleğe sözüm yok böyle yazmış yaradan
Ağlatma beni, sızlatma beni.
Gurbette mektupsuz bırakma beni."

Bir sabah kaldığım otele M. geldi, birlikte hastaneye gittik. Nedense, ayrı ayrı girdik. Onun da bir sırrı vardı sanırım...

Ben İsmail ağabeyin yanına gittim, o yoktu, ayrıldım. Akşamüstü tekrar geldim, çıkışta bekledim. M. geldi, gittik ablanın evine. Abla bizi yalnız bıraktı.

O zaman anlattı bana olan duygularını. Ben de ondan hoşlandığımı söyledim. Ama çaresizliğimi; iki yıl sonra askere gideceğimi ve sonra da tekrar sesimin peşine takılacağımı; başka hiçbir çaremin olmadığını; ancak kendimi idare edecek kadar bir para kazandığımı; biraz da arttırabilirsem para biriktirmeye çalıştığımı anlattım.

O da bana kendinden söz etti. Kimini uzun, kimini kısa, özet geçerek. Çocuk doktoru olmayı çok istediğini ama buna ailesi-

nin müsaade etmediğini söyledi. Çünkü onların da sadece biraz bağları mı ne varmış, geçimleri ondanmış ama yetmiyormuş. Bu kez aklına koymuş, iyi bir hemşire olmak istiyormuş. Fakat, erkek kardeşleri, hemşirelik yapmasını istemiyorlarmış. Aslında bu gibi işleri sevmiyorlarmış...

Onu bir türlü çözemedim. Bakardım çok neşeli candan, bir de bakardım çok kırıcı ve soğuk. Hep her şeyi o bilir, o ayarlardı. O isterse buluşurduk, istemezse asla buluşmanın lafı bile olmazdı. Tedirgin ve gergindi bazen.

Şimdi hatırlamıyorum; belki, Kula olabilir? Ya da Karaman veya Ereğli? Çünkü Konya'ya yakın bir ilçeydi hatırladığım kadarıyla. Öyle üstüne basa-basa söylememişti; kiminde teyzelerinin, kiminde amcalarının olduğunu.

Birkaç kez beni atlatmıştı. Geleceğim demiş, gelmemişti. Sıkılmaya başlamıştım artık...

Şimdi hatırlıyorum da, gülüyorum o günkü ruh halime. O ruh halini, şimdi o yaşlarda olan ve böyle bekletilip atlatılan gençler çok iyi bilirler.

Hep temkinli olmam gerektiğini, aksi halde kurunun yanında yaşın da yanabileceğini ilk kez M. den öğrendiğimde, tedirginleşmiştim. Doğrusu, başımın derde girmesini istemiyordum. Çünkü o derdi bir kez yaşamış ve boyumun ölçüsünü almıştım.

Bu çok seyrek buluşmaların birinde gene atlatılmıştım. Şimdi çok iyi hatırlamıyorum ama sanırım, bir fotoğrafçıda buluşup ben, başka bir hemşire ve beyi, evinde buluştuğumuz abla resim çektirecektik. Ama o gelmedi. Biz de onsuz çektirdik.

Gene de ona kızamıyor, durumuna hak veriyordum...

Bizim mahallede de öyleydi. Cahildi insanımız. Kız çocuklarını; öyle hemşirelikmiş, öğretmenlikmiş ya da yüksek okulda okutmakmış gibi alışkanlıkları yoktu.

Tabii cehaletin getirdiği gururun peşine takılan insanlar; bir gün hastalanıp hastanelere düştüklerinde bu tertemiz giyimli, tertemiz yüzlü hemşirelerin şefkatine muhtaç olacaklarını bir

türlü kafalarına yerleştirip, bu mesleğin dünyanın en kutsal işi olduğunun farkına varamadan; genç kızlarını böyle güzel mesleklerden mahrum bırakıp gelecekteki hayatlarına, maalesef cahilane bilgileriyle burunlarını sokuyorlardı. Mutluluğu evinde bulamayan gencin; her kim olursa olsun, gözü hep dışarıda olur. Oysa gençlerin sesine kulak vermek gerek; çünkü gelecek onlardan sorulacak, onlar da yaşlanıp çoluk çocuğa karışacak; onlar da, kendileri gibi çocuklarının sesine kulak verecekler.

Ve hayat budur... Bunu anlamayan insanlar, sanki kendileri hiç çocuk olmamışlar, gençlik yaşamamışlar gibi; böylesi bunalımlı hallerin doğmasına neden oluyorlar.

Belki bunalım sözü biraz ağır olabilir. Çünkü o çok akıllı biriydi, fazla da bunalımlı değildi ama işten ayrı, evinden ayrı baskı yapılmasından sıkılmış, burnunun dikine gidiyordu. Onun tek kızdığı, aile fertlerinin abartılı bir şekilde namus şeref meselesine kafayı takmalarıydı. "Yok, ne derlemiş? Yok, zaman kötüymüş! Yok, genç bir kızın yeri kocasının dizinin dibi olmalıymış!.. mış!.. mış!.."

Bunları öfkeyle anlatır, çok kızardı. Aslında haklıydı. Sanırım lise mezunuydu. Hemşire adayının okul derecesini bilmiyordum ama konuştuğu, söylediği her söz bana doğru geliyordu. Ben onu hep haklı buldukça, o bana bakıp sinsice gülerdi.

Neden güldüğünü sorduğumda; benim çok akıllı, çok sabırlı bir genç olduğumu; onu haksız çıkarırsam bana küsüp bir daha buluşmayacağımızdan korktuğumu; ondan böyle davrandığımı; yoksa benim geldiğim ve gördüğüm kültürle, onun ailesininki arasında hiçbir farklılık olmadığını söylerdi.

"Söyle bakalım!" derdi. "Senin de iki kız kardeşin var. Sen, anan ya da övey baban, onların hemşire olmalarına ya da herhangi bir yerde çalışmalarına müsaade eder misiniz?"

Ben tabii; "Hık-mık! Tabii canım, hiç etmez olur muyuz?" dediğimde, üstüme atılırdı: "Yalan söylüyorsun, yalancı!.."

Evet doğru; yalan söylüyordum. Kız kardeşlerimin gerçekten de, ne hemşirelik yapmalarına ne de herhangi bir yerde çalışmasına müsaade etmezlerdi annem ve babalığım.

Hürriyet Mahallesi'nde oturuyoruz... Annem okumamış... Övey babam tutucu... Aşırı namus şeref edebiyatı... Ağabeyim cezaevinde... Ben hayatın peşinde...

M. haklıydı. Bırakmazdık böyle işlerde çalışsınlar. Ama tarlada, pamukta, kazmada çalışırlardı. Çünkü hep beraber çalışırdık; kazma zamanı kazmada, pamuk zamanı pamukta...

Aslında çocukları iyilikle güzellikle ikna etmeli büyükler. Öyle dayatmacı, aşırı şiddet kötü sonuçlar doğurur. Hayvanları bile dayakla, zorla eğitemezsiniz; kaldı ki insanı, asla!

Hani derler ya; "Tatlı dil yılanı deliğinden çıkartır!" diye. Her şeyin ilacı bana göre, sevgi, sevgi, sevgi! Sevgisiz varlık, sevgisiz sağlık, sevgisiz zenginlik, sevgisiz aile ortamı, sevgisiz arkadaşlık... Ne kadar çirkin bir görünüm; görebiliyor musunuz? Yazılarda bile şu sevgisizlik kavramı ürkütücü ve soğuk. Seni seviyorum oğlum! Seni seviyorum kızım! Seni seviyorum çocuğum! Seni seviyorum anneciğim! Seni seviyorum babacığım! Seni seviyorum arkadaşım! Ve, seni seviyorum sevgilim! Oh ne güzel, bol sevgi sözcüklü bir hayat! Elbette, bir de yürekten geliyorsa?

Konya'dan ayrılacağım günün bir gece öncesiydi...

M. bana hamile olduğunu söylemişti. Ben de hamileliğin ne olduğunu, insanın nasıl dünyaya geldiğini, kaç yaşında bir erkeğin çocuk sahibi olabileceğini bilemediğimden; sadece, masumane bir bakışla; "Yaa öyle mi? diyebilmiştim. Ama beynimin ta derinliklerine çok büyük bir "Mıh!" çakmıştı, vicdansız kadın...

Ankara Muhabere Okulu Bando Bölüğü'nde askerlik yaparken; Kıbrıs'a müdahale gündeme geldi.

O dönem, Süleyman Demirel başbakandı...

Doldurulduk tren kompartımanlarına, ver elini Mersin!

Kalan üç buçuk aylık askerliğimin iki aya yakını Mezitli Dağları'nda, askeri çadırlarda geçti. İş barışa bağlanınca, tekrar bu kez kamyonlarla Konya'ya, İkinci Orduya sevk edildik..

Meram Yolu'ndaki Aslanlı Kışla'ya gelmiş; kalan askerliğimi burada bitirip buradan terhis olmuştum...

Daha önceden tanıdığım bazı arkadaşların tavsiyesiyle, bir iki pavyonda çalışırken; M. ile olan maceramı haber alan annem ve üvey babam; kız kardeşimle küçük yeğenim Hülya'yı da yanlarına alıp geldiler. Hem Mevlana'yı ziyaret etmek, hem de M. nin doğurduğu çocuğu görmek istemişler. Bu vesileyle ben de ilk kez görecektim bu çocuğu.

İşte tüm çelişki; bu görme ve tanıma anında yaşandı. Çocuk vardı ama annesi yoktu. Yaşlı bir kadın vardı. Ben yaşlı kadına sorduğumda; çocuğun annesinin falanca kadın olduğunu. Çocuğun benimle bir ilgisinin olmadığını söyledi. Kadında belli bir korku vardı. Sanki bizden bir şey gizler gibiydi.

M. yi sordum ona. "M. nin, kardeşlerinin korkusundan Almanya'ya kaçtığını" söyledi. Onun benden hamile kaldığını anlattığımda; "M. nin çok yalancı biri olduğunu" söyledi. Ve "Unut onu oğlum" dedi. Ben de zaten onu merak ettiğimden değil, bana ait olan biri için aradığımı söyledim.

İşte hayatının en büyük macerası da budur...

Daha sonra tanıdığım Kuyumcu Mehmet abi bana bir kart vermiş; İstanbul'daki hemşehrisi Sayan Plak'ın sahibine yollamıştı...

Yazılan yazı ve basılan fotoğrafların art niyet taşıdığından, sinsi bir yıpratma politikası olduğundan habersiz; o çocuğu himayeme alıp okula vermiştim sonradan. Ama olmadı. Çocuk bakımsızlığın tüm ezikliğini yaşamış, yıpranmıştı. Kadını kullanmışlar, onun konuşmadığı sözleri yazmışlardı.

Ben teyzeoğlunu gönderip telefonla konuştuğumda, F. olacak kadına şöyle dedim: "F. abla, ne yaptım sana da, sen bana böylesine ağır sözler etmişsin?"

Kadın ağlıyordu; "Seninle bizi buluşturan adam; eğer böyle söylersem, başımı sokacağım bir ev alacaktı bana. Sana bu iftirayı ben değil, o etti!.." dedi.

Yüzüne telefonu kapatıp düşünmüş; "Alçak kadın! Şimdi de en yakın dostum ve ağabeyime, babam kadar sevdiğim insana çamur atıyor!" demiştim.

***

12 Eylül tarihli X. gazetesinde; kapaktan bir haber daha patlattı dost bildiklerim.

Allahını seven vursun!.. Resmen hedef gösteriliyorum...

İnsanların hırstan gözü dönmüş; hiçbir şey göremez olmuşlar. Yüreklerinde ne Allah korkusu kalmış; ne insana, topluma saygı!

Halbuki o günleri hepimiz iyi anımsarız...

Ülkemiz karanlık günler geçiriyordu. Kardeş kardeşi acımasızca kurşunluyor, hergün onlarca insan öldürülüyor, öğrenci olaylarında gencecik ana kuzuları telef oluyordu...

Allahın işine bakın ki; o gece, Silahlı Kuvvetler yönetime el koymuş, sokağa çıkma yasağı ilan edilmişti. Ben de sokağa çıkamayanlar arasındaydım doğal olarak.

Pazartesi hayat normale dönüp insanlar Sıkıyönetim eşliğinde işlerine başladıklarında; ringte nakavt olmuş büyük bir boksörün ezikliği içinde, gazetenin Bab-ı Âli'deki ofisine, bu haleti ruhiye içinde gittim.

Genel Müdürün odasında dört kişiydik...

"Abi!" dedim. "Bu nasıl iş? Bana habire çamur atıyorsunuz?"

Cevap aynen şu oldu:

"Sen bizim falanca muhabirimizi atlatmışsın!.."

"Abi ben atlatmadım, sadece biraz zaman istedim; stüdyo çalışmalarımdan dolayı. Bir de bitirmem gereken filmim var.

Adamlar haklı olarak sıkıştırıyorlar. Yani bir insan, bir sanatçı, hayatı boyunca dengesiz bir muhabirin yalan yanlış raporuyla mı yaşayacak?"

Falanca muhabir dediği; baklava tatlısının üstüne hıyar turşusu yiyecek kadar, dengesi bozuk biriydi. Bu tarafını bilmiyorlar mıydı, bu falanca muhabirin? Bal gibi biliyorlardı! Biliyorlardı bilmesine de, bilmemek işlerine geliyordu. Çünkü bunlar maşalarıydı. Ve gene insanların hatalarını yüzlerine vurmama terbiyesinden olacak ki, her buluşmamızda, paraya ihtiyacı olan bir insan görünümü sergileyen o muhabir; bu yalanları uydurmuş, Genel Yayın Müdürünü kışkırtıp üstüme salmıştı!..

"Boşver, düşünme!.." dedi Müdür. "Oldu bir kere, telafi ederiz. Baksana, korkmana da gerek yok, nasılsa İhtilal oldu..."

"Bu kadar basit öyle mi?"

"Öyle!.." dedi Müdür.

"Kusura bakmayın ama!" dedim. "Sizi mahkemeye vermek zorundayım. Ya, aynı kapağı tekrar düzeltirsiniz, ya da başka çarem yok; ben sizin 24 saat gözetlediğiniz, emrinizden çıkamayan 'Tutma Sanatçılar'dan olamam!"

"O senin bileceğin iş..." dedi Müdür.

Düşüncelerimi yüzlerine karşı, böyle yüreklice söylediğim için biraz olsun rahatlamıştım. Oradan ayrıldım.

Sonraki günlerde, düşündükçe fena oluyordum. "Bunu bana nasıl yaparlar? Nasıl yaparlar?" diye. Hazmedemiyordum... Birşeyler yapmalıydım. O, çamura bulamak istedikleri adam ben olamazdım. Ben ki kendimi, bugünlere; yani film dolu, sahne dolu, şarkılarla dolu bir hayata hazırlamıştım. Bu kadar ucuz olmamalıydı insan hayatı. Bu kadar kolay harcanmamalıydı, halkın sevgisini kazanmış bizim gibi sanatçılar...

Tek çıkar yolum bir silah alıp, ya da bulup her neyse... bu adamı öldürmesem bile sakat bırakırım, yoksa bana bu yapılan haksızlık ebediyen içimi kemirir diye, kendi kendime kurup duruyorum. Düşünüyordum; benim hiç kimseye bir yanlışım ol-

mamıştı; aksine hep yardım etmeyi, biliyorsam bilgi vermeyi ve herkesle iyi geçinmeyi ilke edinmiştim. Böyle düşüncelerdeyken, bir gün annem rahmetli yanıma geldi.

"Nedir oğlum?" dedi annem.

"Boşver ana!.." dedim.

"Oğlum!.." dedi anam; "Neden, o düşündüğünü..." İşaret parmağıyla yukarıyı gösterdi: "Ona bırakmıyorsun? O seni hiç darda koydu mu, şimdiye kadar?"

Yani, Allaha sığın diyordu anam. İşte gerçek ana; işte evladını bir an olsun darda bırakmamak için çırpınan, onunla bu konuyu konuşmadığım halde hisseden, yüreğinin başı sızlayan ana buydu işte!

Ve öyle yaptım. Allaha bıraktım...

Ve baba gibi, abi gibi sevdiğim saydığım adam, ortadan kayboldu, günlerce çıkmadı ortaya. Çünkü oydu! O ve kardeşi alkolik müzisyendi bu işin senaristleri...

Yukarıda da değindiğim gibi, anladım ki hiçbir namussuz, karşısındaki namuslu insana dayanamazmış! Tüm bunlar beni kendine benzetemediği içindi. Benim gibi şerefli, büyüğünü küçüğünü sevip sayan, yükseldikçe küçülen, küçüldükçe büyüyen bir insan, tabiki böyle uçkuru bozuk şerefsizleri rahatsız ederdi.

Firmadan ayrılmaya karar verdiğimde, yanına gittim. Yüzüme bakamıyor, konuşamıyordu. O eski candan, içten insan gitmiş; yerini yılan suratlı, berbat bir adam almıştı.

Ayrılacağımı söyleyince, hık mık etti; "Ferdi'ciğim, sana bir LP (uzunçalar plak) yapalım, bak gene yazar çizerler!" dedi; kurduğu tezgahın geri tepeceğini hesaplamadan. Sanıyordu ki; uydurdukları bu hikayeyle, beni ömür boyu kendilerine mahkum etmişlerdi.

Gözlerimi gözlerine diktim. "Hakkımda" dedim. "Benim bilmediğim, bu yazılanların dışında yüz kızartıcı bir şey mi biliyorsun da, benim için böyle endişe duyuyorsun?"

Rengi sarardı. Yapacak bir şey, söyleyecek söz aradı durdu, bulamadı. Affedersiniz o koca adam ..k gibi kalakaldı. Ama onun için kârlı bir gündü yine de. Çünkü rest çekmekle, plak başı bir lira alacağımdan da oluyordum. Bu hesabı iyi tutmuştu.

Ve böylece; yıllarca çalıştığım firmadan, paramı alamadan ayrıldım...

Daha sonraları, yeğenlerim, ağabeyim çok istediler o dükkanı onun başına yıkmayı. Ama ben mani oldum. Çünkü bu gibi pislikleri vurup kırmayla bir yere varılamayacağını iyi biliyordum.

İnsan ne kadar çok namuslu olursa, başkasının namusundan o kadar az şüphe duyarmış. (atasözü)

Böylesine entrika dolu bir ortamda çalışıyor, koşuşturup duruyordum. Resmen baş döndürüyordum. Hemen herkes beni konuşuyor, benimle yatıp benimle kalkıyorlar. Plaklarım gırla gidiyor, filmlerim gişe rekorları kırıyor...

Elbiselerimi diken rahmetli Osman Sezgin diye bir arkadaşım, bir uzun çalar yapıp arkasından film çekti. Aynı işhanında bulunan berberim Fahri Ünal, bir uzun çalar yapıp Yeşilçam'a atıldı ve o da film çevirdi. Tabii bugünün birçok yıldızına da, aynı yolda yürümek durumu doğdu. Bunların başında İbrahim Tatlıses gelir. Daha sonra Vahdet Vural, Gökhan Güney, Müslüm Gürses, İzzet Altınmeşe, Selahattin Alpay, Durmuş Çiğdem ve daha birçoğu...

Müslüm Gürses'i Adana'dan tanırım. Mahalleliyiz... O hepimizden önceydi plak dünyasında. Eski olmama rağmen, benim parlamam biraz zaman aldı. Eskiden öyle; akşam yat, sabah kalk, meşhur ol! diye bir şey söz konusu değildi.

Ben ve benim gibi sanatçıların sevdikleri kadar, sevmediklerinin de olması doğaldır. Adamlar okuyorlar, çırpınıyorlar, yağlıyorlar ballıyorlar. Ama olmuyor, olmuyor! Çünkü içleri hain, içleri kötü. Bizim ya da benim bilmem kaçta kaç kariyerimizi elde etmiş olsalar; yemin ederim, hepimize İkinci Dünya Savaşı'ndaki Nazi zulmünü yaparlar...

"Düşmanın en büyüğü, düşmanlığını gizleyendir."/Hz. Ali/

Ben böyle, birkaç bilinmeyen düşmanla burun buruna yaşıyor; onları en büyük dost, en büyük arkadaş biliyordum. Tabii bu da benim herkesi kendim gibi bilmemden; Anadolu'nun bağrından kopup gelmiş saflığımdan, temizliğimden kaynaklanıyordu.

Gördüğüm insanlar, konumları ne olursa olsun; fakir, zengin, orta halli, alt tabaka... özleriyle, sözleriyle, yürekleriyle tertemiz insanlardı. Halk mektebinden gelmiştim ben ve yukarıda isimlerini verdiğim arkadaşlar. Onlar da önce sesleriyle geldiler, sonra sinemaya girdiler.

Benim gibi fakir bir aileden gelip, koca bir ülkeye kendini kabul ettirmek, o kadar kolay olmasa gerek. Mutlaka sermayesi olmayan bir şey gerektirir, ben ve benim gibiler için. Başta Tanrının verdiği doğal yetenek, dürüstlük, azim, çalışkanlık ve idealindeki hedef! İşte başarının reçetesi...

***

Ses Dergisi'nde yayınlanacak hayat hikayemin fotoğraflarını Sinan Çetin çekecek, yazıyı da rahmetli Ahmet Olcay kaleme alacaktı...

Tabii işim başımdan aşmış; film setleri, sahne hazırlıkları, elbise seçimleri... Bir yandan Ahmet Olcay'la buluşuyor, diğer yandan Sinan Çetin'le buluşup fotoğrafları çekip işi halletmek istiyorduk. Sinan, sanıyorum bu koşuşturmacadan sıkıldı. Haklıydı da. Onun aklı hep başka yerlerdeydi. O, film yönetmenliği peşindeydi. O günlerde, Tarabya Oteli'nde kalıyordum. Ondan sonra Orhan Çetin çekmeğe başladı fotoğrafları. O da iyi fotoğrafçıydı!..

Özel tv ler açılmaya başlayınca, şarkılara klip çekimleri geldi gündeme. İlk klibi "Bana Sor" isimli şarkıya çektim. Erdo-

ğan Ergezen ve Ayşe Egesoy'la bir ekiptiler. Ekipte, Mustafa Mayadağ ve Alparslan Bozkurt da vardı. O günkü adı, Magicbox olan, şimdiki Star'da çalışıyorlardı.

O zamandan tahmin etmiştim kliplerin gün gelip halkın eğlence kaynağı, gençlerin kendilerini gösterme vitrini ve sıçrama tahtası olacağını. Daha sonra "Emmoğlu" şarkıma kendim bir klip çekmek için kolları sıvadım. Bu konuda, birçoğundan daha avantajlıydım. Çünkü, sinema filmlerimde hep şarkılar çekiyorduk ama adlandıramıyorduk. Müzikal film deyip geçiyorduk. Daha sonra anlaşıldı ki, çektiğimiz; filmin içindeki klipti! Dolayısıyla, tabiki tecrübeliydim. Ve o kameralara alışıktım.

"Emmoğlu" klibimi, 35 mm sinema tarzı çekmiştim. Sinemayı çok özlemiştim. Çok seviyordum montaj masasında film bağlamayı. Orhan'ı kameraman olarak almıştım. Ekip ve ekipman, Sinan Çetin'in Plato firmasından geliyordu.

Biz ailece seviyorduk Orhan'ı. Necla Nazır, "kardeşim" der ona. Kafa kafaya verdik Orhan'la; çilingir sofrası Mersedes arabada, bir güzel atlar, koyunlar, kuzular; tabut, cenaze merasimi.

Çok büyük prodüksiyondu o günün şartlarında. Hikayeyi, Adana'da çocukluk yıllarımda gördüğüm insan manzaralarına göre kurmuştum.

Köyde, mahallemde bilmezlerdi öyle Rakı kadehini. Çay bardağından ötesi lüks sayılırdı. Nerden bulacak, lüks yerlerde kullanılan uzun Rakı kadehlerini? Dolayısıyla çay bardağı her haliyle hem ucuz, hem kullanışlıydı. İstersen çay, istersen Rakı içebilirsin. Bana kalırsa, çay bardağında daha şık duruyor Rakı.

Düşündüğüm hikaye; öyle kulaktan dolma ya da olmayan bir geleneği olmuş gibi göstermeye dayalı değildi. Tamamen, halkımızın da yakından yaşadığı, bildiği Rakı kültürüydü...

Benim en büyük avantajım ya da dezavantajım, bu manzaraları bire bir yaşamış olmamdır. Bu birincisi, yani avantaj bölümü için çok çok iyiydi. İkincisi, yani dezavantaj kısmıysa, ismimden geliyordu.

Ferdi Tayfur: Başarının sembolü, zorlukların adamı, ailelerin çocuklarına örnek gösterdikleri, zorlukların üstesinden yılmadan gelen...

Taşralı! Kenar Mahalleli! Köylü çocuğu!..

Nasıl olur da?!.

İnsanlar, nefret ettiklerinin söylediklerini anlamazlar!..

/Jr. lovell/

***

Adana Seyhan Barajı, benim çocukluk yıllarımda alt ve orta tabakanın mesire ve piknik yeriydi.

Yukarıdan, gölün suyu bırakılır, aşağıda, çok büyük bir şelale görüntüsü verirdi. Oval bir set yapmıştı DSİ. Sete çarpan su, devasa bir görünüm sağlıyordu. Barajın ana tribünlerinden, 40-45 derecelik eğimle yukarıdan gelen su hem gürültü, hem yaz günü serinlik yayardı etrafa.

O yıllarda fazla zengin fakir ayrımı yapılmazdı. Sadece zenginin parası, fakirin çenesini yorardı. Tıpkı şimdiki gibi. Buralara, yani halkın akın ettiği bu yerlere; zengin çocukları babalarının yeni aldığı son model lüks Amerikan otomobilleriyle hava atmaya gelir; etraflarına yılışık gülücükler dağıtırlardı.

Ben onlara sadece farklı insanlar olarak bakardım; gıpta ya da kıskançlık duymazdım. İşin garibi, özlem de duymaz; öylece bakar geçerdim. Ne çalıştığım yerin zenginliği, ne kazma tarlaları, ne pamuk tarlaları, ne de üstünde traktör sürdüğüm o kocaman binlerce dönümlük araziler hiç dikkatimi çekmemiştir.

Benim içimde büyüyen, gelişen, kendimle inatlaşan vazgeçilmez tutku; benim kendime ait birşeylerimin bir gün mutlaka olacağını, bunun bir gün su yüzüne çıkacağını, içimdeki meşalenin yanıp beni ve etrafımı aydınlatacağını sürekli bana hatırlatıyordu. Bu duyguyu bir an bile aklımdan çıkarmadım.

İtildim kakıldım, horgörüldüm, dışlandım, piyasaya alınmadım. Zaman geldi küstüm kendime. Zaman geldi boşlukta kıv-

randım durdum. Zaman geldi barışmasını bildim kendimle. Ama dedim ya inatla, azimle, dürüstlükle; kendime ait olan o şey neyse, onu bırakmadım. Sanırım o da; ilkeli, ölçülü, azimli ve basiretli olmaktı...

Az bağırmadım, az haykırmadım, az uzun havalar, gazeller, şarkılar, türküler söylemedim geceleri Caterpillar paletlisinde, gökte bana gülümseyen yıldızlara...

Az dua etmedim yağmurlar yağsın, tarlalar çamurlansın da sürülmez olsun; ben de şehre, anneme kardeşlerime gideyim ve sinemaya koşayım diye. Hani o hayallerimin değirmenine... Şimdi olmayan, ama yenisini yaptıkları, gene Küçüksaat'e yakın, bu kez Saydam Caddesi'ndeki Yeni Ünal Sineması'na... Erciyes, Alsaray, Asri Sinemalarına koşmak, vizyondaki tüm filmleri seyretmek, o çılgın beynimin alamayacağı kadar büyük hayallerimin binalarına gidip şimdi artık numaralı koltukta, balkonda oturup sinema aşkımla birlikte olmak için; kara gözlük takıp gökteki bir parça boz bulutu kapkara yağmur bulutu gibi görüp çok geçmeden yağmurların bastırdığını az görmedim!..

"Ne yani, şimdi de, sen istedin diye yağmur mu yağıyordu?" diyebilirsiniz.

Yukarıda bir yerlerde, bire bir yaşadıklarımı yazacağımı söylemiştim. Bunu anlatmam çok zor. Çünkü bunu yaşamak gerek; bazı şeyler ancak böyle anlatılır. O yaşlarda belki de Allahın dilek kapısının daha açık olduğu anlara rastlıyor olabilirdi benim yürekten isteğim. Bu olayı sanırım ya üç, ya da dört kez yaşadım. Kim bilir, belki mevsim de bana yardım ediyordu? Çünkü yanlış hatırlamıyorsam; şubat mart ayları olsa gerek. Zaten kış ayıydı da diyebilirsiniz; fazla kafanızı yormayın. Ben bunu yaşadım; kara gözlük takıp havadaki birkaç boz bulutu kara görüpte; aradan çok geçmeden, altımdaki paletli koca demir yığını canavarı, çalıştığım Ağa Kemal'in Kötüköy'deki çiftliğinin garajına büyük bir keyifle götürdüğümü...

***

Ortalık cıvıl cıvıl, panayır yeri gibi...

Eğlence dersen, gırla giderdi Baraj'da.

Yoldan yukarı, sapa yere kurarlardı sofralarını; laftan anlamaz küçük çocukları varsa, seyyar satıcılar ulaşamasınlar diye. Eğer onlar bir dadanırsa yanlarında durmaya; işte o hafta ve ondan sonraki birkaç hafta sürüngenleri oynardı aile!

Erkenden gelir, yer kaparlar. Çünkü felekten çaldıkları bugün, pahalıya oturabilir onlara; hesabı kaçırır da desinler palavrasına kapılıp etrafa hava atmaya kalkarsa ana baba, altından kalkmak zor olur. Anlarsınız ya?.. Kasap, manav, bakkal... hergün selam yollar, hal hatır sorarlar!..

Oysa, o gün köyde ya da mahallede bir düğün olsa daha iyidir. Her şey düğün sahibinden çıkar. Yılda en az bir ya da iki düğün olur mahallede, ya da köyde.

Bir de Hürrüyyet'ten Davulcu Şükrü ağa ve oğulları; Kemancı Sait Büyükçınar'ın ataları!..

İşlerinin ehlidirler, her düğünevi çağıramaz!.. Pahalıdırlar...

O zamanın Davulcusu, bu zamanın Asım Ekren'i; Zurnacısı ise Ercan Irmak'ı, Eyüp Hamiş'idir. Bu isimler birer virtüözdürler. Dinlediğiniz her albümde, mutlaka demesem de, onların nefesi vardır.

İyi üfler zurnayı Karşıyakalı Nazmi. Uzun boylu, heybetlidir. Öyle kolay kolay kimseden emir almaz. İşini iyi yapar. Düğüncünün kalitesini hemen anlar; ona göre üfler zurnayı. Hele kafası da iyiyse!.. Ciğerini söker adamın, donuna işetir genç kızları, delikanlıları!..

O pazar günü erken gelir Baraja Yüklü Ali, ailesiyle; oğlu Veli'nin dışında...

Yüklü Ali'nin lakabı babadan, dededen gelmedir. Ve aynı zamanda, soyadıdır. Saf ve temiz vatandaştır. Mesleği hamallıktır. Hilesi hurdası yoktur. Öyle çalayım çırpayım, köşeyi döneyim; hak getire!.. Aklının ucundan geçmez; kuruş sokmaz çoluk çocuğunun boğazına...

"Aç hele şu sofrayı! Ortalık serinken, bir iki kadeh atayım!" dedi Yüklü.

"Yapma!.." dedi karısı: "Daha erken, sarhoş olun vallaa!.."

İki kızına seslendi Hamal Ali:

"Bırakın top oynamayı, gelin ananıza yardım edin gıız!.."

Kızlar koşarlar gülüşerek. Bugün onlar için güzel bir gündür.

Safiye'nin, yani büyüğün, yağlıboyacı olan oğlan da gelecekti baraja. Hani şu kibrit kutusunda mektup atan, üstü başı hep boyalı gezen, işiyle öğünen. Sanki üstündeki damatlıkmış gibi böbürlenen, yüzü Şark çıbanlı, fiyakalı genç!..

Hamal'ın haberi yoktur!..

Maazallah bir duysa, asar evin tavanına Safiye'yi!

Yüklü için namus her şeyden üstündür. Niye gelmiştir insan dünyaya? Tabii ki namusunu korumak için. Niye hergün sırtındaki semerinde yüzlerce yük taşıyor eşşek gibi? Tabii ki namusu için. Öyleyse? İşte böyle! Yok öyle, görmüş-vurulmuş-beğenmiş! Bunları kabullenemez; böyle görmemiştir Hamal Ali atalarından. O'na kızı göstermeden evermemişler miydi? Gerdek gecesi anasından emdiği süt burnundan gelmemiş miydi? Karısı yalvartmamış mıydı sabah ezanlarına kadar? Sabretmesini istememiş miydi? "Hele biraz konuşak, alışak!" dememiş miydi? Ve böyle öğrenmemiş miydi dedesi Hamal Ali'den, babası Hamal Veli'den?

"Nerde gıız gardaşınız?" diye seslendi Ali, az ötedeki kızlarına. "Nerde kaldı o? Niye yok ortalarda?"

Tek oğlandır. İki kız, bir oğlan. Gözünün bebeğidir Veli. Onun olmadığı, hiç gözünden kaçmaz Hamal'ın. Askerden yeni gelmiştir fidan oğlu, can oğlu... Dedesinin adını koymuştur oğluna Yüklü Ali. Baba sevgisi başka olurmuş!..

Yemedi içmedi ama, okutamadı Veli'yi. Oğlan ilk çocuk. Fazla götüremedi okulu. Haklıydı oğlan. Zor bitirdi ilkokul beşi, sonra ortayı. O zamanlar köyde otururlardı. Okul, ortasından anayol geçen bir nahiyedeydi. Kolay mı? Şafakta kalk, yollara

düş; yağmur çamur deme, dere tepe deme! Bir de bilirler kimin oğlu olduğunu. Bir başka bükermiş boynunu Veli; üstte yok, başta yok, cepte yok...

Bir gün dayanamamış Yüklü:

"Yörüyün lan!.." demiş. "Ver elini şeer!.."

Gelmiş, Büyüksaat'teki Arasta'ya. İşin bol, esnafın bol olduğu yerdir tarihi Saathane civarı. Bir yanda sayacılar, ayakkabıcılar; bir yanda kazancılar, tenekeciler, bakırcılar, hurdacılar; toptancılar, perakendeciler; bir yanda şekerciler, kırtasiyeciler, manifaturacılar, zengin bakkal dükkanları... Aradığın her şeyi bulacağın bir semt.

Almış, baba yadigarı semeri sırtına! Olur a!.. Bir gün köşeyi dönerse diye, işyerinin duvarına asıp göstermek, öğünmek için, saklamış sandıkta mücevher gibi, baba yadigarı semeri. Nasılsa, gençtir daha.

Gençtir de; köy yerde ne gezer büyük adam olmak?

"Nerdee bizde o talih?" demiş. "Dedem hamal, babam hamal, ben gelmişim köyde adam olmaya. Ulan adam kim, ben kim beee!.."

İşte bu duygularla; "Yörüyün lan!.." demiş. "Şeere!.."

***

Rahmetli babasıyla az taşımamıştı esnafın yükünü bir yerden bir yere! "Ne iyi insandı" dedi içinden Yüklü.

"Şu Şekerci Osman bey, kayınpederi İsmail efendi, sonra Şekerci Nihat efendi Evgin Şekerleme'nin sahibi... Az adamlar gelip geçmemiş Saathane civarından. Az oturmamış yazarlar çizerler; Orhan Kemal, Yaşar Kemal... 50'li yıllarda hapishaneye bakan Köylü Kıraathanesi'nde... Az sohbetlerde bulunmamış babam; kenarda oturup az kulak vermemiş, memleket meselelerine..."

Yüklü'nün huyuydu, kendi kendine konuşmak! Daha azıttığında, bağıra bağıra konuştuğu da çok olmuştur...

Okur yazarmış Yüklü'nün hamal babası!..

"Şu Allahın işine bak!" deyip içini çekti Ali:

"Babam rahmetli, Evgin'de çalışırken bir çırağa okuma öğretmiş. O çırak da oralardan geçmiş. Ne uğurlu yermiş meğer, Saathane civarı? Parlamış, şarkıcı olmuş; artiz de olur. N'olursa olsun? Adam olmuş ya, sen ona bak!.. Severim şarkılarını. Film çevirsin, goşar en önce ben giderim. Veli'yi de götürür gösteririm. Bak derim, işte bak; elin oğlanları ne akıllı, ne çalışkan. Bak artiz de olmuş!.. Beğenmediğiniz babamın okuma öğrettiği, elin Şekerci Çırağı!"

Yan cebinden, bir kaset çıkartıp baktı Ali:

"Şuna bak, nereden nereye? Keşke Velim de..."

Vazgeçti. Kendine geldi birden Yüklü, bir Çamlıca çıkardı yaktı. Kibritin yanan barutunu da çekti içine. Ciğerleri dumanı geri tepince, öksürdü. Çamlıca, naneli mentollü sigaraydı; hiç alışık olmadığı bir duman keyfiydi! Daha yeni çıkmıştı piyasaya. Homurdandı! O gün fiyakadan almıştı Çamlıcayı; asıl cığarası bu değildi. Onunki, Üçüncü cığarasıydı; hem ucuzdu, hem anca o kesiyordu Yüklü'yü. Aslında tütün içiyordu da; tütün sarmak zaman alıyordu. Patronunun yan bakışından işkillenmiş, atmıştı nikelaj kaplı tabakayı evin bir köşesine. Akşam eve yorgun argın geldiğinde, nasılsa zamanı da olduğundan; patronun ona verdiği tütünlerden sarar, içerdi. Yoksa işbaşında, Üçüncü sigarasının zaman zaman kurtlu, kağıdı delik dumanını somurur dururdu; içinde, dünyaya gelmişliğinin verdiği pişmanlığıyla.

Oğlu Veli geldi aklına tekrar.

"Lan!.. Bir çırak gadar olamadın beee!.. O boyunun posunun, galbının!.. Neysee, ne deyim ki?" dedi içinden. Bugünlerde birşeyler oldu oğlana. Çalıştığı yerin patronu da söyledi. "Birşeyler var senin oğlanda!" dedi.

"Nasıl ağam?" dedim...

"İki saat uğramıyor mağazaya, bir yere bir çuval mal götürse... Çokta dalgın kerata!.."

"Yoksa ağam? Esrar ney mi içiyor, puşt oğlu puşt?!.." Tabii, ben bilirim malımı ya, mahsustan ağzını yokladım.

"Yok, kötü düşünme Ali! Öyle olsa, esrarcının gözünden hemen anlarım ben!" dedi.

"Yokh yav?" dedim.

"Hee!.." dedi.

"Nasıl yani ağam?" dedim. "Nasıl anlarsın gözünden? Söyle de ben de bileyim..."

"Esrar içenin gözleri kançanağına döner Yüklü, bilmen mi?"

"Eee ağam, senin de gözlerin kırmızı kan gibi, yani yoksa?"

"Tövbe tövbe!.. Yüklü, laf mı anlaman ne? Ben başka, oğlun başka!.. O daha çok genç. Hem bu meret zengin içkisi, ben kullanmam da, kullanan arkadaşlar var, onlar öyle derler... "

"Eyi ağam da, sen, iki günde bir paket tütün aldırmıyon mu, sonra da tütününü bana veriyon, içinden kağıdını alıyon ya!.."

"Olsun Ali, ben Muş içiyorum. "

"Haa, gözlerin ondan mı kan çanaa oluyo ağam, Muş tütününden mi?"

"Heee!.." dedi, patron ağa.

"Vallah ağam!" dedim. "Kafam karıştı. Kim bilir belki sevdalıdır bizim oğlan? İdare et, be ağam! O daha çok genç, gençliğin ne olduğunu bilirsin."

"İdaresi mi var Yüklü? İşleri biliyorsun. Eskiden babam seni az mı idare etti? Memlekete evlenmeye gittiğinde, ben çocuktum o zaman, cebine para koymadı mı rahmetli? Onbeş gün de idare etmedi mi? Allahsız, avradın koynundan çıkmamıştın daa... Yeni evlisin diye! Hıı!.. Niye? Biz hemşeriyik diye. O zamanlar işler tıkırdı. Amma şimdi iş nerde, aslanın midesinde..."

"He ağam! Allah nur içinde yatırsın babayı; eyi adamdı rahmetli!.." dedim, hepte derim ya!..

***

"Bi çay goyim mi baba?"

Daldığı üç yıl geriye gidişten, küçük kızının sesi uyandırdı Yüklü'yü. Yüklü, en çok küçük kızını sever. Evin casusudur o. Bir şey oldu mu, hemen gizlice ulaştırır babasına. "Ama son zamanlarda... büyüdü mü ne, hiç konuşmaz oldu?"

Böyle düşündü Yüklü, etrafına bakındı...

Başkaları da akın etmeğe başlamıştır. En iyi yeri kapmak için koşuşturur millet Adana Seyhan Barajı'na...

Bu ilkbaharda yavaştan yeşeren ağaçlar, ötüşen kuşların sesleri, insan çığlıkları, yukarı yoldan korna sesleri, satıcıların sesleri, yaklaşan bereketli yaz mevsiminin müjdecisidir...

Onaltı yaşındaki Safiye, ondördündeki Aliye'den, daha bir anaçtır; işbilir, eli yatkındır ev işlerine. Kıskanır onu Hamal Ali. Biri yan baksa, canı sıkılır Yüklü'nün. Onun için istemiştir, erken kursunlar sofrayı. İstemez top oynasınlar, utanır!.. Büyük kızın memeleri biraz iridir, hopladıkça epirder tabakta Bici gibi!.. "Allah korusun, biri fark eder, düşer peşine... neme gerek... anasına çekmiş eşekoğlueşek!..." diye homurdanır, tekrar sorar:

"Nerde kaldı bu oğlan, kadın?"

Büyük kız Safiye cevap verir babasına:

"O, köye, düğüne getti baba!.."

"Ne düğünü gız?"

"Yedi aylığın oğlunun düğünü..."

"Ee!.. Niye madem, biz de köye getseydik ya?"

Hep birlikte susar, bakışırlar. Hamal daha bir mahçup bakar kızlarına, karısına. Anlamıştır; adam yerine konmadığını...

Onları tümden niye çağırsınlardı ki? O, o köyden hambal çıkmış, babası dedesi hambal ölmüşlerdi. Yedi aylık Co, askerden de arkadaşıydı. Ama gel gör ki o, yani Ali Yüklü, adı üstünde, hambaldı. Yüzü soğuk-giller'dendi. Yani fakir-giller'den!..

Kaçırdı bakışını ailesinden Ali...

"Çabuk!" dedi. "Getirin, şu sofrayı kurun! Ver gızım şu şişeyi, çay bardağını da!"

"Eyvah!.." dedi karısı içinden; öldürecek gibi baktı Safiye'nin gözüne, yani büyük kızın. Hamal, içmeden sarhoş olmuştu. Sanki ağlamaklıydı. Şimdiden başlarsa, bir de aç karnına, halları yamandı!

"Irakı da, bugün böyük Irakı..." diye geçirdi aklından, ağrına gitti halı kocasının. Belli ki, horgörülmüşlerdi.

"Lan dümbüğün oğlu Veli!.." dedi kadın dişlerini sıkıp. "Gelirsen akşama eve gösterrim sana. Çağrılmadığın yere nasıl gidersin hıı?.."

İçinden gürledi, inledi ta yüreğinin bam telinden. Kaçırdı bakışını kocasından. İstemedi daha fazla utansın!..

Anladı küçük kız anasının bakışından. Aliye sokuldu anasına, fısıldadı...

"Anam, Elif için getti bilmiyon mu? Kele anlasana bee!.."

Çıtırdattı kapağını 70 liğin!..

Anason kokusu sardı birden etrafı...

Koydu çay bardağına Rakıyı. Karısı burnunu kapadı yağlığıyla, hiçte sevmez zıkkımı. Suladı Rakıyı Hamal, süte döndü rengi Rakının. Hani derler ya! "Aslan sütü!" Bir yudum aldı; büyüktü yudum. Bir müddet ağzında tuttu Rakıyı. Rakı önce dişlerinin arasındaki ezik hastalıklı diş etlerini sızlattı! Sonra, "curruk" diye yuttu koca yudumu.

Karısı baktı. "Aman, gurbanın oluyum Alim, aç garnına çarpılma gene?" dedi.

Ali baktı karısına alaycı. "Allah çarpmış beni bee! Rakı çarpsa ne yazar?"

Bir yeşil zeytin attı ağzına Hamal, ağzını sildi koluyla, bıyığını sıvazladı.

"Ne yapar acep oğlan?" dedi. "Para pul var mıydı cebinde?"

"Hee" dedi Safiye. "Yüz lira biriktirmiştim, verdim gardaşıma."

"Afferim kızıma! Ulan sen de erkek olsaydın ya!"

"Amaan baba sen de! N"olacak ki, bende mi hambal?.."

Kız pot kıracaktı ki, sustu. Hamal da beklemedi sonunu sözün. Birkaç kez daha böyle konuşma geçmişti aralarında; her seferinde dayak, tokat yemişti kız. Ondandır, oralı olmadı Yüklü. Etraf kalabalıklaşıyordu, bugünü de berbat olsun istemedi.

"Nerden aldın yüz lirayı?" dedi Hamal.

"Gumbarasını gırdı yavrum..." dedi karısı atılıp. "Aylardır biriktirdi, askerden geldiğinde cebi parasız olmasın diye, oğlanın."

"Hee!.." dedi küçük kız Aliye. "Ben de götürüp Bakkal Mahmut emmide tümlettim."

"Gel!" dedi karısına Hamal. "Gel otur şöyle karşıma avrat!"

Keyiflendi Yüklü. Keyiflendi kızları, keyiflendi karısı... Salınarak nazlı nazlı geldi kadın, eteğini topladı oturdu karşısına. Kızlar işlerine döndüler.

"Bırak!.." dedi Hamal. "Gızlar yaksın mangalı, sen sefa sür biraz! Hem sen lazımsın bana, anladın mı gız?"

Anladı, utandı kadın, kızlardan yana baktı.

"Amaaan sen de, yavaş ol, gızlar duyacak bee" dedi cilveli...

"Duymazlarsa, analarını arvatlarını!.." dedi, dikti kafasına kadehi Hamal, buruşturdu yüzünü.

Bir yandan yaktı içini, bir yandan da buz kesti sanki. İkisi arasında kaldı aklı Hamal'ın. Yaktı mı, buz mu kesti? Bir yeşil daha attı ağzına, pırt diye fırlattı ağzından bir önceki tanenin çekirdeğini. Parmağıyla, aşağıda akıp giden Baraj'ın, köpüren suyunu gösterdi:

"Şu, mına godoomun dünyasında, bir türlü adam yerine konmadım bee avrat!.."

"Ihhı!.." dedi kadın içinden. "Gene başladı!"

"Töbe de bee herif! Gene başlama alaasen!.. "

"Lan, töbe mi galdı Allahsız, şu halime bak! Yaşım kırkiki, yetmişinde gibi gösteriyorum. Otuz senedir onun bunun yanında sürüngüm durdum..."

Tekrar açtı kapağını 70 liğin, çay bardağına döktü dikkatli!

Sanki elindeki, bir Rakı şişesi değil; bir derde şifa, bir mübarek zemzem suyuymuş gibi, imrenti içinde baktı şişeye. Aldı bakır sürahiyi... Bakır sürahi, atalarından kalma yegane hatıradır, mirastır. Bir yanı yamuk sürahi... Suladı Rakıyı, biraz taştı, hemen ağzına götürdü fazlasını, bir yudum aldı damağına, yüzünü buruşturdu.

Hep böyle yapardı. İlk birkaç yudum acı ve çirkin kokardı. Ne de olsa, pek alışık değildi hani. Arada bir efkar dağıtmak da istiyordu insanın canı. Hayat; akşam yat, sabah kalk, değildi... Patronlar konuşurken, o hep kulak misafiri olmuş; bilmediklerini böylelikle öğrenmiş, hayata böyle hazırlanmıştı...

***

Hamallar arasında hatırı sayılır adamdı Yüklü Ali...

Lafı sözü dinlenir adamdır hani; eğer bir şey soracaklarsa; ona, yani Yüklü Ali'ye sorarlar, ondan akıl alırlar. Ne de olsa, hem eski Adanalı sayılır, hem babasıyla dedesi meslekte ömür tüketmişlerdir. Yani hamallıkta kıdemlidirler. Ama ne yazık ki, hâlâ kirada otururlar, hâlâ iki yakaları biraraya gelmemiştir...

Yüzünü buruşturmasına karısı akıl sır erdirememiştir. İçinden hep; "Hem zıkkımı içiyon, hem de yüzünü eşkitiyon be adam, içmesen olmaz mı?" demiştir.

Yüklü de hep anlar karısının bakışından bu soruyu.

"Şimdilik" der Hamal Ali içinden. "Şimdilik, hele birkaç kadeh atiim de sen gör avrat, yüzüm müzüm eşkir mi? Zıkım önce acı oluyor, sonra Allahtan mı ne, ballaşıyor, sanki şekere bala kesiyor mübarek. Hey Allahım sen nelere kadir değilsin ki? Zehiri bal, çakalı aslan eden!.."

Karısı pür dikkat kocasına bakıyordu. Yüklü düşünürken, o sanki bunları okuyordu onun yüzünde...

"Ne de olsa yirmiiki sene" dedi içinden. "Tanırım seni, tanırım herifim. Esen yelinden, öfkeli sesinden, gül kokan nefesinden tanırım seni..."

Bir iç geçirdi kadın, dokunsan ağlıyacak gibi oldu! Kocasının bu sessiz sessiz içine konuşması, gene yaraladı onu.

Yüklü, çakırlaşmıştır hafiften. Boş midesine yuvarlanan aslan sütü, kavurmuştur içini aslında. Bir nefes daha somurdu Çamlıcadan, sigaranın mentolü de karışınca Rakıya, bir başka oldu ağzının tadı. Burnundan soluyan boğa gibi savurdu dumanı. Çok hoş, çok lezzetli geldi. Birden, hiç aklından söküp atamadığı zenginlik olacak bela takıldı gene aklına.

"Lan!.." dedi Yüklü. "Yıllardır peşine düştüm bir it gibi, duymadı sesimi şu kör talih. Milli Piyango bileti aldım, olmadı! At yarışı oynadım, olmadı! Lan götferen atın burnu kısa mıymış neymiş, öteki at burnundan dolayı geçmemiş miydi? Ne vardı biraz daa burnu uzun olaydı ya? Tabii olur mu heç! Olursa gazanırdı. Ben de gurtulurdum bu soolcanlıktan. İyi de para vermiyor muydu Altılı o gün hı? Unuttun mu?"

Kadın baktı; boynunu büktü. Aklından bin bir türlü cevap şekli geçti. Alttan almaya başlamalıydı yavaştan. Başlamıştı Yüklü her zamanki haline. Yani arada bir böyle büyük şişe aldı mı, azıttığı gibi...

"Sana da söylemiştim. Sabahlara gadar ağlaşmıştık ya!.."

"Heyye herif, heye!.." dedi kadın. "Unutur muyum heç?"

"Ee, sen hâlâa töbe diyon lan?"

Gökyüzüne dikti bakışını Yüklü, devam etti, iki elini havaya kaldırıp.

"Eyy yüce yaradan!.. Sen benî Aslanın Ali'ynen mi garışdırıyon yoksa? Ben Hazireti Ali deelim. Hey Allahım, ben çakal Ali'yim çakaal!.. Yüklü Ali! Hambal Ali."

Fışş diye çekti ıslak burnunu. Avuç içiyle sildi sümüğünü. Sigarasının külünü çırptı.

"Lan!" dedi. "Şu Adanalılar da âlem insanlar bee!.. Hambal derler. Ne uyanıklar deel mi? Hem Ham, hem Bal!.. Bakh bakh!.. Yani hamsın pişecen, ari gibi çalışacan, ballı olacan. Bu ne kalleşlik, lan Allahsızlar!.. Nerde görülmüş hem Ham, hem Bal? Yalan!.."

Kadın, aşağılardan uzayan yola baktı merakla. Yüklü de baktı, dikkat kesildi. "O ne lan, bu Cafer deel mi?"

"Hee!" dedi kadın.

Hamal başını çevirdi hemen. "Bahkma gız bahkma, görmesin inek!.. Sinek gibi konar şimdi; avradını da heç sevmem."

Cafer ve karısı mahalleden sokak komşularıdır. O da tablacıdır. Aslen Siirtlidir. Aslında iyi adamdır ama kumarcıdır. Varını yoğunu, çalışır çabalar, kahvehanelerde kumara verir...

"Hee!.." dedi Yüklü. "Ne diyordum? Yükü vuracaklar ya sırtına!.. Sen şekersin, sen balsın, önce yağlıyorlar. Sonra? Lahavlekuvveetillabillaalülazim!"

Sıkıştı mı, bu duayı ederdi Hamal. Çevirdi başını yana, işaret ve başparmağı arasına aldı burnunu, sıktı, sümkürdü; omzundaki mendille sildi burnunu, döndü devam etti:

"Yahu, ben bu âleme yük taşımak için mi geldim be? Gatır mıyım? Beygir miyim? Eşşek miyim lan ben, hıı? Allah var ya zoruma gidiyor be avrat!"

Kadın açtı burnundan tülbendi, alıştı anason kokusuna. Sesinin, en seksi, en ulvi, en anaç ve en arkadaş tonunu aradı konuşmadan! Öyle ya!.. Birinde tonundan çıkmıştı da sesi, Rakı dolu bardak kafasında patlamıştı. O, bocidi de sevmez, yani bir yanı çökük bakır sürahiyi. Birinde gene hafif kafayı bulurken Yüklü... ne bilsin kadın... önce ses etmeyen Yüklü, tam kafayı bulunca... sürahiyi kadının kafasına vurunca... kadın, Karşıyaka Devlet Hastanesi'nde açmıştı gözünü. Odur budur, sevmez şu eski yadigarı.

Birinde Yüklü işe gittiğinde kadın bakır bocidi eskiciye satmıştı da, akşam eve elinde bir ufakla gelen Yüklü, işte bu bocidi istemiş; kadın da korkudan altına işemiş, bereket, Kalaycı Yaşar aklına gelmiş de; "Kalaycıya verdim herif, yarın verecek" demiş, kurtarmış. Ertesi gün, koşmuş Tablacı'nın iki sokak ötedeki evinin kapısına. "Aman!.." demiş. "Ağam, ben ettim sen etme! Dün benden aldığın o bocidi geri ver, yoksa kocam karnımdaki yavrumu da beni de kesecek!.."

Bunu duyan Tablacı; "Valla bacım, ben o bocidi kiloylan bakırcıya sattım" deyince, kadın başlamış ağlamaya...

Neyseki, eskicinin karısı dayanamamış da, koşmuş içerden bakır sürahiyi getirmiş; "Al anam!.." demiş. "Bu herifin yaptığı, bir sen deelsin..."

Doğruydu, eskicinin huyuydu; hep böyle işlerden defalarca başı derde girmiş. Birinde, bir kadıncağız kocasının tabancasını satmış eskiciye, kocası bir gün birini vurmasın diye; bunu öğrenen koca kadını dayaktan öldüreceği zaman, kadın kaçmış karakola sığınmış; tabii sorguda her şey ortaya çıkmış. Tabanca ruhsatsız! Hadi bakalım gel Tablacı efendi; hem koca, hem eskici... Doğru hapse... Daha buna benzer çok şeyler geçmiş Tablacı'nın evinden. O yüzden Tablacı'nın karısı, vızıldayan sinekten bile korkar olmuş!..

İyi bilir Yüklü'nün karısı, kocasının huyunu. Odur budur, en şefkatlısını arar ses tonunun. O gün bugündür, sevmez Rakının kokusunu... sevmez bakır bocidi... yani sürahiyi... sevmez de ne yapsın? Herifi o... yani hamal... yani yüklü... ve yani çocuklarının babası!..

***

"Yaho üzülme bee herif!" dedi kadın en yumuşak tonda:

"Borcumuz yook, harcımız yok. Boşver, dünya malı dünyada galır! Velim, bir şu yazdığı kitabı bitirsin; sen bak bakalım o zaman, durumumuz nasıl da değişir inşallah!.."

"Sen ne diyon be kadın, onu bizim ağaya söyledim de, adam gülmekten ölecekti!.. Öyle utandım ki, söyledime söylüyceme pişman oldum."

Kadın hafiften diklenir; konu oğlu Veli olunca, hiçbir şeyden korkmaz! "Nee güldü mü dümbük? Önce açsın da, gendi gö... töööbe töbe!"

"Gızma be avrat!" dedi Yüklü. "Sanki adamın dediği bana doğru gelir gibi oldu. Nedenini sorarsan, bizim oğlan okumadı be avrat! Okumayandan adam mı olur ha? Söyle adam mı olur?"

"Olur tabi!" dedi kadın gururla. "Geçenlerde yazdıklarından birazını bana okudu da ağladım valla!.."

"Ee... bana niye okumadı eşşeoğlueşşek?"

"E, görmüyon mu, oğlanı heç piyasaya almıyon ki herif! Yok oğlan okumamış, yok fakirin yüzü soğukmuş, yok yok yok..."

"Kes lan!" dedi Yüklü. "Ben istemem mi büyük adam olsun? Lafı sözü geçsin, onlan gurur duyyum hı istemem mi?"

Bir an korktu Zekiye kadın...

Yüklü başını çevirdi, barajın gürüldeyip akan suyuna... "Ne biliim işte yani..." dedi tekrar. "Diyorum okusaydı, daha eyi yazar çizerdi."

"Olsun olsun" dedi kadın. "Ne okumamışlar var ki, cepleri para dolu!.. Garşılarında, kelli felli herifler, kadınlar, gızlar, yerlere gatlak eyiliyorlar!"

Kızlar, mangalda ateşi yellemekte, gözlerine giren dumandan ağlamaklı. Satıcıların sesleri vızıldamaya başlamış, ortalık hareketlenmiştir...

Parmaklarının arasından fırlattı attı Çamlıcayı Yüklü. Ötedeki çam ağacının dibindeki kuru ot yığınına düştü sigara.

Baktı karısına. "Heee!" dedi. "İnşallah!.."

Tekrar baktı izmaritin düştüğü yöne...

Kalktı, bir sağa bir sola yalpaladı, gitti ayağıyla söndürdü...

***

Uzaktan davul sesi sarar tüm ovayı...

Yakınlaştıkça, zurna da duyulur...

Şoseden köy, bir buçuk kilometredir...

İçi titrer Veli'nin! Elif gelir aklına. Çıkarır arka cebinden yuvarlak aynayı, yüzüne bakar, saçına kaşına düzen verir. Daha da hızlanır adımları...

Yüreği gümbürder davul sesine. "Ne de hoş geliyor uzaktan sesi davulun" diye geçirir Veli içinden. Tıpkı babasının dediği gibi. "Her zaman demez miydi, uzaktan hoş gelir davulun sesi diye? Ne bilgilidir şu babam..." diye, düşündü Veli.

Ezan başlar topak minarede, müezzinin yanık sesinden...

Birden susar: Davul zurna...

"Azizallahşafaatyaresulullah!.." der Veli. Yol kenarındaki köy mezarlığına varmıştır. Yakındır köy artık. Durdu Veli, ellerini duaya açtı. Bir fatiha okudu ölmüşlerin ruhlarına.

"Hep..." dedi içinden. "Burada yatanları merak ettim. Askere gitmeden araştırdım amma kimse doğru dürüst cevap vermedi bana, alay ettiler. Benden yazar mı olurmuş? İnekler, kendi atalarının geçmişini bilmiyorlar; sordum mu da, bin dereden su getiriyorlar. Cahiller!."

Düşündü bir an Veli "Aslında" dedi. "Biz millet olarak sanırım hiç tarihimizle ilgilenmiyoruz. Ya da çok vurdum duymaz bir milletiz. Oysa askerde okuduğum kadarıyla şu yaban ülkeler ne kadar düşkünler tarihlerine; arşivleri ne geniş adamların. Suat Yüzbaşı'yla Arif Başgedikli hep nöbetçi olduklarında bunları konuşurlardı."

Bir an asker ocağına gitti geldi Veli. Köye döndü baktı; "Elif!" dedi. Kederli bir aşık gibi, içi burkuldu...

"Yazarım ya!.." dedi sesli sesli.

Tekrar yola koyulduğunda, bin bir türlü hikaye geçti aklından. "Neden olmasın?" dedi içinden. Orhan Veli'yi, Özdemir Asaf'ı, Gorki'yi, Sabahattin Ali'yi, Tolstoy'u, Çehov'u, Dostoyevski'yi, Ahmet Günbay Yıldız'ı okumuş; daha birçoklarının kitaplarını devirmişti bir bir. Hatta birinde; terhisine yakın, askeri jipin içinde kitap okurken başçavuş tarafından yakalanmıştı da, başçavuş kitabı çenesine vurmuştu hafiften!.. Öyle hastaydı okumaya, sonra da yazmaya.

"Okudum tabi!" dedi tekrar. "Oğuz Özdeş'i, Yaşar Kemal'i, hani şu en ünlü romanını, İnce Memed'i. Vay bee!.. Ben de onu geçmezsem, yazıklar olsun bana!"

Babası geldi aklına! İçi karardı, umutsuzluğa düştü. Babasının sesi yankılandı beyninin en derin yerinde:

"Eşeoğlueşşek! Sana demedim mi lan oğlum? Oku oku oku! Baban gibi eşşek olma! Adam ol!.."

Hamal Ali, yani babası Veli'nin; hep bu berbat espriyi yapardı, arkasından gülerdi katıla katıla...

"Göya aklı sıra, kendini bir bilimiş! Töbe töbe!" dedi.

Bir an durdu Veli, ayakları ağırlaştı. Adana'ya döndü, ta uzaklardaki tahmini yöne, avazı çıktığınca bağırdı:

"Görecen babaaaa!.. Göreceeeeen!.."

Bağırdığı yön, Adana'nın Seyhan Barajı'na doğruydu. Biliyordu orada olduğunu ailesinin. Hayatında ilk defa böylesine özgür, böylesine canhıraş çıkış yapıyordu. Babasına ilk isyanıydı bu, Veli'nin. Askerden yeni gelmişti, henüz üç hafta olmuştu. Daha çocuk duruyordu akranlarının, çağdaşlarının yanında; boyu hariç. Babası Ali, iki yaş büyük yazdırtmıştı onu; askere çabuk gitsin, çabuk gelsin diye.

Durdu; tekrar baktı Toroslar'dan yani Adana Seyhan Barajı'ndan yana. Ve tekrar bağırdı Veli çayırdayan sesiyle:

"Görecen anaaa!.. Görecen babaaa!.. Görecen Aliyeee!.. Görecen Safiyeee!.."

Bekledi, sanki sesine ses verecekler; sanki "Hadi oğlum, hadi kardaşım, hadi ağam, hadi hadi!.." deyip onu koltukluyacaklardı...

Tekrar yürüdü. Başını kaldırmadan yere bakıyordu. Boğazı yanıyordu. Ağlamak istedi bir an, vazgeçti. Boğazında düğümlenmişti sanki tüm acı duygular. Güçsüz hissetti kendini, sıçradı hendeğin üstüne oturdu. Cebinden, bir paket Kent çıkardı! Elif görürse fiyaka olsun diye almıştı, bu değişik Amerikan sigarasını. Askerden aylık izine geldiğinde başlamıştı sigaraya.

Atatürk Parkı'nda başıboş dolaşırken, hemen bir kalem, bir silgi, bir de çizgili defter almış, başlamıştı yazmaya...

Köyden şehre, ilk taşındıkları günlerdi...

Kalbi kırıktı, içi yanıyordu. Elif'in ilk kez eli değmişti eline. O gün sevdalanmıştı!.. Uykusuz geçirmişti koca geceyi. Elif'in kendinden büyük ablasının kına gecesinin gündüzünde, Veli'yi yollayıp şehirden toz kına getirtmişlerdi. Şehirden kınayı alıp geldiğinde, Elif karşılamıştı onu; paketi alırken de elleri avuçlarında kalmıştı Elif'in. Veli, o an vurulmuş; içinde tarifini bilemediği bir sıcaklık başından aşağı doğru akmış, bedenini sarmış, titretmişti!

Cereyana kapılıp, can çekişen biri gibi; "Sevda bu mu? Bu mu? Bu mu?" diye kendi kendine sorup duruyordu. Vücudunda bazı hareketler başlamış; kimi yeri yanıyor, kimi yeri acıyor, başı dönüyor, midesi bulanıyor, karnı gurulduyor, barsakları sıkışıyor!.. Dahası, ne yapacağını bilemiyor; tüm bunları tarif edemiyordu. Rüzgâr esse ondan; güneş yaksa ondan; bir yerde bir it havlasa, ondan; yiyemediği içemediği hep ondan...

"Ondan! Ondan, ondan!" dedi Veli. "Ondan bu öksürüğüm, ondan bu tınsırığım, ondan dönen başım! Ben ona aşığım!.."

"Ah!.." dedi; "Baba!.."

"Ah!.." dedi; "Ana!.."

"Ah!.." dedi; "Dünya!.."

"Ah ah ah!.. Ah parasızlık ah!.." dedi; içi yandı genç Veli'nin...

"Ulan dedelerim!" dedi. "Ulan atalarım! Ne işiniz vardı da, kalkıp bu yaban ellere geldiniz de buralarda ırgat oldunuz, hamal oldunuz? Bir de döl saldınız dünyaya; aç susuz, yurtsuz yuvasız. Kendi ellerinizde olsaydınız, kendi yerlerinizde olsaydınız, ben bu Elif'e sevdalanır mıydım? Sevdalansam da durur muydum? Haber salıp istetmez miydim? Vermezseler kaçırmaz mıydım? Vurmaz mıydım atımı dağlara, terkimde Elifim? Ih hı, şimdi boku yemedim mi ben ha? N'olacak şimdi? Şeere de göçtük?.."

Bu duygular, şair yaptı Veli'yi; büyük düşünür yaptı; edebiyatçı yaptı... Eskiden okuyordu, şimdi bin misline çıkardı okumayı. Sanki tüm hıncını kitaplardan, yazılardan alıyordu.

Sonraları kız kardeşine açmış derdini, ona sormuş. "Yoksa çatlarım!.." demiş. "Ağana yardım et!.." demiş Asiye'ye.

"Vallaaa!.." demiş Asiye: "Ne bileyim, herhal ölürmüş insan! Baksana Kerem ne yapmış? Hani sen okumuştun ya! Aslı yanmış, Kerem de dağları mı ne delmiş? Mecnun, Arabistan'ın mı ne çöllerinde aklını mı ne yitirmiş de, gene de kavuşamamışlar. Aman ağam aklını başına topla, başımıza iş açma! Aman deyim, babam duyar da!.."

Asiye'ye tembih etmiş Veli sıkı sıkıya: "Esen yelden!" demiş Veli; "Yağan yağmurdan, batan güneşten, At'dan, Eşek'ten daha ne gelirse aklına, duyarsam, seni yaşatmam! Hele şu askerliğim bitsin, bak gör Veli Yüklü kimmiş?"

Ama duramamış Asiye. Askere gitiğinde Veli, ilk iş; açıvermiş anasına, bacısı Aliye'ye...

Bir duman çekti, boğulurcasına öksürdü, burun delikleri yandı Veli'nin, başı döndü. Kalktı sigarayı ayağının altına aldı, ezdi. Yürüdü tekrar köye doğru.

"Göreceniz-göreceniz-göreceniz!.."

Atladı sevinçle hendekten yola, yoldan hendeğe...

"Göreceniz, bir gün hepinizi yazmazsam!?"

***

Veli'nin iki sevdasından biri Elif'ti; diğeri okumak, yazı yazmak... Ne olursa olsun, hemen birşeyler düşünür, bulur birbirine ekler, bir hikaye uydururdu!. Bundan dolayı, askerde az şey gelmemişti başına. Hangi arkadaşıyla oturup dertleşse; hemen onun hayatını öğrenmeye kalkışır ve ertesi gün arkadaşına, yani sahibine okurdu hikayeyi.

Bir gün, koğuş sorumlusu Latif Çavuşla dertleşmişler; o gecenin hemen ertesinde, yazdığı hikayeyi okuyuvermiş Latif Çavuş'a. O da bu hikayeye çok bozulmuş! Çünkü Latif Çavuşu acıklı bir hale sokmuş. Güya; "Latif Çavuş tezkere alıp köyüne döndüğünde; nişanlısı olacak kızı beyaz gelinlik içinde ata binmiş, başka bir oğlanla görmüş; görünce de beyninden vurulmuşa dönmüş Latif Çavuş. Oradakilerden birinin elinden tüfeğini kapmış, ikisini de ölürmüş..."

Bunu okuyan Latif Çavuş, önüne katmış Veli'yi, kovalamış; "Seni puşt oğlu puşt!.." diye diye. Yakaladığında, çok sigara içen Latif Çavuş takatsız kalmış da bereket, kemikleri kırılmaktan kurtulmuş Veli'nin.

Hep güler Veli bu olayı düşündüğünde, hep güler de, bir daha komik şeyler yazmamaya da söz vermiş kendi kendine...

"Bu halk" demiş: "Hep ağlıyor. Gülmeyi unutmuş. Ben mi akıl edecem de gülecekler? Önüne gelen zırlıyor, önüne gelen sövüyor; önüne gelen dövüyor, bağırıyor, çığırıyor; hökümet adamlarına çatıyor! Devlete kafa tutuyor! Icık güldürsem diyorum, kimse beni anlamıyor. Anlıyor!.. Anlıyor da, belki oralı olmuyor. Çünkü gülmek için bile torpil istiyorlar. Lan ne iş be! Gülmeye bile, dayın olacak!.. Vay vay vay!.. Millet canından bezmiş. Latif Çavuş bile şakadan anlamadı ya? Benim cebim paralı, sırtım pek, arkam sağlam olaydı; bak bakalım o zaman nasıl da çatlıyacaktı gülmekten?"

Karmakarışık duygular, düşüncelerle mücadele etti Veli. Zaman zaman karamsarlıklar sardı beynini. Zaman zaman vazgeçmek geldi içinden.

"Ben!" dedi: "Sürtüp duracam... şu boyum posum batsın... batsın da, nasıl? Batsın da; bu koca âlemde parasız pulsuz, deli danalar gibi orda burda görünmiyem. Boyumdan da utanır oldum. Gören de bir bok, bir adam beller..."

Yakışıklı, ve uzun boylu sayılırdı Veli. 1.80 boyu onu hep önde gelen biri gibi gösterir; bu da onu rahatsız ederdi.

"Ne vardı sanki, boyum da bari cüzdanıma göre olaydı ya! Şu halıma bak! Fukaralıktan geberiyom, boyum artis boyu... Tööbe töbe! Lan Allahım benle dalga mı geçiyon? Yoksa, bir bildiğin var da, bana mı vahy eylemen yarabbim?"

***

Kahvenin önünde kurulmuş masalar...

Kimi yaşlı, kimi genç; kimi pantolonlu, kimi şalvarlı; kimi paralı, kimi züğürt; kimi yanık tenli, kimi kirli sakallı...

Karşı yakadan Zurnacı Nazmi. İşte, o!.. Ne de yanık çalıyor Nazmi. Gözleri kan çanağı, yerinden fırlar gibi avurdunu şişiriyor, bir balon yapıyor adeta...

Birinde, mahallede dinlemişti Nazmi'yi Veli. "Solukta mı alman be mübarek?" demişti. Çekingen vardı meydana Veli. Olur ya fark edilirse, koşar davulcu, karşılar misafir havasıyla bir adam sanıp!.. Yeni gelenin önüne uzatır davulunu davulcu, bahşiş bekler. Ödü kopar Veli'nin, bir de tümdür yüzlük.

Bu para onun hayatıdır, her şeyidir. Yüzlük alt tarafı ama bozuverse parayı, elinden çok geçmeden uçacak, bilir bunu Veli. Sayılı paranın ömrü kısa olur, çabuk biter! Parasızlık cipden kötüdür. Hiç olmazsa dursun cebinde Aliye'nin verdiği yüzlük. Olur da zorda kalırsa, çıkarır bir miktar harcar. Yoksa?.. Boşver, davulcu da hava alsın! O ağa değil, paşa değil! Alt tarafı, hamalın oğlu Veli Yüklü'dür. Yerin dibine geçer sonra, herkes ona bakarsa? Hele Elif de oradaysa? Korktu! İçi titredi Veli'nin. Meydanı yavaşça arkadan dolanması, ondandı.

Daha çok vardır akşama...

Şimdiden içip, sarhoş olmak istemezler...

Halaya durmaya kalkan gençler önce utanırlar, nazlanırlar...

"Hadi hele hadi!.." deyip, davet ederler birbirlerini...

Büyükler camiye gitmiş, bir bir dönmekteler meydana...

Oturduğu sandalye gıcırdar, utanır Veli...

Yellenmiş gibi "cıırt!" yapar yaslandığı emektar iskemle.

Halayın başına geçen Bozo Memed, baktı Veli'den yana. "Na zaman geldin la Veli?" dedi ayakkabısının ökçesini çekerken.

Başlar ona çevrilmiştir...

Utandı, yutkundu Veli. "Gözün kulağın bata!.." dedi içinden.

Bozo'nun yanındaki Nuri çağırdı Veli'yi. "Ne oturuyon la Veli? Gelsene halaya oğlum!.."

Nazlansa da Veli, kalktı katıldı aralarına, utanarak.

Zurnacı Nazmi yan baktı. Veli'ye. Dişlerinin arasında yumuşatmaya çalıştığı zurnanın kamışını, bir iki cıyaklattı!

Serçe parmakla nişan parmağı arasındaki yanan sigarayı somurdu, tuttu içinde dumanı, keyfine vardı çektiği nefesin. Bıraktı yavaşça soluğunu, duman çıkmadı. Erimiştir, yapışmıştır akciğerine Suriye tütününün kara dumanı. Başka cığaradan tatmin olmaz Nazmi. Hafif gelir, Tekelin cığarası! Birinci, İkincisi, Bafrası; hatta Yeni Harmanı... Onun için, hep kaçak tütün içer. Kokusu bir başkadır; kahverengi, tel teldir. Tabakası aynalıdır; her cığara sarmada, bakar yüzüne çaktırmadan Zurnacı Nazmi, pek beğenir kendini...

Oturduğu yerden kalkar Zurnacı, kulaklar gözler ondadır. İsteksizce bakar etrafa. Geceden kalmadır! Henüz bir şeyler içmemiştir...

Halay başlayıpta, bir iki ayağını şaşırınca Veli, tümden dellenir Davulcu Zeki; "Tüne godomun oğlu!" der içinden. "Bir de adam gibi sırıtıyor ibine!"

Davulcu Zekiye abdal demeye bin şahit gerektir. Çünkü Nazmi ne kadar esmerse, o da o kadar sarışındır. Mavi gözleri vardır. Aslında böyle birine, hiç yakışmıyordur davul çalmak...

"Ama iyi vuruyor Allah için tokmağı davula!.." diye düşündü Veli. Hemen aklından bir hikaye kurmaya kalkıştı. "Bu..." dedi içinden. "Bu davulcu, abdal deel. Çalmışlardır onu sepetçi çingeneler..."

O, bunları düşünürken, davulcuyla zurnacı; üstü başı temiz Veli'yi paralı biri sanırlar. Karşılanmadan, gelip oturmasına kudurur için için...

"Var mı lan!" dedi içinden Nazmi. "Güne böyle başlamak? Allah vere de siftahsız başladık diye kısmetimiz kesilmeyeydi. Bir punduna getirip bozmazsam puştu; adam deelim!"

Dikti zurnayı havaya Nazmi; kafası bozuk, isyankâr!..

"Peşin almasaydık parayı" dedi içinden. "Allahın oğlu bile çaldıramazdı bu aç takımına zurnayı."

Yere indirdi bu kez, eğdi başını! Tükürüğü damlıyordu zurnadan Nazmi'nin. Belli ki köpürüyordu içindeki kara öfke!

Alttan baktı kan çanağı gözleriyle Veli'ye. Veli sevecen gülüşlü baktı Nazmi'ye. Bir an, korktu Veli. Gözlerinin derinliklerine Zurnacı değil de; bir boğa, bir camız bakıyordu sanki. Birden aklına düştü. Çocukken, yani on yaşındayken, okul dönüşü damızlık bir boğa düşmüştü peşine, kovalamıştı Veli'yi, kudurmuş gibi. Titredi Veli...

"Bu bakış, bu gözler boğanın aynısı. Ne yaptım lan ben bu zurnacıya? Hadi boğayı kızdırmıştım, ya buna ne yaptım?"

Kaçırdı bakışını Davulcu Zeki'den yana. O da ne? Davulcu da ters bakmakta, elindeki tokmağı kafasına vurur gibi!

Dondu bakışı Veli'nin, asıldı yüzü...

"Belaya mı çattım ne?" dedi içinden. "Keşke baraja gitseydim?"

Ama Elif'in hayali dikiliverdi daldığı yerden fırlar gibi. Bozuldu tekrar uygun ayağı diğerinden! Oysa ne de güzel gidiyordu, özlemişti de halayı. "Tüh!" dedi içinden. Tutturamadı tekrar! Kafası karıştı, ayrıldı halaydan.

Geçti, gıcırdayan iskemleye çöktü; gene "caaart" diye ses çıkardı oturak. Baktı zurnacı, baktı davulcu!.. İkisi de mutlu bakışıp gülüştüler. Zeki'yle Nazmi!..

Tekrar kaçırırken bakışını Veli, homurdandı içinden:

"Mına godumun abdalları! Bahşiş vermedim diye, taktılar bana!.."

***

Serin bir rüzgâr başlar hafiften. Hava güzeldir ama üşütür...

Toroslardan kaynar kara bulutlar. Toparlanır yavaştan ahali. Anlamışlardır bu rüzgâr, yağmur yelidir. Toprak kokar burcu burcu...

İçtiği Rakıdan baygın uyuyan Yüklü'yü, dürter yavaştan karısı: "Hey!.. Hiişt uyan bee!.. Yaamur geldi ha!"

Homurdandı Yüklü, aldırmadı önce. Bir kova su boşalmış gibi üstüne; sıçradı yerinden Hamal Ali...

"O ne lan!" diye bağırdı. "Baraj mı patladı ne?"

Baktı etrafına, herkes kaçışmakta. Karısı kızları toparlanmakta, yetmişlik şişe boş yuvarlanmakta. Göz gözü görmemekte. İri birer erik tanesine benzer, gökten düşen yağmurun damlaları. Kalktı sendeledi, yıkıldı Yüklü. Koştu karısı kızları, kaldırmak istediler. "Bırakın, bırakın beni!" dedi Hamal. "Siz koruyun kendinizi."

Utandı Yüklü. Çocuklarından, karısından... Kalktı; bir Çamlıca yakmak istedi, çıkardı cebinden paketi. Islanmıştır paket, işe yaramaz. Sıktı avucunda, suyunu çıkarttı tütünün, savurdu attı. Anlaşılmadı homurtusu; belli ki sövmüştü.

Eğildi yerden ayakkabısını almaya, dengeleyemedi kendini. Düşecekken burunüstü, kaptılar havada Yüklü'yü kızları. Girdiler iki koluna babalarının, indirdiler güç bela yola. Bir yanda barajın yukardan akan suyu, bir yanda yağmurdan kaçan insanların çığlıkları... Gürüldeyen gökkubbenin altında sicim gibi yağan yağmurla diline doladı: ***"Ezo gelin sen de benim olsaydın seni vermezdim ellereeee!.."***

Durdurdu iki yanındaki kızlarını Yüklü, döndü baktı arkadan gelen eşya yüklü karısına:

"Avrat!" dedi. "Velim n'apar acep, benim yerime de halay çeker mi?"

Yüklü kadın, piknik malzemesinin tüm yükü altında yok olmuş; çaresiz, başından kaymış sırılsıklam yağlığının bir ucunu, dişlerinin arasında sıkmış, akordu bozuk saz gibi inledi. İndirdi

yükü, çıkardı ayağındaki su dolu pabuçlarını, düşmek uzere olan yağlığını iyice düzeltti, örttü açıkta kalan saçlarını, pabuçlarını attı savanın içine, kavradı tekrar dört ucunu, savurdu sırtına... Yükün ağırlığı ve yağmurun ıslattığı giysileri... Bir an dengesini koruyamadı, bir ileri bir geri adımları gitti geldi; çıplak ayaklarını ağrıttı bastığı yer. Homurdandı, inledi!..

Sesi duyulmadı ama, beddua ettiği de belliydi...

***

Davulun tokmağına hayran bakar çakırkeyf Veli...

Çaktırmadan Bozo'yla Nuri, iki kadeh içirmişlerdir Veli'ye.

Ne de olsa Veli de misafirdir. Her ne kadar içmek istemesede, günahlarına kendilerince ortak etmişler. Hani iki kadeh şaraptan da bir şey mi olurdu? Çok ısrar etmişler; Veli direnmişti.

"Şarabın değdiği yeri, kesip atacaksın!" demişti bir Cuma namazında hoca. "Sümmehaşa, çok günahmış çook!.. Peygamber efendimiz..." dedi Veli, lafı ağzına tıktılar.

"Lan!" dedi Bozo. "Şeere gettin, bize mi öretiyon ooğlum, günahı sevabı? Efendimiz düğünde de yasak demiş mi oğlum, hı demiş mi? Düğünü katmış mı?"

"Neb'lim?" dedi Veli.

"Eec bilmiyon da, ne gonuşuyon oğlum? Hadi al bakalım!"

Veli aldı şarabın ekşimsi kokusunu, zorla yuttu. Baktı Nazmi'den yana; sanki barışmışlardır. Hayran hayran dinler göründü zumasını Nazmi'nin, Veli ve diğerleri. Bu hayran dinleyici grubu; gururunu okşar Nazmi'nin. Şimdi daha da şişmekte yanakları...

Ortam güzeldir, herkes oradadır. İkindi kılınmış, yaşlı genç misafirler de gelmiştir komşu köylerden, şehirden...

Bir yanda kadınlar, bir yanda kızlar...

Bir yanda koşuşur, bağrışır çocuklar...

Elif i de vardır bir yanda Veli'nin...

Onyedisinde bir ceylandır Elif. Alınmamış kaşları, hafif kara sürülmüş kirpikleri, arkadaşları arasındaki rahat hareketleri onun varlıklı bir aile kızı olduğunu açıkça göstermekte. Hafif büyük burnu, yaşının verdiği tazeliğe başka bir hava katmakta. Dupdurudur rengi. Al al yanakları bal peteği, dokunsan kan damlayacak gibi.

Veli onu bir film yıldızına benzetmekte, bu da Veli'yi deli etmekte...

Bağırmak istedi Veli, özgürce haykırmak istedi! Ama olmadı bağıramadı. Birden kimsesiz hissetti kendini, garip hissetti... Belki anası babası burda olsaydı, hiç düşünmezdi. şarabın verdiği cesaretle haykırır, aşkını ilan ederdi ulu orta. Bu güzel duygularla baktı Veli, Elif'e. Elif, yarı dalga geçer gibi, baktı Veli'ye. İçinde, ta göğsünün ortasında bir sıcaklık akar gibi oldu. Elif'in pembe yanakları, bu kaçamak bakışların şehvet duygusuyla daha da yandı kızardı. Birden irkildi, daha fazla hayallere dalmaktan vazgeçti Elif.

Her ne kadar kaçırsalar da bakışlarını iki genç; kaçmadı, Elif'in ağabeyi Hüsnü'nün gözünden...

Geçti halayın başına, omzuna attığı Rakı kokulu mendilini aldı eline, salladı Hüsnü. Aslında biraz canı sıkıldı bacısına! Yani Elif'e. Gösterdi arada bir belindeki Karabello tabancasını!

Patavatsızın tekidir Hüsnü sap yer saman sıçar! Kıskançlık çöreklendi, belindeki kara demir gibi kara yüreğine...

Bir müddet sonra, tam ısınmışken ayaklar; durdu davul, sustu zurna, tek tek vurdu davula elindeki çubuğu Davulcu Zeki. Attı elini kulağına, sesi zararsız Bozo Memed: *"İndim dereye daş bulamadım, bir yüzük yaptırdım gaş bulamadım..."*

Hemen her düğünde okunan, halkın dilinden düşmeyen bu uzun hava, halay çekenlerin; doruktaki duygu, doruktaki sevgi, doruktaki saygılarının sembolüdür. Zurnanın tiz sesine uymasa da, yanıktır sesi Bozo'nun.

Ortadan biri bağırdı: "Atalım, atalım!.."

Bir diğeri sordu: "Kimi?"

Bağırdı biri: "Hüsnü ağayı."

"Nereyeee?"

"Sevdiğinin kucağına. Heeyy!.."

Hep birlikte bağrıştı gençler yaşlılar...

Aşka geldi Hüsnü; davrandı beline, çekti silahı, bastı tetiğe, ateşledi havaya! Gürdü sesi Karabellonun. "Güm!.." dedi silah.

"Güm-güm-güm!.."

Beşinciyi sıkacakken, vazgeçti Hüsnü. Ortalık kaynaştı, çay bardakları tokuştu hafiften, döküle saçıla. Gümbürdedi davul, sızlandı zurna cıyak cıyak! Yeniden teptiler doğal mermere dönmüş toprağı, köy meydanında...

O gün, ufuk çizgisini kara bulutlar sarmış, şimşeklerin çakışı sıklaşmıştır. Davulun gür sesini, gökyüzünün gümbürtüsü bastırır, sanki akort edilmiş gibi. Biri öküz derisinden davulun, diğeri Allahın rahmetinin sesidir.

İkisi de aslında bereketin habercisidir...

Biri suyun toprağa düşmesi, tarlaların canlı cansız her şeyin bereketi. Diğeri davul, gelecek nesillerin bekçilerinin, yani insanoğlunun düğün dernek yapıp yuva kurma ve bu yuvalarda yeni insanlar dünyaya getirme düşünün habercisidir.

İşte bu güzelliğin bayramı bugün...

Yedi düvele haberler salınıyor, duyuruluyordu bu şenlik; gelecekteki hayatlarının olumlu olumsuz, kaçınılmaz sonlarından habersiz!..

Beklenen olur, aniden indirir sonbaharın iri taneli yağmuru... "Güz yağmurları" derler buna. "Çok uzun sürmez. Ama yağdı mı mübarek, durulmaz önünde sağanak rahmetinin."

Aslında bir müddet daha vardı yağmurlara...

"Allah bu, onun dediği olur! Kimse karışamaz!" dediler.

"Tarlalarda, daha toplanmamış üçüncü dördüncü ağız pamuk durmaktadır" dediler.

"Yedi aylığın da bu yaptığı ipe sapa sığmaz" dedi gene biri...

"Ulan ne vardı ki be adam? İki ay daha duraydın da, millet şöyle ocaklarını sobalarını yakalardı olmaz mıydı hı?" dedi yaşlı muhtar, yanındaki Kirli Osman'a.

Kirli Osman başını kaldırdı, gökyüzüne baktı, konuşmadı... Zaten o, günde üç beş kelimeden başka konuşmazdı. Köyün hergelecisiydi (sığır çobanı). Alt dudağının arasındaki tütünü, yani tömbeki tütününü yere tükürdü. Sırtındaki yırtık, yamalı kaputunu kaptı, kalktı. Eski asker kaputu, yanından eksik olmazdı yaz-kış...

Davulcu Zeki, herkesten önce fırladı. Davul suyu yedi mi, anlatamaz sonra sarhoşlara bunu. Birinde suyu yiyen davulun sesi çıkmamıştı da, sarhoşun biri ıslak davulu başına geçirivermişti...

Hem yüzlerinden bellidir, iyidir işler. Bol bahşiş vermiştir şehirden gelenler. Kısa zamanda kuruldu içeri masalar, taşındı sarhoşlar birer ikişer yalpalayarak etrafa göstermelik!.. Sanki köyün bu kısmında, bir tiyatro oyunu sergileniyormuş gibi; her şey bir tablo güzelliğinde, insanlar saygılı...

Kadınlar, kızlar, her düğünde olduğu gibi ellerinden geleni yapmışlar, süslenip çıkmışlar düğün yerine. Onlar da kaçıştılar çığlık çığlığa...

Veli'nin burun direği sızladı Elif'in çığlığını duyunca...

Aylardır hasretti köyüne, hasretti Elif'e; o çığlık için yapmayacağı yoktu Veli'nin. "Öl dese ölürüm, sürün dese sürünürüm" dedi içinden. Hiçbir kadının, hiçbir kızın sesine benzemiyordu Elif'in sesi. Sanki mahsus beklemişti. Herkes bağırdıktan sonra, onun sesi tekten sarmıştı ortalığı. Öylesine dişi, öylesine arzu doluydu ki bu haykırış, ya da Veli'ye öyle gelmişti, ama köyün delikanlıları da bakışıp iç çekmişlerdi. Demek ki yalnız Veli'ye öyle gelmemişti. Veli'ye bir mesaj gibi geldi, sadece o duysun, o anlasın diye, tekden sesini duyurmayı istemişti. Belki de Veli'ye "Hoşgeldin!" diyordu Elif.

Meydan birden boşalmıştı. Sadece başıboş köpekler kemik kapma yarışına girmişler, yağan yağmura aldırmadan...

On yaşlarında bir erkek çocuk... Kuru Bekir'in kardeşidir. Elinde bir sicimle koşar. İriyarı bir karabaş köpeği boğazından bağlar, sürükler. "Yörü lan!" der. "Yörü eve, eşoğlueşek!.."

Köpek direnmekte, sürüklemekte inatla. İtin aklı kemikte. Diğerleri habire takırdatmaktalar, sarhoşların attığı taze kemikleri.

Yaşlı bir adam bağırır: "Lan oğlum, bırak hayvanı!.."

Oğlan çıkışır: "Yok yav, onun bunun artını mı yiicek?"

Yaşlı adam homurdanır: "Ulan şu zamane çocukları yok mu? Deli ederler adamı be!.."

Köpek birden kurtulur elinden çocuğun, fırlar ok gibi, kendinden daha küçük, sıska bir köpeğin kemirmekte olduğu koyun budunu bir pençe darbesiyle kapar alır. Diğer köpekler kaçışır. Kaptığı kemik ve boynundaki ipiyle evine doğru kaçar it. Çocuk da arkasından... bağıra çağıra, zamanın moda küfürlerini savura savura koşar.

***

Veli'nin aklı dışarda kaldı...

Açık duran kahve kapısının derinliğinden baktı durdu. Elif bir ceylan gibi sekiyordu. Yağmur aslında Elif'e vız geliyordu. Öylesine mutlu görünüyordu ki. Yatsı namazından sonra kız evindeki kadınların oyununa katılacak. O köyün en güzel oynayan kızıdır Elif. Onsuz kına gecesi asla olmaz. Bunu da biliyordu Veli. İçini çekti. "Bir gün" dedi içinden. "Yazarım tüm bu gördüklerimi, duyduklarımı. Görecek bu inekler benim kim olduğumu?"

Baktı arkadaşlarına...

Oturdu bir köşeye, konuşturmaya başladı zurnasını Nazmi. Garibi çalıyordu. Yanıktır Garip herkesin bildiği gibi.

"Garip senin bu sözlerin de hakka yaramaz,
Sözünde durmayan aman adam olamaz."

Hemen her düğünün marşıdır Garip. Garipsiz düğün olmaz. Anonim bir uzun havadır. Adamının diline düştü mü, belini büker dinleyenin. Bilmeyen; olsa olsa daha doğmamış çocuklardır. Doğduktan sonra anaların ninnisi, anaların soluğudur Garip. Irgatın işçinin, çalışanın boş gezenin, sevdalının, mutlunun mutsuzun ezgisidir Garip.

İşte bunu çalmakta Nazmi; ağlatmaktadır "Cura" zurnayı...

Gene aşka gelir Hüsnü; davranır beline, çeker Karabelloyu, diker havaya namluyu! Zor tutar, indirtirler silahını Hüsnü'nün.

Kahvenin içi insan doludur...

"Bir sakatlık olur! Sıçrarsa betondan mermi; Allah korusun!" dedi, köyün lafı dinlenir yaşlısı. Çam dalından yapılmış ağızlığından bir nefes çekip, koyuverdi dumanı. Öksürdü çok bilmişliğin verdiği babacanlıkla.

Kuru Bekir girdi içeri, üstü başı ıslak. "Selamünaleyküm!" dedi. "Vaaleykümselam!" dediler Hüsnü ve diğerleri.

"Buuyuur!" dedi Hüsnü. Ayağa kalktı sendeledi, sallandı! "Gcell..." dedi sarıldı, öptü yanağından, alnından.

Bakışları donuk ve çirkindir Hüsnü'nün. Tam bir sarhoştur. Tipik bir sarhoş; şımarık, rahatsız edici. Anlamaz birden bu halini Hüsnü'nün, Bekir. Kurtulmak ister elinden; bırakmaz Hüsnü. Kafası bozulur Bekir'in. Sevmez Hüsnü'yü ezelden beri. Televizyon ilk çıktığında, borç para almıştı Hüsnü'den. Çocuklarının ısrarına dayanamayıp. Kötü gitmişti o yıl mahsul. Geciktirmişti borcunu Bekir. Hüsnü de haciz koydurtmuştu Bekir'e...

"Lan!" dedi Hüsnü. "Ayıp sana bee!.. Niye benim masama gelmiyon ki?"

Araya girmek isterler, aslında gönülsüz. Anlamışlardır; Hüsnü sarhoştur. Bekir de çapraz oğlandır hani, yemez kimseden... Oturtmak isterler ama, yapışmıştır Hüsnü Bekir'e.

Kargaşa kopar. Davranır yine Karabelloya Hüsnü, çeker silahı. Dağılır çil yavrusu gibi araya girenler. Veli de bakmaktadır merakla. Ne de olsa, Elif'in ağabeyidir Hüsnü.

Bekir de davranır beline, bir kama çıkarır, savunma vaziyetine geçer. Askerde öğrenmiştir döğüş tekniğini. Askerde, komando bölüğünde. Az gezmemiştir dağlarda. Kama olukludur. Otuzbeş santimdir; süngü bozması, askerlik hatırasıdır Bekir'in. Yiyen iflah olmaz, bilinir. Az konuşulmamıştır Bekir'in geldiği sene, bu süngü bozması kama. Az anlatmamıştır Bekir gençlere dağları, ovaları, asker ocağındaki arkadaşlıkları, hasretlikleri; yedikleri yılanları, yedikleri kurbağaları. Kolay mı, bunun için seçmişlerdi Bekir'i, iri yarı cüssesiyle düşmanı titretsin diye...

"Birinde..." demişti Bekir. "Gece nöbetindeyim. Bir baktım yanı başımda bir hışırtı. Korkmadım deel hani! Hemen savunma vaziyeti aldım, çektim falçatayı! Bekledim, bekledim! Sıçradım sarıldım, arkadan gelen gölgenin boğazına. Parola dedim, ses yok! Gene parola dedim, gene yok! Tam boğazını kesecem, eller yokarı dedi biri! O ne lan dedim, baktım. Bakmamla, tuttuğum gölgeden tekmeyi yemem bir oldu. Anam demişim. Gözümü revirde açtım. Meğer beni denemişler!.."

Gülüşmüşlerdi yaşlılar gençler Bekir'in bu hikayelerine. Her askerlik yapanın anıları tazelenmiş; her biri bir yandan anlatır olmuştu askerlik hikayesini...

Bundan bilirler Bekir'in ne adam olduğunu. Bunu bilen gören millet, tam panikler! Atarlar kendilerini dışarı, beklerler Karabellonun sesini!..

Doğrultur silahı, kalbine Bekir'in, geriler bir adım Hüsnü. "Sıkim mi lan!.." der.

Atılır öne Bekir. "Sıkmazsan, bacını ....yim!.." der, bağırır.

Bir an düşünür Bekir: "Eyvaah!.. Ağır tahrik!.."

Donmuştur Bekir, pişmandır sövdüğüne ama, çıkmıştır bir kez ağzından Hüsnü'nün bacısı...

Kudurur içinden Veli... Elif gelir birden gözlerinin önüne. Sanki soyunup Bekir'in koynuna girmiş gibi, onun kadını olmuş gibi geçiverir aklından, bir film şeridi gibi. Beyninde fırtınalar kopar; dalgalanan baraj gölünün suyu gibi, ufukta çakan şimşek gibi bir kıskançlık sarar tüm bedenini Veli'nin.

Elini tutmaya, kara saçlarını koklamaya kıyamadığı Elifinin; şimdi, apaçık, herkesin içinde, isminin böyle küfre maruz kalması, kudurtur Veli'yi. Sabırsızlanır, "Hadi!" der içinden. "Hadi, hadi! Sık ulan! Sık!.."

Başparmağını taktı, horozunu kaldırdı Hüsnü Karabellonun. "Benim bacımı mı lan?" dedi. Birden nişanladı kafasına silahı. Asıldı tetiğe, patlamadı Karabello. Bir daha... Bir daha... Patlamadı!..

Kafatasının kahvenin duvarında bir kabak gibi patlayacağını bekleyen Bekir, bir türlü ateşlenmeyen silahın çıt çıt sesine irkildi, kendine geldi. Mezardan çıkmış gibi sevindi.

"Şimdi..." dedi; ağzı bozuk bilinen Bekir. "Mına godum mu lan şimdi? Al sana!"

Salladı kamayı iki metreden, tutturamadı Bekir. İpek mongol gömleğini cızdı yani kesti bıçak, tenine değmedi Hüsnü'nün.

Bu boşluğu fırsat bilen Kahveci Cemal, ortada şöyle bir dolandı; "Yapmayın, etmeyin!" dedi, attı kendini dışarı.

Bir daha salladı kamayı Bekir, sıçradı geriye Hüsnü, kurtuldu. Göz göze geldiler Veli'yle Hüsnü bir an. Gözüne girmenin tam zamanıdır Hüsnü'nün.

Ne yapacaklarını bilemeyen bir iki şehirli misafir, donmuşlardır adeta. Araya da giremezler, korkarlar. Birinde tabanca, birinde kama...

Kimsede bet beniz kalmamış; hele kahveci Cemal'in kendini dışarı atması tam bir panik yaratsa da, kıprayamazlar, taşa kesmişlerdir. Daha fazla dayanamaz Veli. Kapar gıcırtılı iskemleyi, geçiriverir arkadan Bekir'in kafasına. Parçalara ayrılır, yıllara meydan okuyan kuru tahtalı iskemle.

Bir an durur Bekir. Devrilir yüzükoyun...

Yere düşen Bekir, bu taş kesmişlere fırsat olur. Ne olduğunu anlamadan, Davulcu Zeki davulunu, Zurnacı Nazmi zurnasını kapıp, kaçarlar dışarı...

Dışarda bekleşen ahali, bu son çıkanları gördüklerinde; anlarlar ki, ölüm içerde. Ölüm! Hem de en karasından, en belalısından bir ölüm.

Davulcu Zeki, çömelir bir kenara, ağlama krizine tutulur. Zurnacı Nazmi'nin, soğukkanlı bir adam olmasına rağmen, rengi tütün sarısına dönmüşse; demek durum vahim, durum hazindir içerde. Dikerler kulaklarını içeri, beklerler sessizce.

Evlerden kadın kız, yaşlı genç tüm köylü haberi alıp koşarlar kahveye. Çatlamaktadır meraklılar.

"N'oldu aceb içerde?"

Önce Hüsnü çıkar, sonra Veli; insanları yararak, uzaklaşırlar ordan çabucak. Doluşur kahveye ahali, itişe kakışa...

Alacakaranlığa dalan Hüsnü'yle Veli'nin arkasından, ancak ölüm halindeki insanlardan çıkan bir feryat figan kopar, ulaşır. İçi titrer Veli'nin. Bu canhıraş feryat, yaşlı bir kadının bir ananın höğürtüsüdür; yanıktır, acılıdır...

***

"Aldırma!" dedi Hüsnü. "O hak etmişti. Düşünme, tez ol kaçalım, uzaklaşalım buralardan! Daha kan sıcaktır... Kan tazedir... Bulursa babası Bekir'in, öldürür bizi! O köpekleri sürüyüp götüren çocuk vardı ya o, işte o, Bekir'in erkek kardeşidir. Puştun tekidir!.."

"Daha çok çocuktur o..." dedi Veli.

"İyi ya!" dedi Hüsnü. "Eline verdiler mi silahı, ikimizi de öldürür o piç! Yaşı tutmaz; gidip yatmaz, hapis yüzü de görmez. En iyisi Çınarlıköy'deki dayıma gidelim, o saklar bizi."

Veli baktı gözlerine, Hüsnü'nün yalan söylediğini anladı. O tarafta Çınarlı değil, Narlıköy vardı. Dayısı değil kayınpederi vardı. Hüsnü kıvıramıyacağı bir yalan söylemişti. Kız almaya gittiklerinde o daha çocuktu, babası da vardı, yani Yüklü Ali, yollarda çamura bata çıka, zar zor varmışlardı kız evine. Yani, Hüsnü'nün evlendiği, kız aldığı köye.

Gene böyle yağmurlu bir gündü. Traktörlerle, üstü açık kamyonlarla gitmişler... çifte davul zurna çalınmıştı. Çeyizi bile bir mesele olmuştu. Kışın en azgın günleriydi; yağmurlar bir türlü durmamıştı. Sanki gök boşalıyordu Çukurova'ya. Seller sular aktı... vazgeçmediler düğün tarihinden. Haftalarca, aylarca konuşuldu bu düğün. Veli hiç unutur muydu; böylesi büyük, böylesi dillere destan bir düğünü?

Ama Hüsnü unutmuştu telaştan, korkudan...

"Neden acep?" dedi mırıldandı, iç çekti; "Ah!.." dedi Veli, durur gibi oldu. Hüsnü tuttu sürükledi. Tekrar koşarken, tekrar "Ah!.." dedi Veli. "Ben ne yaptım? Ah ellerim kırılaydı; çont olaydım da o iskemleyi vurmayaydım! Öldü elin oğlu! Söndü ocağı, bir hiç yüzünden!.."

Durdu Hüsnü, yakasından tuttu çevirdi kendine Veli'yi. Burun buruna geldiler, soluk soluğa.

"Bana bak!.." dedi Hüsnü. "O, hak etmişti dedim sana! Eğer silahım patlasaydı, ben gebertmiştim onu, anladın mı Veli gardaş? Ama olmadı! Kader seni seçti bu oyunda. Sen, Elif'e vurgun, sen Elif'e yangın, aşık. Tabiki olması gerekeni yaptın. Ben senin bacına yanmış olsam... biri sövse bacına... gözümü kırpmam delik deşik etmem mi hı? Hem, ne bilirsin öldüğünü Bekir'in? Sadece düştüğünde, acı bir anam dedi; başka da bir şey görmedik ki! Belki yaralıdır! Kaldırırlar hastaneye. Meraklanma! Kendine gel, hadi yörü!.."

Kurtuldu elinden, sıyrıldı sarımsak kokan, Rakılı nefesinden Hüsnü'nün. Acele yola koyuldular.

"Ne bildin?" dedi Veli. "Aşık olduğumu?"

"Benim, hiçbir şey kaçmaz gözümden Veli. Ben avel miyim hı? Nasıl da bakıp bakıp iç çektiğini görmedim mi bacıma? Kaç kez yakaladım... Amma, şunu söyleyim ooğlum! Sen kabadayı bir oğlansın. Benim bacım sana yaramaz!.."

Zırk! diye durdu Veli. "Ne dedin?" dedi.

Uzaktan sesler kesilmiş, hayli uzaklaşmışlardı köyden. Karanlık tamamen sarmıştı koca ovayı. Yıldızlar ve ay, yavaş ya-

vaş sıyrılıyordu Akdeniz'e doğru uçuşan kara bulutların arasından. Veli, bir hendeğin üstüne çıktı oturdu. Hüsnü de geldi, yanına. Veli ona bakıyor, cevap bekliyordu. Elini kana bulamışlığın verdiği çirkinlik, bu iki adamı birer kan emici yarasaya benzetmişti.

Her an aralarında bir boğuşma, bir kavga çıkabileceğini sezen Hüsnü: Bacısının bir hoppa, bir şımarık, bir erkek delisi olduğunu... O askerdeyken, Elif'in köyün danacısına kaçtığını... Ceyhan'da kaldıkları otelde basılıp tekrar köye getirildiğini... Bu olayı köylüye duyurmadan örtbas ettiklerini... Ve bu yüzden bir saniye bile yalnız bırakmadıklarını... söylemekten vazgeçti.

Gerçi Veli'den korktuğundan değil! Ama ne de olsa, daha genç ve daha gözü karaydı Veli. Belli değil miydi gözü kara, cesur olduğu hamal oğlunun? Eğer öyle olmasa, Hüsnü gibi köyünü titretmiş bir ağanın bacısına gönül koyar mıydı? Yoksa şuracıkta alır bir güzel ezerdi onu. Hüsnü'nün daha kimse köyde sırtını yere getirememişti. Sadece Veli'nin babası Hamal Ali, köyden göçmeden önce tutuştukları güreşte sırtını yere vurmuştu. Yüklü Ali, yani Veli'nin babası. Hamal kuvvetiydi bu. Yoksa alıp altına, gırtlağını sıkıverir, boğarım ineği...

"Bırak!" dedi içinden; "Bacım olacak orospu için değmez! Az çekmedim, karnındaki piçi düşürtene dek, kahpenin!"

"Kötü düşünme!" dedi Hüsnü. "Bacım biraz şımarık! Ve..." Geldi elini uzattı Veli'ye, tuttu kaldırdı, yola koyuldular. "Neyse boşver!" dedi tekrar. "Hele şu beladan bir kurtulalım, söz, senindir Elif!.."

Hüsnü de, Veli de biliyorlardı Bekir'in iflah olmayacağını. Ölümcül yediği oluklu süngü bozması hançerin üstüne düştüğünde; sapına kadar kalbine saplandığını...

İçine ateş düştü Veli'nin. Bu ateş; ne ölen adamın, ne kendi çaresizliğinin, ne de anasına babasına vereceği hesabın ateşine benzemiyordu. Yanı başında koşan şu puşt, ona bir şey söyleyecekti, vazgeçti! Belli ki bir şey gizliyordu!

"Şimdi..." dedi içinden. "Ağzın burnun kırsam, ne olur? Zaten elim kana bulanmadı mı? Ne demek istedi acep? Ya bacısını başkasına verdiler de haberim olmadı; ya da fakir olduğumdan! Bir hamal oğlu hamal olduğumdan, küçük görüp... Ağzından kaçıracaktı puşt, vazgeçti, durumu kurtarsın deyi! Bekir'in ölmediğini de söylüyor... Yalan, şimdiden kıvırtmaya başladı Allahsız!.."

Hüsnü ne kadar hızlanmak istese, Veli o kadar ağırdan alıyordu. Kafası karmakarışık olmuştu bir kez. Hal kalmamıştı Veli'de. Durdu arkasını Kıbleye döndü, pantolonunun düğmesini açarken, Hüsnü döndü baktı. Korktu, içi titredi. "Yoksa?" dedi. "Beni de öldürür mü bu puşt? Ne yapıyor? Bıçağı mı var da, çıkarmaya çalışıyor?"

"Ne oldu Velim?" dedi Hüsnü, yalaka bir ses tonuyla.

"Sen, yürüyedur" dedi. Veli. "Ben, su dökecem!.."

İlerden tekrar sordu Hüsnü. "İşicen mi?"

"Hee..." dedi Veli. "İşicem..."

"Oh!" dedi Hüsnü içinden. Döndü, adımlarını daha da sıklaştırdı. Daha da hızlandı sonra. "Bu oğlandan kurtulmalıyım, yoksa niyeti kötü! Ne olur ne olmaz?" dedi, koşmaya başladı.

Öyle bir koşuyordu ki, Veli ne yaptıysa yakalayamadı Hüsnü'yü. Sanki yer yarılmışda, yerin dibine girmişti birkaç saniyede. Veli de koşmaya başladı. Rüzgâr gibiydi. Askerde öyle koşardı ki; onu maratoncu bile yapacaklardı da, son anda merasim bölüğünde kaldı... Gene de yetişemedi Hüsnü'ye.

Hüsnü, az ilerde yoldan çıkıp bir hendeğin içine girip saklandı. Biliyordu, Veli bir koşarsa; onu tez elden yakalar, vururdu!..

Durdu Veli soluklandı. İyi koşmuştu ama boşuna. Meraklandı. Karanlıkta ay bir kayboluyor, bir çıkıyordu bulutların arasından. Dayanamadı bağırdı Veli.

"Nerdesin Hüsnü ağa?.."

Ses gelmedi...

"Looo!.. Nerdesin ağa? Yav nerdesin be? Bu belayı başıma sarıp, nereye kayboldun? Bu bela senindir... Bu bela benimdir... Cehennemin dibine kaçsan bulurlar ağam! Looo!.. Hüsnü ağa, nerdesin be?"

Hüsnü'den, çıt çıkmadı. Oysa az ilerisindeydi; on metre sol tarafına yürüse, Hüsnü'nün üstüne basabilirdi Veli. Biraz daha rahvan yürüdü, belki yetişirim diye ama olmadı. Yoktu Hüsnü. Çöken gecenin serinliğine rağmen, çok terliyordu Veli. Durdu, tekrar hendeğin üstüne çıkıp, karanlığa alışan gözlerini uzaklara, çok uzaklara dikti. Baktı, baktı, baktı; taradı etrafı sabırla, olmadı. Yoktu görünürde; ne bir gölge, ne bir karaltı. Oturdu, canı sıkıldı! Korkmaya başladı.

Gece çok sessizdi. Hendeklerdeki kurbağa seslerinden başka ses gelmiyordu. Bir sigara çıkardı, kibriti çaktı, almadı! Söndü. Tekrar denedi, başka bir çöp çıkartıp iyice yokladı kibrit kabını, biraz nemlenmişti. Barut sıvalı başı tekrar tekrar çaktı, almadı! Islanmıştı kibrit. Kaldırdı attı kutuyu. Çaresiz, bitkin, yıkılmış, mahvolmuş hissetti kendini.

"Ah!" dedi, içini çekti Veli. "Neydi Allahım başıma gelen? Şu halime bak! Uğruna adam öldürdüğüm alçak, beni terk edip kaçtı. Vay Allahsız adam vay! Vay Elif vay! Vay beni ne hallere koydu senin aşkın! Ah!.. Senin ümitsiz aşkın ah!"

Ağlıyordu Veli. Elinde olmadan gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Babası geldi aklına. Anası, kız kardeşleri geldi... "Daha" dedi. "Bu neki? Hesap vereceğin öyle çok insan var ki. Ben nasıl bakarım onların yüzüne?"

Cebinden mendil çıkarmak istedi, bulamadı. Mendili yoktu, almamış, unutmuştu evden çıkarken. Sabah, babasına görünme korkusundan acele çıkmıştı evden. Aranırken ceplerinde mendili; "Ah! Baba ah!.. Keşke sana yakalansaydım da, ben de baraja gelseydim. Bu felaket gelmezdi başıma. Ah anam ah! Sana da görünmedim. Ah Safiye, ah oruspu! Niye sen mani olmadın bana? Ah hacana, ah! Bir yüz lira para verdin... sanki içine doğ-

muş gibi... o para olmasa, belki düşmezdim yollara? Bana neyeydi yedi aylığın oğlunun düğününden? Ah kafam!.. Bana ne Elif'ten meliften?" derken, durdu. "Olur mu?" dedi, tekrar iç çekip. "Başlıca sebebim Elif'tir. Odur benim bu halım. Odur eğer bu dertten ölürsem odur ecelim..."

Böyle düşündü Veli, çaresiz ve bitkin...

Aranırken ceplerini, yüz liralık kağıt para geldi eline. Baktı paraya uzun, uzun. "İşte!" dedi. "En büyük servetim. İşte hayatımı mahveden düşmanım!"

Suçlu aradı kendi gibi kendine yoldaş. Bir dayanak, bir el aradı tutacak. Ama yoktu ne yanında dayanağı, ne başını koyup ağlayabileceği bir omuz. Tekrar bakındı etrafına, uzaklara.

"Hüsnü..." dedi sessiz. "Alçak! Namussuz! Kalleş dümbük! Yanına komam lan bu yaptığını!.. Aklın sıra beni faka bastıracan hı? Benden önde uçtun ki, gidip beni yakalatasın; suçun tümünü bana yükleyesin diye, hı?"

Haykırmak istedi, korktu gecenin sessizliğnden. Elinin tersiyle yanağından süzülen gözyaşlarını sildi. Kötü durumdaydı. Kalktı. Parayı cebine attı; pantolonunun cebini delecek gibi soktu, dibine yerleştirdi servetini. Üstünü başını çırptı, gideceği yöne baktı. Düşündü ne yapması gerektiğini, tekrar yürümeye başladı. Bu kez sağa verdi yönünü, yani kuzeye. Acele etmiyordu. Yoldan ayrıldı, kendini tarlaya vurdu, yürüdü.

"Gidip, anama babama anlatmalıyım" dedi içinden. "Ancak onlar saklar beni. Babam, bu beladan kurtarır beni."

Bunu düşününce, koşmak geldi içinden. Koşarcasına ilerledi. Öğleden sonra kahvenin önünde oynarlarken bastıran yağmur, buralara da yağmıştı. Bastığı yerlerde toprak yumuşaktı. Şimdi aklından öyle şeyler geçiriyordu ki, buna resmen çılgınlık denirdi...

"İnsan!" dedi içinden. "Yalnız kalınca neler düşünüyor? Şimdi hiçbir şey olmamış gibi sanki, köyde olsaydım. Belki, iki kadeh de Rakı içer, dayanırdım Elif'in kapısına... Ahırlarından

bir de at eyerler, atardım terkime... Yörü gız! derdim. Sen benimsin! Seni heç kimseye yar etmem! Vururdum Toros Dağları'na, yaylalara, ovalara, çayırlara... Başbaşa Elifimle..."

Ayağı burkuldu, durdu Veli, soluklandı. Eğildi, burkulan sağ ayağının aşık kemiğini ovdu. Aah! dedi. Ağrımıştı kemiği. Birden yorulduğunu fark etti. Bir hendeğin üstüne tünedi. Başını iki elinin arasına aldı, çaresizliğine kederlendi. Akla gelecek en büyük küfürleri, hakaretleri etti kendine.

"Şu halıma bak!.. Benden daha alçak, daha namussuz adam var'mola? Eli kanlı katil oldum. Daha başıma ne belalar gelecek bilmeden, elin kızını kaçırıp Toros Dağları'nda, Toros Canavarı gibi hayat sürecek; babam Yüklü Ali'yi, anam Yüklü Zekiye'yi el içine çıkamaz edip, ben de Elif'nen alt alta üst üste olacam hı?

Ya Hüsnü dümbüğünün dediği? 'Bacım sana yaramaz!' Ne demek lan? Lan bu puşt bir şey diyecekti! Lafını ağzına tıktım! Neden bırakmadım, konuşsun hı? Neden korktum? Elif'den gelecek bir gerçek neyse? Neden bağrımı açıp siper etmedim hı? Neden öğrenmedim de, şimdi içimde yanan ateşe su arar dururum hı? Neden? Neden, nedenlere cevap ararım? Oysa ne güzel, adam bana bir şey diyecekti bacısından yana. Ah kafamı s.kim, ah! Ah beynimi s.kim, ah!.. Oysa ne güzeldi bugün evden çıkmadan hava. Sanki kara bahtımın habercisi oldu kara bulutlar da, çöküverdi üstüme; kararttı ufkumu, kararttı dünyamı. Anlayamadan daha ne olduğunu, şimdi bir kaçağım! Kaçak deel alçağım! Alçak deel, namussuz, şerefsizin biriyim!.."

Yağan yağmurun serinliği, gökyüzünü kaplayan kara bulutlar, öğleden sonrayla akşam karanlığını birbirine karıştırmış; karanlığın ne çabuk bastırdığını anlayamamıştı. Böylesi bir iç sıkıntısı, böylesi bir çaresizlik içinde uzaktan çakan şimşeklerin azametine baktı; daha da ağlamaklı oldu.

"Yer yarılsa da, içine girsem!" dedi, sessizce Veli. "Çakan şimşeklerden bir yıldırım düşse de üstüme; kavursa, yaksa, kül

etse beni. Kömür yapsa bedenimi. Kurtarsa Allah, bu çektiğim acılardan beni olmaz mı hı? Olmaz mı? Neden şimdi burkulan ayağım, sabah evden çıkarken kırılıp parçalanmadı da, sürükledi beni; bu ümitsiz, sonu olmayan aşkın peşinden de bu uğursuz köye getirdi? Aç haline bakmayıp kendini buğday ambarında sanıp yollara koyuldun! Hani lan, senin okumuşluğun hani? İdeallerinin bir cımağını bile taşıyamaz oldun bugün! Bugünü unutma lan! Unutma, bugün senin yüzkaran olacak! Bak, elin adamı yel oldu sır oldu, kaçtı. Ve sen kaldın tek, kaderinle başbaşa..."

Ağrıyan aşık kemiğini iyice ovdu iki eliyle. Bu karmaşık duygulara daha fazla dayanamadı. Kalktı, hendekten fırladı; hafifçe topallayarak, basacağı yere dikkat ederek yol aradı kendine. Sadece adımını atacağı yere, ayağını basacağı yere verdi aklını. Silmek istedi her şeyi aklından, ya da, o an öyle düşündü. Umursamaz olmaya çalıştı. Bu durum sıkmıştı onu! Sonu ne olacaksa olsundu!.. Karanlık gece gibi kararan yüreği, dayanılmaz acılar veriyordu.

Ve bunun tarifi mutsuzluktu; çaresizlik, kararsızlıktı.

Kararlı olmak istedi. **"Kararsızlık, insanı yorar, yok eder!"** Böyle okumuştu, askerde eline geçen kitaplardan, gazetelerden. Çok şey öğrendiğini sanıyordu. Şimdi tekrar yazarlığa sarıldı. Okumayı, yazmayı aklına koydu. "En iyi, en sadık arkadaşlarım sizlersiniz" dedi. "Görmedim sizde, kitaplarda yazılarda; insanlarda gördüğüm o bencilliği, o açgözlülüğü. Ah lan Hüsnü! Ah lan Elif! Ah!.." dedi.

Yürüdü Veli kuzeye, yani, Adana tarafına. Kaç saat, kaç dakika, kaç zaman yürüdüğünü bilmeden. Durdu, soluklandı. Farkında olmadan, tekrar ana konuya dalmış buldu kendini. Yani, işlenen cinayete. Boşu doluya, doluyu boşa koymuş, sığdıramamıştı!..

"O gıcırtılı iskemlenin Allah belasını versin de, tez elden bir ölü kazanının altında cayırdasın, yansın. Benim yanan yüreğim gibi kül olsun. Sanki biri veriverdi elime de, vurdum elin fidan

gibi yiğidinin kafasına. Al kanlara koydum kocca, Kuru Bekir'i. Niye? Oruspu Elif'in... tövbe, tööbe!.. dümbük abisinin gözüne girmek için hı? Affet Ana! Affet Baba! Affet Aliye, Affet Safiye! Affedin beni, affediiiin!.."

Boğazını yırtarcasına haykırdığı yakarışa mani olamadı. İçinde ilk akşamdan beri sakladığı öfkesi, pişmanlık duygusu, yıkılan hayallerinin dışa vuran feryadıydı, figanıydı bu haykırış.

Öte yanda, kendi yolunda giden Hüsnü duydu bu feryadı. Durdu baktı, tekrar yola koyuldu; hiç acıma duymadı. Aksine ondan kurtuluyor oluşuna sevindi.

Düşünüyordu Veli oturduğu yerde.

"Yaaa!.." dedi. "Kendim ettim! Kendim işledim bu günahı. Karşı geldim anama, babama. Ne yaptılar da bana bugün Toroslara dönüp höördüm ayılar gibi? Onlar bana ne kötülük ettiler de; yazacam ana-baba deyi başlarına kaktım? Onlar istemez miydi halı vaktı yerinde insanlar olmayı? Çoluk çocuklarını okutup büyük adam etmeyi?

Başar da, öyle geç karşılarına! Bakın ana, bakın baba ben böyük adam oldum. Hadi bakalım gidelim bu yerlerden; çıkalım artık apartımana, kata çıkalım. Yeter sürüdüğünüz clalemin iki paralık kerpiç duvarlarına; bok kokan avlularında, sabahları hela kuyruğuna girip, karın ağrılarıyla kıvranmaya; elin ciğersizlerine müddehem olduğunuz yeter! Yeter artık iki paralık adamların ağız kokusunu çekmeye! Yeter, yeter, yeter!.. Bunları başar da, öyle konuş hıyar!..

Şimdi nesin? Adam olmanı istemezler mi hı? İnek! Ne, yazacam yazacam deyi böörüyon? Yaz da öyle konuş. Sabah neydin? Akşam ne oldun bak! Böyük konuştun oğlum! Ne dersen de, böyük konuştun. Karşı geldin. Beddua eder gibi, söver gibi acı konuştun. Şımardın, konuştun, bağırdın. Belki, Allah'ın o an, şikayet kapısı açıktı da, duydu senin bu insanlık dışı davranışını yaradan! Akşamına sana bela saldı! Katil yaptı seni bir hiç uğruna. Katil, katil, katil, katiiil!.."

Bağırdı içinde biriken son kavgaların öfkesiyle. Tıpkı bir yanardağın tepesinden fışkıran lav gibi gürledi, yaralı bir aslan gibi kükredi. Saralı bir hasta gibi kıvrandı, başını koyduğu nemli hendeğin tümseğinde.

Çok ötelerde yürüyen, aksi istikamete gitmekte olan Hüsnü, duydu bu feryadı, tıpkı az önceki bağırtısını duyduğu gibi. Ama bu haykırış; çok daha acı, çok daha ürkütücüydü. Uzaklardan geceyi yarıp ulaşmıştı Hüsnü'ye Veli'nin haykırışı. Hüsnü ürperdi, koşarcasına yurdu kendini çamurlu yola.

Bir yerlerden uluyan köpekler, Veli'yi kendine getirdi. Kalktı, oturur duruma geldi. Yüzündeki toprağı sildi. Farkında olmamıştı, yüzü hafif acıyordu. Belli ki başını yerlere vurmuştu.

Kahretmişti Veli'yi pişmanlık! Uluyan köpeklerin sesine çevirdi başını baktı...

Kalktı üstünü çırptı, biraz çamurlanmıştı. Ceketi buruşmuştu; düzeltmeye çalıştı, vazgeçti, bıraktı. Ayağı artık ağrımıyordu. Çok yorgun ve bitkin hissetti kendini. Yürüdü isteksiz...

***

İki kız ve anaları, bir yatakta yatmakta...

Yüklü uyumakta ve horlamaktadır. 70 lik Rakı, hamura çevirmiştir vücudunu Hamal'ın!..

Vücudunu kızlarının sıcaklığıyla ısıtan kadın. O da çok yorgundur. Koca yağmur üstünden geçmiş. Baraj dönüşü, vasıta bulmakta zorlanmışlar, çok geç gelebilmişlerdi yuvalarına. Otobüs duraklarında, ha şunda ha bunda diye diye, omzundaki yükün altında inleye inleye, yürümüşte yürümüş. Kızlar yardım etmek isteseler de, gencecik kızlarının bir hamal gibi ele güne karşı görünmelerine ana yüreği dayanamamış; vermemiş yükü, ne kızlarına ne de sarhoş kocasına. İnleye inleye, tıslaya tıslaya, yürümüş arkalarından yorgun, sızılı ayaklarını sürüye sürüye.

Gene de şikayet etmedi halinden. Şükretti yol boyu. Mutlu hissetti kendini. Az önünde gidenler, onun ailesi, kızları, kocasıydı. Yatsı namazına kalmaz, köyde yatmazsa Velisi, belki o da gelirdi yuvaya. Gene şakalaşır gülüşürlerdi. Bugünü anlatırdı oğluna. Bugün, çok gözeldi. Bugün, babası oğlunu çok sormuştu. Onu çok özlemiş, göresi gelmişti. Hele şişeyi bitirip sızmadan önce Yüklü Ali, öyle bir ağlamış öyle bir ağlamıştı ki, yürekleri parçalanmıştı. Bacıları da dayanamayıp ağlaşmışlardı...

"Anlatırım..." diyordu yağmur sularının içinde yavaş yavaş ilerlerken, şıpırdayan yalın ayaklarına bakıp Yüklü kadın. Kendi hayalini gördü, birikmiş bulanık yağmur suyunda. Önce gülesi geldi, sonra ağlayası! Öylesine perişan görümlüydü ki, utandı halinden! Suya düşmüş bir sıçana benzetti kendini...

Gecenin bir yarısı kapı çaldı, acı acı, telaşlı!..

Sıçradı kadın yataktan; önce rüya sandı. Sonra bir daha vuruldu kapı. "Aç kapıyı Yüklü!" diye bir ses gürledi.

Ses, evsahibi Kara Zeynel'in sesidir. Ordunun içinde olsa tanır, bu gökgürültüsüne benzeyen sesi. Uykudan yeni kalkmış ki Kara Zeynel, bağırmaktadır patavatsız, sonradan görmüşlüğün şımarıklığıyla.

Besmele çekip kalktı kadın, açtı kapıyı; karşısında iki polis, bir bekçi bir de Kara Zeynel. Yana çekilip durdu, şaşırdı Kadın:

"Hayrola Zeynel ağa, ne istersiniz?"

Araya girdi polisin biri:

"Veli Yüklü, senin oğlun mu teyze?"

"Hee?!." dedi kadın şaşkın, meraklı.

"Çağır gelsin!"

"Velim, burda deel ki!"

Diğer polis araya girer, karakolda yenidir daha, yeni mezun:

"Hadi teyze! Zora sokma bizi, oğlunu götürmemiz gerek!"

Bu söz; "Götürmemiz gerek!" lafı, bir mavzer kurşunu gibi patladı kadının beyninde! "Abooo!" diye bir çığlık attı! Döndü içeri, dizleri üstüne çöktü, saçını başını yolmaya başladı.

Gürültüyü duyan Yüklü zor kalkar. Anlayamaz neler olduğunu, şaşkındır. Doluşurlar tek odaya. Kızlar da uyanır, oturuma gelirler. Olup biteni anlamaya çalışırken, alelacele başörtülerini aranmaya başlarlar, ağlamaklı sesler çıkararak.

Devletin adamı da olsalar... böyle patavatsız... kızlarının yataktan kalkıp... başörtüsüz... hele büyük kızın... sökük pazen geceliğinin koltuk altından hafif açık olan iri memelerinin görünmesi... canını sıktı Yüklü'nün. Bakamadı ondan yana; utandı, kızardı, ateş bastı yüzünü.

Polisin biri yüklüğün altına bakar, diğer polis kireç boyalı duvarı eliyle yoklarken sordular:

"Başka çıkış yolu var mı dayı?"

Yüklü şaşkın:

"Ne çıkışı gardaş? Burası han mı, hamam mı?"

"Kızma dayı, sen kimsin?" dedi polis.

"Ben babasıyım" dedi Yüklü, gözünün akını göstererek.

"Giyin!" dedi diğer polis.

Uzandı Yüklü, duvarda çakılı Katır Mıhı'nda asılı şalvarını alırken, kadın, önüne atıldı kocasının.

"Niyeymiş o? Niye geyinecekmiş? N'aptık ki, biz dövlete?" dedi ağlamaklı.

"Devlete değil de, millete yaptı herhal oğlunuz?" dedi, diğer polis alaycı.

Biraz da polisliğine güvenerek, bir de belindeki tabancasına!.. Öyle düşündü Yüklü Ali. Üçüncü sigarasını alırken dudaklarına, bağırdı karısına:

"La, sen karışmasana kadın! Hele, gidek bahkalım."

Sigara düştü ağzından, telaşla kara şalvarının uçkurunu bağlarken. Duvarda asılı yeleğini, ceketini aldı. Meraktan çatlıyacak gibiydi. Eğildi, kapının arkasında yediği yağmur suyundan ıslak ayakkabılarını ararken, bir yandan da düşünüyordu:

"Eyvah!.. Bir boka karıştı herhal eşekoğlueşşek! Lan sen kim, yazar olmak kim? İbneoğluibne!.." diye seslice söylendi.

"Hoop dayı!.." dedi polis.
Döndü, dışarı çıkarken tekrarladı:
"Küfretme, biz emir kuluyuz!"
Yüklü baktı anladı, gene sesli konuşmuştu.
"Yokh ağam! Sana deel haşa!.." dedi.

***

Hüsnü atlattı Veli'yi ve kendine göre ölüm tehlikesini; rahatlayarak, yol aldı Narlıköy'e doğru. Aklından bin bir masal geldi geçti kayınpederine anlatacağı. Düşündüğü doğruydu; aklınca Veli'yi kandırmıştı. O hep kendini herkesten akıllı ve cesur sanır, öyle kabullenirdi.

Avluda ortalığı birbirine katan azgın köpeklerin ürküten havlamalarına aldırmadan yumrukladı kapıyı Hüsnü. Bereket köyün dışındaydı kayınpederinin çiftliği.

Elinde bir av tüfeğiyle çıktı Emin Ağa.

"Kim o?" dedi sıkıca kavrayarak çifteyi...

.....

Ortalık, o zamanlar çok bozuktu, hırlı hırsız doluydu. Şehirlerde anarşi, sağ, sol çatışmaları vardı. Gün geçmiyordu ki insanlar ölmesin, gençler telef olmasın.

Bu yüzden tüm ülke insanı ellerinden geldiğince temkinli, her şeye, herkese karşı uyanık olmak durumunda... Anadolu köylüsünün dillere destan misafirperverliği gitmiş; artık her şeyden korkar, sakınır olmuşlardı. Geceleri evlerine erkenden çekiliyor; fazlaca kahvehanelerde oturup, karanlıktan gelecek kör kurşunlara hedef olmak istemiyorlardı. Birkaç kez böyle yaramaz vakalar yaşanmış; kim vurduya gitmişti ölenler yaralananlar. Ülkemizin dört bir yanı böyleydi...

"Benim..." dedi Hüsnü kısık sesle.

Dışarısı karanlıktı. Hüsnü görünmüyordu çinko çiftlik kapısının dışından.

Emin ağa meraklandı. "Kapıdan ayrıl, yola çık!" diye sertçe emretti. Hüsnü, yola çıksa da fark edilecek durumda değildi. Sadece karaltısı belirgindi.

Köpekler kudurmuşçasına; duvarlara, çiftliğin çinko kapısına tırmanıyor, ağızlarından köpükler saçarak havlıyorlardı.

Emin ağa, evin açık kapısının önünden hiç ayrılmadan; yukarda, taş merdivenin başında kararlı bekledi; sonra bağırdı köpeklere. "Oşt oşt!.." dedi ama, oralı olmadı köpekler.

Böyle gecenin bir saatinde alışık değillerdi sahiplerini biri gelip çağırsın; o da böyle elinde sopaya benzer bir şeyle öfkelensin. Hayvanlar daha da bozuldular ağanın bu "oşt oşt!" lafına. Çünkü bu iki köpek, gözbebeğiydi ağanın. Onları öyle şımarık yetiştirmişti. Ve sanki, bu "oşt, oşt!" onlara bir parolaydı. Gözlerini bu çiftlikte açtıklarından beri, ağadan gülden ağır söz işitmemişlerdi. Aksine her an ağa onlarla ilgilenmiş; tarlaya, kahveye gidip gelirken yanından bir an olsun ayırmamış; onlara evladıymış gibi bakmış, şefkat göstermişti. Şimdi bu "oşt oşt!" da nerden çıkmıştı? Yoksa gelen insanoğlu, bu eve, bu yere bir zarar mı verecekti de; ağaları elindeki öldürücü olduğu belli olanla bağırmış, canı sıkılmıştı?

Yok, diyordu köpekler... biz ölürüz, ama, ekmeğini yediğimiz, suyunu doya doya içtiğimiz, atalarımızın da hayvanca yaşayıp, hayvanca değer gördüğü, sevgiyi sınırsız yaşadığımız bu çiftlikte; bu insanlara, başka insanların zarar vermesine katlanamayız... Böyle düşünüp, kapıyı duvarı tırmaladılar.

Duvarlara, çinko çiftlik kapısına tırmanmak istediklerinde boyları, bir adam boyuna varıyordu. Uzun yıllardır bu köpeklerin cinsi değişmemişti; boyunları kalın, Yarı Kangal çoban köpekleriydiler. İkisi de dört yaşındaydı. Hayatlarının en çılgın, en güçlü çağında böyle bir fırsat çıkmıştı karşılarına; artık onları

hiçbir şey durduramazdı. Ağaya, kendilerini ispat etmenin tam zamanıydı...

Çıldırdılar adeta, inlettiler ortalığı keskin dişlerini gösterip. Kimi ellerine geçirseler; lokmalara bölüp keyfini çıkarır, sadakatin yüceliğini gösterirlerdi!.. Bu gece, o geceydi işte!

Bu gürültüye daha fazla dayanamadı, tekrar bağırdı ağa: "Kim o?" Anladı köpeklerinin fikrini Emin ağa, hoşuna gitti. Birden kendini, ailesini, çiftliğini dünyanın en güvenilir yeri gördü; gururlandı...

Hüsnü el kol hareketi yaptı, seslendi; sesi gene yetersiz çıktı.

Hüsnü'nün yüzü yoktu kayınpederine karşı. On yıllık evlilik hayatında ikinci gelişiydi bu köye. Birincisi kız almaya geldiğindeydi. Yani kız evinden gelini çıkarıp kendi köyüne götürmek için. Onun dışında tek bir kere akıl etmişti de; karısıyla iki oğlunu alıp gelmişti kendiliğinden, kayınpederinin bu köydeki evine. Kışları, Adana'daki evine götürürdü Hüsnü karısını hep. Buna da çok kızardı Emin ağa: "O!" derdi. "O Hüsnü olacak herifi görmek istemiyorum! Şeere indik mi aklına geliyoruk. Öyle işine geliyor dümbüğün! Niye? Çünkü kerhaneye, meyhaneye, pavyonlara gidecek ya, bahanesi de biz oluyoruk!"

Ortalık bu iki hayvanın sesleriyle inlerken, hayli meraklanan ve zaten sinirli bir tip olan Emin ağa, sesine gene ses gelmediğini sandı. Asıldı tetiğine çiftenin. Barut ve saçma dolu fişeği gümledi!..

Köpek sesine alışık olan Narköylüler, ulumalara kendi köpeklerinin de karşılık vermesine aldırmadan mışıl mışıl uyurlarken; bomba gibi patlayan bu gürültüye, evlerin lambaları bir bir yandı. Gecenin bir yarısında korku, öfke ve merakla kalktı köylüler; sıçradılar yerlerinden.

Bir sopanın ağzından böyle alev kustuğunu hiç görmemiş olacaklar ki, köpekler sinmiş; kuyruklarını arka bacaklarının arasına sıkıştırmışlar. Köpekleri, merakla baktılar Emin ağaya. Anlamışlardır; iş ciddidir! O sopa onlardan daha güçlü, daha öldürücüdür!..

Kapının üstündeki lamba yandı, kapıdan ağanın karısı çıktı. "N'oluyor bee?" diye sordu meraklı. Baktı; dışarı yola vuran ışıkta Hüsnü boynu bükük, suçlu durmakta. Tir tir titremekte Hüsnü. Nutku tutulmuş, ne yapacağını şaşırmış, silahın sesiyle olduğu yere çakılmıştır sanki...

"Kıpırdama lan!.." diye bağırdı Emin ağa.

Ellerini kaldırıp bağırdı Hüsnü:

"Benim baba, benim ana! Ateş etme baba!..."

Dışarı yola vuran ışıkta belirdi Hüsnü; ama oralı olmadı Emin ağa, tanısa da tanımazdan geldi. Ellerini indireceği an Hüsnü; "Kaldır lan ellerini!.." diye bağırdı tekrar. Bunu, kendilerine emir olarak yorumladı köpekler. Tekrar kaldıkları yerden başladılar tehditler savurmaya; öncekinden daha güçlü, daha gür sesler çıkarmaya.

Emin ağa hiç sevmemiştir; bu şımarık, sonradan görme tipli, patavatsız herifi. Hep pundunu kollamıştır. Şu, osurdumu mangalda kül bırakmayan damadını iyi bir mat etmeyi. Kızını bir düğünde görüp vurulmuştu Hüsnü olacak it. Vermek istememişti önceleri ama hatırlı insanlar araya girince, bir de karısı, fazla dayanamamış; vermişti biricik, tek kızını.

Bir kızı, iki oğlu vardır Emin ağanın. Aslında çok yiğit, çok temiz, güngörmüş bir insandır. Tam bir köy efendisidir, yardımseverdir. Kendi köyünden muhtaç olanlara yardım, okuyacak gençlere destek veren; Narköylüler tarafından da çok sevilen biridir. Dört yüz elli dönüm tarlalarını, bir de ekip biçmeyi başaramayan köylünün tarlalarını yarıya tutup ekmektedir. Çok gösterişli bir hayatları olmasa da, bu küçük çiftlikte böyle yardımlar, böyle hayırlar yapmakta; her zaman adaletin doğrunun yanında; faizcinin, ev yıkanın, köylüyü borçlandırıp hasat zamanı mahsulünü elinden yok pahasına alanların karşısındadır. Tefecilere savaş açmıştır. Onun köyünde; hali vakti yerinde olanlar kimseyi kazıklayıp mağdur etmez, aksine yardımlaşır olmuşlardır. Gün, yardımlaşma günü, kenetlenme günüydü; zaten ortalık çok kötüydü...

Emin ağalar, kışın Adana Reşatbey'de oturur; yazın da bir iki aylığına Toroslara, Bürücek Yaylası'na çıkarlar; her hali durumu yerinde olan çiftçiler gibi.. İki oğlundan biri Adana Erkek Lisesi'nde, diğer oğlu Amerika'da, Columbia Üniversitesi'nde, Tıp okumaktadır...

Emin ağa tekrar kükredi. "Kim o laaan?!." diye bağırdı. Kırma çifteyi kırdı, tekrar doğrulttu!

Çeliğin şakırdayan sesi, Hüsnü'yü titretirken, karısı önüne atıldı ağanın: "O, Hüsnü be! Hüsnü Hüsnü, bizim damat!"

Köylüler ellerinde dirgen, tırmık, kazma sapı, avcı tüfekleri, tabancalarıyla koştular, Emin ağanın çiftliğine. Hüsnü'nün etrafını sardılar büyük bir öfkeyle. Kadın, taş merdivenlerden inerken acele, Emin ağa çiftesinden bir el daha patlattı...

Tüm köylü Emin ağaya baktı; yarı korkulu, yarı hayran. Büyük bir heyecanla Emin ağadan emir beklediler. Oracıkta bu yabancıyı param parça etmeleri işten bile değildi.

Köpekler de, kuyruklarını dolayıp baktılar ağalarına; yeni bir emir bekler gibi.

Hüsnü, kendi köyünden kaçtığına kaçacağına pişman; dizlerinin üstüne çöktü. İki eli hâlâ başında...

"Ellemeyin!" diye bağırdı Emin ağa:

"O bizim damatmış. Evlerinize dönün!"

***

Birden kendini, etrafı yeşillikli, ağaçlı, bahçeli; ortasından asfalt geçen bir yerde buldu Veli.

İlk gözüne çarpan, lambası çok silik bir kahveye yaklaştı. Vakit geceyarısını geçmişti; içerdeki iki masada, kağıt oynayan sekiz on kişi vardı. Düşünmeden girdi, çok yorgun ve açtı. "Selamünaleyküm!" dedi. Birkaç baş ona döndü; "Aleykümselam!" dediler. Dönen başlardan biri, uzunca baktı Veli'ye. Diğerleri oyuna dönseler de; gelen yabancının halindeki gariplik gözlerinden kaçmamıştı!

Burası; Adana'ya çok yakın, Adana Araplarının, yani Arabuşakların yerleşik oldukları Yurtbaşı kasabasıydı. Kasaplar, manavlar, bakkallar, ekmek fırınları, yeni moda mini marketler vardı; yolun iki yanına sıralanmış... Yüreğir ovasındaki köylerine giderken, köylüler durup alış veriş yaparlar. Her şey burada çok temiz ve tazedir.

Ancak son günlerde, kasabanın az ilerisine yeni kurulan montaj fabrikasına hırsızlar dadanmış; dolayısıyla da, burada yaşayan Fellahları töhmet altında bırakmıştı.

Aslında Yurtbaşı pekte tekin bir yer değilmiş. Çok çok eskilerde, gündüz bile geçmek her babayiğidin harcı değilmiş. Çok insan kafası kesilmiş derler. En çok da Fransız harbinde, yani Kaçakaç'ta... Hele o, Camız arabalarıyla pamuk taşıyan arabacılar, az kelle bırakmamışlar bu kasabada. Ama bunlar çok eskilerde kalmış.

Şimdi o, insanların torunlarının çocukları; dürüst, çalışkan ve temiz insanlar olduklarını, tüm bu dedikoduların birer iftira, birer yalan ve düzmece olduğunu ispatlamak için, var güçleriyle çalışıp çabalamışlar. Herkese güler yüzlü ve iyi davranıp bu gibi yalanlardan kurtulmayı başarmışlar. Ama, şimdi de; etraflarına kurulan fabrikalara, nerden geldiği, kimler oldukları bir türlü bulunamayan hırsız ya da hırsızlar dadanmış. Çalınan makine parçaları başlarına dert açmış. Onlar da, haklı olarak herkesten şüphelenir olmuşlar. Bu yüzden, kasabanın dışındaki jandarma karakolunun komutanı; bu kahveye geçici olarak sabahçı kahvesi ruhsatı vermiş ki, etrafa göz kulak olsunlar diye.

Ocakta çay bardaklarını şangırtatarak yıkayan ocakçı; "Buyur gardaş ne içen?" diye seslendi Veli'ye.

"Çayın var mı gardaş?" dedi Veli. Burayı hemen hatırlamıştı. "Burası Yurtbaşı" dedi içinden. "Burada Arabuşakları oturur. Oh, çok şükür! Bu çalışkan, temiz insanlardan kimseye zarar gelmez."

Aklına askerdeki en iyi arkadaşı, Sezai Boran geldi. Sezai'nin, yiğitliğine, delikanlılığına hayrandı Veli.

Birinde ona; "Ben Arabuşaklarını severim" demişti de, buna Sezai çok kırılmıştı. Nedenini sormuş, Sezai de; "Biz kimsenin uşağı deelik ağabe!" demişti.

Veli de ona; Arabuşağının kötü bir şey olmadığını, Lazuşağı, Kürduşağıyla eş anlam taşıdığını, tam tersine bununla iftihar etmeleri gerektiğini anlatmıştı. Mesela, Fellahlığın da çiftçi, toprakla uğraşan insan ya da insanlar anlamına geldiğini; her iki terimde de hiçbir art niyetin olmadığını anlatmıştı.

"Keşke, her Türk vatandaşı sizler gibi kahraman, çalışkan ve konu komşusuna düşkün insanlar olsa! Bilmen mi Sezai gardaş! Arabuşaklarının arkadaşlıkları, komşulukları, anılıktır Adana tarafında. Hep iyi, güzel yanları konuşulur gardaş!" demiş; en iyi arkadaşını aydınlatmıştı Veli.

O günden sonra Sezai, her konuşmasında Arabuşaklığıyla iftihar etmiş, övünmüştü.

Baktı dışarıya, güldü Veli.

Son birkaç saattir ilk kez gülmesi gelmişti...

Asker arkadaşı Sezai, biraz mukallit bir tipti. İşi gücü yiğitlikti. İş yiğitliğe geldi mi, kimseye söz bırakmazdı. Askerin en önünde; ülkesi için, vatanı için, çekinmeden canını verebileceğini söyler; tıpkı bir siyasi gibi nutuk atardı. Birinde gene böyle nutuk atarken, içeri nöbetçi amiri girmiş, herkes esas duruşa geçmiş, o, hâlâ anlatıyormuş...

"Arkadaşlar!.. Bu memlekette, asker aylığı..."

"Dikkaaat!." komutuyla put kesilmiş Sezai.

Yaklaşmış komutan, "Eee evladım!" demiş: "Asker aylığı demiştin; hadi devam et, ben de dinleyeyim, çok merak ettim."

Tabii Sezai bu; cin mi cin...

"Komutanım!" demiş: "Asker aylığımızı şehit ailelerine bırakmayı teklif edecektim."

Komutan yaklaşmış, bakmış Sezai'nin gözlerinin içine, sormuş: "Sen memlekette ne iş yapıyorsun oğlum?"

Sezai, hiç bozmadan; "Ben ve atalarım... Fellahız komutanım, yani çiftçiyiz!" demiş.

Komutan elini omzuna atmış Sezai'nin. "Yarın bana gel! Sana onbeş gün izin alayım komutanından. Afferim oğlum, böyle dürüst ve çalışkan evlatlara ihtiyacı var bu vatanın!" demiş.

Sezai'ye, Veli'nin o konuşmaları feyz olmuş; aslından, Arabuşaklığından gocunmaz olmuş. Ve bu yüzden de, onbeş gün mükafat iznine gitmiş Sezai...

Veli, güldü. Bu kez, sesli sesli güldü.

Bu askerlik anekdotu, onu gerçekten rahatlatmıştı.

Başlar tekrar döndü Veli'ye, merakla baktılar.

İki masadan birinde, bir oyuncu, elindeki kağıtları havaya savurup çok okkalı bir küfür savurdu, Adana'ya has... Herkes suspus oldu. Belli ki oyuncu iyi para kaybediyordu.

Veli duyduğu bu küfür karşısında, başını yere eğdi. İçinden; "Tövbe yarabbi tövbe!.." dedi. Öldürme güdüsü hareketlendi birden. "Bir bıçağım olsa! Şu Allaha küfredeni, acımaz gebertirdim" diye geçirdi aklından.

Onlardan yana bakmamaya çalıştı. Canı sıkılmıştı, suratını astı, başını dışarı çevirdi. Motorlu, motorsuz araçlar, gecenin bu saatinde çok sık geçmese de, gene de vardı tek-tük. Tekrar yağmur başladı dışarda; sanki önceden yağandan daha şiddetli, daha bardaktan boşanırcasına...

"Gökyüzü, dalga geçiyor benle!" dedi Veli içinden. "Bugün hayatımı, bu yağmur mahvetti! Şimdi, bir yerlere sığınmamı bekler gibidir. Beni tarlalarda yakalasaydı ölürdüm, kesin ölürdüm yağmur yağıp içeri kaçmasaydık. Ah ulan, ah Bekir!.. Hey yarabbim, senden korkmayan kafirdir!"

Biri ortaya, herkesin duyacağı tonda, Arapça bir laf attı. "Ürkütmeyin, bu hırsız!" dedi.

Kahvede bir homurtu koptu. Kendi aralarında Arapça konuşmaya başladılar.

İçlerinden biri, Veli'ye dönüp sordu; "Nerden böyle kirve!?"

Baktı Veli. "Köyden, gardaş" dedi.

Beklemiyordu böyle ani bir soruyu. Biraz da sesi titremişti. Az önceki kumarcıyı gözü tutmadı! Yani o küfredeni. Oğlan, biraz bıçkın görünümlüydü. "Ayaklı bomba" dedi içinden Veli kendi derdini unutup. "Her an insanın başını derde sokar."

Durmadan bakışıyorlardı. Göz göze geldiler. Oyuncular kendi aralarında planlar hazırlamaya başladı. Türkçe değil, hep Arapça konuşuyor; anlayıp kaçmasını istemiyorlardı.

Bu gece onlar için gerçekten mühim bir geceydi. Yarın sabah, kasabanın en yiğit en kahraman gençleri diye tanınacak; büyük isim yapcaklardı. Bu yabancı oğlan, kim bilir daha neler çalmıştı? İşte fırsat ayaklarına gelmişti; hırsızlık damgasını silmenin bayramını yaşayacaklardı hep birlikte. Kendi aralarında böyle bir hırsızın olmadığını ispatlayacak, karakol komutanından büyük övgü alacaklardı.

Ocakçı çayı getirdi, uzattı Veli'ye. Veli aldı çayı, iki şeker vardı bardağın yanında, attı şekerleri, karıştırırken kokladı çayı. Çay, bayattı. Bu kokuyu hemen hatırladı. Bu koku, bu tat, askere gittiğinde ilk günler, acemi bölüğündeki yemekhanenin hiç sönmeyen çay ocağından yeni kuşlara, yani acemilere verilen çayın aynıydı. Ama yapacak birşey de yoktu. Ağzında zehir vardı sanki.

Kahvedekiler göz hapsine almıştı Veli'yi. Biri kalktı, çıktı kahveden. Ocakçıyla bir kişi daha gelip kapının yanına oturdular. Dışarı bakarak Arapça şakalaşmaya, gülüşmeye başladılar...

Veli, cebinden yüzlük bankınotu çıkarıp uzattı, çayı getiren ocakçıya. Ocakçı baktı. "Bozuğun yok mu gardaş?" dedi. Uzandı alacaktı ki, kahvede; "Bırak Gazi!" diyen bir ses gürledi. "Çay bizden gardaş! Goy paranı cebine. Bana yaz Gazi, o çayı!" Bu bağıran, az önceki kağıtları savurup küfredendi.

Veli şaşkın, itiraz edecekti ki, kahvenin önüne bir askeri cip gelip durdu! Kağıt oynayanlar, Veli'nin yanına koşup onu kıpırdıyamaz hale getirirken; araçtan da eli tüfekli askerler atlamaya başladı. Atlayan kahveye daldı.

Jandarma Başçavuşu içeri girdi. "Bırakın!" diye bağırdı gençlere. Geldi Başçavuş, dikildi yanına. Veli ayağa kalkmıştı zaten. Başçavuş gözlerini Veli'nin gözlerine dikti. Herkes hazırolda bekledi. Üstüne başına baktı Veli'nin, ayaklarına baktı... Gözüne ilk çarpanlar Başçavuşun; Veli'nin çamurlu ayakkabıları, buruşuk ceketi, yüzündeki hafif sıyrık oldu.

"Arkanı dön duvara, ellerini başının üstünde birleştir!" diye emretti Başçavuş.

Veli söylenenleri yaptı. Başçavuş Veli'yi arkadan yoklamaya başladı. Çok titiz, çok ince arama yaptı. "Dön!" dedi, döndü Veli. Elini iç ceplerine soktu, pantolon cebinden yüzlük bankınotu çıkardı, Kent sigarasını çıkardı, masanın üstüne koydu.

"Başka bir şeyin yok mu?" dedi başçavuş.

"Yok!" dedi Veli.

"Ne iş yaparsın sen?"

Bu soru karşısında Veli etrafına bakındı; kahvedeki gençler de bekliyordu cevabını merakla.

"Hamallık..." dedi Veli. "Hamalım ben komutanım."

Herkes birbirine baktı, kimileri güldü, kimileri homurdandı.

"Ney hambal mı?"

"Hambalın ne işi var lan?"

"Bizi avel mi belliyor nee?"

"Kesin beyler! Oturun yerlerinize!" diye başçavuş çıkıştı. Veli'ye döndü. "Bu yüzlük nerden böyle? Başka yerde sakladığın paran da var mı?" dedi.

"Yok!" dedi Veli. "Sabah evden çıkarken, bacım vermişti."

Başçavuş homurdanan gençlere baktı tekrar; daha yerlerine dönmemiş, onu dinliyorlardı.

"Niye?" dedi Başçavuş alaycı, şüpheci.

"Bacın ne iş yapıyor ki?"

Veli dışarı baktı. Yağmurun yağışını çok severdi. Ama bu kez, yani bugün, bu gece anladı ki; yağmurlar, onun gelecekte akacak gözyaşlarının birer sembolüydü. Öğleden sonra yağmur

yağdığından beri, her şey aleyhine dönmeye başlamış; gökteki kara bulutlar sanki bunun kara habercisi olmuştu. Başına felaketler geliyor, canı yanıyordu. İşlediği cinayeti şimdiden kabullenmiş; tamamen kendi hatasından, kendi hafifliğinden, kendi cahilliğinden sonunu düşünmeden bu felaketin içine atmıştı kendini; kendi elleriyle hayatını mahvetmişti.

Halbuki ordan ayrıldığında gayesi, kanundan kaçmak, ya da ortalardan kaybolmak değildi. Zaten kimi vardı ki; gidip yanına sığınsın da, ona arka çıksın, kollasın? Hüsnü puştu da şimdiden kaçmamış mıydı? Gayesi, yakalanmadan gidip son bir kez anasının babasının kız kardeşlerinin gönüllerini alıp, onlara doya doya sarılıp koklamak; kendisine bel bağlayan ailesinden özürler dileyip sonra gidip teslim olmaktı. Ama olmadı. Gene yağmur ve?..

"Evet?" dedi Başçavuş sabırsız...

Başçavuşun sesi, daldığı yerden kendine getirdi Veli'yi.

"Bacını sordum, o ne iş yapıyor?!" diye yineledi Başçavuş.

İçerideki gençlere ve diğer jandarmalara baktı Veli. Herkesin sabrı taşmak üzereydi. Artık konuşmasını, hırsız, soyguncu, vurguncu, kalpazan, en aşağılık adam olduğunu itiraf eemesini bekliyorlardı. Yoksa her şey tekrar başa dönerdi. Yani; "Hırsızı bol kasaba"ya.

"Ben..." dedi Veli Başçavuşa bakıp: "Ben bir adam öldürdüm; lütfen beni karakola götürün kamutanım!"

Bunu söylerken Veli, çok kararlı, çok başı dikti!

Ortalık birden karıştı, itişip kakışmalar, sesli konuşmalar... "Yalancı... dolandırıcı... hırsız... yankesici... sen kim, adam öldürmek kim?"

"Susun laan susun!.." diye, yırtılır gibi cayırdadı başçavuşun sesi. Herkes yerine, oyun masasına dönerken, biraz da hayran baktılar Veli'ye.

"Hem genç, hem yakışıklı ve hem de adam öldürdüm diyecek kadar cesurdu" diye anlattılar ertesi gün, bu olayı dillerine

dolayıp o geceki gençler. Biri bin yapıp öğündüler. Onlar ki, kasabanın en ileri gelen gençleri oldu! Sevgililerine, analarına, babalarına, karılarına, daha başka başka arkadaşlarına anlattılar.

Çay parasını alamayan ocakçı, "Çay benden gardaş!" diyen küfürbazı yalancı çıkarmaya kalkışınca, kıyamet koptu. Bunu yanına bırakmayacağını söyleyip tehditler savurdu küfürbaz. Kısa zamanda o da bir kahvehane açtı, başına geçti. Hatırı sayılırlardan oldu. Ne de olsa; "Koy gardaş paranı cebine; çay bizden!" demişti. Bir kahve de, "Nerden böyle kirve?" diyen kurdu; o da "Ürkütmeyin bu hırsızı!" diyen dayısının fırının önüne tabla açıp hem sohbet, hem meyve sebze satmaya başladı gelip geçene...

Önce yedi başlı ejderhaya benzettiler onu. 1.80 lik boyu, iki metreyi geçti Veli'nin. Film artistlerinden daha yakışıklıydı dediler, yiğitliği dillere destan oldu...

Şimdi bu kasabaya uğrayıp alışveriş yapan köylülere, şehirden meraklı insanlar da eklenmişti. Hem bu öyküyü, hem de o geceki gençleri görüp tanımak için, yığın yığın akın ettiler.

Gelirleri beşe, ona katlandı. Çok büyük ün aldı Yurtbaşı Kasabası!..

***

Adliye koridorları hareketlidir Adana'nın...

Mübaşirler bağrışmakta; avukat ve şahitlerin ismini duyurmakta...

O gün, kollarından demir jandarma kelepçesiyle bağlı bilekleriyle, çıkarırlar bodrumdan yani Adliye Sarayı'nın altından Veli ile Hüsnü'yü. Altı er, bir uzman çavuş, sokarlar ikisini aceleyle İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nin salonuna. Sanıklar yerlerini alır, kelepçe sökülür kollarından. Salonda dinleyiciler ve Veli'nin anababası da vardır.

İlk duruşmalardaki korkuları yoktur artık. Sadece, biraz ürkektirler! Sanki birileri üstlerine atılacakmış gibi de tedirgin. Öyle tembih edilmişlerdi: Bu gibi hallerde daima uyanık ve çevik olmalarını; aksi halde yapılacak herhangi bir saldırıda, gafil avlanabileceklerini. Böyle söylemişti Asker İbo, koğuş arkadaşı Veli'nin. Oysa Bekir'den yana kimse gelmemişti. Yani Kuru Bekir, yani maktul...

Her şeyi, Yüce Türk Adaletine bırakmıştı Bekir'in yakınları.

"Şeriatın kestiği parmak acımazdı!" O ne derse, o olurdu! Yani, Adalet ve Hukuk. Devletin hakimleri, savcıları vardı. Onlar takdir ederlerdi her şeyi. "Gerisi, Allah büyüktü!" Bekir'in genç eşi ve çocuklarının, yollarda perişan olmalarına gerek yoktu.

Bir iki duruşmaya katıldı, kucağında çocuğuyla; ağladı Adliye koridorlarında Kezban gelin. Birinde, koştu karşıladı jandarmaların arasında duruşmaya getirilen Hüsnü'yle Veli'yi. Önlerini kesti; bağırdı, inletti Adana Adliye Sarayı'nı. İnsanlar bakıştılar, koşuştular "Ne oluyor?" diye. Ne pahasına olursa olsun, seyre doymaz insanlar; kana doymazlar, kurşunlamayı, hançerlemeyi seyre doymazlar.

"Su uyur, düşman uyumazdı!"

Böyle söylemişti Ramazan bey, bu sabah koğuştan ayrılmadan önce Veli'ye. Ramazan bey, koğuşun ağası; en eski, en hatırı sayılır mahkumu...

"Geçmişte az adam öldürülmedi, bu koca Adliye Sarayı'nda. Hem de jandarmaların arasında! Kolları kelepçeli mahkumlara, az dayaklar, az yumruklar, bıçaklamalar yaşanmadı!"

Böyle söyledi Erzumlu Cafer ve hemşehrisi Sarı Zeki...

"Bu yüzden ünlüdür, Adana Adliye Sarayı" demişti Ramazan bey; gelmeden önce sıkı tembihlemişti Veli'yi.

Önceki duruşmalarda önüne atılıp üstlerini başlarını parçalamak isteyen kadını anlıyordu Veli. Hak veriyordu ona. Bu genç kadının feryadı, yavrularını hiç yerine yetim bırakanlaraydı... Daha sonraları az sayıdaki sahipleri, genç kadını seyre doyma-

yan meraklı gözlerden; "vah! vah!" eden insanlardan rahatsız olmuşlardı. Kadını tutmak, zaptetmek bir mesele oluyordu duruşma günlerinde. Çığlığı inletiyordu; koca Adliye Sarayı'nı.

Öylesine güzel, öylesine taze ve canlıydı ki genç kadın, bakmaya kıyılamayacak cinstendi. Yirmidört yaşının o anaç, o genç dul kadın çekiciliği; hem acındırıyor, hem başını döndürüyordu erkeklerin!..

Bekir'le evlendiğinde onyedisindeydi Kezban gelin. Onbeşinde, vurulmuştu yiğit Bekir'e, Bekir de ona. Askere gitmeden söz ve nişanı birarada yapmışlar, askerden dönüşte de evlenmişlerdi. Altı yıllık evliliklerinden iki oğlan çocukları olmuştu; nur topu gibi.

Bekir'in ölümünün üstünden altı ay gibi kısa bir zaman geçmişken henüz, dayanmışlardı baba evinin kapısına Kezban gelinin. Kimi kendisi gibi dul oğluna, kimi hiç evlenmemiş, fakir ama namuslu olduğunu iddia ettikleri oğullarına almaya. Aksi halde, böyle genç ve güzel dul bir kadının çok düşmanı, çok arkasında dolananı olacağını söylemişler; fakat Kezban gelin, şiddetle karşı koymuştu; şimdilik!..

1.72 lik, boyuna, ince beline, uyumlu endamına vurgundular. Beyaz tenine, elma gibi al yanaklarına; mahkemesi olan da, olmayan da. Hele jandarmaların arasındaki iki mahkuma saldırdığında terleyip etrafa saldığı kokusuna, başörtüsünün altından ince beline uzanan simsiyah saçlarına yangındı Uzmançavuş Ali.

Bunu iki kez yapmıştı; dayanamayıp kocasının katillerine saldırmayı. Çok istemişti onları öldürsün. Ama iki yadigarı, yani iki oğlu, iki yavrusu bükmüştü belini. Onlar, babasız kalmıştı. Hiç olmazsa anasız olmasınlardı. O da öyle düşünmüştü, akrabaları da.

Bu halini; yani çok asabi, çok hırçın olduğunu bilen az sayıdaki akrabası; usanmışlardı genç kadının güzelliğine bakanlardan ve başı boş patavatsız insanlardan. Bu gidip gelmelerde başlarına bir bela gelmesinden çekinen akrabaları, bir de hiç alı-

şık değillerdi öyle; bildik, bilmedik insanların onlardan yana bakıp bakıp iç çekmelerine. Artık duruşmalara gelmesine gerek olmadığını, bunun ölen kocasını geri getirmeyeceğini anlattılar.

"Bizim de yüreğimizde korlar, ateşler yanar kızım, Kezbanım" dedi kayınpederi. "Amma, ne gelir elden? Kaderimizi böyle yazmış yaradan Allah. Bekirim gitti gelmez artık, heç olmasa sen onun yavrularına iyi bak. Hele, Allah büyüktür; gün doğmadan neler doğarmış? Kardaşı böyüsün Bekirimin, yanına kodurtmam o hambalın oğlunun!"

"Yok, olmaz!.." diye feryat etti Kezban gelin. "O deel! O Hüsnü olacak dümbüğün yüzünden oldu; o tabanca çekmeseydi, buralara varmazdı bu iş. Öyle diyorlar, o gün orda zıkkımlanıp zehir içesiceler!.."

Mahkeme çıkışlarında bir garip bakıyordu kayınpederinin arkasından boynu bükük dul kadın; sanki yüreğini de yanında alıp götürüyordu yaşlı adam. Bekir'in babası ne de çok benziyordu Bekirine; ama yapacak başka bir şey yoktu. Kendi babasının evinde daha sağlam, daha emin ellerde olurdu. O da böyle isterdi. Hemen her cuma gidip gelirdi Bekirinin köyüne. Ve mezarına götürürdü iki oğlunu. Dualar okur, gözyaşları döker, ağıtlar yakardı. Yürekleri dağlanırdı duyan köylünün.

Kısa zamanda; ottan, sığır bokundan tanınmaz halde olan köy mezarlığı, şimdilerde has bahçeye dönmüştü. Kezban gelin sabahın köründe kalkar, iki çocuğunu yanına alıp gelir, onları köyde kayınpederlere bırakır; elinde kazma kürek, akşama kadar mezarlığı temizler. O akşam köyde, Bekiriyle geçirdiği evde yatar, ertesi gün gene baba evine dönerdi.

Bunun böyle gitmeyeceğini, bu gidiş gelişlerin çok zor olduğunu söylemiş kayınvalidesi Kezban gelinin. "Yok kızım, sen bizim özbe öz kızımızsın. İyisi mi devamlı kocanın hatıralarıyla yaşamayı bırak, yokluğuna sen de biz de alışmalıyık!" demiş.

"Yok!" demiş Kezban gelin. "Sağol canım anam, güzel anam... Ben buralarda devamlı kalırsam, o Hüsnü olacak alça-

ğın babasını, anasını, karısını, çoluk çocuğunu, evini ateşe verir yakarım; dayananamam onların gözümün önünde böbürlenip gezmelerine."

"Hee!.." demiş kayınpederi. "Doğru söylüyor gelin."

Ve öyle de oldu. Rutin hayatı böylece tayin etmiş oldular. Mahkemeler içinse; "Bekleyelim, görelim!" dediler. "Nasılsa avukatımız da var; o her şeyi bilir, o arar hakkımızı. Komaz kanını yerde rahmetli Bekir'in. Mutlak büyük cezalar aldırır bu canavarlara."

İkna ettiler. Bir daha gelmedi mahkemeye; Bekir'in nazlısı, Kınalı Kezban'ı...

***

Yüklü, Veli'ye bakmakta, Veli önüne...

Hüsnü kendinden emin, takım elbiseli, kıravatlı...

Veli, yaptığı hareketin böyle büyüyeceğini bilseydi, belki bu dünyaya bile gelmezdi. Hep bunları düşündü durdu. Üstünde bumburuşuk, babasının bitpazarından mahkeme günleri için aldığı Suriye malı kaçak ceket, çizgili gömlek; başı asker traşlı. Oysa ne güzeldi saçları, tam da uzamaya başlamıştı ki bu iş geldi başına; başı tekrar döndü asker traşına.

Veli başını kaldırdı, karşıya baktı; hakimin oturacağı yerin arkasında asılı, duvardaki yazıya daldı...

"Adalet, mülkün temelidir!"

Her duruşmada Veli, bu söze dalıp dalıp gitti. Nasılsa bir gün adalet yerini bulacaktı. Adalet mülkün temeli olduğuna göre!..

Döndü arkasına bakmak istedi; anasına, babasına. Ama, göremedi. Jandarma er, kapamıştı önünü. "Koğuş arkadaşlarımın dediğini unutmamalıyım!" dedi içinden. "Ben, ayırmak için savurdum iskemleyi, kafasına geldi! O da..."

Karşı kapı açıldı, içeri kara cübbeli Hakim, Savcı ve yardımcıları girdi. Mübaşir, "Ayağa kalkın!" diye bağırmadan, herkes

kalktı. Katip kadın, daktiloya karbonlu kağıtları yerleştirdi, başını kaldırdı, Veli'ye baktı. Veli suçlu başını eğdi. Kadının bakışı anasının bakışı gibi sevecen, merhamet doluydu. Sanki kadından medet umar gibi oldu. "O isterse hakime söyler, hakim de onu bırakıverirdi." Kadın bakışını kaçırdı, arkasına yaslandı, rahatını bulurken iskemle gıcırdadı. Veli titredi, tanıdı bu sesi...

Hakim açtı önündeki dosyayı. "Zarife'den olma, Hüsnü Uzun" dedi. Hüsnü ayağa kalktı, Hakim sordu:

"Adın soyadın?"

"Hüsnü, Hüsnü Uzun."

"Ananın adı, babanın adı, ne iş yaparsın? Evli mi, bekar mısın? Evliysen kaç çocuğun var?"

"Anamın adı Zarife, babamın adı Tahir, evliyim, üç çocuğum var, çiftçiyim."

"Anlat!.." dedi Hakim: "Nasıl oldu?"

Hüsnü öksürdü: "Efendim geçen duruşmada söylemiştim!."

"Geçen duruşmayı değil! Cinayeti sordum, onu anlat!"

Hüsnü tekrarladı: "Efendim, işte bunu anlatmaya çalışacağım."

"Peki sen otur!" dedi Hakim, bir sayfa açtı baktı:

"Zekiye'den olma Veli Yüklü."

Veli kalktı ayağa, heyecanlıdır. Bu dördüncü duruşmadır. Bugün her şey belli olacak, belki de Veli beraat edebilecektir. Öyle söylemişlerdi, bir iki arkadaşının dışında. "Yırtarsın" demişti jandarma er, Giresunlu Durmuş. Yasalara aykırı olsa da mahkumla konuşmak, demir kasalı cezaevi aracının içinde gelirken yavaşça söylemişti. Ama koğuştakilerden bir yaşlı ağa vardı ki, o ne derse, o çıkıyordu; sanki yasaları o yazmış gibi. Onun dediğini aklına getirmek istemedi Veli. En teselli edici sözü gene asker söylemişti. "Yasalardan pek anlamam ama... yırtarsın" demişti.

Hakimin gür sesi, kendine getirdi Veli'yi.

"Ananın adı, babanın adı, ne iş yaparsın, evli mi bekar mısın, evliysen kaç çocuğun var?"

Bunu duyan Veli'nin anası Zekiye, bağırdı:

"O daha çocuk efendim!"

Hakim elindeki kalemi önündeki banka vurdu:

"Susuun! Burası mahkeme, aksi takdirde atarım dışarı!.."

Yüklü Ali, dişlerini sıktı, dirseğini karısının böğrüne geçirdi! Ih! dedi kadın, inledi. Bir müddet soluk alamadı yediği dirsekten, ikibüklüm oldu, kaburgası eğildi Zekiye'nin.

Yüklü, karısını illk duruşmalara getirmemişti. "Hem senin aklın ermez, çenen durmaz" demiş, hem de Kezban gelinin hışmına uğramaktan korkmuştu. Bakmıştı ki geçen duruşmada o gelmemiş; anlamış artık gelmeyeceğini. Aslında o köyden bir arkadaşı da söylemiş, artık duruşmalara katılmayacağını Kezban gelinin. Karısının huyunu bildiğinden bir iki nazlansa da, her şeyi göze almıştı. Bu yüzden şimdi razı olmuştu gelmesine, gelip yakından görsün oğlunu, gözünün nurunu diye. Ama korktuğu olmuş, çenesi durmamış, o da çakmıştı böğrüne.

Başka zaman olsaydı bu darbeden kırılırdı kaburga kemiği. Ama yeri değildi, kırılmadı eğildi...

Bugün ölse de gam yemezdi, boğazını kesseler bir damla kanı akmazdı Zekiye kadının. Bugün oğlunun günü, yavrusunun günü, gözbebeğinin günü. "Bugün bırakırlar yavrumu, salıverirler gözümün nurunu" dedi Hamal'ın karısı, Veli'nin anası. Soluk alırken bıçak saplanır gibi oldu dirsek yediği böğrüne, aldırmadı. Az yememişti böyle darbeleri Yüklü'den, bu da geçerdi.

"Varsın vursun! Yeter ki kader vurmasın! Kaderin vurduğu iflah olmazmış!"

Böyle söylemişti; Veli için kitaba baktırdığı Fatma hoca.

Velisi de öyle söylemişti, son görüş gününe geldiklerinde, o küçücük, iki kişinin zor sığdığı camlı kabinde. Söz, dayaktan falakadan açılmıştı da öyle demişti Veli. "Kulun dayağı" demişti: "Çabuk unutulur ana! Yeter ki kader vurmasın; kaderin değil dayağı, bir sillesi bile bir ömrü yok eder, bitirir."

Biraz daha yana kaydılar, duvara doğru. Veli'yi rahat görebilsinler diye...

"Sen devam et!" dedi Hakim, Veli'ye.

"Bekarım... hıı... işim!"

Etrafına baktı Veli, anasına babasına baktı, anası böğrüne yediği dirseğin acısını unutup baktı Veli'ye. Islanan gözlerini sildi yağlığının ucuyla.

"Evet!.." dedi Hakim gürledi: "Devam et!"

Çevirdi başını Veli:

"Hambalım efendim. Babamla birlikte yük taşırız."

"Yani?" dedi Hakim: "Soyadına uygun olsun diye mi hamallık yapıyorsun?"

"Yok efendim."

"Ya?"

"Ben, yazar olmak istiyorum!"

Hakim sağına soluna baktı, Katip kadına baktı, hafif gülümsedi. Hakim yanındaki Yedek Hakime eğildi, birşeyler konuşurken, Veli devam etti:

"Dedem de hamallık yaptığından, Yüklü kalmış adımız. Dedem, bir nüfus memurunun pazardan sepetini taşımış, o da dedeme bu soyadını takmış! Bundan dolayı hep Yüklü kaldık efendim."

Hakim doğruldu, etrafına bakındı, döndü ve sordu:

"Pekii, bu yazarlık da neyin nesi?"

Veli, bir an şaşırdı. Hiç beklemiyordu böyle bir soruyu. Hem de devletin en üst, en dediğim dedik kişisinin bu soruyu sorması, Veli'yi sevindirdi. Babasına kendini anlatma fırsatını bulmuştu; cümle âlem içinde, üstüne basa basa anlatacaktı.

"Şeeey" dedi Veli: "Köyden nahiyeye okula gidip gelirken, arkadaşlarımın arasına giremezdim; onlar hep beni horgörürler, beslenme çantam olmadığından hepten alay ederlerdi. Benim de ödevlerim bir türlü aklıma girmezdi. Bunu anama babama söyleyemezdim. Korkardım anamı babamı üzerim diye. Okumayı da seviyordum. Bir gün kütüphaneye girdim, bir öğretmen vardı. Çok iyi bir insandı. Elinde bir kitap vardı. Elindeki kitaba

baktığımı görünce; 'Bu kitabı ben okudum, sen de okumak ister misin?' dedi. Bu, beni çok yüreklendirmişti. Kitabı aldım, kaçtım. Arkamdan sınıfa geldi öğretmen. 'Bak Veli, bu kitap bana emanet oğlum. Hem sana ağır gelir bu kitabın konusu' dedi. Çocuklar bakıp hep birlikte gülüştüler. O zaman çok ağırıma gitti. Ne olursunuz efendim, okuyup size en kısa zamanda getiririm, dedim. Öğretmen baktı ve 'Tamam!' dedi..."

"Peki neydi bu kitabın adı?" diye sordu Hakim.

Veli başını önüne eğdi, durakladı. Herkes merakla bekliyordu. "Sefiller" dedi. "Victor Hugo'nun Sefiller romanı."

"Nesi var Sefiller'in? Ben de okudum o kitabı" dedi Hakim.

Veli başını kaldırdı. "O kitaptaki mahkumun hayatı beni çok etkiledi efendim. Ezilmişliğin, yoksulluğun hiçbir yerde değerinin olmadığını; ancak varsa da yoksa da, insanın kendinden başka hiç kimsesinin olmadığını, insan vicdanının her şeyin üstünde olduğu..."

"Ne demek, varsa da yoksa da insanın kendinden başkasının olmaması?" diye sözünü kesti Hakim. "Bu âlemde varsa da yoksa da bir sen mi varsın? Bizler, buradakiler, dışarıdakiler, dünyadakiler, milyarlarca insan ne pekii?"

"Ve aynı zamanda en büyük düşmanıdır..."

"Nasıl yani?" dedi Hakim merakla. İstiyordu ki bu genci daha yakından tanısın, vereceği kararı biraz daha ölçüp biçsin.

"Yani efendim" dedi Veli. "Örneğin ben, bir insanın ölümüne neden oldum. Oysa iskemleyi elime alıp vurmamalıydım; maktul Bekir abinin arkadan kafasına..."

Birden bir homurtu koptu salonda; herkes şaşkın, gürültü yaparak yorumladılar bu son sözü: "Arkadan vurmak!"

"Savurmamış, vurmuş!"

"Hem de arkadan!"

"Hani ayırmak içindi?"

Dellendi Yüklü Ali; dellendi Yüklü Zekiye. Yani anası babası Veli'nin.

"Susuuun!.." diye bağırdı, tokmağı önündeki yuvarlak tahtaya vurdu Hakim sinirli! Herkes sustu, korktular Hakimin bu çıkışından!

"Pekii oğlum, hani sen diyordun ki; ben, bu iki insanı ayırmak için iskemleyi savurdum?"

Toparlandı Veli kendine geldi. "Evet efendim öyle; ayırmak için savurdum. Kafasına geldi."

"Az önceki, arkadan vurdum sözü neydi pekii?"

"O, vicdanımın sesiydi efendim!.."

"Aç bakalım şu vicdanının sesini!.." dedi Hakim bozuk bir tonda. "Nasıl bir sesmiş bu?"

Döndü Veli, anasından babasından yana.

"Şurada oturan iki insan, benim anamla babam. Eğer o gün onlarla köye değil de baraja gitseydim, bugün burada değil, belki şimdi..."

"Neyse!" dedi Hakim, sözünü kesti Veli'nin.

"Şimdi sen, daha önceki ifadelerinde de aynı şeyi söylüyordun, yani iskemle meselesini. Maktulle, daha önce bir düşmanlığın var mıydı? Yani bir alıp veremediğin?"

Veli başını öne eğdi:

"Aslında severdim rahmetli Bekir abiyi. İyi insandı. Beni de severdi, babamı da. Hüsnü ağamın bacısına sövünce, dayanamadım. İstemedim, Hüsnü ağamı vursun!"

Hakim sordu:

"İyi de, senin Hüsnü'yle ne işin var? Onun yanında mı çalışıyorsun?"

Veli baktı Hüsnü'ye, bakamadı anasından babasından yana, utandı. Anası babası az önceki anlattıkları yüzünden, sessizce ağlaşıyorlardı.

"Yokh!" dedi Veli döndü.

"Eee!" dedi Hakim. "Yani elinde iskemle değil de, bir tabanca olsaydı, sıkar mıydın Bekir'e?"

"Hee!" dedi Veli heyecanla. "Bekir'e sıkardım! O bacısına, yani Elif'e dil uzattı..."

"Bak!" dedi Hakim. "Bunu daha önce de sana sordum ama sen hâlâ evet diyorsun! Tabancam olsa vururdum! Vicdandan, arkadan vurmadan söz ediyorsun; yoksa kafan mı karıştı oğlum? İşte vicdanını konuşturmanın tam zamanı. Doğru söyle!"

İddia makamı söze karıştı. Savcı, Veli'yi gösterdi:

"Sayın Yargıç, gördüğünüz gibi sanık, tabancam olsaydı sıkardım dedi. Bunu daha önceleri de söyledi. Demek ki bu genç adam cani ruhu taşıyor ve belli ki bu Elif denilen kıza karşı zaafı çok büyük. Az önce de değişik konuştu; bunun göz önünde tutulmasını talep ediyorum!"

Döndü Hakim, oturdu Savcı...

"Ne diyorsun iddia makamının bu sözlerine? Hani az önce yazar olmak istiyorum, diyordun. Yazar adam, sanatçı adam silah alır mı eline?"

"Doğru!" dedi Veli hafif sesle, Hakime baktı.

"Ne dedin oğlum? Sesli konuşsana!" dedi Hakim, çıkıştı Veli'ye.

Hüsnü'nün kafası bozuldu! Neler oluyordu? Kaç dakkadır bu hıyarnan uğraşıyor Hakim. "Yok bacısı, yok vicdan, yok iskemle, yok yazar, ne lan bu?"

Veli baktı, sesli konuşmaya çalıştı ama boğazında bir yumruk düğümlenmişti sanki. Boğulur gibi bağırdı. Hakimin sözlerinden etkilendi, anlatamamanın yükü altında ezildi, kırıldı! Ve boşaldı sanki gerilen sinirleri.

"Doğru söylüyor, Savcı bey; ben Elif'i seviyordum, ona sevdalıydım. Ihı!.." dedi, yumruğunu kalbinin üstüne vurdu Veli. "Şuramdan vurgundum. Dayanamazdım, ona gelen kötü sözlere! Dayanamazdım ona gelen küfürlere! Sevda, ne yazar tanır, ne mezar!"

Oturdu Veli, ağlıyordu. Başı iki elinin arasında, sanki ölmek, sanki bir kuş olup uçmak, bir daha bu kahpe dünyaya dönmemek üzre yok olmak istercesine hıçkırdı. Sonra sustu utandı.

Hakim baktı; karşısında yıkık bir genç, sevdalı bir genç, yalın, yalansız, riyasız bir genç...

Ağladı dinleyenler, ağladı anası, ağladı babası Yüklü Ali...

"Pekii!" dedi Hakim. "Yapamazdım, dayanamazdım diyorsun... O zamanla bu zaman arasında, sevdiğinden bir kötülük mü gördün de böyle söylüyorsun? Şimdi olsa, onun için aynı şeyi yapmaz mısın?"

Kalktı Veli tekrar: "Ne olursa olsun, insanız Hakim bey!" dedi. "Ben, bir felaket olmasın diye bir felakete sebep oldum. Varsın sövsündü, varsın ne derse desindi; ben neymişim ki böyle bir vakanın müsebbibi oldum ve sanırım bu, benim üstüme kalacak. Sevda diye yüreğimde büyüttüğüm insan, yani Elif; bunca zamandır ne aradı, ne de bir selam gönderdi. Oysa ona olan küfürdü, beni bugün buraya ve demir parmaklıklara mahkum eden. Ama, bir an olsun onu yüreğimden atamam. O bana gelse de gelmese de, o beni sevse de sevmese de. Bu böyle biline!.."

Veli olduğu yere çöktü, nefretle dişlerini gıcırdattı, elleri kilitlendi, baygınlık geçirdi. Hakim emretti, jandarmalar koluna girip kaldırmaya çalıştılar. Anası Zekiye, babası Ali, ağlamaktan başka bir şey yapamamanın çaresizliği içinde çıktılar salondan. Koridorda beklediler.

Veli'ye kolonya gönderdi Hakim, kendi makam odasından. Ayıldı Veli, tekrar kelepçelendiler Hüsnü'yle, çıktılar mahkeme salonundan.

Fakat çok hızlı indirdi jandarmalar mahkumları aşağı bodrum katına. Yetişip sarılamadılar bir tek oğullarına, gözlerinin nuru yavrularına. Ne Ali Yüklü, ne karısı Zekiye Yüklü.

Hakim makam odasına geçtiğinde hayli üzgün, hayli yorgundu. Birkaç duruşma daha vardı ama erteledi, ilerki tarihlere atmayı düşündü. Yoksulluğuna bakmadan, geçememiş gönül denen söz dinlemez yüreğinin önüne, kapılıp sevdalanmış ağa dediği diğer sanığın bacısına. Ne hayaller kurmuş; yazar olmak, sanatçı olmak...

Birden kendi gençliği geldi gözünün önüne Hakim'in. O da sevmiş, sevdalanmıştı üniversite yıllarında. Hukuk Fakültesinde tanışıp sevdiği, şu an evli olduğu eşinin ardından az koşmamıştı! Az yalvarmamıştı! Biliyordu bu tadı Hakim. Çok etkilenmiş, çaktırmadan, önündeki bardaktan su içme bahanesiyle atlatmıştı bu Türk filmine benzer sahneyi. Ağır Ceza Reisi'nin huyuydu. Bu gibi konular, hep etkilerdi onu.

Akşam eve gittiğinde, çok bitkin hissetti kendini Hakim. Pijamalarını giydi, gitti bir duble Rakı koydu. Bir salatalık soyarken, hanımı girdi kapıdan. "Ne o Reis?" dedi. Hep öyle hitap ederdi kocasına doktor hanım. "Gene erkencisin. Hani bugün şehir kulübüne gidiyorduk?"

"Boşver!" dedi Hakim, televizyonu açtı. "Başka zaman gideriz."

Doktor hanım baktı kocasına, anladı halinden. "Sen" dedi. "Gel bu işi bırak! Hakimlik, hele Ağır Ceza Hakimliği senin işin değil! Bak sana söylüyorum, çabuk göçersin bu dünyadan! Boşuna söylememişler sana, kadife yürekli Hakim diye."

"Haklısın!" dedi Hakim. "Artık dayanamayacağım! Emekli olup çekilmek istiyorum. İnsan; insanın çaresizliği, cahilliği karşısında duyarsız kalamıyor. Bugünkü dava, genç bir çocuğundu. Yok yere hapis yatacak; her şey ortada; çok şahitli, çok dümdüz bir dava. İyi oldu, bu dava son davam olur."

"İyi olur!" diye onayladı karısı. "Açarsın bir yazıhane, avukatlık yaparsın. Hiç olmazsa alacağın davaları seçerek alır, bundan sonra kendine de biraz zaman ayırırsın. Şu haline bak! İnsanların hayat hikayeleri seni ne hale koyuyor?"

Hakim, Rakısından bir yudum alıp arkasına yaslandı:

"Seni yıllar evvel dinlemeliydim ama, bilemedim. Hukukun üstünlüğünü korumak, insanlara adalet dağıtmak en büyük hayalimdi. Ama artık çok yoruldum. Açıkçası, dayanamıyorum artık. Her gün yığın yığın dosyaya bakmak, yetersiz odalar, yetersiz personel, üst üste biriken davalar... İster istemez insanız

biz de. Bir an olsun bu mağdurların yerine koyuyorum kendimi de, cinnet geçirir gibi oluyorum. Yıllardır Adalet Bakanlığına rapor ediyoruz: Yargı sistemimizin çağın çok gerisinde kaldığını, artık buna bir çözüm üretilmesi gereğinin ivedilikle ele alınmasını; çağdaş ortam, çağdaş çalışma saatlerini...

Bugünkü duruşmayı ele alalım. Adam çok genç, bu dördüncü duruşması. Duruşmayı mahsustan uzattım; sen geldin aklıma, senle olan aşkımız. Aşk bu yahu; bir şey dinlemiyor, kör ediyor insanın gözlerini.

Şimdi bu duruşma bitti diyelim. Arkasından, Atatürk Parkı'nda bankta sevgilisinin dizine yatıp kitap okuyan genci delik deşik eden yaratığı alacağım karşıma; o da bana en masum, en melek haliyle olayda haklı olduğunu, böyle görüntülerin toplumu rahatsız edici ve ahlâk bozucu olduğunu söyleyip ahkâmı kesecek; biz de dinleyeceğiz. Adım gibi eminim; çünkü geçen duruşmada, aynen böyle savundu kendini. Yani hanım, kendimi tutamasam, atlayıp gırtlaklıyacaktım yobazı!

***

Günler günleri, haftalar haftaları, aylar ayları kovaladı...

Hüsnü, Veli'ye verdiği hiçbir sözde durmadı...

Halbuki babası Yüklü Ali ve kardeşlerini hiç mağdur etmeyeceğini; kendisinin de her zaman yanında olacağını ve onu bir kardeş bileceğini; ama davulun bile dengi dengine olduğunu, bu yüzden Elif'i unutmasını; cezası yani ölüme sebebiyetten yediği dokuz yıl dört ay bittiğinde, ona başkasını bulacağını söylemişti.

"Sana başka bir kız bulup evermezsem, bilmem kimin iti, kimin köpeği olayım!" diye yeminler içmiş; biraz soğuk su serpmek istemişti Veli'nin tertemiz ve saf delikanlı yüreğine Hüsnü.

Veli de sormuştu: "Ağam senle o gece kaçarken hani, yolda, bana Elif için ne diyecektin de, sözü sonra kapattın? O gün bugündür, içimi kurt olup kemirdi durdu bu laf."

"Yok be Veli gardaş!" dedi. Hüsnü. "O gün öyle bir esti işte, unut gitsin."

Veli bakmış; "Sen heç sevdalandın mı ağa?" diye sormuştu.

"Yok!" demişti Hüsnü.

"O zaman boşvermek kolay olur tabi. Bilmen halından sevda çekenin."

"İşte!" demişti Hüsnü. "Senin bu sevdana karşı konuşmak istemedim Veli gardaş!"

Aslında Veli, karşısındaki bu yanıp sönen adamı anlıyordu. Anlıyordu kendi durumunu ve onun durumunu. Daha fazla derinlere dalıp da, kurduğu hayallerin, tertemiz aşkın üstüne bir leke düşmesin; kendisine karşı daha fazla kırıcı, üzücü bir hal alsın istemedi. İstediği yüreğindeki bu sevda ne pahasına olursa olsun; hep temiz, hep saf, hep çocuksu bir öykü olarak kalsın.

"Neyse!.." demişti Veli: "Bir daha göremezsiniz Elif'in peşinde beni. Hayat bana şu kısacık dönemde çok şey öğretti!.. Bir rüyaydı, geldi geçti..."

Son duruşma başlamıştır...

"Zaten" dedi Hüsnü. "Ben, silahın boş olduğunu bildiğimden, korkutmak için kafasına doğrulttum. O da korkmadı, bana küfretti. Bu arkadaş, yani Veli, benim bacıma sevdalı olduğundan... Arkadan iskemleyi vurunca; Bekir sendeledi, yere düştü. Elindeki kama kalbine saplanmış. Yoksa ben Veli'den, yani bu arkadaştan böyle bir şey istemedim!.."

Hüsnü aslında pekte doğruyu söylemiyordu. Silahında mermi var sanıyordu. Silahtaki mermi sayısını unutmuştu. Dışarıda dört el ateş etmiş, o üç biliyordu. Ve şahitler de aynı ifadede birleşiyor, hiç kimse dinini yıkmıyor; doğrusu neyse, o ifadeyi veriyorlardı.

Davulcu Zeki, Zurnacı Nazmi de şahitti. Her şeyi olduğu gibi, yalansız yanlışsız ifade ettiler.

Bu iki çalgıcı, yürekleri buruk; şehirde, mahallede, köyde, her yerde; Leyla ile Mecnun Destanı gibi ballandıra ballandıra

anlatmışlar bu sevdayı. Türküler, ezgiler uydurmuşlar. Her düğüne, sırf bu destanın bire bir şahitleridir diye onları çağırmışlar. Düğün olmasa bile, düğünsüz çaldırtıp dinler olmuş, ağalar beyler. Her sohbetin sonunda, gene aynı havayı çalar olmuşlar; Zurnacı Nazmi, Davulcu Zeki:

"Garip senin bu sözlerin de hakka yaramaz
Sözünde durmayan garip aman adam olamaz..."

***

Veli, gençliği ve yüreğindeki sevda ateşiyle yaptığı işin yanlışlığını kabullenip; verilen cezayı çekmek için, yerleşti Adana Cezaevi'ne. Artık tek tesellisi, tek avuntusu kitap okumak, yazı yazmaktı. Bu konuda en büyük destekçisi, Ramazan beydi.

Ramazan bey, koğuşun en yaşlısı, okumuşu, güngörmüşü idi. Suçu cinayetti. Oğlu askerde iken gelinine musallat olan bir serseriyi av tüfeği ile vurup öldürmüş; ancak gelinin de ölen oğlanla gönül birlikteliği ortaya atılmış ve ispatlanmış. Bu yüzden taammüden adam öldürmekten 24 yıla mahkum olmuş. Ramazan beye büyük bir tezgah kurulmuş, öyle derler!.. Ve Ramazan bey bu oyunu kaybetmiş; altı yıldır da içerde yatmakta. Herkesin sevgisini kazanmış, yardımsever, babacan bir adamdır.

O öğretmektedir noktasını, virgülünü, yazı dilini Veli'ye...

Hergün yemeği gelir Ramazan beyin dolu dolu. Adana'ya yakın bir çiftliği vardır. Ankara'da hatırı sayılır tanıdıkları, dostları, sevenleri varsa da, onu işlediği cinayetten kurtaramazlar. Çünkü, karşı taraf da çok güçlü bir ailedir.

Demokrat Parti'ye çok emeği geçmiş Ramazan beyin. Adana tarafında çok çalışmış bu parti için; çok beraber olmuştur, rahmetli Adnan Menderes'le. Öyle derler, öyle anlatırlar... Hatta rivayet olunur ki; oğlunun sünnetine bile gelmiş rahmetli Menderes. Koyunlar, danalar kesilmiş; davullar zurnalar çalınmış.

27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sonra iflah olmamış Ramazan bey. Kurulan tüm sağ partilere yardım etmiş, çalışmış. Ters gitti mi gidiyor işte. Bu vak'a da, tuzu biberi olmuş; Ankara'daki dostları aramaz sormaz olmuşlar. Hani o da hak vermiyor değil; ne de olsa bir cinayet vak'asıdır başa gelen...

Her milletvekili; seçmenine temiz ellerle gelir, temiz yüzle çıkar karşısına. Adı üstünde, milletin vekilidir. Tabii ki korkar! Böyle adam öldürmüş bir adama yardım etmek şöyle dursun, halini hatırını bile soramaz. Çünkü o, oyunu istediği seçmenine hayat va'dediyor, sağlık mutluluk va'dediyor. Şimdi kalkıpta neymiş, Ramazan bey eski Demokrat Parti'ye çok çalışmış, çok yardım etmiş! Yok, kimse umursamadı, oralı olmadı. Arayıp sormadılar. O zamanlar yerel gazeteler biraz yazıp çizdiler.

Ona da gıcık olanlar vardı. Mesela Öz Adana Gazetesi, hiç sevmezmiş Ramazan beyi. Devamlı aleyhinde yazmış çizmiş, öyle derler!..

"Vay efendim oğluna aldığı kız, ölen oğlana yanıkmış; babası inat olsun diye kızını Ramazan beyin oğluna vermiş; yok çok büyük bir başlık parası almış; Ramazan beyin parasıyla satın alamayacağı hiçbir şey yokmuş... Ne demekmiş, hemen böyle araştırıp soruşturmadan, kalleşce pusu kurup, elin dal gibi babayiğit gencecik oğlancağızını yere serip öldürmek? Tabii arkasına güvendi! Tabii Ankaraya güvendi! Ama yağma yok Ramazan bey! En ağır ceza verilene dek, ensende olacağız! Gazeteciliğin kuralı budur; vatandaşının hakkı yeniyorsa, onu yedirtmemektir. Tüm gerçek deliller elimizde ve bu delilleri Savcılığa teslim ettik. Bundan sonrasını bekleyip Türk basını, Adana basını olarak göreceğiz..."

İşte böyle savaş açmıştı gazete...

Hafifletici nedenlerden 24 yıla mahkum Ramazan bey, hiç gocunmadı, pekte üzülmedi. "Namusum benim" dedi. "Bugün dışarda olsam da, böyle bir şey gene olsa, gene öldürmezsem, Allahımı inkâr ediyim!"

Haftada bir bol süt, yoğurt, yumurta gelir; o da dağıtır tüm garibanlara. Hatta öyle olur ki; kimi mahkumlar Ramazan beyden gelenleri dışarıya, evlerine bile gönderir.

Veli hayrandır Ramazan beye. Ramazan bey de sever Veli'yi. İçeri düştüğünde hemen kol kanat olmuştur Ramazan bey Veli'ye. O da, eski çifçibaşısı Kürt Hasan'ın, Hamal Ali'nin çok yakın arkadaşı olmasından. Kürt Hasan koşmuş, Ramazan beyden rica etmiş.

"Aman ağam!.." demiş çiftçibaşı. "Bu çocuk bizim Hambal Ali Yüklü'nün oğludur. Anası babası kahroldular bunun yüzünden, sana zahmet bir göz kulak olsan!"

Onda kendi gençliğini, dürüstlüğünü görür; hep nasihat eder Ramazan bey. "Unutma!" der. "Her ne kadar iyilik yapmanın bir zaaf olduğunu söyleseler de; dürüstlük, insanın gönül rahatlığı, iç huzurudur. Sen iyilik yap bırak, bir gün bu iyiliğin mutlaka karşılık görür. Önemli olan; iyi insan, sevilen, sayılan biri olabilmektir. En zoru budur evlat! Bunu başarmak önemlidir. Yoksa kötü insan olmak, an meselesidir. Her an, her saniye kötü olursun! Kolaydır kötü insan olmak. Ama dediğim gibi iyi olmak zordur.

Bir yerde küçük adamların büyük gölgeleri oluşuyorsa; orada güneş batıyor demektir. Ve gene bu demektir ki; orda sevgiden, insanlıktan yana hiçbir şey kalmamıştır!.. Kaçmalısın oralardan. Oraları; gölgesi büyük, kendi küçük insanlara bırakıp kaçmalısın! Çünkü bir türlü bulamadıkları, aydınlık güneşin güzel yüzüne; bir gün seni de esir ederler ve sen de çürür, sen de kokuşursun. Sen kaç ki, gidip başka yerlerde, insanların insanca sevgiyle yoğrulup yaşadıkları yerlerde; sevgiyle doldurup yüreğini, güçlenesin! Ve o kaçtığın yere dönüp, sevgi tohumlarını ekebilesin; ekebilmelisin ki, oralarda da sevinç çığlıkları yükselebilsin.

Sana inanıyorum! Sen bir gün, mutlaka ideallerini gerçekleştireceksin. Ben ölür de sen sağ kalırsan; 'Bir Ramazan Bey vardı' der, bir fatiha okursun ruhuma! Kötüysem de okumazsın!.."

"Arnan ağa, Allah gecinden versin! Senin eyilliğini hayatım boyunca unutamam! Sen olmasan; ben kim bilir ne hallere düşerdim? Allah senden razı olsun!" dedi Veli.

"Senden de" dedi Ramazan bey...

.....

Avluda, ikili, volta muhabbetinde...

O gün hava, gerçekten, yaşamaya değer bir güzellikteydi...

Bu konuşmaların, bu hayat dersinin geçtiği herkese, tüm mahkumların birbirine saygılı ve insancıl davranışlarına yukardan imrentiyle bakardı Hapishane Müdürü; kendini fazla göstermeden. Göstermeden bakardı ki; oynadıkları o masum, insancıl, hürmet, saygı, kahramanlık, yiğitlik oyunları bozulmasın. Biliyordu ki, mahkum kendisinin gözlendiğini anlarsa, saflığını yitirip yapmacık hareketler yapmaya başlar. Buna da dayanamaz; eğlenemezdi sonra.

Onları karıncalara benzetirdi yukardan. Birbirinin voltasını kesip bozmamaya dikkat ederdi mahkumlar. Nasıl ki ne kadar kalabalık olsalar da karıncalar; bir yerden bir yere gidip gelirken hiç çarpışmaz, yol kesene saygıyla yol verirlerdi. O böyle düşünürdü hep, yani Hapisane Müdürü...

.....

"Benim" dedi Veli: "İçimi yakan, kavuran şu okuma yazma sevdası olmasa; inan bana ağam, şimdiye dek kendimi öldürmüştüm!.. Yav var mı böyle; dedelerimden, anamdan, babamdan buyana sürüm sürüm sürünmek? Yav, biz de insanız, biz de Allah kuluyuz; biz de bu ülke için savaşmış, şehit vermiş ataların torunlarıyıkh..."

"Yıkh demiyeceksin!" dedi Ramazan bey, babacan bir öğretmen edasıyla. "Yız... diyeceksin. Lehçeni düzeltmelisin. Elinden geldiğince, öz Türkçemizi düzgün konuşmaya çalış evlat!.. Acele etme konuşurken; tane tane, açık ve anlaşılır olsun ko-

nuşmaların. Unutma, konuşmak hayatın en büyük anahtarıdır. Eğer konuşman bozuk ya da işe yaramazsa, kapıları açmakta çok zorlanırsın, dışlanırsın. Aç kurtlar seni parçalar, onlara yem olursun; sakız yapar seni çiğnerler."

Bir an durdu Ramazan bey, sonra koğuşa girdiler.

Hassas bir yapıya sahip olan Ramazan bey, mahkumları daha fazla rahatsız etmek istememişti. O varken mahkumlar hep kenarda köşelerde durur; voltasını kesmekten kaçınırlardı.

İki çay getirdi Kör İmam, aldılar. O da oturdu yanlarına Ramazan beyle, Veli'nin.

"Bak oğul!" dedi Ramazan bey. "Şu gördüğün Kör İmam'ın hayatı, bence büyük bir roman olur."

"Söylüyorum ağam, söylüyorum da anlamıyor yienim!" dedi İmam.

Veli, iki dayanağının, omzuna başını dayayacağı iki samimi insanın karşısında kendini büyük bir adam gibi hissetti, gururlandı. "Tamam doğru diyon İmam emmi, amma!" dedi. "Ben senin anlattığın olayları, kafamda bir türlü canlandıramıyorum ki!.."

"Tamam işte!" dedi Ramazan bey. "Bütün mesele burada. Ne yani, tüm yazar çizer takımı yazdıklarını yaşamışlar mı ki sen yaşayacaksın oğlum? Hayal dünyan geniş olacak. Sor bakalım; Yaşar Kemal, Orhan Kemal... yok efendim neydi? Orhan Veli... daha binlerce yerli, yabancı yazar. Eğer bu yazarlar yazdıklarını yaşamış olsalardı; ohoo, işler sarpa sarardı! Düşün bir kere: Adamlar, Milattan önce yaşananları, insanlık tarihini, dünya tarihini, İsa'dan sonrasını ve İsa'dan öncesini öyle dile getiriyorlar ki, şaşarsın. Yaşayıp da yazanlar yok mu? Var tabii..."

"Kimler?" diye sordu Veli.

"Kim olacak oğlum? Geçenlerde sana verdiğim kitabı, bire bir yaşamıştır Aziz Nesin. Yaşamıştır, görmüştür Nâzım Hikmet. Ve bunlar gibi birçokları yaşayarak yazmışlardır."

"Amma!.." dedi Kör İmam. "Nâzım Hikmet olsun, Aziz Nesin olsun, bunların hayatları mahpuslarda geçmiştir."

"Niye?" dedi Veli.

"Niye olacak yienim?" dedi İmam. "Bunlar halk kahramanlarıydı. Bunlar doğruyu söylüyorlardı. Hak, adalet istiyorlardı. Fakir fukaralık bitsin istiyorlardı. Eşitlik, demokrasi istiyorlardı. Aç açıkta, okumamış insan olmasın; çalışanlar haklarını alsınlar istiyorlardı!.."

"Canım..." dedi Ramazan bey, öksürdü. "Şimdi bu çocuğun aklı böyle işlere ermez. Daha önünde çook uzun bir hayat var. Nasılsa yaşayacak ve yaşarken de öğrenecek. Unutmayın ki insan; her gün, her an, birşeyler öğrenir. Yani evladım, bu işler öyle kolay olmaz. Dediğim gibi; okuyacaksın, meraklı olacaksın, her bir şeyi ben bilirim havasına yatmayacaksın! Bir yazarın becerilcri arasında en ilginci; yeni şeyleri bilinen, bilinen şeyleri de yeni gibi sunmasıdır. Thackery, yıllar önce söylemiş bu sözü."

Veli, İmam'a baktı; İmam, önüne eğdi başını. Karşılarındaki adam, adam değil ayaklı bir kütüphaneydi sanki! İkisi de imrendi. İkisi de ezildiler. Thackery'nin ne olduğunu, bir türlü soramadılar. Dilleri dönmedi. Bir an İmam'ın aklından sormak geçti amma! "Toz şeker mi?" diyecekti, vazgeçti...

Ramazan bey severdi böyle sohbetleri. Hele karşısındakileri şaşırtmaya bayılır, yavaş ama öz konuşurdu.

"Bak!.." dedi, devam etti Ramazan bey. "Geçen gün bana okuttuğun o birkaç sayfalık hikaye, inan beni çok etkiledi. Günlerce aklımdan çıkmadı."

"Hangisi o ağam?" diye sordu İmam.

"Hani şu Siverekli çiftlik bekçisi."

"Hee!.." dedi İmam. "Ben de okudum. Allah için iyi yazmış. Valla ne yalan deyim, Mardin Canavarı'nın asılışı beni perişan etti, ağladım dinime imanıma!"

"Eee!.. Hani ağlanmayacak gibi de deel yani?" dedi Ramazan bey.

Veli, atıldı; "Aslında!" dedi. "Biraz daha bekçiyle aralarında geçen konuşmaları uzatabilirdim ama..."

Sözünü kesti Ramazan bey, Veli'nin. "Yook, çok yerinde ve de dozu da çok ayarlı. Bak ben her şeyi, her yazıyı öyle kolay beğenmem! Bu yazıyı ben yazacaktım ama seni yazma sevdalısı görünce, sana anlattım. Yoksa ben çoktan yazardım."

"Doğru söylüyor!" dedi İmam. "Ramazan ağamın çiftliğinde geçen bu hikayeyi, ben çook dinledim. Ve hatta, ordaki Siverekli, bizim Şehmus'tur."

"Heye!.." dedi Ramazan bey. "Siverekli Şehmus!.."

"İşte!.." dedi İmam. "Bizatti, kendinden dinledim. O zamanlar senin gibi gençtim, su gibiyidim. Ağamın yanında konuşmam pek makbul deel amma!.."

Ramazan beye baktı göz ucuyla İmam.

"Estafurullah İmam!" dedi Ramazan bey, görmüş geçirmiş, tam bir ağa edasıyla.

"Babam rahmetli, toprağı bol olsun!.."

"Öyle olsun!.." dedi Ramazan bey.

"Öyle olsun!.." dedi Veli...

"Rahmetli çok gezerdi. O köy senin bu köy benim..."

"Niye?" dedi Veli.

"Çerçiydi babası, rahmetlik Memed emmi" dedi Ramazan bey söze karışıp.

"Sende mi tanırdın ağam?" dedi Veli.

"Tanımam mı? Çerçi Memed'i Adana havalisinde tanımayan mı var? Bir zamanlar ona Hızır adını koymuştu ırgatlar."

"Niye?" dedi, Veli şaşkın.

"Babam rahmetli!.." dedi İmam. "Beygiriyle herkesin imdadına koşardı. Beygirin iki yanına birer çeki sepeti yükler, kendi de semerine oturur; köy köy, tarla tarla gezer; çadırlarda kalan küçük çocukların yanına uğrar; onlara incir üzüm verir, sevindirirdi. Ağlayan çocukları susturur, yüzlerine dadanan kara sinekleri kovalar, çocukların kirli yüzlerini yıkardı. Tozda toprakta debelenen bu çocukların halları, babamı çok etkilerdi.

Allah korurdu çocukları. Bu ırgat çocuklarının kimi beş, kimi altı, kimi dört, kimi bir yaşlarında; anaları babaları mecburen tarlada çalışmaya giderler. Tarlaya giderlerken de mecburen, o çocukları çadırlarda kaderlerine terk ederler. Yoksa, beş yaşındaki bir çocuk, sütten yeni kesilmiş kardeşine nasıl bakar?

İşte, bunu bilen babam rahmetli, döner dolaşır, bu ırgat çadırlarına uğrarmış. Onun için ona Hızır emmi demişler. Babam öldüğünde, rahmetli sanki gülüyordu. Melekler sanki onu evden alıp, uçurdular!.. Kaç dakkada mezarlığa vardık anlamadım. Bir de baktım ki babam yok. Bir de baktım ki o, yani beygiri ağlıyor. Kimler ağlamadı ki? Kurtlar, kuşlar ağladı babama."

Veli'nin içi burkuldu, kendi babası geldi aklına. "Kurtlar kuşlar, beygirler..." dedi içinden Veli. "Bir gün Ramazan beye, kimse yokken sormalıyım; hayvanlar ağlar mı diye?"

Ramazan bey "Heye!" dedi, gene öksürdü. "Evliya gibi adamdı."

"O mu anlattı sana Siverekliyi?" dedi Veli.

İmam, ıslanan gözlerini sildi cebinden çıkardığı sararmış beyaz mendile. Öksürdü, boğazını temizledi. Dokunsalar hüngür hüngür ağlayacaktı! Ama, Ramazan beyin yanında öyle çocuk gibi ağlamak yakışmazdı. Ve de Ramazan bey, böyle koca adamların çocuk gibi ağlamalarını da sevmezdi.

"Hee!.." dedi İmam, baktı Veli'den yana sağlam gözünün ucuyla. "Sivereklinin çalıştığı ağanın çiflik, bizim köye yakındı. Arada bir gelirdi Siverekli. Uzun uzun konuşur, dertleşirlerdi rahmetliyle. Çifliğe bir gün gene gelmiş..."

Ramazan bey kalktı; "Siz konuşun. Ben şu Asker'in mahkemesini sorayım, ne oldu acep?" dedi.

İkisi de ayağa kalktılar saygıyla. Ramazan bey, koğuşun kapısına yöneldi. Hikayeyi bildiği için, sıkılmıştı aslında. Olay kendi çiftliğinde geçmişti.

"Eee?" dedi Veli. "İmam dayı, sonra, yani sen gözlerinle gördün hı? Beygirin, kuşların ağladığını?"

Daldı İmam, bir an konuşmadı. Bekledi Veli merakla...

"Ağladı ya!" dedi İmam. "Koca hayvan... Hayvan deyip geçme yeenim. İnan bana, hayvanlar insanlardan daha duygulu, daha sadıklar."

"Estafurlaa!.." dedi Veli.

"Yok yienim, yok estafuru mestafuru! Adamın biri ne demiş? İnsanları tanıdıkça, hayvanları daha çok seviyorum!.. Neyse, dedim ya, yien... O zamanlar senin gibi genç ve yakışıklıydım. Günlerce eve uğramayan babamın yaptığı işi pek sevmezdim. Benim hayalim, berber olmaktı. Bir Abduraman emmi vardı. Berber Abduraman. Hem berberdi, hem sünnetçiydi Abduraman. Onun yaptığı işi çok seviyordum. Babam çok kızdı, bağırdı çağırdı. Hık! dedim. Ben berber olacam! Olmaz olaydım!."

"Niye?" dedi Veli. "Ne güzel meslekmiş."

"Doğru, çok güzeldi. Babam dayanamadı verdi. Berber Abduraman'ın yanına. Yükleniyordum içi alet, edevat ve kolanya şişesi dolu çantayı; yaz kış demiyorduk, habire dolaşıyorduk. Güzel kızlar, çirkin avratlar, kokulu gençler! Hepsi kendine göre giyinmiş, kendine göre süslemiş; her hafta bayram yerinde, panayırdayık sanki. Eee, ben de mevkili yerdeyim! Düşünsene; berberin en yakını, çırağıyım. Bütün gözler bizde. Yere batası gözler!"

"Baakh!" dedi Veli. "Niye batası?"

"İşte rahmetli babam; bunun böyle, şarkılı türkülü bayram yeri gibi ama zor bir iş olduğunu söylemiş, ben de aldırmamıştım. Ben, bu işi seviyordum. Düşünsene, her hafta bir iki düğün! Sünnet mi var? Biz ordayık!.. Evlenen mi var? Biz, ordayık!.. Bahşiş su gibi, para yağıyordu sanki. Allah seni inandırsın yien! Cepte bol para var ya, haftada üç dört, ben kerhanedeyim..."

Utandı Veli. Başını başka tarafa çevirdi.

Anladı kör İmam. "Ne o yienim, sen heç gitmedin mi yoksa hı?" dedi.

Veli baktı, gülümsedi. "Bir kere gettim..." dedi.

"Haa şöyle de yienim, ödüm koptu vallal Oraya uğramayan erkeğe, erkek demem ben. Orası mektep, yienim mektep!.."

Gülüştüler...

"İşte şu, mına godumun gözü de, böyle bir düğünde kör oldu!" dedi İmam.

İmam'ın anlatışı çok güzeldi. Şivesi, Adana şivesiydi. Tıpkı Ramazan beyinki gibi, tıpkı kendininki gibi. İmam anlattıkça anlatıyor; bazen de açık saçık, müstehcen anlatıyor. Veli dilini yutmuş sanki; pür dikkat dinliyor, dinliyordu.

Dinledikçe dalıp dalıp gidiyordu...

Bir düğünde Veli de, kendi hayatını mahvetmişti. Düğün söz konusu oldu mu; o günü, Bekir'in yere yıkılışını, yandım anam deyişini, ortalığın nasıl da birden karman çorman oluşunu hayal ederdi. Hüsnü'yle kahveden çıkarlarken Hüsnü önde, kendi arkada, son kez dönüp baktığında Bekir'le göz göze gelmiş; ürpermiş, titremişti.

O gözleri, o bakışı hiç aklından çıkaramadı Veli. Her lokmada, her ortamda; su içse, helaya gitse, yastığa başını koysa, her soluk alışında-verişinde... Hiç çıkmadı aklından; Kıllı Bekir'in yüzüstü yere çakıldığında dudağının kenarından sızan ince kanı. Gözlerine dikilen o ölgün bakışı hiç mi hiç unutamadı!

"Bu dert beni iflah etmez öldürür!" der, başka bir şey demezdi. Tabii hep kendi kendine söylerdi bu pişmanlığını, bu kaderin oynadığı oyunu. Ama bir tesellisi de yok değildi. O da; nasılsa cinayet kaza eseriydi ve bana da cezamı verdiler. Eğer Allahın izniyle cezamı çeker de çıkarsam mahpus damlarından; işte o zaman, kendimi aklanmış paklanmış, dertlerinden kurtulmuş sayarım. Unuturum o zaman. Unuturum, tüm bu uğursuz yılları, bu çektiğim acıları. Ne demişti Ramazan bey? "Dertlerini unutmasını bilmeyen mutlu olamaz."

Başka düğün olsa, kesin dinlemezdi ama...

"Bu hikayeyi ilerde yazarım" dedi içinden. "Kesin yazarım! Şuraya bak; gelinler, güveyiler, sünnet çocukları, berber ve çırağı..."

İmam, baktı tek gözünün ucuyla Veli'ye...

"N' oldu yienim?" dedi. "Alnın terledi."

"Daha n'olsun İmam dayı? Şu anlattığın hikaye, film olmazsa; ben hiçim, hiç!"

"Yok yienim, estafurullah! Biz kiim, filim kim? Biz kim oluyruk da, hayatımız filim olacak?"

Bir yandan da İmam son derece gurur duydu kendinden, onurlandı!.. Keyiflendi içinden. Öyle ya, bu çocuk İmam'a göre bir dahi, bir akıl küpüydü. Kim bilir belki ilerde bir gün onun hayatını da yazar; belli mi olur, filim de yapabilirler. Belki bir af çıkar; o da gider, bu filimde oynar! Olmaz mı yani? Hem hayranı olduğu Danyal Topatan'ı, Erol Taş'ı yakından görürdü. "Yok lan!" dedi içinden. "Daha neler, aklımı mı yitirdim ne?"

"Eee?" dedi Veli meraklıca. "Daldın İmam dayı?"

"Eeesi, bu işte yienim!" dedi İmam, daldığı toz pembe rüyadan uyanıp. "Ne diyordum?.."

"Düğün..." dedi Veli.

"Hıı, atana rahmet! Oğlanın birini eveiyorlardı. Bir gün ustamla anlaştılar, koyulduk yola, vardık köye. Lan arkadaş, önceleri pek anlamadım. Lan dedim kendi kendime; bu nasıl düğün? Baktım, kimsenin yüzü gülmüyor. Neyse davul çalıyor, zurna çalıyor; ustam dayanamadı, aldı mendili eline, dikildi meydana, susturdu davulu zurnayı. 'Yav arkadaş!' dedi. 'Düğüne mi geldik, ölüye mi?' Baktım çıkan yok, ustam beni çağırdı: 'Gel lan İmam!' dedi; fırladım vardım yanına. Elimi tuttu yavaşça. 'Şunlara bir oyun oynayalım ki, akılları dursun!' dedi. Döndü, Davulcu Şükrü'ydü herhal, Hürriyet'ten? 'Vurun hele bir çifte telli bee!' dedi ustam Abduraman!"

"Abdurrahman mı, Abduraman mı?" dedi Veli merakla.

"Yav işte, anla yienim! Neyse, Allah allaaah, sen misin diyen! Bir iki gıvırdık ustayla, ortalık karıştı! Vay vay vay! Anca kendime geldiğimde, dümbük damadın başında, kolanya şişesi kırıyorlar! Sanki para yağıyor. Ben bir yandan ıslanan havluyu

değiştiriyorum; bir yandan paraları çantaya dolduruyorum. Şişe kırmak için sıraya girmiş millet, yetiştiremiyoruz. Hee... Ustam Abduraman, güngörmüş adamdı. Amma çok pintiydi. Bir Cava motorsikletimiz vardı, yandan sepetli. Motor demeye bin şahit gerekti. O ekzosun dumanında, eski kömürlü trenlerin lokomotiflerinde çalışan ateşçi işçilere dönerdim."

Güldü Veli, içten, yürekten güldü. Çok hoşuna gitmişti İmam'ın anlattığı lokomotif ateşçisi.

"Gülen yaaa!.." dedi İmam. "Düşünsene, o zamanlar tabi gözüm sağlam. Allah seni inandırsın, gideceğimiz köye vardığımızda herkes bizi karşılardı. Bana bakıp öyle gülerlerdi ki. Aynaya baktığımda benim de gülmekten karnım ağrırdı. Hatta birinde, sonradan aşık olup evlendiğim kız öyle bir gülmüştü ki, feleğimi şaşırtmıştı Allahsız!"

Durdu, sustu bir an, daldı İmam. "Heee ne diyordum?"

Baktı Veli, güldü. "Düğün, düğünde kaldın" dedi.

"Atana rahmet!" dedi İmam, devam etti:

"Hee!.. Ben yerleştiriyorum ya çantayı! O gün içimden diyordum: Lan bu ne bee? İt ölüsü mü ne? Meyer iki taraf da küsümüş; kızın ırzına geçmiş dümbük! Kız tarafı da jandarmaya bildirmiş. Kızın yaşı... tabiki kız küçük, onüç mü ondört mü neymiş? Kıyamet kopmuş! Bereket başçavuş, iki aile düşman olmasınlar diye, işi tatlıya bağlamış. Kendi çabalarıyla istemiş kızı. Aslında kız tarafı, fakir tabii, ne de olsa ırgat!.. Kızı kollamış oğlan, bir gün kesivermiş yolunu. Atmış kızı samanlığa, işini bitirmiş. Bir de derler ki; kız oğlanın evine temizlik için gitmiş de, oğlan da anasının babasının karyolasına hep imreniriymiş, ne güzel yatak diye. İşte herhal orada, atılıvermiş üstüne kızın, ırzın geçmiş. Her neyse! İki ay sonra başlamış öğürmeğe kız; iş, anlaşılmış!.. Kızın erkek kardeşleri işi bırakmışlar hemen, apar topar memleketlerine dönmek için. Gaye; silahlanıp, tekrar gelecek, oğlanı da kızı da öldürecekler. Tabii, başçavuş anlamış. Onun da memleketlisiymişler herhal?

Anca baktım, bir silah patladı! Ben de eğilmiş, çantaya paraları koyuyorum. Sağ gözüm, ne olduğunu anlamadan kapandı. Aman Allah, yandım anaam; demişim. Sanki savaş alanı oldu meydan. Allahını seven, çekti silahını, cayırdattı!.."

"Yani?" dedi Veli. "Senin gözüne kurşun mu girdi?"

Baktı tek gözüyle İmam; "Hec..." dedi. "Dümbük damat tabancasının emniyetini açık unutmuş! O hengamede ben eğilip çantayı yerleştirirken, eli mi deymiş ne, baksana!"

Başındaki yün örme külahı sıyırdı, sağ kaşının üstünden yediği kurşun izini gösterdi İmam.

"Eğer bir milim daha yukardan değse, beynim param parça olurmuş! Öyle dedi doktorlar."

"Vay!.." dedi Veli. "Allah korumuş, İmam dayı."

"Hee" dedi İmam. "Öyle korudu ki yaradan, şükürler olsun!.."

Veli, bir an baktı, neden cezaevine düştüğünü soracaktı; vazgeçti. Ramazan bey ona bir gün; "Sen, sen ol! Üstüne vazife olmayan işlere karışma! Biri sana derdini anlatmıyorsa kendiliğinden, sakın üsteleme!" demişti.

"Ya!.." dedi Veli. "Ya, Siverekliye ne oldu İmam dayı?"

Başını yere eğdi İmam; "Onu, Sorma yienim. O, öyle bir hikaye ki, anam avradım olsun film yapsalar rekor kırar" dedi.

Meraktan çatlıyordu Veli. Konuya girsin diye olmadık çareler geçti aklından, korkusundan soramıyordu.

"Rahmetli" dedi Veli. "Baban Çerçi Memed emmi, bütün bunları yaşamış mı?"

İşe babasının karıştığını gören İmam, gene onurlandı, gururu kabardı. Hele Çerçi emmi demesi çok hoşuna gitti. "Ramazan beyin çiftliğinde bekçilik yaparken" dedi İmam, devam etti:

"Bir delikanlı gelmiş çifliğe. O da bekçi olarak alınmış. Siverekli bazen gececi, bazen gündüzcü olurmuş. Bir gün kalkmış bakmış, bakmış Mardinli yok! Adam Mardinliymiş... Şöyle sağa sola bakmış, yok! Evdeciye, hergeleciye, çiftlikte kim varsa

ona sormuş, kimse görmemiş. Ne bilsin adamlar, hiç şüphelenmemişler. Tabi, o zamanlar öyle gazete, televizyon nerde? Varsa çifçibaşının bir radyosu var, o da açarsa dinlerlermiş; yoksa, hiçbir şeyden haber yok. Anca, işte şeere gidip gelenler haber taşırmış. Tam o günlerde de Mardin'de bir genç; nişanlısını, kayınbabasını, kızın anasını, ne bileyim sanırım dört kişiyi öldürmüş ve kaçmış."

"Allah allah!" dedi Veli. "Dört kişi! Ne diyon İmam dayı? Ocak söndürmüş bee!.."

"He yaa!" dedi İmam. "Ocak söndürmüş tabi. İşte, derken Siverekli hemen silahın olduğu odaya seyirtmiş. Bakmış ki silah yok! Silahta, silah hani! O yılların en gözde silahıymış. Bu da Siverekli'ye zimmetli mi?.."

"Eyvah!" dedi Veli.

"Eyvah ki eyvah!.." dedi İmam. "Ulan aman demiş, fırlamış dışarı. 'Yeni gelen silahı çaldı!' deyince, ortalık karışmış. Siverekli, adamları sağa sola yollamak istemiş amma, kimse oralı olmamış, korkmuşlar. 'Yok arkadaş!' demişler. 'Mardinli tehlikeli adammış baksana! Koca Alman filintasını da yanında götürmüş! Gözümüzün yaşına bakmaz, anam avradımız olsun!' 'Öyle mi?' demiş Siverekli, çıkmış çiflikten, yola koyulacak! Kıbleye dönmüş, bir iki dua etmiş.

Vazgeçirmek istemiş diğer çalışanlar, O dinlememiş. 'Filinta bana zimmetliydi. Ağa sorarsa ben ne derim?' deyip Çiçekli Köyü'ne doğru vurmuş kendini. Cebinde bir oluklu çakı, yarım paket köylü cığarası, bir fitilli çakmak. Şalvarının peyiğini savurararak koyulmuş, acele düşmüş yola. 'Çiçekli'den, Tarsus'a geçer' demiş. Aklını kullanmış. Düşündüğü doğru çıkmış.

Vakit öğleni aşmış, hava da bozmuş. Gök gürler, şimşekler çakar olmuş. Toraslardan gelse gene iyi. Akdeniz'den kaynamış kara bulutlar!.. Fena olurmuş, açıktan gelen yağmur. Helkeden boşalır gibi! Neyse; 'Şöyle bir höyüğün üstüne çıkıyım da, etrafa biraz yukardan bakiyim' demiş. Ben o höyüğü bilirim. Köse Bekirlerin kanlı tarlasının yolunun üstündedir."

"Kanlı tarla mı?" dedi merakla Veli.

"Hee..." dedi İmam. "Orda, zamanın birinde kavga çıkmış, gene kız yüzünden. İki aile birbirine girmiş, ellerinde kazmalarla. Netice; kıza aşık olan, yakışıklı ve genç bir oğlancağızmış. Kızın zıpır kardeşi nasıl vurursa, yetiştirememişler oğlanı hastaneye. Oracıkta canını teslim etmiş!.. Ondan kalmadır, o tarlanın adı. Neyse nerde kalmıştık?"

"Höyük..." dedi Veli.

"Atana rahmet!" dedi İmam.

"Tam tepeye tırmanacakmış ki; girav demiş, cuuvv diye bir kurşun vızıldamış, kulağının dibinden geçmiş. 'Yandım anam!' demiş, atmış kendini aşağı Siverekli. 'Daha yanmadın!' diye bir ses gelmiş karşı hendekten. Yattığı yerden kalkmış, üstüne başına bakmış, kurşun yarası yok. Elinde, avuç içinde sıyrıklar var, o kadar.

'Sen kimsin?' demiş, bağırmış Siverekli.

'Ben' demiş. 'Hıdır Çeçen'em. Ya sen kimsen?'

'Şehmus'am, Siverekli Şehmus.'

'Bak Şehmus gardaş! Biz hemşehri sayılırık. Var get! Ne sen beni gördün, ne ben seni.'

'Gidemem gardaş, gidemem!' demiş Siverekli. 'Filintayı almadan gidersem, kimsenin yüzüne bakamam!'

'Yani' demiş Mardinli. 'Bu tüfenk senin canından da mı kıymatlı?'

'Hee!' demiş Şıho, namluya bir mermi sürmüş. Şırak! Şırak!

'Ece!' demiş, Mardinli. 'Gel de al o zaman!'"

Durdu İmam, külahını çıkardı başını kaşıdı. Tekrar geçirdi başına külahı. Veli sabırsız bekledi. Hikaye çok güzeldi. "Çok sürükleyici" diye düşündü.

"Babam!" dedi İmam. "Burasını her anlatışında sinirlerim bozulur, gülerdim. Babam da çok kızardı. 'Bunda gülecek ne var?' diye."

Durup dururken sıkıldı İmam, birden kaşınmaya başladı. Kalktı oturdu; mendiliyle silinmeye, hiçbir şey yokmuş gibi davranmaya çalıştı...

"Ee?" dedi Veli sabırsız. Sanki rüyadaymış gibi, sanki o anı kendisi yaşıyormuşçasına heyecan içinde yalvardı:

"Ne olur dayı devam et?"

"Olur yienim olur da, biraz soluklanalım. Eğer, bir gün bunları kitap yapacaksan, yavaş olmalısın. Daha çook zamanımız var. Kader bizi bu demir parmaklıklar ardına bağladı. İstesek de istemesek de bu bağı çözemek. Belki birazını da, Ramazan ağa anlatır. Ne de olsa, onun çifliğinde geçti bu olay."

"Sıkışınca ağaya sorarım, sen anlat dayı be! Senin anlatımında bişey var!"

"Nasıl yani? dedi İmam, kirli mendiliyle kör gözünü sildi. Hep sulanırdı o gözü.

"Yani nasıl desem?' dedi Veli. "Bir gün Atatürk Caddesi'nde öyle dolaşırken, bir akşamüstüydü. Bir de baktım belediyenin önünde, cemekanlarda afişler var. Afişlerde, Şehir Tiyatrosu'nda oynanan bir oyunun resimleri vardı. Hatta çok iyi hatırlıyorum; Baş oyuncu da Nejat Uygur'du. Hayatımda bu tiyatroya girmek için duyduğum arzuyu, ömrüm oldukça unutamam."

"Ee girseydin ya!" dedi İmam.

"Param yoktu. Vardı da, bilet almaya çıkışmadı."

"Benim anlattığımla, ne ilgisi var yienim bu oyunun?"

"Yok tabii dayı. O gün, giremedim ertesi gün koşmuşum. Vardım, aldım bir bilet, daldım içeri. Önce ışıklar kararda. Allah seni inandırsın! Çıt yok içerde. Hayatımda da ilk kez tiyatrodayım! Bir utandım, bir utandım sorma!"

"Niye? dedi İmam merakla.

"Niyesi mi var be dayı? Bu sinemaya benzemiyor. Bir bakıyorsun ki kocca bir perde açılıyor. Orada, yani sahnede, cap canlı insanlar; alabildiğine tartışıyor, konuşuyorlar. Seyirci nefes almıyor sanki. İşte, onlara benzer bir anlatışın var senin!..

Birden kendimi, o yazı yabanda, hem Sivereklinin, hem de Mardinlinin yerine koydum."

"En çok hangisi olmak isterdin?" diye sordu İmam.

Baktı, daldı Veli. Yüreği burkuldu, konuşamadı...

O ovada, her an patlayacak sağnak yağmurun altında, o iki talihsiz insanın yaşam savaşı geldi, can pazarı geldi gözlerinin önüne. Biri, emanete sadakatin ölümcül inadını ispatlamaya soyunmuş. Diğeri, yaşayacak canlara ibret olsun diye sevdiği kızı ve ailesini öldürmüş; hakkında verilen ölüm fermanına isyan edercesine, ömrünü biraz daha uzatıp ne yaşarsam kârdır hesabına, öyle ucuzundan teslim etmek yok bu canı demiş; daha bir ünlenip daha bir korku salmış!.. Biri, ekmeğini çıkarmak, karnını doyurmak için inmiş Çukurova'ya; diğeri, kolay değil, dört cana kıymış ve kaçmış ölümün soğuk nefesi ensesinde. Cehennemin ateşini içinde duyarak...

Uzaklara daldı Veli, çok uzaklara...

Şu kısacık ömründe çok şey görmüş, çok şey duymuştu. "Ah!" dedi içinden. "Bunun kitabı olsa; bir solukta okurdum, okurdum, okurdum... Ama yok! Ben de yazarım o zaman. Öyle ya, böylesine bir hikayeyi derleyip yazmazsam eğer; ben bir hiçim hiç! Az mı yazar hapishanelerde ömür tüketirken, büyük büyük eserler yazmamış? En başta Nâzım Hikmet, Aziz Nesin... Yılmaz Güney senaryolar yazmamış mı? Ben niye yazmayayayım? İşte fırsat, işte en can alıcı hikayeler. Kim bilir, derdi neydi Mardinlinin? İster miydi elini kana bulasın? İster miydi hiç? Hem de biri nişanlısı. Acep, Elif hakkında ileri geri söyleseler di; ben de Elif'i öldürür müydüm?.."

"Daldın yien?" dedi İmam.

İrkildi, başını kaldırdı baktı. İmam demli bir çay uzatıyordu. Veli daha da sarsıldı. "Ne çabuk kalktı çay aldı da, haberim olmadı!" diye düşündü..

"Boşver!" dedi İmam; geldi tekrar karşısına oturdu. "Eğer her hikayeye böyle dalıp gidersen, zor biter bu mahpusluk oğlum! Başını kaldır, şöyle bir etrafına bak!"

Etrafı gösterdi başıyla. "Öyle herkese de çarçabuk inanma!"

Uzandı, Veli'nin bacağını sıktı! Sağlam olan soldaki tek gözünü, Veli'nin sağ gözüne dikti; yüzünde gezdirdi tek gözünü Veli'nin.

Şu an bir başkalık vardı İmam'da. Veli, etrafına bakındı; kendilerine bakan var mı diye, yoktu. Diğer mahkumlar, kendi hallerindeydi.

İmam da taradı etrafı tek gözüyle, başını kaldırdı. "Bilirim" dedi İmam tekrar döndü; bacağından elini çekmeden Veli'nin. "Ramazan bey, senin büyük arkan. Şunu da unutma! Ben her zaman; daha yakın, daha candan bakarım sana."

Bir sessizlik oldu, bir daha sıktı bacağını Veli'nin. Veli eline baktı. Çekti elini İmam. Ürktü!.. Yanlış anlaşıldığını sandı. Öyle ya; bu genç, parlak çocuk Ramazan ağanın himayesindeydi.

"Burada yatanların" dedi İmam. "Çoğu masumdur. Hani derler ya: Ölende mi? Öldürende mi?"

"Sence kimde?" dedi Veli, biraz öfkeli.

"Bence ölende" dedi İmam. "Nedenini sorarsan, söylemem. Kendin bulmalısın bu sorunun cevabını."

Kestirip attı İmam. Sesi biraz kızgın çıktı, Veli'nin kızgın sesine karşılık.

Bu ara, Ramazan bey geldi; "Selamünaleyküm!" dedi.

Hemen ayağa kalktılar.

"Oturun oturun!" dedi Ramazan bey.

İmam, Veli'den bardağı alacaktı; baktı daha çayı var, ayrıldı ordan. Arkasından seslendi Ramazan bey:

"İmam, varsa bana da bir çay getir bee!"

"Tamam ağam, yeni demliyecem" dedi İmam. Döndü, ocağa doğru gitti...

"Ne o?" dedi Ramazan bey, önünü demir parmaklıklı pencereden vuran ışığa dönüp. "İmamın sesi bozuk çıktı, aranızda birşey mi oldu?"

"Yok!" dedi Veli. "Siverekliyi anlatıyordu, bir an anlayamadım; dalmışım birden, başka konular doğdu, yani laf lafı açtı."

"Ölende mi, öldürende mi konusu geçti mi?"

"Hee!" dedi Veli. "Tam da ordaydık."

"Tamam!" dedi Ramazan bey. "O kızdırmıştır, onu..."

"Neden, bu doğru bir sorudur..." dedi Veli.

"İmam, karısını ve karısının aşığını; deniz kenarında piknik yaparken kullandıkları karavanda, bir bidon benzin döküp cayır cayır yakmış. Tabii içinde de karısı ve aşığı, bağrışa çığrışa ölmüşler!"

Yüzünü buruşturdu Veli. "Feci ölüm!" dedi.

"Onun için" dedi Ramazan bey. "Mardin canavarının hikayesini anlatmasını istemem. Konu gene, ölende mi öldürende mi'ye gelince; bir gün bir mahkum, öldürende dedi. Bir de çok iddialaştı. O iddialaşan mahkumu, hamam günü hamam tasıyla, kafasına vura vura öldürdü İmam!.."

Veli bir an ne diyeceğini şaşırdı. Bu iddiada ileri gitmemekle ne iyi ettiğini düşündü.

"İddalaştınız mı?" diye sordu Ramazan bey.

Veli kuruyan boğazını temizledi, yutkundu. "Yok, ona bıraktım ölende mi, öldürende miyi!"

"Afferin!" dedi Ramazan bey. "Sana da bu yakışırdı. Bazı kara cahiller; öleni hep mağdur, hep zavallı görürler. Oysa hiçbir ana kuzusu, hiç kimsenin canına keyf için kıymaz. İmam'ın karısı da, aşığı da hataliydı. Gözüne yediği kurşundan sonra, İmam'ın dengesi bozulmuş adeta; silah seslerine bir tutku besler olmuş. Ben onu haklı görüyorum.

Genç yaşta bir çocuk; yıllarca haftada iki üç kez düğünlerde adeta savaş sahneleri izlermiş gibi canlı kanlı sahneleri seyretmiş. Ondan sonra, ne halde olur? Bunu göz önünde tutmadılar. Oysa bu olayları seyreden ben olsam, benim bile dengem bozulur. Kaldı ki İmam, çokta olgun davranmış; iki sene çocuğu olmayınca, karısından boşanmak istemiş; kayınpederi, kayınları karşı çıkmışlar. Çünkü İmam, gerçekten iyi kazanan bir arkadaş. Düşünsene, adam ne kazanıyorsa, vergisiz kesintisiz; olduğu gibi cepte. Ece rahmetli Memed emmi de, biraz birşeyler bırakmış.

Biraz dediysem, hatırı da sayılır hani! Köyde tarla, Ziyapaşa Bulvarı'nda caddeye cepheli, yol kenarı üç dönüm arsa..."

"İyi ya ağam!" dedi Veli. "Bu iyi bir servet, oralarda arsası olmak ne demek? Arsa deel, hazine ağam hazine!"

"Tamam da yienim, İmam karıya öyle tutkun ki; o tek gözü, etrafında dönen hiçbir şeyi görmez olmuş. Karı tarafı bu, bırakır mı İmam gibi yağlı kuyruğu? Almışlar aralarına garibimi, arsayı bir mütahite verdirmişler kat karşılığı. Elinden vekaletname de almışlar. Onlar her şeyi idare eder olmuş. İmam da gene ne yapsın, en sevdiği mesleğine devam etmiş. Ben bilirim, böyle aileler vardır. Adamın iliğini kemiğini sömürürler, haberin olmaz! Zavallım bir de borca senetlere imzalar atmamış mı?"

"Eyvah!" dedi Veli.

"Yaa!.. Eyvah ya, yienim! Karısı, bu zürriyetsizlikten tiksinir olmuş. Yani İmam'dan soğumuş cahil kadın, sanki bunu iğrenç bir şey belleyip. Bir gün, merkez tarafında mı ne, bir düğüne gitmiş İmam. Dönüşte, deniz kenarında uzayan toprak yolda motorsikletiyle giderken lastiği patlamış. Olacak bu ya!.. Karanlık çökerken; uzakta, batmaya hazırlanan kızıl güneşin vurduğu bir parıltı görmüş. Güç bela, iteliye iteliye motoru yaklaşmaya çalışmış. Bakmış, karavan olduğunu görmüş. Daha da ilerlemiş, şöyle birkaç metre kala bırakmış motoru. Yalnız yaklaşmış. Yaklaştıkça sesler de belirgin gelmeye başlamış.

Denizde yüzen iki gölge, kovalamaca oynayarak karavana doğru koşuşunca; bunların çıplak olabileceklerini düşünmüş. Utanmış, saklanmış. İstemiş ki giyinsinler de, öyle varsın yanlarına. Yanlış anlaşılmasın! Beklemiş beklemiş, sonra onlardan yardım istemekten vazgeçmiş! İstememiş; bu iki insanı, bu iki sevgiliyi rahatsız etsin! Tam dönmüş, sessizce gidecek; kadının kahkahası kulaklarında çınlamış! Tabii bizim İmam donmuş kalmış! İmam, bu sesi çok iyi tanırmış. Bu sesin sahibine, bu meşhur kahkahasından dolayı abayı yakmış ve evlenmiş ya! Bu ses bu kahkaha İmam'ın karısının sesi deel mi? Feleğini şaşırmış Kör İmam. Yavaşça sokulmuş karavana..."

"Baktım ki benim avrat! Çayın ağam!" dedi İmam.

Kör İmam, tek gözlü bir canavar gibi, eli ve vücudu zangır zangır titreyerek uzattı çayı.

Veli'nin arka omzundan Ramazan beyin burnuna sokarcasına uzattığı çay bardağına; birden kolu çarptı irkilen Veli'nin ve ortalık karıştı!..

Bardakta kalan çayı, Ramazan beyin yüzüne savurdu İmam.

Ramazan bey; "Yandım anam!" dedi, fırladı.

İmam atıldı Ramazan beyin üstüne, kaptığı gibi betona çaktı; üstüne oturdu, yumruklamaya başladı. Veli arkadan İmam'ın beline sarıldı, çekti. O, hâlâ vuruyordu yumruğu; Ramazan beyin neresine rasgelirse, patlatıyordu.

"Yapma dayı! Dur yapma! Öldüreceksin!" dedi Veli.

"Gebersin lan dümbük!.. Her önüne gelene hayatımı anlatıyor. Al sana! Al al! Mına godoomun gavadı, al!.."

İmam'ın üstündeyken Veli, gardiyanlar, düdük çalarak doluştular koğuşa. Veli, zor da olsa, pehlivanmış gibi arkadan sarma atıp el bağladı İmam'ın göğsünde. Kendini arkaya attı Veli. İmam da, güçlü kuvvetli bu genç oğlanın kara kuvvetine karşı koyamadı, sırtüstü Veli'nin üstüne düştü. Bacakları havaya dikilince İmam'ın, şalvarının yan cebindeki bozuk madeni paralar yere döküldü.

Kaptı gardiyanlar kavgacıları, apar topar götürdüler...

Tepesini attıran bu hayat hikayesinde; ona göre çok doğru olanı yapmış İmam. İki yıl kaçmayı, adaleti atlatmayı başarmış; ama sonunda, iki tarafın da arkası güçlü olunca, peşini bırakmamışlar Kör İmam'ın.

O akşamüstü İmam, tanıdıktan sonra bu iki aşığı, saklanmış. Gecenin ilerlemesini beklemiş; kafasında planlar kurmaya, bu işin içinden nasıl iz bırakmadan çıkabileceğini hesaplamaya başlamış...

***

"Bir uçurum kenarı olsaydı, bu iki alçağı, uyurlarken atardım cehennemin dibine!" diye düşündü.

Saklandığı hendekte onu, karavandan yayılan müzik sesi kendine getirdi. Uzandı baktı, karavanın içi bayağı hareketliydi.

"Dans ediyolar" dedi, içi yandı. Oturdu ağladı. "Onu, çok sevmiştim çok. Lan Allahsız karı! Lan dümbük pezevenk! Lan Allahsız! Arsamı almak için, ayaklarıma kapanan sen deel miydin hı? Nasıl yaktınız lan beni, nasıl?"

Birden sustu, aklına bir şey geldi. "Hee lan beni yaktınız, ben de sizi yakmalıyım! Ama, nasıl?"

Bir daha uzandı baktı karavana; karavanın denize bakan yan tarafında, gölgelik yaptıkları branda bezini gördü.

"Demek, ta gündüzden gelmişler. Allahsız oruspu, eve iki günden önce gelmiyeceğimi fırsat bildin hı?" dedi, tekrar ağladı İmam, içi yana yana ağladı.

Boynundan beyaz mendilini çözdü, sağlam ve sakat gözlerinden akan yaşları sildi; durdu, düşündü. Yavaş hareketlerle kalktı, takım anahtarlarını çıkardı kirli bir deri çantadan. Motorsikletinin minderini söktü, altından bir kapak açtı. Bez bir havluya sarılı, babadan kalma, 7.65 çapında, şarjörü dokuz mermi alan Belçikalı kara kızı çıkardı; baktı tek gözüyle. Ona hep Belçikalı kara kız derdi. Tabanca Belçika yapımıydı. Şarjörünü yavaşça taktı, bir mermi sürdü namlusuna.

Kalktı, yürüyecekti ki, vazgeçti durdu!

"Yok!" dedi içinden. "Böyle olmaz, onları faili meçhul yapmalıyım. Niye bu iki alçak için, hapislerde ömrümü tüketeyim ki?"

Tekrar oturdu, kalktı, baktı; müzik kırıla gidiyor, karavan sallanıyor. Branda takıldı tek gözüne; hemen oturdu motorun başına, bu kez benzin deposunu söktü sessizce...

"İşte!" dedi kendi kendine. "Şimdi, bana yaşattığınız cehennemde siz de cayır cayır yanacaksınız."

Motorun deposunu kucağına aldı, yavaşça ilerlemeye başladı. Biraz ilerledi, birden karavanın kapısı açıldı; iki aşık, ona

göre alçaklar ve günahkarlar, dışarı çıkıp denize koştular. Işıkta, tek gözüyle gördüğü kadarıyla, anadan doğmaydılar. Başından tekrar kaynar sular boşaldı. Oturdu karavanın kuzey tarafına, saklandı, bekledi.

"Lan!" dedi. "Allahsız kahpe! Benim koynuma lambaları söndürmeden, içeriyi zindana çevirmeden girmiyordun. Şimdi elin puştuna, böyle veriyon hı?"

Tekrar hıçkırıklara boğuldu. Uzaktan, karavanın açık kapısından, hiç anlamadığı, Akdeniz'in üstünden esen ılık rüzgârla yayılıp gelen, bu buğulu ses; aşkları, sevdaları, ayrılıkları, acıları anlattığı belli olan İspanyolca müzik, şu an ona, en sevdiği uzun havadan, en içli ağıttan bile yanık geliyordu. Tekrar ağladı, akan burnunu sildi mendiline, gözlerini sildi, yüreği kin dolu; "Bu gecenizi iyi yaşayın alçaklar! Çünkü birazdan, sizi kebap yapacam. Lan Allahsızlar! Lan oruspu! Allahtan korkmasam; etini lahmacun yapıp o dümbük babana, dümbük kardaşına, hacana anana yedirirdim lan!.." dedi.

Aradan çok geçmedi, karavandaki müzik sustu!..

Çalan her neyse; belki plak, belki bant, bitmişti. Denize koşup gidenler tekrar neşe içinde dönerlerken; adam, kadının çıplak vücudunu kucağına aldı; karavana taşıdı. İkisinin de çakırkeyf oldukları belliydi. Bu halleri İmam'ın tek gözünden kaçmadı! Karavanın kapısı kapandı. Biraz sonra, çok açık volümlü müzik tekrar başladı.

İçeride karşılıklı kahkahalar yükselirken, İmam yavaşça yaklaştı karavana! Çok yavaş ve çok sessiz hareket ediyordu.

İçeride müziğe kendini kaptırmış olanlar; dışarıda olup bitenlerden habersiz sevişip dans ederlerken; İmam, gölgelik branda bezinin iplerini çözdü, yavaşça dolandı arkaya; bir an içerisini görmek için can attı. Karısının daha da yakından ne yaptığını görebilmek için kıvrandı. Aradı, içeriyi görebileceği bir delik buldu. Sağlam gözünü dayadı deliğe. Delik, yan camlardan birinin hafif yıpranmış perdesindeydi. Sadece, dans eden iki aşığın gölgeleri düşüyordu perdelerin üstüne. İmam, baktığı

yıpranmış perdeden gördüğü karşısında, yumruklamak istedi camları, elleriyle yumruklarıyla parçalamak istedi.

Yanlış görmemişti. Denizden çıkıp koşarlarken çıplaktılar, şimdi de öyle. Adam dizüstü çökmüş, kadının önünde uygunsuz hareketler yapıyordu. Kadın, adamın kafasını iki elinin arasına almış, zevkten inliyordu. İmam'ın tüm vücudunu alevler sardı, oluk oluk terlemeye başladı, çıldırdı!.. Elindeki brandanın ucunu ağzına soktu bilinçsizce; bağırmamak için dişlerini sıktı, inledi, kahroldu. Elini silahına attı, düşündü, tekrar vazgeçti.

Benzini brandanın her yanına buladı. Depoda benzin kalmayınca yavaşça karavanın altına süzüldü. Elindeki penseyle benzin deposunun borusunu gevşetti, benzin dökülmeye başladı. Hemen çıktı altından. Brandayı, karavanın arkasındaki merdivenden yukarı çıkardı; her iki yanından sarkıttı. Tekrar aşağı indi.

İçeride müziğin ve şehvetin doruğunda yüzen iki acemi sevgili, biraz daha açtılar sesi. Karavanın perdeleri kapalıydı. Akılları sıra dışardan gören olmuyordu. Burası en sessiz, en ıssız, en güvenilir yerdi. Daha önceleri de birkaç kez burada kamp yapmışlardı. O yüzden görünme korkuları yoktu.

Hatta o gün İmam'ın karısına adam; "Artık dayanamıyacağım, şu Kör İmam'dan boşanıp, yıldırım nikahıyla evlenelim!" demiş ve böyle karar vermişlerdi.

"Artık dayanacak gücüm kalmadı; seni bir daha kaybetmeye tahammül edemem. Sen benden sonra hemen nişanlandın ve evlendin. Bak ben hep seni bekledim. İşte gerçek sevgi, gerçek aşk budur. Sen değil iki kişiyle evlenip ayrılmış, istersen on kişiyle nişanlanmış ol, evlenmiş ol, benim için fark etmezdi. Çünkü seni seviyorum tatlım. Seviyorum, seviyorum, seviyorum..." demişti adam.

Artık bu beraberlikleri, kaçamakları yetmiyordu iki aşığa. Bugünkü pür neşe'leri bundandı, bunu kutluyorlardı. Nasılsa, kızın ailesi de tanıyordu adamı. İşte bu yüzden korkmuyorlardı.

***

Aşktı bunun adı...

Aşkta, korkuya yer yoktu. Aşk, adı üstünde aşk nelere kadir değildi? Artık karı koca gibi davranabilirlerdi. Aşkın her çılgınlığını doya doya yaşayabilir, ve hatta uğruna ölebilirlerdi! Uğrunda ölünebilendi aşk. Onlara göre, aşkları bunun en güzel kanıtıydı. Yani çılgınlığın... Sonsuz çılgınlığın..

Ne pahasına olursa olsun değerdi, şu an yaşadıkları aşka. Bu haram, bu günah, bu yasak; bu iki çılgın aşığın adeta aşk iksirleri olmuştu. Bu yüzden korkmuyorlardı yasaklardan, korkmuyorlardı günahtan; bıkmıyorlardı şehvetin lezzetinden!..

Adam sevgilisini iyi tanıyordu. O ortaokul son sınıftan ilk gözağrısıydı. Önce ailesi çok karşı çıkmış; bir kumarhanecinin kızını almaktan utanmışlar! Kızın babası kulüpçü mü neymiş? Ama oğlanın günden güne erimesine engel olamamışlar. Tek erkek evlatları olduğundan korkmuşlar; hatta onlara intihardan bile söz etmiş oğlan, dayanamamışlar; kendi aralarında bir plan yapıp nişanlamışlar. Çok geçmeden dırdırlar, kavgalar, baş kakınçları, büyük adam olma hayalleri, akrabaların hor bakmaları, büyüler, zehirli diller, fısıltılar... koparmış bu iki genci. Yani ayrılmışlar, yüzükler atılmış.

Yüzükler atılmış ama kalpler sökülüp atılamamış. Bu iki genç, uzaktan uzağa sevmişler birbirlerini...

Oğlanı Ankaraya yollamışlar; ortamdan ve kızdan uzak olsun diye. Oğlan, liseyi ve inşaat mühendisliğini orada bitirmiş.

Kızı ondan sonra başka biriyle de nişanlamışlar. Fakat o da yürümemiş. Bu kez kız karşı koymuş. Oğlan varlıklı ve yakışıklı olmasına karşın; kız oğlanı sevmemiş, beğenmemiş gibi yapıp ilk gözağrısına bozdurduğu kızlığının korkusundan erkeklerden nefret ediyor hikayesine sarılmış ve öyle kabullendirmiş ailesine. Böyle giderken, yirmibeşinci yaşında, bir düğün esnasında Kör İmam görmüş bu kızı...

Önce İmam tek gözüne inanamamış. Onu, Adana Ulus Parkı'ndaki mermerden kadın heykeline benzetmiş! Dili dişine do-

lanmış. Deliler gibi tutulmuş, ayaklarına kapanmış kızın anasıyla babasının.

"Yeter ki he deyin!" demiş İmam. "Neyim var neyim yoksa feda olsun hepinize. Elini sıcaktan soğuğa vurdurmam, burmalar gerdanlıklar alırım, kat alırım. Köyde babamdan kalma tarlam var; şeerde arsam var, birikmiş Ziraat Bankası'nda param var. Ee daha ne olsun?"

Gülüşmüşler bu tek gözü sakat, devamlı akıntılı, zavallı adamın böyle açık seçik konuşmalarına. Bu hali hoşlarına gitmiş ailenin; "Tek gözlü deel, tok gözlü" demişler. Zaman istemişler; kızlarıyla konuşmak, onun da fikrini almak için.

"Ne de olsa çağdaş, modern dünyada yaşıyoruz" demişler.

"He, iyi!" demiş İmam, uçmuş sevinçten. "Beklerim, bir ömür olsa bile beklerim!.. " demiş.

Çok geçmemiş, kızın da aklına yatmış bu şefkatli adam! Ve çok şeyler gelip geçmiş fikrinden...

"Yuttururum, kızlık zarımı!" demiş kendince. "Nasılsa tek gözü yok; uyuturum bir yolunu bulup. Hangi çağda yaşıyoruz derim? Kapıda kimseyi beklettirmem; utandığımı söylerim, kan man göstermem. Çok sıkışırsam, önceden bir fırsatını bulur; kanlı bez saklarım yanımda, onu atarım ortaya. O da tek gözüyle bakar, anlamaz! Hiç olmazsa bu adam benden yaşça büyük; kıymetimi bilir, kraliçeler gibi yaşatır beni. Daha sonra bıraktırırım bu yaptığı işi; yok berberlikmiş, yok sünnetçilikmiş?

Ötekiler gençtiler de ne oldu? Birincisini sevmiştim ölümüne! O da beni sevmişti ama, ne yaptı? Ankara'ya gitti; beni bozduğunu düşündü mü, kızlığımın ne kadar değerli olduğunu? Ailem duysa, gençliğime bakmaz beni öldürmezler miydi? Öldürmeseler de, babam bakabilir miydi kulüpteki kumar arkadaşlarının yüzüne? Burası Adana! Teneke çalarlar insanın arkasından. İkincisi? Hele o, henüz nişanlılığımızın üstünden bir hafta geçmeden; beni evde yalnız yakalayıp yatağa atmaya, becermeye kalkışmadı mı? Nerdeyse ısrarlarına kanıp ben de kapılmaya-

cak mıydım? Son anda donumu kapıp kaçmadım mı elinden? Ya kabullenseydim? Ya kız olmadığım çıksaydı ortaya?! Yaşatır mıydı beni babam, yaşatır mıydı kardaşım?"

"Ya, sen neymişin be İmam oğlum? Valla, Allah başa kadar gönendirsin! Allah bir yastıkta kocatsın!" deyip, tutuşturmuşlar eline listeyi Kör İmam'ın....

***

Brandanın iki ucunu havada tutan iki sopayı yavaşça karavanın çıkış kapısına dayadı. Kendi de biraz uzaklaştı. Cebinden sigara paketini çıkardı, bir sigara aldı dişlerinin arasına. Titreme nöbetine tutulmuştu İmam.

Karavandaki müzik slowa geçti, korktu İmam, vazgeçti sigarayı yakmaktan. Bekledi, meraklandı, içine ateş düştü daha ateşi görmeden. Bu ateşle, sevdiği karısının o çırıl çıplak halini, o çok sevdiği iri memelerini son kez dünya gözüyle görmek ve bu işe son vermek geçti aklından. Ahlaksızca olduğunu düşünse de, adi bir röntgenci gibi... Bu onun özbeöz karısıydı, canıydı. Geldi, dayadı; yorgun, bitkin, döktüğü gözyaşlarından yanan, acıyan, tek dostu, tek arkadaşı, tek varlığı, tek dayanağı, şu kırkiki yıllık hayatının yalansız, riyasız tek şahidini, hafif yıpranmış perdenin deliğine.

Daha önceki vaziyeti görüp zor tutmuştu kendini. En alçakça, en pis, en affedilmez bir pozisyondu adamın karısına yaptığı. Bundan daha ağırını düşenemeden baktı! Ve dondu İmam. Bu ondan da beterdi!.. Kötü koydu bu manzara...

"Lan!" dedi içinden. "Allahsız kadın! Ayda ya da iki ayda bir yatmak istesem senle; karnım ağrıyor, başım ağrıyor, yok kanamam, aybaşım var deyip nazlanıyordun. Ayaklarına kapanıp gönlünü yaptığımdaysa, altıma eşşek gibi yatıp nefesimi duymamak için başını başka yana çeviriyor, kıpırtısız duruyordun buz gibi, kolundaki burmalara bakıp onları sayıyordun.

Ben, geceleri seni rahatsız etmemek, küstürmemek için; açılan bacaklarına, açılan memelerine bakarak kokunu içime çekip boşalırken, az mı çığlığımı içime gömdüm, hıı?

Şimdi bu halın ne, lan Allahsız? Bir yanında viski, bir yanında müzik, zevkten çığlık atıyorsun! Demek sudan bahanelerin, kavgaların sebebi buydu. Buydu, kaçıp kaçıp babana anana gitmelerin, hıı?"

Gördüğü manzaradan çılgına döndü, uzaklaştı karavandan...

İçerdekiler ışıkta, dışardaki loş ortamda ecellerinin işbaşında olduğundan habersizdiler. Sevişiyor, henüz adalet ve toplum gözünde bir günah yumağı oluşlarına aldırmaksızın, özgür duygularla zevkin doruğuna tırmanıyorlardı.

Yer yatağında çok uygunsuz gördüğü karısı, adamın üstünden uzanıp viski kadehini alacaktı, birden vazgeçti. Havayı kokladı kadın, bağırdı:

"Benzin, benzin kokusu bu, benzin akıyor!.."

İmam, bulunduğu yerden duydu karısının sesini, döndü tek gözünü dört açıp baktı, sigarası dudaklarının arasında...

Müzik sustu. Karavanın kapısı yoklandı, kapı kolu yukarı aşağı sertçe çevrildi, bir daha, bir daha. Yukarı aşağı iteleme oldu, kapı açılmadı. İçerdeki telaş, tepinme ve zorlamadan karavan sallandı...

"Heey kim var orda?" diye adamın sesi yükseldi, korku ve heyecanla.

"İmdaaat!.." diye bağırdı kadın; İmam, imdatı İmam diye anladı, güldü bulunduğu yerden. Çakmağını çaktı, önce sigarasını yaktı, sonra çakmağı karavana fırlattı! Çakmağın düştüğü yerden, az sonra "Broff" diye bir ses çıktı. Birden sarıverdi alevler karavanı. Şimdi manzara gerçekten korkunçtu. İmam silahını çekti bekledi. Çılgınca keyif alarak seyretti. İçeride bağrışmalar, çığlıklar birbirine karıştı. İmdat sesleri yükseldi...

İmam kendisini çağırıyorlar sandı gene. Kara kızı dikip iki el ateş etti, bağırdı: "Cehennem zebanileri!.. Beni Allah gönder-

di!.. Siz beni yaktınız, acımadınız. Allah da, sizi yanarak ölüme mahkum etti. Günahlarınızdan arınmadan; yanacak, geberecek-siniz!.."

İmam, karavanın etrafında turlayarak anlaşılmaz sözler, beddualar, anlaşılmaz küfürler savururken, karavan, deniz tarafına biraz yandan meyilli olduğundan, birden büyük bir patlamayla yan yattı. Benzin her tarafa yayıldığından, karavanın lastikleri, iç mobilyaları, pencere perdeleri, her şey tutuşmuştu. Artık karavan bir alev topuydu.

Çıktı, kuzey tarafına oturdu, seyre daldı İmam. İlerde uzanan kumsal, deniz; hemen önünde tükenen, bitmek üzere olan, uğruna hayatını koydu karısı ve onun aşığı. Sigarasını tütürttü. Titriyordu, dellenmiş gibiydi. Öfkesi dinmiyordu. Atılıp onları ordan çıkarmak, elleriyle parçalara ayırmak geçti içinden. Yanan bir lastik parçası düştü önüne, vazgeçti. Kapkara is çıkararak yanan bu lastik parçası başka bir şey getirdi aklına.

Baktı, tek gözünü yırtarcasına açıp tekrar karavana. Cebinden sigara paketini çıkarıp yanan sigarasını yanan karavana, baş ve orta parmağıyla fiskeledi. Çıkardığı sigarayı önüne düşen lastik parçasındaki alevden yaktı, somurdu sigarayı, üfürdü karavana doğru. Aldığı intikamın, yaptığı cesurca, kendine göre yiğitçe eylemin keyfini çıkarırken, çığlıklar yavaş yavaş kesildi.

Yukarı gelen pencerelerden dışarı çıkmaları imkansızlaşan sevgililer, bağıra bağıra yandılar, kül oldular...

Oturduğu yerden altındaki ıslaklık kendine getirdi Kör İmam'ı. Gerek korkudan, gerek heyecandan altına işemişti!

Kalktı, karavanın ön tarafına geçti, içeri baktı; hâlâ yanıyorlardı. Ve ona göre bu günahkarlar, ölürken bile birbirlerine sarılmışlardı...

***

İmam, büyük bir soğukkanlılıkla izleri yok etmenin yollarını aramaya koyuldu. Olan olmuştu. Ne yapsındı? O istememişti ki, böyle olsun. Kaç aydır kavgaları artık dayanılmaz olmuştu.

"Ben istemedim mi ayrılmayı? dedi İmam kinai kinai. "Onlar beni bırakmadı. Suyumu sıkıp bir kenara atana kadar, soyacaklardı beni. Amma yağma yok! Yukarda Allah var; ben görmesem, o gördü..."

Çok zorlukla, omzunda ya da sürüyerek motorsikletini denize attı. Döndü, iki el ateş ettiği mermi kovanlarını aradı, buldu. Götürüp onları da attı, ta denizin mavi derinliklerine. Hiç iz bırakmadığına inandı. O gece sabah ezanı okunurken vardı evine. Üstünü başını değişti acele etmeden. Karakola gitti; motorsikletim çalındı diye, şikayette bulundu...

Ama iki tarafın da arkası güçlü olunca; İmam sonunda suçunu itiraf etmek zorunda kaldı. Bunda da, Allah için, Cinayet Masası'ndan, genç Komiser Tufan Erel'in, hakkını vermek gerek. Yanan karavanın etrafında haftalarca arama yaptı. Emniyet Müdürü ona bu işten vazgeçmesini söyledi. Aşıkların karavanın yakıt tankından sızan yakıttan habersiz uykuya daldıklarını; âlemin maktullere pahalıya patladığını; zavallı kör adamcağızı daha fazla hırpalamanın yasalara aykırı olduğunu söylediyse de, genç komser bir türlü tatmin olamıyordu.

Emrinde çalışan tüm memurlar ümitlerini kesmiş, dosyayı rafa kaldıracakları sırada o almış, kendi masasının üstüne koymuştu. Her işe geldiğinde o dosyaya bakıyor ve devamlı beynini kurcalıyordu. Yangın mahallini iyi bilen Bekçi Uzun Ömer'i de yanına alıyor; gidip saatlerce oralarda dolaşıyor; ipucu arıyordu. Artık bu aramalardan bıkkınlık gelmişti Bekçi Uzun Ömer'e ama, amiridir diye bir şey de söyleyemiyor; oracıkta gezinip duruyordu.

Hiçbir ağacın, hiçbir otun bitmediği, çorak bir toprak örtüsüne sahipti yöre. Henüz sıcaklar başlamamıştı. İnsanın içine işleyen soğuk ve denizin nem dolu rüzgârı bile yıldıramamıştı, genç komseri.

Artık bir takıntı halini almıştı bu olay Komiserde. Evi de huzursuzdu. Genç karısı, ilgisizlikten şikayet edip duruyordu. O zamanlar bir yaşındaki oğlu, şimdi üç yaşındaydı.

İfadeler ve şahitlerin tümü Kör İmam'ın lehineydi. Ama üstlerine, o hep şunu söyledi:

"Ben, çalışma mesaimin dışında bu işi yürüteceğim. Mutlaka, bu yanan karavanın nedenini bulmalıyım. Hem ben, bir benzin deposundan sızan yakıtın alev almasıyla bu işin olduğuna inanmıyorum; bir türlü de tatmin olamıyorum. Bu zanlı, İmam denilen adam; bir türlü o günkü düğünden ayrıldıktan sonra saat kaçta evinde olduğunu açıkça ifade edemiyor. O hep; ben kahvede kumar oynadım, eve geç geldim, evde karım yoktu diyor. Babasıgile gittiğini sanmış, vurup kafayı yatmış. Sabah erken kalkmış, gidip hanımını almak için. Bakmış motorsikleti yok. İşte bu ifade beni tatmin etmiyor. Bana göre şahıs, hem kahveciyi ve hem de o üç kişiyi yalancı şahitlik için parayla ikna etmiştir."

Ve Genç Komiser haklı çıktı...

Tüm bu aramalar sonunda; komserin dikkatine takılan, motorsikletin lastiğinin ilk patladığı yerde, yani vukuat yerinin en az beşyüz metre uzağında; bir arkeolog gibi arama yaparken, tam ümidini kesmiş ayrılacakken, hendeğin kenarında bir kapak buldu. Kapak, sübap kapağıydı. Neyin sübap kapağı olduğunu anlamadan, yan cebine attı. Ve lanet etti, onsekiz aydır verdiği emeğe acıdı. Bir de şu kör şahsı hiç gözü tutmamıştı. Hayatında ilk defa içgüdüsünün yanıldığına şaşarak, ayrıldı olay mahallinden.

O akşam evinde yemek yerken, Nahiye'nin Mal Müdürü geldi terkisinde karısıyla. Motorsikletin sesine Komiser çıktı, karşıladı. İyi arkadaştılar Müdürle. Bu araştırmalarda çok yardımcı olmuştu Mal Müdürü. İkisi de kamu görevlisi olduğundan iyi anlaşıyorlardı. O da artık bu işten vezgeçmesini; bu Kör İmam olacak adamın, böyle vahşet sayılacak kadar korkunç bir cinayeti işleyecek birine benzemediğini defalarca söylemişse de içini kemiren soru kurtlarından kurtaramamıştı genç Komiseri.

Müdür içeri girerken, Komiser motora yaklaştı, tekerleğe eğildi baktı, yan cebinde sübap kapağını aradı, bulamadı. İçeri koştu. Sübap kapağı yemek masasında, yemek tabağının yanındaydı. İçerdekiler; neler oluyor, demeye kalmadı. "Buldum!" diye bağırdı genç komser.

Komiser, önce tekrar İmam'ı tutuklattı, nezarete attırdı kaçmasın diye. İmam, hiç istifini bozmadı. Nasılsa gene çıkacaktı, bundan adı gibi emindi.

"Bu son!" dedi Komiser. "Sana söz veriyorum bundan böyle kapını çalmayacağım. Ama seni, en az iki gün daha misafir olarak tutuklamak durumundayım arkadaş!"

"Canın sağolsun, Komserim!" dedi İmam, çok pişkin.

Komiser, olayın geçtiği yere gitmeden Emniyet Müdürü'nden iki dalgıç istedi. Müdür, bu inatçı elamanını kırmadı; emir verdi yetkili birimlere, verdiler istediği elemanları.

Ve daldılar dalgıçlar denize. İkinci gün öğleden sonra, sahilden hayli açıkta buldular Kör İmam'ın motorsikletini. İlk kez hayatında bir görevi bu kadar istekli ve azimle araştırdığı için genç komser, oturduğu yerden fırladı; koştu balık adamlara doğru. Sevinçten gözlerinden akan yaşa mani olamadı. Tüm memurlar onu tebrik ettiler; çünkü bu motorsiklet, en büyük delildi.

İmam'ı karakoldan çıkardılar. Kapının önünde motorsikletini görünce İmam; birden olduğu yere yığılıverdi. Başı döndü, her yer siyah beyaz oldu. Renkler canlılığını yitirdi, kapının önündeki kum dolu kırmızı yangın kovaları, yangın gereçleri bile siyah beyaza kesti...

Önce, TCK'nın 450. maddesinin 7. ve 9. fıkraları uyarınca suçu hazırlamak, kolaylaştırmak, gizlemek ve delilleri, emareleri ortadan kaldırmak amacıyla taammüden adam öldürmekten müebbet hapse; bu öldürme iki kişi olduğundan idama; idam, ölen karısının nikahı altında işlenmiş olduğu için ve büyük bir tahrik, ahlâk cöküntüsü söz konusu olduğundan, müebbete çevrilmiş...

İmam, çeşitli cezaevlerinde çile doldurmaya başlamış. Bu arada başağrılarına kapılmış; gün gelmiş, bu migren ağrıları onu delirtmiş. Şimdi tek tesellisi içtiği haplar olmuş!

Hapları tabii illegal yollardan getirtiyor; iyi paralar veriyordu. Biraz da bundan, adı Hapçı Kör İmam'a çıkmıştı.

İşte Ramazan beye saldırısı da, dışardan bir türlü getirtemediği bu haplar yüzündendi. Birara Ramazan beyden rica etmiş, Ramazan bey de; "Böyle birşeyi duymamış olayım İmam. Sen benim çok sevdiğim Memed emminin yadigarısın!" deyip hafifften azarlamıştı onu! Bunu da içinde çok büyütmüştü İmam.

Bu olay, bir bomba etkisi yapmıştı Adana Cezaevi'nde.

Koğuşlarda toplantılar yapıldı. Cezaevinde hatırı sayılır bir adam olan Ramazan beyin yediği dayağın çok ağır olması ve dövenin de alt tarafı bir çakal oluşu mahkumları kızdırmıştı. Bu Kör İmam denen adamın, artık çok ileri gittiğini söylediler. Sudan sebebeplerle adam öldürmek, adam dövmek de neyin nesiydi? Artık buna dur denmesi gerekiyordu!

Bu durumu idareye bildirmelerini, aksi takdirde cezaevinde mutlaka isyan başlayacağını; böyle kişiliksiz, böyle adi şerefsizlerin Adana Cezaevi'ne yakışmadığını; bir de o tıfıl Veli Yüklü'nün ifadesinin kendi yöntemleriyle alınmasını; Kocavezirli Gürbüz'ün ve adamlarının bu işin altından mutlaka kalkacaklarını; Ramazan beyi hiç kimseye yem etmiyeceklerini; bağıra çağıra, ulu orta ilan ettiler, tehditler savurdular.

Çoktandır bu gibi hadiseler yaşanmadığından, son birkaç yıldır örnek cezaevi olarak gösterilen Adana Cezaevi'nin müdavimlerini çok kızdırmıştır bu olay. Oysa ne güzeldi; içerde ne bir kavga, ne bir dayak, ne de falaka vardı. Ufak tefek münakaşaların dışında; sanki cezaevi değil bir dinlenme kampı gibi olmuştu. Bunda tabii ki müdür ve başgardiyanla gardiyanların ve jandarma komutanının büyük rolleri olmuştur. Tabii gizli gizli sokulan uyuşturucu ve nefsi müdafaa aletleri hesaba katılmazsa.

Tüm bunlardan anında haberdar oldu idare; özel ispiyoncuları sayesinde. Önce ifadelerini aldılar kavgacıların. Kuş uçurtmadılar koğuşlar arasında. Ramazan bey önce revire kaldırıldı; oradan da Karşıyaka Devlet Hastanesi Hükümlü Koğuşu'na yatırıldı.

Ramazan beyin iki gözü de şişmiş, yanakları aldığı yumruk darbelerinden morarmış, yüzünün sağ tarafı dökülen kaynar çaydan dolayı kızarmış...

Sonuç olarak, Ramazan bey kötü durumdaydı. Ramazan beyin, dış görünüşü hiç umurunda değildi. Ama, iç dünyasında fırtınalar kopuyor; zedelenen onuru kalbini parçalara ayırıyordu. "Yılların Ramazan beyi, hıı?" diyordu. Bunca yıl hatırını bir bir, dirhem dirhem saydırtmış; sonunda baba yadigarı dediği bir hayvanın saldırısına uğramış; ruhunda dermansız yaralar açılmıştı. Affı imkansız hatalar işlemişti.

"Eğer, af çıkmazsa, ben gene içerde olursam, yolu yok top ederler beni!.." diye düşündü, için için ağladı Ramazan bey.

Koca ömrü bir film şeridi gibi geçti gözlerinin önünden. Gençlik yılları, Demokrat Parti devri, Adnan Menderes merhumun hiç yere asılışı; oğlu İsmet'in yaptığı hataların canına mal oluşu... Her şey her şey geldi geçti birkaç saniyede.

"Ben!" dedi demir parmaklıklı pencereye bakıp. "Yaşamam artık. Bu ayıp öldürür, bitirir beni!"

Daha sonra olaya el koyan Cezaevi Savcısı Nusret bey, ekibiyle hastaneye gelip, ifadesini aldı Ramazan beyin.

"Peki!" dedi Savcı. "Bu arada Veli Yüklü ne yapıyordu? İçerdeki hareketlenmeler; Veli'nin de bu olayda İmam tarafından tutulduğunu, sana yapılan bu saldırıyı birlikte hazırladıklarını gösteriyor. Sizin koğuştaki mahkumlarla konuştuğumda, hepsinin ortak görüşü bu. Bunu sana yapmalarının en büyük nedeninin; senin gözünü korkutup Kocavezirli Gürbüz'e, Mirzaçelebili Fahrettin'e gözdağı vermek olduğunu söylüyorlar."

Ramazan bey, kıpırdamak istedi ama yapamadı.

"Yani!" dedi Savcı. "Senin anlayacağın Ramazan bey, senin bu Kocavezirli ve arkadaşlarına yaptığın iyilikleri, yani sizin dilinizle kıyakları ki, bana sorarsan ben buna bir nevi haraç derim, kendilerine çevirmen ve Kör İmam'ın hamamda öldürdüğü Gavurdağlı Şahin'in adamının hesabını soracağını sağda solda söylemenden bu yana; Kör İmam, pundunu kollamakta. Gavurdağlı'nın bu tehdidinin pahalıya patlayacağını, daha önce bizim Başgardiyan Şükrü babaya ağzından kaçırmış!.."

Ramazan bey kalın bir öksürükten sonra, inler gibi konuştu:

"Ben bunca yıl mahkumum sayın Savcım, ıh! Böyle sinsi, böyle pisikopat, ıh, ööhhö öhö bir adam görmedim, ıh!.."

"Hangisi Veli mi?' dedi Savcı.

"Yok efendim yok, ne Veli'si? O Veli çocuk olmasa, bu kör puşt beni boğmuş, öldürmüştü. Şimdi ben morgtaydım, ıh!.."

"Yani, Veli seni kurtardı mı, demek istiyorsun?"

"Taa... bi, tabi, sayın Savcım! O çocuğun altın gibi bir kalbi var. Ih!.. Fakirin teki, ıh!.. Şimdi yoksul olduğundan, bir de parlak çocuk, ıh, herkes ona yüklenir. Sizden ricam, o çocuğa biraz... Ih... of!.."

"Tamam, tamam!" dedi Savcı, canı sıkıldı. "Anladım Ramazan bey. Diyorsun ki, beni Kör İmam bu hale koydu, yani dövdü!"

Ramazan bey, utandı başını yana çevirdi.

"Ben şimdi" dedi Savcı. "Senin raporlarını da alıp, ifadenle birlikte, mahkemeye başvurup dava açacağım!"

Savcı toparlanırken, Ramazan bey uzandı, Savcı'nın elini tuttu. "Sayın Savcım sizden rica ediyorum! Beni böyle dayak yemiş bir adam olarak, mahkemelerde göstermeyin, ıh! Bu puştun nesini dava edeyim ki? Ih! Zaten müebbete mahkum! Elini ayağını öpeyim, bırakın belasını başkalarından bulsun! Ih!.."

Savcı baktı. "Yani hukuk diliyle konuşursak, sen bu saldırgandan davacı değilsin, öyle mi?"

"Hee!" dedi Ramazan bey. "Şeytan görsün yüzünü! Ih!.. Allah bildiği gibi yapsın! Ih!.."

"Tamam!" dedi Savcı: "Dediğin gibi olsun! Ama, eğer ilerde bu konuda herhangi bir yanlışlık olur da, Adalet Bakanlığı'ndan beni sıkıştıracak olurlarsa; gerisini sen düşün, Ramazan bey!.."

Ramazan bey inledi. "Ih, ne gibi beyim?"

"Yani, demem odur ki, sen içerde hatırı sayılır bir adamsın.."

"Estaafurullah beyim!.."

"Bırak şimdi estafuru mestafuru! Biz biliriz, neyin ne olduğunu. Bu Kör İmam'ı öldürmek gibi ya da bir başka eylem olursa, asarım seni!.."

Ramazan bey inledi:

"Asın beyim! Ih!.. Razıyım, hem de köprü başında asın! Asın Savcım asın, hem de Mardin Canavarı Hıdır Çeçen gibi asın!.."

Hıdır Çeçen adını duyunca, Savcı irkildi.

Hıdır Çeçen, Kör İmam'ın anlattığı; Ramazan beyin çiftliğinden Alman filintasını alıp, peşine Sivereklinin takıldığı adamdır...

Savcı kapıdan çıkmadan, döndü baktı Ramazan beye, sordu:

"Sen nerden tanıyorsun Mardin Canavarını?"

Ramazan bey, içini çekti çok derince...

"O iki insan da bizim çiftlikte ekmek yediler. İkisi de cesur, ikisi de inat, ikisi de Allahına kadar delikanlıydılar."

Savcı yaklaştı Ramazan beye, katibine dışarı çıkmasını işaret etti, tekrar sordu:

"İkisi dedin! O ikinci kimdi?"

"Rahmetli babanız kırmıştı kalemini Hıdır'ın. Anlatmadı mı beyim?"

"Babam pek işinden söz etmezdi" dedi Savcı.

"Çiftlikten çıkıpta kaybolunca Mardinli, bizim esas bekçimiz olan Siverekli Şehmus Sütçü düşmüştü peşine. Siverekli de yiğit adamdı. Silahın namus olduğunu, onu mutlaka çiftliğe geri götürmesi gerektiğini söylese de, Hıdır onu dinlememiş. Hıdır'la Şehmus karşılaştıkları hendeklerde karşılıklı sohbet etmişler. Hı-

dır demiş ki: 'Bak Şıho gardaş, biz hemşeri sayılırık. Sen gel, vazgeç bu sevdadan. Bu tüfengi benden ancak Allah alabilir! Yoksa sen degil ordu gelse, ölümü alırlar, bunu alamazlar.' Namluya sürdüğü mermiyi, bir, bir daha sıkmış; koca bir toprak yığını dağılmış Siverekli'nin üstünde. 'Valla!' demiş Şıho. 'Senin elinde filinta var, bende babadan kalma bir hançer! Bir de altılı toplu var. Kanımın son damlasına ka, burdayam!' Ih!.."

"Ben!" dedi Savcı. "Stajerken, babamın Hakimlik yaptığı yıllarda; istemiyerek bir adamın ölümüne, yani idamına karar verdiği bu dosyayı inceledim. Senin anlattığın adamın ismi geçmiyordu."

"Haklısınız!" dedi Ramazan bey. "O gün akşam karanlık çöküpte, bu iki insan geceye gömüldüklerinde, hafiften başlayan Akdeniz yağmuruna aldırmadan, biri kurşuna temkinli, biri hançere, sabahı etmişler o hendeklerde. Geceyarısı duran yağmur ikisini de ıslatmış, ama onlar ıslanan bedenlerine aldırmaksızın, zaman zaman, türküler bile söylemişler kendi yörelerinden. Kimi zaman Kürtçe, kimi zaman Türkçe. Her ikisinin de söylediği türkülerde sevda varmış, yiğitlik varmış. Ih!.."

"Neyse!.." dedi Savcı. "Sorumun yanıtı değil ama, gene de babamı anmış olduk."

Tam dönüp çıkacakken; "Sonunu bilmek istemen mi Savcı bey?" dedi Ramazan bey.

Savcı kolundaki saate baktı; geldi iskemleye oturdu, sürahiden su koydu bardağa.

"Su ister misin Ramazan bey?" dedi Savcı.

Ramazan bey duygulandı, gözleri doldu. Savcının çocukluğunu bilirdi. Az gelmemişlerdi çiftliğine. Az sohbetler etmemişlerdi babası Ağırceza Reisi Nuri beyle. Ama işte; ne oldum demiyeceksin, ne olacam diyeceksin!..

"Sağol beyim!" dedi Ramazan bey, devam etti...

***

Sabah olup güneş doğarken doğudan, Siverekli siperdeki yerinden kıpırdadı! Sabah güneşi gözlerine doldu birden, olduğu yerden sıçradı. Ama, kafasını çıkarmadı; çünkü ağıtlardan türkülerden sonra bu iki adam, kara bahtlarına ağlamışlar, hayatın çaresizliğine isyan etmişler; ama inatlarından, gururlarından da vazgeçmemişler.

Orada çok iyi arkadaş olmuşlar; bu zorluğu atlatıp, memleketlerine döndüklerinde, mutlaka bir gün buluşup, dertleşip, bugünü anmaya yemin etmişler.

Hatta Mardinli; "Eger sen benden önce evlenip bir oğlun olursa, ben senin oğluna kirve oluram!" demiş.

"Ya?" demiş Siverekli. "İdamın, ya idamın ne olacak?"

"He lo! Heç sorma kirve, birden unuttum. Birden kendimi Mardin dağlarında, koyunlarımızın kuzularımızın arasında buldum."

"Sürüleriniz mi vardı?" demiş Şıho.

"He hem de çokh! Ya senin ne işin vardı Çukurova'da? Hadi ben gaçağam, ya sen?"

Ben demiş Siverekli: "Sevdiğim kızı almadıkları için, anama inat, evden kaçıp Adana'ya geldim, ordan da bu çiftliğe bekçi oldum."

"İşin yokh muydu?" demiş Hıdır. "Yani meslek?"

"Vardı!" demiş Şıho.

"Ney?"

"Kasaplık!"

"Şu, Allahın işine bakh!" demiş Hıdır, gülmüş. "Şimdi ben koyunam, can derdine düşmüşem; sen gene kasapsan, mal derdindesen. "

Bağırmış Siverekli: "Ben mal derdinde değilem Hıdır. O tüfek benim namusumdur dedim!"

"Degmez!" demiş Mardinli: "Degmez hemşerim, degmez! Bizi böyle masallarla uyuttular. Nişanlıma iftira ettiler, elimi kana bulattılar. İşte namus budur. Yoksa bir tüfenk için, bir at

için; yani dünya malı için adam öldürülmez. Sen bu sevdadan vazgeç gözüm, vazgeç! Altı kurşunun var senin, benim belimde dopdolu bir fişeklik var."

"Hele sen filintayı ver, öyle konuşak! Beljimde cebim mermi dolu!" diye Şıho seslenmiş.

"Bakh bakh!" demiş Hıdır. "Ben ne diyem; sen ne diysen? Ben diyem hadımam, sen diysen kaç çocuğun var?"

"Yoh vallah, ben öle bişe dememişem!"

"Ya ne demişsen?"

***

Hıdır şöyle bir doğrulup baktı karşı hendeğe, uyuşan bedenini gerdi, tekrar oturdu. "Ne yanda olduğu belli amma, yeri belli değil!" dedi içinden.

"Demek!" dedi Hıdır. "Kasapsan."

"He!" dedi Şehmus. "Biz dört gardaş gasabık..."

"Onlar erkek gardaşların mı?"

"Erkek gardaşlarım ya ne belledin?"

"Heç bişe bellemedim! Hem senin o altılı topluya da, cebindeki mermilere de inanmıyorum!"

Anlamazdan geldi Siverekli: "Eee neye sordun öyleyse?"

"Yok yani, dört gardaş deyince, belki kız da vardır dedim."

"Kız bizde çalışmaz bilmiy misen?" dedi Şıho.

"Bilirem bilirem de!.." Sustu Mardinli.

"Eee!" dedi Şıho.

"Benim aklımı almayan bir nokta, neye gelip tarlalarda avratlarınızı çalıştırıyonuz da, dükkanda çalıştırmıyonuz?"

"Benim bacım da yok, avradım da!.." dedi Siverekli. Sesi öfkeliydi.

"Yav ne kızırsan kirve. Neye, öyle degil mi?" dedi Hıdır.

Siverekli devamlı yer değiştirmeye başlamıştı. Sanki niyetini anlamıştı. Mardinli kurnazdı. Silah ve mermi hikayesini yut-

mamış görünüyordu. "Öyle olsa!" dedi içinden. "Beni şuracıkta vurur öldürür. Gözü kara, gözünü kırpmadan adam öldürür bu, çok dikkatli olmalıyım."

Biraz daha tanıma ihtiyacı duydu Siverekli.

"Sen!" diye bağırdı. "Askerlik yaptın mı?"

"He!" dedi bağırdı Mardinli. "Neye?"

"E peki, neydin?"

"Candarmaydım. Ya sen?" dedi Hıdır.

"Hıı yaa!" dedi içinden Şıho. "Ben bilmem mi? Gözü açığı askerde candarma yaparlar. Seni cinoğlu seni!.."

Hani çiftlikten çıktığına çıkacağına da pişman olmamış değildi Şıho. "Amma olsun" dedi. "Bizde töredir. Silah namustur. Hele emanetse, daha da namustur."

"Susursan!" diye bağırdı Hıdır. "Ya sen neydin?"

"Ben" dedi Sivcrekli. "İnzibattım!"

"İşte!" diye bağırdı Mardinli tekrar. "Anladın mı, seni neye bekçi yapmışlar?"

"Yook!" dedi Şıho. "Niye?"

"Niyesi mi var; şu inat bizim bölükteki gatırda bile yohktu! Heç izinsiz asker yakalayıp bıraktın mı?"

"Niye, ben vatan hayını mıyam? O benim vatan borcumdur, böyüklerim ne derse, ben onu yaparam."

"Hee!" dedi Hıdır. "Belli!"

"Gardaş bunu uzatmasak olmaz mı?"

"Neyi?" dedi Mardinli...

"Yav biliysen neyi, tüfengi ha tüfengi..."

"Haa!" dedi Mardinli.

"Haaa ya!" dedi Şıho.

Bir mermi patladı, filintanın sesi çok gürdü. Bir metre yanındaki hendeğin tepesi, üstündeki otlarla göçtü! Şıho yere yapıştı.

"Bunu mu?" diye bağırdı Mardinli.

Ses vermedi Siverekli, korktuğu olmuştu. Bu oyunu askerde öğrenmişti.

"Loo!.. Siverekli uyur musan?"

Ses gelmedi, meraklandı Mardinli. "Vurdum mu yoksa?" dedi içinden, üzüldü. Niyeti onu korkutmaktı. Belki kararlı olduğunu anlar, çeker giderdi.

"Yokh!" dedi Şıho. "Ölmedim, yaşıyam..."

Sevindi bu sese Mardinli. "Veeyyy öyle hıı?" dedi.

Çok sesli bir şekilde namluya bir mermi sürdü Mardinli. Demirin bu soğuk sesi, tüylerini ürpertmeye yetti Sivereklinin. Serpiştirip geçen yağmurun, gecenin nemi, ters çevirdiği kasketinin altında saç diplerini terletti.

"Gardaşların gasaplık yapıylar mı?" dedi Mardinli.

"Yav bırak gardaşı mardaşı!" dedi Siverekli. "Ben hava diyem, sen tava mava diysen."

"Biz besliyoruz, siz kesip satıyorsunuz" dedi Mardinli.

"Neyi?" dedi Şıho.

"Neyi olursa!" dedi Mardinli.

"Sizin olduğu ne belli!" dedi Siverekli.

"Çok Siverekli gelip mal alırdı bizden."

"Yokh! Bizim oraya Karacadağ'dan, Harran Ovası'ndan gelir mal."

"Yokh yav!" dedi Hıdır.

"Yav, hemşerim bırak bu ayakları! Yok yav, mok yav! Hele, şu halımıza bak!"

"Kaderimiz!" dedi Hıdır. "Bizi bu hala koydu kurban. Bak, elin ovasında yağmur yaş demeden, sen mal derdinde, ben can derdinde, kaderimiz bizi kirve yaptı!"

"Yav bırak!" dedi Şehmus. "Kirve mirve! Kirve kirveye kurşun mu atarmış? Bak, ben sana atıyam mı?"

"Hee!" dedi Hıdır. "Valla haklısan. Üzür dilerem kirve."

Aslında Mardinli de korkuyordu. "Ne de olsa Kürttür, inattır, bakarsın kafama dayayıverir silahı. O topluyu görmüştüm, yoksa peşime öyle eli boş düşecek adam değil bu Siverekli!" diye düşünüyordu. Bir sigara çıkardı yaktı. "Cığara isten mi kirve?" diye bağırdı.

"Yok!" dedi Şıho. İçinden de söyleniyordu: "O da aklısıra beni kandıracak. Lan ben kaçın kurasıyam bee?"

Askerde öğrettikleri geldi birden aklına Sivereklinin. "Böyle hallerde sakın olaki sigara yakayım demeyin! Yasaktır!.. Düşmana yerini belli edersin" demişlerdi komutanları.

"Sen bilin!" dedi Mardinli bağırdı. Islanan toprağı eşelemeye başladı Hıdır, ıslak yer kabuğunun altından kuru toprak çıkartıp rahat bir yer yaptı kendine. Hareketleri rahattı. Sivereklinin görmesi önemli değil, onun görünmesi önemliydi!

Karşıdan gelen bu sesleri duyuyordu Şıho; tahmin etti, kendine kuru yer açıyordu. Şehmus da sessizce ilerleyip, kendine kuru bir yer edindi. Ellerinin içi acıyordu. Canı sigara istiyordu ama yakmıyordu. Kıvrandı bir müddet; tıpkı oruçlukta oruç tutuyordu da başı sigarasızlıktan dönüyor, sinirleri bozuluyordu. Daha fazla dayanamadı, ceketinin yakasını kaldırıp, başını içine gömdü, yere yüzükoyun kapandı. Poposu havada kaldı. Çok zor şartlarda bir sigara yakıp ciğerlerine dumanını çekti. Bir hayli öksürdü durdu uzun zaman.

Etraftan doğanın sesi geliyordu. Her taraf karanlıktı; böcekler ötüşüyor, kurbağalar vıraklıyordu. Bir müddet sonra, böcekler de sustu. Doğanın bu ninnisine dayanamadı iki adam ve uykuya daldılar...

Sabah ilk uyanan Şehmus oldu...

Siverekli hendeğin içinde süründü; korktu, öksürük nöbeti onu ele verecek diye, yer değiştirdi. Sabahları hep böyle olurdu; sigaradan uzun uzun öksürür, boğulurdu. İleri geri, hışırtılar çıkardı. İleride, hendeğin bir çukuruna birikmiş sudan avuçladı, yüzüne çarptı, salavatını getirdi. Eğildi içmek için, yağmur suyunu severdi. İri bir kurbağa fırladı, yüzüne çarptı. Yerinden fırladı Şıho, çok korkmuştu. Kendini birden hendeğin üstünde buldu. Hemen geri atladı, bekledi, meraklandı!..

Bağırdı Siverekli. "Kirve Hıdır!.. Loo kirve Hıdır!.."

Durdu düşündü, karşı hendekten cevap gelmedi. Geceki konuşmalar geldi aklına:

"Eyvah!" dedi Siverekli. "Beni uyuttu Mardinli, kaçtı!.."

Yerinden fırlayıp koştu temkinli! Bir an, onun da uyumuş olduğunu düşünse de, kaçmış olduğuna daha çok inandı. Koştu, tekrar durdu. Aniden eğildi yere, daha çok gizlenerek, otların arasından baktı; tüfeğin demir namlusu parlıyordu.

"Tamam!" dedi. "Uyuyor Mardinli."

Daha da yaklaştı sürünerek. Daha dikkatli baktı, hiç hareket yoktu. Bir tavşan çevikliğiyle sıçradı, tüfeği kaptı; kalktı baktı, Mardinli yok!.. Elindeki tüfeğe baktı, burun direği sızladı!.. Çamurlanmış dipçiğine baktı, namlusuna baktı, yerdeki boş kovanlara baktı...

Yanıbaşında fişeklik, fişekliğin altında bir kağıt parçası... Eğildi aldı kağıt parçasını, buruşuktu kağıt. Köylü Sigarasının paket kabıydı. Kağıtta, Kürtçe bir not vardı, şöyle yazıyordu:

HAKKIKVEHELALBİKEKİRVEMİN! (Hakkını helal et kirvem!)

Baktı Şehmus, gözleri doldu:

"Ona bu tüfengi vermeliyim, vermeliyim!" dedi.

Etrafa bakındı telaşla, koştu ayak izlerini takip ederek, ama çok geçti! Gitmişti, elini bile sıkamadığı kirvesi. Çöktü olduğu yere Şehmus, elindeki kağıda bakıyor bakıyor, ağlıyordu.

Cebinden sigara paketini çıkardı, o da Köylü Sigarasıydı!.

.....

"İdama mahkum olduğu için, bu ayrıntı bir şey ifade etmediğinden kayıtlara geçmemiş olabilir?" dedi Ramazan bey.

Savcı ıslanan gözlerini sildi:

"Çocuktum daha, o sabah ben de gittim, Adana Taşköprü'ye. Herkes oradaydı. Herkes seyre gelmişti Mardin canavarının idamını. Kalabalığın arasında kalmıştım. Önce, tek atlı ara-

banın üstünde bir tabut gördüm. Geldi, Çiftçi Birliği'nin önünde durdu. Ben ona koştum. Yani tabutlu arabaya. Arabacı indi, yem torbasını beygirin boynuna taktı. Oradan baktım, üç bacaklı darağacına. Beyaz giydirilmiş bir adam, boynunda asılı yaftasıyla iskemleye çıktı. Ben bakamadım korktum. Oracığa oturuverdim. Artık göremiyordum.

Sonra bir uğultu duydum!.. Asılmıştı Mardinli!"

***

Kör İmam'ı, önce hücreye koydular; tabii sinirlenip gardiyanlara da küfrettiği için. Bir dizi falakadan sonra, ayaklarına kalın zincirden pranga vurdular.

Veli Yüklü, başka bir koğuşa konuldu...

Daha sonra Kör İmam, Diyarbakır Cezaevi'ne sürüldü...

Gittiği Diyarbakır'da da uslu durmadı İmam. Çok geçmeden kendine birçok düşman edindi. Önceleri, çok babacan ve geçim ehli olarak göründü ama bu çok uzun sürmedi. Zaten vukuatları kendinden önce ulaşmıştı Diyarbakır'a.

Bir gün Adana'dan, bir mahkumu ziyarete geldi ünlü biri Diyarbakır'a. Bu, Mirzaçelebili Fako'ydu. Ve aynı zamanda Kocavezirli'nin en has arkadaşıydı. Ve de Ramazan beyin çok ekmeğini yemişti...

Bunu duyan Kör İmam, kuşkulanmakta gecikmedi. "Kasıtlı gönderildi" dedi, Müdüriyete çıkıp. Müdür buna pek ehemmiyet vermedi ama Adana Cezaevi Müdürü'nü aradı: "Bu kör İmam lakaplı İmam Çerçilioğlu'nun anlattıkları doğru mu, sayın Müdürüm?" dedi.

"Sanmam!" dedi Adana Müdürü. "O İmam pek tekin adam değildir. Nereden, nasıl bilemedik, bir türlü yakalayamadık; sanki adama kuşlar getiriyor!.. Hapçının tekidir, uyuşturucu hap kullanır. Zaten sürülmesi de; biliyorsunuz kavgacı, geçimsiz ve bozguncu olmasındandır. Dikkat etseniz iyi olur. Saygılar sunuyorum."

"Saygı bizden!" dedi Müdür, telefonu kapattı.
Bir müddet düşündü; zile bastı, odacısı girdi.
"Buyrun efendim!" dedi odacı.
"Bana Başgardiyanı çağır oğlum!"
Üç ay zarfında, Adana'dan intikal eden bu mahkum hakkında bilgi alış verişi yaptılar; Müdür, Başgardiyan ve gardiyanlar. İş biraz vahimdi! Bu mahkum her an göz hapsinde olacak, her hareketi muhbirler tarafından bildirilecek, sinek vızıldasa İdare haberdar edilecekti! Şu anki huzuru çok iyiydi cezaevinin. Bunun bozulmasına hiç mi hiç müsade edemezlerdi...
Ama atladıkları bir konu vardı! O da; su uyur, düşman uyumaz felsefesiydi. Adana'daki Ramazan beyin parasıyla, Kocavezirli Gürbüz'ün planı birleşince; değil sinek vızıltısı, öküz böğürtüsü bile duyulmaz oldu!..
İçerde her şey süt liman giderken; etrafında daralan tehlikeden habersiz, ranzasında mışıl mışıl uyurken Kör İmam; bir gece sabah ezanından önce, kalbine saplanan demir testeresinden bozma falçatayı yiyip son nefesini almaya fırsat bulamadan... açık giden tek gözünü tavana dikmiş olarak buldular ertesi gün İmam'ı.
Nizam, koğuşun ocakçısı; "Bana göz koymuştu!" dedi ifadesinde. "Ona çok yalvardım yakardım, ne yaptımsa dinlemedi. Ben de son çare, onu cezalandırdım. Yani ödürdüm! Suçum neyse, cezasını çekmeye hazıram!" dedi Hakime.
Gasp suçundan ondört ay kalmışken tahliyesine Nizam'ın, yirmidört sene daha yedi!.. Aslında idamdan yargılandı; uyuyan bir insana iki ölümcül darbe vurduğundan. Ama ölenin sabıkası, aynı zamanda idama mahkum oluşu... Ve ifadenin tek taraflı ve de şahitli oluşu; bir de namus meselesi olunca iş, önce idam müebbete ve müebbet de yirmidört seneye çevrildi.
Bu arada, Kocavezirli Gürbüz de Mirzaçelebili Fahrettin'in ardından tahliye oldu. Mahallesindeki kumarhanesini tekrar aç-

tı; başına geçti. Fako da takılmış yanına Gürbüz'ün. Bir de görkemli açılış yapmışlar; iyi de para kazanmışlar Adana'nın ileri gelen kabadayılarından. Bu kabadayılar arasında, usuldendir kumarhane açılışını yapmak.

***

Ramazan beyin hayatını kurtaran Veli, daha da girdi Ramazan beyin gözüne.

Yeni gelen İstanbul'dan, Arto Palayan da, Ramazan beyin yanına sığındı. İlk günler istenen ayak bastı parasından kurtuldu. Ramazan bey sevmezdi bu gibi haksızlıkları. "Kader vurmuş!" derdi. "Bir de içerde başkaları vurmasın!" Ramazan beyin koğuşunda olmak bir şans, bir nimetti mahkuma.

Ramazan bey, Veli'yi öz evladı gibi sevdi, korudu.

Ramazan bey bu arada dışardaki tüm varlığını kaybetti. Oğlu, altından kalkamadı servetin. Kumara düşürdüler. Pavyonlara, kadınlara taşıdı tüm serveti. Tatlı geldi bu loş hayat ve allı pullu, süslü püslü, puduralı parfümlü, rengarenk kadınlar...

Ve bu kadınlardan biri, şarkıcıydı. Çok güzeldi. Boy pos, Allah özenip yaratmıştı sanki? Azra Akses'ti adı. İki yıl taşındı oğlan, tam iki yıl. Öyle sevdi ki Ramazan beyin oğlu İsmet, nikah kıyıp ona, evinin kadını olmasını istedi. Ama, olmadı! Kadına, İstanbul'da daireler dükkanlar aldı. Yani tabir yerindeyse, "Köşe" derler ya işte o!.. 1250 dönüm arazi, çiftlikteki araç gereçler hazat mezat satıldı. İmzalanan çekler, senetler ödendi.

Bu hayırsız, iradesiz evlat, ne yazık ki Ramazan beyin umum vekaletini kötüye kullandı! Tabii bilmeyerek! Tabii cehaletinden! Tabii saflığından! Babasının sayılır bir adam oluşunu, sonsuz bir servet sandı. Etrafındaki kumarcı, kulüpçü takımı, onu her gece sabahlara kadar kumar masalarında pohpohladılar. Ta ki, servet suyunu çekene kadar. Yek ekmeğe muhtaç duruma düşünce; Azra Akses, plak doldurmak istedi...

"Zaten bu yüzden pavyonlarda şarkıcılık yaptığını, bu yüzden her gece onun bunun masasını süslediğini... Yoksa bugün bir dayısı olsa arkasında, hatırı sayılır, paralı bir dayı; bir uzunçalar yapıp, köşeyi dönmeleri işten bile değildi..."

Böyle diyordu Azra...

"Ama yavrum!" demişti İsmet:

"Paramızın çokluğunda hiç bana bundan söz etmedin."

"Bidefa şu yavrum lafını bırak İsmet! Sana kaç defadır söylüyorum, bana yavrum diye konuşma! Hem ikide bir, paramız paramız deyip duruyorsun. Ne yani, ben mi yedim paralarını?"

Böyle haykırıyordu Azra Akses. Zeytinyağı gibi üste çıktığını sanıyordu. İsmet de ses çıkaramıyordu; çünkü onu çok seviyordu. Kavgaların, bahanelerin kıvılcımlarıydı bunlar.

"Yok yavrum, onu demek istemedim!" demeye kalksa da İsmet, aslında o yemiş ve yedirtmişti oğlanın servetini.

Artık aralarındaki kavgalar ayyuka çıkmıştı...

Her seferinde; "Şu son zamanlardaki şarkıcı bozuntularına baksana? Benim neyim eksik, neyim kötü, iki şarkı ezberleyip sahnelere çıkıyorlar. Boy pos endam, dahası sesim desen, herkesten çok daha güzel!" diyordu Azra.

İsmet'in dayısı çiftçi, hatırı sayılır bir adamdı. Ama ne yapsın ki, yiğenine söz geçiremedi. Zaman zaman o da yetişti, borçlarını ödedi İsmet'in. Fakat bir yere kadar tabi, böyle hızlı hayata değil çiftçi; "Banker olsan dayanamazsın!" diyordu adam, haklı olarak.

"Göreceksin!.." diyordu Azra: "Bir gün beni televizyonlarda gördüğünde, dudağın uçuklayacak!.."

"Ah yavrum, istemem mi?"

"Yahu bana yavrum demeee!.."

Kadın resmen zıvanadan çıkmıştı. Oysa, bu yavrum sözcüğünü, o öğretmişti İsmet'e. Başbaşa yatak odasına geçtiklerinde, aklını başından alıyordu. Sevişirken, o yavrum sözü ona bir aşk tılsımı, bir aşk büyüsü gibi geliyordu! Bu söz aralarında bir

sevgi, saygı bağı yaratmıştı. Bu sözü Azra öyle söylüyordu ki, bu cilvenin, bu işvenin karşısında durabilen delikanlı; ya erkek olamazdı ya da böyle cilvelere karnı tok, uyanık biri olabilirdi.

Ama nerdee!.. İsmet, tek evlat oluşunun dikkafalılığı ve "Nasılsa, alt tarafı bir pavyon karısı, bıkınca tekmeyi vururum!" düşüncesiyle hareket etmiş, dilini ısırmamıştı! Ama işte netice hiçte düşündüğü gibi olmamış; o, hayatının kadınına, yuvasının direğine raslamış.

Bereket, o sadece şarkı söylüyor, öyle her önüne gelenin masasına oturmuyor, yani konsomatris değildir...

İlk tanıştıklarında, patronun hatırı sayılır arkadaşı olduğundan, İsmet'in masasında sabahlara kadar şampanyalar patlıyor, garsonlar fır dönüyorlardı etraflarında! Aslında bu, Gazino'nun prensibiydi. Böyle çok güzel artist oldu mu, onu zengin para babalarına; hatır için, muhabbet olsun diye masasında oturtuyor görünümü sağlıyor; bu da o saf Anadolu çocuğunun gururunu okşuyor; herkesten ayrı bir kişilik kazandırıyormuş gibi geliyordu ona. Ne demekti, koca patrondan, solist bayanın masasına gelmesi için izin çıkıyordu!.. Bu da o dükkanda ne kadar sevildiğini, ne kadar sayıldığını gösteriyordu. Hele bazen de gününde alınıp verilen borç para alışverişleri tam bir güven sağlıyor, hiç madalyonun arka tarafına bakılmıyordu.

İşte böyle bir tezgahta dokunmuştu İsmet'in geleceği...

Hani fena oğlan da değildi İsmet. Zengin ve yakışıklı. Biraz ukala! O da; tek evlat oluşundan, yakışıklı olduğunu bildiğinden, cebi paralı oluşundan. Ve bir de üstelik bekardı İsmet. Cezaevinde yatan babası da ayrı bir hava veriyordu İsmet'e.

İsmet de bu yüzden gecikmemişti, bu zokkayı yutmada... Gazinonun baş müşterisi olup çıkmış, hemen her gece saat sıfır ikide, ayrılan masasında aveneleriyle yerini alıyor, etrafındaki yağcıları ağzının içine bakıyor, devamlı yağlayıp ballıyorlar...

Sahnedeki karga sesli Azra bacılarını bülbül yapıyor; İsmet kardaşlarının, "Ne kadar şanslı bir adam olduğunu" söylüyor;

"Benim böyle bir dostum olsa, dakka durmam, sürükler nikahı basarım!" diyorlardı. Bir diğeri; "Böyle bir hatunum olsun, ayakkabısından şampanya içmezsem şerefsizim!" deyip müşteri kızıştırıyordu...

Bacıları sahneden inip, acele üstünü değiştirerek bir şişe parfümü boynuna ve elbisesine sıkıp masaya geldiğinde; masadaki dalkavuklar ayağa fırlıyor. Arkadan İsmet de kalkıp, saygı duruşunda bulunuyor ve gece tekrar başlıyordu!

Dalkavuklar bir bir kalkıp başka kadınlarla dans pistinde bedavadan sürtünürken; İsmet de Azra'ya aşkın en doruk sözlerini söylüyordu. Azra; en masum, en talihsiz genç kızı oynuyordu.

"Bu sevda..." diyordu Azra. "Bir daha asla asla aşık olmam diyordum İsmet. Ama sen, sen çıkınca karşıma yavrum! Tüm dünyam birden altüst oldu. Buradan ayrılıp otele gittiğimde ağlıyorum. Neden Allahım, diyorum. Neden daha önce İsmet'i karşıma çıkarmadın? Hiç olmazsa böyle yerlerde tanışmamış olurduk. Şimdi onu sevmeye, hiç hakkım yok hiç hak..."

İsmet uzanıp o şuh ağzını kapatıyor; "Sus yavrum!" diyordu. "Böyle konuşma! Her şeyde bir hayır vardır. İyi ki burada çalışıyorsun. Yoksa seni nerde görebilirdim? Bak etrafına şöyle! Beterin beteri vardır. Hiç olmazsa sen, şu körkütük sarhoş kadınlardan değilsin. Bak, şu bizim arkadaşla dans eden kadın; az önce bir başka masada, başka bir adamın kollarında, uygunsuz şeyler yapıyordu."

"Ne gibi?"

"Ne bileyim? Küpesi düşmüş de, masanın altında onu arıyormuş gibi yapıyordu!"

"Aman sus yavrum! Hem bak, bir daha başka kadınlara bakarsan; inan o sürmeli gözlerini oyarım! Tamam mı yavrum? Hadi, beni bu sabah işten sonra Karataş'a götür. Hani denize bakan bir odamız vardı ya, o odayı ayırt. Daha fazla dayanamıyacağım. Öp beni hadi, hadi hadi!.. Seni seviyorum de, yavrum de bana!"

Bu yavrum sözü, böylelikle hayatlarının bir parçası olmuştu. Bu söz, aşklarının bir iksiriydi sanki. Hep Azra'ya söyler olmuştu İsmet. Şimdi böyle kızacak ne vardı ki? Ama olmaz mı? Para-para-para vardı işin ucunda! Paralar suyunu çekmiş; artık İsmet, can sıkıcı olmaya başlamıştı.

Azra'nın anlamadığı, kabullenemediği bir nokta vardı: O, bu iş için, yani pavyon hayatı için yaratılmıştı sanki! Uzaktan bakıldığında biblo gibiydi ama konuşunca, her şey berbat oluyordu. Cahildi! Hem de karacahil! Şehvet, parfüm, cilve ve naz İsmet'in gözlerini kör etmişti. Onun için Azra; çok kültürlü, çok aklı başında, erkeğine sadık bir kadındı. Kadın değildi O, bir melekti!

Aslında, albüm yapmak bir taraftan bahanesiydi Azra'nın. Aklınca, İsmet'den kurtulmak istiyordu. Öyle ya, artık maskelerin inme vakti gelmişti. Artık her sözü, her hareketi, batmaya başlamıştı İsmet'in. Zaman zaman onu atlatmaya bile kalkışıyordu. Pavyondaki işinden sonra, birlikte yaşadıkları eve gelmemeye de başlamıştı. "Nerdesin?" diye sorduğunda; havadan sudan bahaneler, tutarsız yalanlar söyleyip İsmet'i uyutmaya kalkışıyordu. Oysa İsmet onu çok, hem de öyle çok sevmişti ki; Azra için yapamayacağı yoktu.

"Düzelir" diyordu İsmet. "Mutlak bir gün düzelir."

Ona hep yalvardı yakardı. Dayısından bir miktar para aldığını, gerekirse gidip İstanbul'da bu parayla bir iş tutabileceğini; isterse kaset, plak işine de girişebileceğini söylediğinde; artık iş işten geçmişti. Azra, kendine yeni bir koruyucu bulmuş; kadınlık duygularına daha çok hitap edebilecek, kendinden beş yaş daha genç, ilk eşine benzettiği bir oğlana kapılmış; oğlan da gençliğin verdiği enerji, kumarhaneci amcası Kocavezirli Gürbüz'ün de forsuyla, Azra'yla arayı bulmuştu.

Mirzaçelebili Fako nekadar karşı koymuş, nekadar diretmişse de; ne Gürbüz, ne de Fako baş edememişler oğlanla.

Ve cebindeki bol parayla şımarıklığının cezasını, ne yazık ki çok ağır ödeyeceğinden habersiz; çektiği esrarın, içtiği su gibi viski ve hapların etkisiyle, yeri göğü ben yarattım edasıyla, bir sabaha karşı, pavyon çıkışı dikilmiş İsmet'in karşısına...

***

İsmet, az sonra pavyondan çıkacak Azra'yı beklerken; olmadık hakaretler, olmadık küfürler yedi zıpır oğlandan.

Öyle ki, kaldırımın kenarında sucuk ekmek satan tablacı bile tablasını kapatıp tablanın arkasına çöktü. Çoluk çocuğu geliverdi aklına birden. Bakmak, görmek istemiyordu. Çünkü Ramazan ağanın oğlunu tanıyordu; çok iyiliklerini görmüştü. İsmet'in düştüğü durum Tablacı Şirdan Kemal'i çok üzdü ama elinden de bir şey gelmiyordu. Nasıl gelsin ki, alt tarafı bir tablacıydı...

Adamlardan biri baş belası bir psikopattı!..

"Allah!" demişti Şirdan Kemal! O çok görmüştü pavyon önlerinde bu gibi kavgaları. "Ama bu kavga?" dedi. "Bu kavgada ocaklar söner, kesin söner. Çünkü bu oğlan bela saçıyor etrafına, alnında otuzaltı sene yazıyor, Allahsızın!"

Dağılan pavyondan çıkan Azra, bu dalaşmanın tuzu biberi olmuş; Azra'yı gören genç adam, İsmet'e iki de tokat sallamış; Azra'yı, arabaya atıp götürmüştü...

Olur şey değildi! Burası Adana'ydı!.. Adana delikanlısına, bu yanlış yapılmazdı. Kadını alıp götüren genç oğlan, farkında olmaksızın bunun, Azra'nın kollarında şehvetin akla hayale gelmeyecek doruğunu yaşıyordu. Bir yandan da yaptığı hataların bu âlemin bir kanunu olduğunu söylüyor; hiçbir karşı nasihati dinlemiyordu. Aksine söyleyeni de bozuyor, söylediğine söyleyeceğine pişman ediyordu. Sonra büyükler, güngörmüşler; "Kendi düşen ağlamaz!" deyip, çekildi Berber Memed, Kıcık Mustafa, Mirzaçelebili Fahrettin...

Azra'ya gelince; sanki Allah, onu en sevgili kulu olarak yaratmıştı! Ne diyorsa, ne istiyorsa hemen oluveriyordu. Şimdiki genç için; "Artık bu!" diyordu. "Bu son olur. Bununla resmi nikah yapar, gider İstanbul'daki dairelerimden ikisini satarım, koyarım cebine. Resmi kocam değil mi? Hem kocam, hem menecerim olur. Oooh!.."

Oğlan da, kadının bu pembe hayallerine kapılmış, bu sayede yeni yeni tanıyacağı renkli artistleri düşünüyor, zevkten uyuşuyor; ölümcül hatalar yapıyordu. Hem yakışıklı hem genç, hem de cesur buluyordu kendini. "Bekle bizi İstanbul!.." deyip, gözlerini kör, kulaklarını sağır ediyordu.

"Neden?" diyordu İsmet, yediği tokattan sonra. "Neden? Neden Allahım? Ben sana karşı, çok mu büyük bir hata işledim de, beni böylesi bir cezaya çarptırdın?"

Kalbi kırık İsmet, sokak aralarından eve dönerken beraber geldiği, eskiden de tanıdığı taksiciyi bile unutmuştu. Hiç kimsenin yüzüne bakacak yüzü kalmamıştı. Minarelerden sabah ezanı yükselirken, Yağcamisi'nin yanına geldi durdu. Ortalık sakin ve sessizdi. Müezzinin sesi çok dokunaklıydı. Dayanamadı, avluya girdi. Abdest alınan çeşmelerin, şadırvanın bulunduğu yere gitti, oturdu. Ağlıyordu. Ilık gözyaşlarına mani olamıyordu.

Bir yaşlı abdest alıyordu. Yaşlı, homurdanarak kalktı, belli ki dua ediyordu. İsmet, hıçkırıklarla ağlamaya devam etti. "Affet! Affet beni baba!" dedi. "Affet!"

Caminin tuvaletinden iki yaşlı çıktı, muslukların başına gelip oturdular. Abdest almaya başladılar. İsmet baktı, kendinden utandı. Kalktı, camiden çıktı...

Eve geldiğinde, perişandı. Gitti, salondaki çekmeceden Azra'nın resimlerini çıkardı; onlara uzun uzun baktı. Gözyaşları durmuyordu. "Her şeyi, her şeyi beklerdim de, bunu senden beklemezdim!" dedi. Resimleri parçaladı. Duvarda asılı, en sevdiği afişinden yaptırdığı Azra'nın yağlıboya tablosunun karşısına geçip yüzüne tükürdü! Elindeki yırtık resimleri suratına sa-

vurdu. "Sonumuz böyle olmamalıydı!" dedi. Tabloya bir yumruk attı, tablo yırtıldı. Azra'nın yüzü buruştu, çirkin, iğrenç bir şekil aldı.

O gün akşama kadar, yerde mi gökte mi olduğunu anlamadı! Sanki üstünden silindir geçmiş gibi ezik ve yorgun; hayattan ümidini kesmiş bedbaht bir adam olarak dolaştı durdu şehrin tenha yerlerinde. Azra'nın, hayali gitmiyordu bir türlü gözünün önünden.

"Bu sabah" diyordu. "Bu sabah, çok uğursuz bir gün oldu benim için! Ve bugün görüş günü! Babama gitmeliyim, ondan güç almalıyım. Ondan özür dilemeliyim! Ama nasıl? Hangi yüzle?"

Elini yüzüne attı; kirli sakalı ve birkaç gün önceki kavgalarında Azra'nın yolduğu tırnak izleri avucuna battı.

"Yapamam!" dedi. "Bunu bari yapmamalıyım. Kirletmemeliyim, o mübarek insanı!"

Gene ağladı. Yürürken, bir taksi durdu yanında. Başını çevirdi İsmet.

"Vaay!.." dedi taksinin ön koltuğunda oturan adam. "Gel ismet ağa, atla arkaya, seni de götüreyim."

İsmet irkildi; baktı, Azra'nın çalıştığı pavyonun işçisiydi. Arabanın bagajı kasaptan, manavdan alınan malzemelerle doluydu. Belli ki adam, akşam için alışverişten geliyordu!

"Yok yok!" dedi İsmet; yan sokağa daldı, çılgınlar gibi koşmaya başladı.

Adam baktı arkasından. "Vay lan bee!.." dedi. "Şu Allahın işine bak! Aslan gibi adam, aklını oynattı bir orospu için."

Birazdan yol bitti. Irmak kenarına varmıştı İsmet, nefes nefeseydi. Oturdu, suya daldı bakışları, çok yorulmuştu. Eğildi, Seyhan Nehri'nden birkaç avuç serin su serpti yüzüne. Bir müddet sonra kalktı, ırmak kenarından ilerledi. Az ilerde, pavyonların bulunduğu yere geldi. Pavyonlar, ırmak kenarında, narenciye bahçelerinden bozma bir alanda toplanmıştı.

Burası, geceleri panayır yerine döner; her gazinodan müzik ve kahkaha sesleri yükselir. Büyülü bir atmosferi vardır buranın. Bir alıştın mı bu âleme, kurtulman biraz zordur. Hele biraz da cahilsen!..

Ayakları onu önüne geçilmez bir duyguyla adeta sürüklemişti buraya. Oturdu duvarın dibine; karşıdaki afişlere takıldı gözleri. Karşı pavyonun duvarlarında artist kadınların resimleri... Ve assolist Azra; tüm masumiyetiyle, tüm güzelliğiyle ona bakıyordu.

Birden eskilere gitti...

Ne günlerdi onlar. Etraflarında kadınlar erkekler, masasında kuş sütünün eksik olmadığı saltanat devri. İstanbul'da geçirdikleri tatiller.. Yeni sevişirken gezmedik yer bırakmamışlardı. Yatmadık lüks otel kalmamış, adeta kral ve kraliçe hayatı yaşamışlardı. Bu tadı bir türlü atamıyordu içinden İsmet.

"Ya bu sabah?" dedi, içini çekti. "Bu sabah ezanlarını kara getirdin başıma. Lan Allahsız! Merhametsiz! Lan ben sana sevgimden, ben sana aşkımdan başka ne dedim? Sana ne yaptım hı? Kitapsız, konuşsana lan, konuş konuş!.."

İsmet, çıldırmış gibi duvarlardaki, pavyonun kapısındaki Azra'nın afişlerine saldırırken; attığı tekme, kalın kapı camını yere indirmiş, bacağını çok derin parçalamıştı! Oradan kaçtı İsmet. Ne parçalanan baldırına, ne de akan kanına bakmadan kaçtı, uzaklaştı. Onun başka yerleri ağrıyordu! Başka yerleri yanıyordu! Kopsa ki bacağı ne çıkardı? Onun kalbi kırılmış, onuru yok olmuş; içi boşalmış bir av hayvanından farkı kalmamıştı.

Böyle düşünüyordu. Lekelenmiş, pislenmiş, en acısı, en acımasızca terk edilmişti.

Parçalanan bacağından etrafa saçılan kanı, yirmidokuz yaşının verdiği gücün son çırpınışlarıyla; arkasında, yaşadığı çılgın hayatın, kirlenmiş yok olmuş ruhunun silinmez izini bırakarak; seke seke koştu, koştu, koştu...

Kaçmalıydı buralardan! Renkli dünyaların yaşandığı bu uğursuz, bu cenabet yerden uzaklaşmalı, izini kaybettirmeliydi.

Çaresizlik ölümden beterdi. Hayatında, şu son birkaç saat kadar zavallı, kimsesiz ve çaresiz olmamıştı.

Gözünü açtığında dayısıyla, dayısının karısını başucunda bekler buldu.

"Ne oldu, nerdeyim? Yenge, dayı nerdeyim?"

"Tamam oğlum sakinleş, bak biz yanındayız!" dedi dayısı.

"Bir kaza geçirdin!"

"Ne, kaza mı ne kazası?"

"Aman, bakma dayının sözüne İsmetim!" dedi yengesi. Olgun, yardımsever bir kadındı. İsmet'i de çocuğu gibi severdi.

"Babana gittin mi? Nasıl iyi mi, sağlığı yerinde mi?"

İsmet baktı dayısına yengesine; "Bu halimle mi?" diye yüzünü gösterdi. "İnsanlıktan çıkmış bir evlat ve yıkılmış bir hayat! Ve ben, utanmadan babamın yüzüne bakacam hı?"

"Yapma oğlum, böyle konuşma!" dedi dayısı. "Beterin beteri var! Bak, beş gündür burada yatıyorsun. Maazallah, ya ayağını bileğinden kesselerdi?"

İsmet'in dayısı haklıydı. Kanayan ayağına aldırmadan ırmak kenarına inmiş, orada saklanmış; gece esrarkeşler nargile içmeye gelmişler ırmak kenarına; onu görüp yola çıkarıp bırakmışlar. İki hayırsever, İhsan Ünal Hastanesi'ne götürüp yatırmışlar. Zaman zaman kendine gelmişse de, bilinçsiz hareketler yapmış ve hep sayıklamış. "Azra! Azra!.." diye.

Yatağın içinde doğruldu İsmet. Ayağına baktı, oynattı. Önce korktu; ayağını kesmişler sandı. Yengesinin, dayısının yüzlerine bakamıyordu. Küçülmüş, ezilmiş, tükenmişti.

"Onuru kırık, şerefsiz bir insanım!" dedi kendi kendine.

Kapı vuruldu; bir doktor, bir hemşire, iki polis girdi içeri.

"Tamam beyefendi!" dedi doktor. "Hastane masrafları ve ameliyat giderlerinin faturası." Uzattı dayısına kağıtları.

"Sana vuran oldu mu İsmet bey?" dedi polis.

İsmet baktı, utandı. "Yok!" dedi. "Kendim ettim, kendim buldum."

Bakışıp gülüştüler. Polisler, geçmiş olsun dediler.

"Eğer zamanınız olursa, komserim sizi kahve içmeye bekliyor!" dedi memurun biri.

İsmet toparlanırken, dayısı evrakları aldı doktordan; "Siz hazırlanın, ben şu ödemeleri yapayım" dedi.

Hastaneden çıkarken, sarılı ayağını yere zor basıyordu İsmet. O gün dayısı, evine götürdü kalbi kırık İsmet'i. İsmet sanki bir savaştan çıkmıştı! Her yanı ağrıyordu. Yengesi, misafir yatak odasını hazırladı. İsmet yattı, uykuya daldı.

Çok sıkıntılı uyudu, döndü durdu yatakta. Rüyalar gördü yarım yamalak, parça parça... Kimini hatırladı, kimi hatırlamakta zorlandı. Gördüğü tüm rüyalarda, Azra ve yeni sevgilisi oğlan vardı. Tıpkı kendiyle ilk tanıştığı günlerdeki gibi; sere serpe oğlanın kollarında aşkın tadını çıkarıyor, kahkahalar atıyor, aklına hayaline gelmeyecek sahneler sergiliyordu.

Kan ter içinde sıçradı yataktan İsmet. Gece saat üçtü. Ayağı ağrıyor, ağrı tüm bedenine yayılıyordu. Ama aldırmadı ağrıya. Bu ağrı, kalbindeki kadar şiddetli değildi! Asıl canını acıtan, kalbinin ağrısıydı!.. Unutamıyordu bir türlü.

"Bugün!" diyordu... "Bugün! Bugün!.."

Yengesi yatmadan bir tepside yemek hazırlamış, uyuduğu için kıyamamış uyandırmaya. Baktı yemek tepsisine, bir lokma ekmek kopardı, bir patlıcan dolma aldı ısırdı, çiğnedi, yutamadı. Çıkardı, tepsiye geri koydu. Salona geçti. Çok sessiz hareket ediyordu. Gitti kanepeye oturdu, başını ellerinin arasına alıp düşünmeye başladı:

"Yok!" dedi. "Bir yanlışlık olmalı? O ben değilim! O tokatı yiyen, o hakarete uğrayan; Ramazan beyin oğlu İsmet ben değilim! Bu kesinlikle olamaz! Yıllarca hayatımı verdiğim, servetimi ayaklarına serdiğim, sevdiğim kadının gözleri önünde tokatlanan, aşağılanan, bir hiç gibi, bir bok gibi!.. Bir, bir, bir, bir!?"

Hava soğuktu. Dayısının pardösüsünü aldı giydi; üstüne çok iyi oturmuştu. Tam dışarı çıkacaktı ki; gözü, duvarda asılı pompalı otomatiğe takıldı, uzandı... Bir ses duydu.

"Kararlı mısın oğlum?" diyen dayısının sesiydi bu.

Döndü, baktı. Utandı: "Mecburum dayı. Ben bu acıyla toplum içinde yaşayamam! İstersen, bana bir bıçak ver! Belki başın derde girer?" dedi.

"Tüfeğim ruhsatlıdır oğlum. Tüfeği çaldığını söylersin, darda kalırsan!" dedi dayısı.

İsmet topallayarak ilerledi; dayısının eline sarıldı, tuttu öptü.

Dayısı baktı, gözlerinden yaş geliyordu, sarıldı yeğenine.

"Sen gene de yaşamaya bak oğlum!" dedi. "Hiçbir şey ölmeye değmez!.."

"Bunu düşünürüm dayı" dedi İsmet. "Yengemin ellerinden öperim. Hakkınızı helal edin!"

Kılıfından çıkardı otomatiği, iyice baktı, inceledi. Fişeklikten fişekleri aldı, birkaçını yan cebine attı. Dışarı çıktığında hafiften yağmur başlamıştı. Sokak hayli uzundu ve o, sokağın başına kadar gitmek zorundaydı. Aslında telefon edip taksi çağırabilirdi ama evin içi sıktı onu, kendini dışarı attı.

Acele etmeden yürüdü uzun sokakta. Etraf çok sakin ve sessizdi. Sadece kendi topal ayaklarının sesi duyuluyordu. Bir evin yanından geçerken bir çocuk ağlaması duyuldu. Durdu... Çocuk o kadar güzel ağlıyordu ki, yüreğinin başında bir başka sızı duymadan edemedi. Bu, saadet dolu bir yuvadan taşan mutluluğun sesiydi. Topallayarak yürüdü tekrar. Ağlayan çocuğun o güzel melek sesi arkasında kesilirken yavaş yavaş; sokağın başında, az ilerdeki sokak lambasının altına gitti. Direkteki taksi çağrı ziline uzun uzun bastı.

Dayandı direğe, mermiler sürdü otomatiğin şarjörüne!..

***

Azra sahnede; başbağlamacısı Kenan Balsoy'un altı kişilik orkestrası eşliğinde son şarkısını okuyup bitirdi. Alkışladılar...

Sona kalan konsumasyon yapan kadınların ve adamların cılız alkışlarından sonra;

"Sevgili dinleyenlerim!" dedi Azra Akses. "Bu gece son gecem! Bir müddet bensiz kalacak ve beni özliyeceksiniz biliyorum! Birçok sanatçının geçtiği bu gazinolardan ben de dersimi almış olarak, İstanbul'a plak doldurmaya gidiyorum."

Bir sarhoş laf attı: "Ne plağı lan? Senin plağın yok muydu Allahsız? Uyuttun mu bizi? Hah hah hahha!.."

Kahkahalar çınlattı pavyonu, herkes dönüp baktı bu masaya.

"Şcey yani!" dedi Azra. "Albüm, albüm! Anlayın canım, albümlü solistiniz olacağım."

Bir başka sarhoş atıldı: "O da ne anam, senin albümün yok muydu yavrum, gel çektirelim, albüm yapalım, hahhahaa ha."

Hep böyle olurdu pavyonun son saatleri; böyle eşşek şakaları, kaba saba laflar, arkasından bol gürültülü gülme nöbetleri.

"Hiçbir zaman sizleri unutmıyacağım!" diye devam etti sözüne Azra. "Beni sizler yarattınız. Ben her şeyimi sizlere borçluyum. Allasmarladıiiik..."

Sazlar son şarkının nakaratını çalarken tekrar tekrar, Azra zaten susmuş olan alkışları, büyük bir solist edasında selamlayıp koşarak kulise gitti. Biraz da canı sıkıldı, şu iki salak sarhoşun eşek şakalarına. "Hayvan herifler!" dedi içinden. "Değişen dünyadan haberleri bile yok."

Soyunma odasına hışımla girdi. Acele soyunurken, aynanın önündeki viski kadehinden bir yudum alıp aynaya baktı. Henüz bozulmamış makyajının altında, gerçekten çok güzel görünüyordu. Uzandı, yeni aldığı iç çamaşırlarını çıkardı bir poşetten. Çok şık, çok seksi sütyeni ve yandan bağcıklı kilotu aldı, baktı, inceledi. Buluşacağı yeni aşığını düşündü, iç geçirdi. Kulis kapısı vuruldu, kilotunu yeni giymişti. "Giiir!" diye bağırdı.

İçeri başsazcısı Kenan girdi. Azra ne olduğunu anlayamadan Kenan arkasını döndü. Çünkü sütyensizdi Azra...

"Neden?" diye çıkıştı Azra. "Neden bu gece sazının lambası yanmıyordu?"

Arkası dönük bağlamacı; "Şeey!" dedi. "Patron öyle istedi."

Azra bir kahkaha attı: "Bak gördün mü, ben kimim? Adamlar, birkaç günlük ayrılığıma bile dayanamıyorlar. Dön artık, tamam giyindim!"

Kenan döndü baktı; gerçekten de, karşısında bir biblo duruyordu. Bir an dili tutuldu, yutkundu. "Bu kadın bir şeytan; her gece sahneden indikten sonra illa beni böyle titretecek. Zevk alıyor orospu!" diye düşündü.

Azra bir miktar para uzattı; "Al!" dedi. "Elinize sağlık, dönüşte gene birlikte olalım, beni unutma tamam mı? Göreceksin, bir plak doldurayım; seni hayat boyu yanımdan ayırmıyacağım. Yeter ki akıllı ol!"

Daha da sokuldu yanına. Kendinden on santim kısa olan Kenan'ın başını aldı, yeni aldığı sütyeninden taşan çıldırtıcı, bol parfüm kokan memelerinin arasına bastırdı. Kenan titredi, koklad ı, içine çekti. Daha fazla dayanamadı; sarılmak istedi, bırakmadı Azra, itti uzaklaştırdı. "Hadi çık şimdi! Sonra görüşürüz" dedi.

Azra'ya ölümüne aşık sazcı; baktı, boynunu büküp çıktı. İçinden ağlıyordu, biliyordu kendisiyle oynadığını. Hep böyle yapıp kendine aşık, esir, köle etmişti.

Her gece sahneden sonra, yaptığı proğramı yorumlamak; yeni şarkıları, türküleri konuşmak bahanesiyle odasına çağırıyordu başsazcısını Azra. Genç sazcının kendisine aşık olması çok hoşuna gidiyordu. Ona koklatıyor, fakat fazla ileri gitmesine müsaade etmiyordu. Onu kullanıyordu; çünkü bu bağlamacı müzisyenler arasında en iyisi, repertuarı en geniş olanıydı. Onu böylesi aşk oyunlarıyla elinde tutuyordu; bunda da çok başarılıydı.

Daha önce de aynı oyunları; Gaziantep'te, Kahramanmaraş'ta oynamıştı. Bu tür oyunlara bayılıyor; sadistçe, isterikçe bir zevk alıyordu. Aklı sıra, ilk aşkından; bir yıl evli kalıp aşırı geçimsizlikten dolayı ayrıldığı kocasından ve tüm erkeklerden intikam alıyordu.

Bu duygusal müzisyenlere, yerine ortamına göre ayaklarını öptürüyor, ayak parmaklarını emdiriyordu. Kendi isteğinin dışı-

na çıkmalarınaysa kesinlikle izin vermiyordu. Onlara; "Sen benim duygularıma hitap ediyorsun canım, yatağa giripte bu büyük aşkı bitirmeyelim!" diyordu.

Birara bu sazcılardan biri çok ileri gitmiş, gözlerinin içine baka baka kendi suratına jilet atmıştı. Ama gene de, aşkına istediği karşılığı bulamamıştı çocuk. Ve bu yüzden, çalıştığı şehri terk etmiş; Adana'ya gelmişti. Kendince çok büyük bir tehlike atlatmıştı...

Bu olayı zaman zaman diğer konsumatrislere anlatırdı Azra; hava atar, güler, eğlenirdi...

***

Gazinolardan, yavaş yavaş müzisyenler, sarhoşlar, boşta gezenler evlerine dağılmaya başlarken; Azra'nın çalıştığı pavyonun önüne bir cip gelip durdu. Sekiz silindirli motoru, bir boğa gibi homurdamakta. Çok güçlü, çok şıktır. Arka camları, tamamen siyah renkli, dışarıdan içerisi görünmez; bakan bir daha dönüp bakar. Bu cip, İncirlik Hava Üssü'nden üst düzey bir komutanındır...

Azra pavyondan çıktı, koştu arabaya. Yağmur hafifçe yağıyordu. Kaldırımın kenarından yağmur suları yavaş yavaş ırmağa doğru akarken; duvarın dibinde duran İsmet'in sesi duyuldu.

"Azra!"

Azra, birden zınk diye durdu. Hiç beklemiyordu İsmet'i. Döndü baktı; İsmet, iki eli pardösüsünün ceplerinde, boynu bükük bekliyordu. "Seni almaya geldim, yavrum!" dedi.

Yaklaştı Azra; "Ne? beni almaya mı?" dedi.

"Evimize gidelim yavrum!" dedi İsmet sesinin en müşfik, en insancıl tonuyla.

Azra kudurdu adeta: "Bana, yavrum demeeee! Benim seninle işim yok artık! Bırak peşimi! Tamam mı? Bırak!.. Sen ne biçim bir adamsın be? Sende hiç mi utanma, sıkılma yok?"

İsmet, sarılı ayağına basıp topallayarak bir adım attı. Cepheden dönen, yaralı bir gazi görünümündeymiş gibi hissetti kendini. Öyle oynamak istedi. Daha şefkatli, daha yalvaran, acındıran bir edayla konuştu: "Nasıl, nasıl bırakırım seni Azram? Ben senin hani her şeyindim? Hani benim için ölürdün? Oysa bak! Şu halime bak!"

Sarılı ayağını gösterdi. Belki eski günlerin, eski aşklarının hatırına imana gelir de; vazgeçer bu çılgınlığından diye düşündü, ezildikçe ezildi.

Bağırdı gene Azra: "Patronu ben durdurdum! Yoksa seni gebertene kadar döveceklerdi. Bana dua et!.."

Cipin ön camı yavaş yavaş açıldı, Azra'nın aşığı göründü. Arabayı; İncirlik Üssü'ne giden yol kenarındaki arkadaşının diskosunda tanıştığı Amerikalı emir subayı Teğmen Jimy'den, diskonun sahibi almış; ondan da birkaç saatliğine bu genç çılgın aşık istemişti. Azra'yı alıp oraya, yani diskoya götürecek, dans edeceklerdi.

Aslında nasıl elde ettiği de pek belli değildi cipi! Çünkü Amerikalılar, öyle olur olmaza arabalarını verebilecek insanlar değildi. Araba işi çok mesuliyetli iştir! Ne de olsa askerdir Jimy ve yabancı bir ülkededir. Başı her an belaya girebilir. Geçenlerde bir asker kafayı bulunca, Numune Pavyon'da olay çıkarmış. Anında Amerikalı inzibatlar dalıvermişler pavyona. Zenci çavuşu, gıkını çıkaramadan kapıp götürmüşler. Bu gibi olaylara hiç müsamaha etmiyordu Amerikalı komutanlar. Bu cip Jimy'nin değildi. Çok yeni bir modeldi, şimdiye kadar böyle bir cip yoktu ortalıkta, belli ki yeni gelmişti Amerika'dan. Dış ülkelerdeki üst düzey komutanlara bir jestiydi Amerikalıların. Aksi halde bir Teğmen olan Jimy'nin böyle bir GMC ye sahip olabilmesi mümkün değildi. Böyle bir örnek yoktu, görülmemişti. Jimy askerdi, yabancıydı ama iyi bir oğlandı; harbi, yol görmüş bir genç adamdı. Anahtarı, arabayı sağlam bir yere park etme bahanesiyle almıştı belki.

Disko sahibi en çok bu oğlanı, yani Azra Akses'in aşığını işine ortak etmek için uğraşıyordu. Oğlanın beraber olduğu kadın hatırı sayılır birikime sahipti. Eğer düşündükleri olursa; işler birden değişir, bu diskoyu daha da büyütür, Amerikan kültürünü buralara taşıyarak; diskosunu Amerikalı subayların ve karılarının eğlence merkezi yapabilirdi. Tüm hayali buydu, diskocunun. Belki onu kazanmak için; anahtarı Jimy'den habersiz vermiş olabilir? Burası biraz karanlıktır!.. Tıpkı, diskoteğin içinin zifiri karanlığı gibi...

Yağmur çiseliyordu...

Pisliğe bakar gibi baktı İsmet'e oğlan.

"Esas" dedi oğlan. "Bana bıraksa yavrum, sana dansöz elbisesi giydirip oynatmazsam?!."

Aynı anda cipin arka camı da açıldı. Bozuk tipli, çakal olduğu belli olan bir genç, kendini gösterdi İsmet'e.

"Gene kafamı bozma! Alırım ayağımın altına! Bu sefer, Allah bile alamaz seni elimden! Bırak bu dümbüklüğü lan! Bırak avradın peşini!.." diye, devam etti oğlan.

İsmet kararlı; topallayarak arabaya yaklaştı, serinkanlı olmaya çalışıyordu. Yapacaklarının fotoğrafları kare kare geçmeye başladı gözlerinin önünden. Artık yapacak başka bir şeyi kalmamıştı. Alçalmanın en ağırını, küçülmenin en bayağısını sundu onlara, ama olmadı!..

Öfkelenmemeye özen gösterdi. Sanki tadını çıkarıyordu şu anın. Artık dönüşü olmayan bir yolda, artık dibinde cehennem olsa da hiç fark etmeyecek bir uçurumun kenarından ilk adımını atıp sonsuzluğu doya doya içine sindirmek istedi. Artık ondan daha canavarı, ondan daha yiğidi, ondan daha delikanlısı yoktu bu âlemde...

Kadın da söyleyeceğini söylemişti. Tüm ümidini bağladığı bu son karşılaşmada, umduğu küçücük insanlığı; o yenilmişliğin, o yaşanmışlığın, o aşk dolu sözlerden bir tekininin bile izini bulamamışlığın kızgınlığına kapılmadan önce; yan tarafında

duran hayatını verdiği kadını unuttu bir an. Dalga geçer gibi yüzünü ağzını oynattı. Bir adım daha yaklaştı cipe, oğlanın gözbebeklerine dikti gözlerini. Çok uzaklara, sınırı olmayan sonsuzluğa bakar gibi baktı...

Aklından saniyede çok şeyler geldi geçti. Tüm hayatı, babası, genç yaşta yitirdiği annesi, teyzeleri, halaları, dayısı ve dayısının karısı ve geçen sabah bu vakitler yediği tokat ve hakaretleri bir sinema filminin şeridi gibi seyretti. Tek bir şey aklının ucundan geçmedi. Her şeyi unutup hiçbir şey düşünmeden; bu yere ve bu insanlara bir daha selam vermeden babasına koşup; "Artık bitti baba! Artık kendimi buldum. Artık benimle övünebilirsin!" demeyi ne çok isterdi...

Affetmeyi düşünmedi. Ona göre artık her şey bitmeliydi. Bu âlemde oluşu, hayatı, sevdikleri, gördükleri, yaşadıkları bitmeliydi. Durmalıydı dünya! Böylesine kararlı çıkmıştı dayısının evinden. Önce bir daha konuşacak Azra'yla. Olmazsa, ona kim olduğunu, kimin oğlu olduğunu göstereccktı. Öyle yaptı!

Karşıdan, Şirdan Kemal'in dikkatsizce dokunduğu boş su şişesinin yere düşüp parçalanırken çıkardığı ses kendine getirdi İsmet'i.

"Sen ve senin gibiler dümbüklük yapar, lan top!" dedi.

Hayatında hiç tadamadığı bir zevk dalgası sarıverdi vücudunu. Sol elini pardösüsünün en alt düğmesine uzattı.

Genç oğlan arabadan inmeye çalışırken, elini de beline attı; "Bana mı lan?" dedi sahte bir öfkeyle.

Aslında durumun vehametini anlar gibi oldu; oldu da, geri adım atamadı, erkekliğe yediremedi. Sandı ki geçen sabahki gibi yutturacak; korkutup karşısındakini kaçıracak. Bir zafer daha kazanacağını düşündü! Böyle olamayacağını bilmeliydi; karşısındaki adam da öyle az yol görmüşlerden değildi. Artı, babası Adana Cezaevi'nde çok sayılan, sevilen biriydi. Bunları düşünmesi, ölçüp biçmesi gerekirdi. Ama artık çok geçti...

Arabadan atlayamadan, İsmet pardösünün altından, tüfeğin namlusunu oğlanın kafasına doğrulttu!.. Zaman duruverdi birden. Toplu iğne düşse yere duyulacakmış gibi bir sessizlik çöktü ortalığa...

Karşıdaki tablacı ve müşterileri, diğer pavyonlardan çıkanlar, sanki put kesildiler, dondular!.. Belki oğlan yaptığı hatadan geri adım atacaktı! Ama İsmet, buna zaman bırakmadı. Baştan aşağı tüm bedenini saran az önceki tarifi imkansız zevkin, daha da doruğuna çıkmak için dayanılmaz bir istek duyuyordu.

Sessizliği, tüfeğin sesi bozdu. Büyük bir patlamayla kafası, arabanın içine adeta parçalanan bir karpuz gibi dağıldı oğlanın. En çok arabanın karşı camına ve krem rengi tavanına yapıştı kafatası ve beyin parçacıkları. Arkada oturan çakal, cipin diğer arka kapısından atladı; durdu baktı yalvaran gözlerle İsmet'e. Tüm suratı kana bulanmıştı. İsmet tanırdı böyle çakalları; hiç ondan yana bakmadı, döndü. Bunu gören çakal fırladı kaçtı... Karşı kaldırımdaki Şirdan Kemal ve müşterileri yere kapaklandılar; soluksuz beklediler, dinlediler...

Duyduğu dehşet karşısında Azra'nın yükselen çığlığı; yağan yağmura, çakan şimşeklere, minarelerde başlayan ezan sesine karıştı...

Yerde yatanlardan biri oturumuna geldi; böyle ezan okunurken, ne olursa olsun yatmaz, kalkar otururdu. "Azizallahşefaatyaresulullah!" dedi adam; Şirdan tuttu kolundan çekti. Adam tekrar yere uzandı.

İsmet, tüfeğine bir mermi sürdü; tüfeğin çelik mekanizmasından öyle bir şakırtı çıktı ki, daha başka ölümlerin habercisi gibi ürpertti insanları.

"Lan orospu, bunu mu istedin hu?" dedi İsmet Azra'ya.

Sırtını duvara dayadı. Dayandığı duvar camekandı; camekanda Azra'nın en sevdiği afişi, sessiz ve mutlu seyrediyordu olanları!.. İsmet'in hafif uzamış sakalı ve yüzünde Azra'nın tırnak yarası ve kaç gündür aldığı ilaçlardan sararan benzi, genç

adamın ve yaslandığı Azra'nın resmindeki masumiyet, tıpkı eski günlerdeki gibiydi.

Aynanın karşısına geçip birbirlerine yakışıp yakışmadıklarına baktıkları mutlu sahneler geldi, Azra'nın gözlerinin önüne. Pişmanlık duydu, içi sızladı, diz çöküp yalvarmak istedi. Birşeyler mırıldandı, sesi çıkmadı, sanki kanı donmuştu. Ölümün soğuk yüzüyle yüzleşiyordu. Belki de çok şeyler söyledi o an. Ama hiç kimse duyup tercümanlık yapmadı duygularına. Kendi mırıltısı, kendi düşünceleri, kendinde kaldı...

İsmet, bir daha bastı tetiğe! Azra, göğsüne yediği kurşunun hızıyla, bir ayağı dışarı sarkmış olan yeni aşığının bulunduğu cipin kapısına çarptı yere yığıldı. Göğsünün, sol tarafı koptu, uçtu arabaya yapıştı. Soluk bile alamadı. Vücudu yığıldığı yerde biraz oynasa da, fazla sürmedi bu çırpınış!..

Pavyonlardan dışarı çıkıp seyretmek isteseler de, cesaret edemedi kimse. Zaten sarhoşlar da ayılmış, merakla gözlerini açmışlardı. İsmet'e, arabaya, yerde yatan yarım kadın cesedine dehşetle bakakaldılar...

İsmet, dayandığı camekanda, bir mermi daha sürdü silahın namlusuna, çenesinin altına dayadı.

Önce inilti halinde, "Affet beni baba!" dedi. "Affet beni!" Sonra avazı çıktığınca haykırdı: "Affeeet!."

Hiç kimse, şimdiye kadar böyle bir haykırış, böyle bir feryat duymamıştır. İnsanlar yaşadılar, üzüldüler, dişlerini, yumruklarını sıktılar. Başparmağını tüfeğin tetiğine bastı İsmet; bu son patlama oldu!..

Uzaktan gelen ezan sesleri, sanki bu trajedinin okunan son duası oluyordu. İsmet'in kafatası, camekana çarptı, cam dağıldı. Kafatası ve beyni; sessizce olanları mutlu bir tebessümle seyreden Azra'nın resmini kapladı. Yere yığılan İsmet'in parçalanan kafası yana düştü. Cipten, Azra'dan ve İsmet'den akan kanları yağan yağmurun suyu içine aldı, Seyhan Irmağı'na doğru sürükleyip götürdü...

İçerden, başbağlamacı Kenan koştu geldi; elinde kılıfına koyduğu lambalı sazı. Daha birkaç dakika önce gizli aşığı olduğu kadının, gene az önce başını gömdüğü o parfüm, o zevk, o şehvet kokan parçalanmış göğsüne dehşetle baktı. Boynunu yana büktü, içi sızladı; ayrıldı ordan, gitti duvarın dibine çömeldi. Sazını duvara dayadı, hıçkırıklara boğuldu...

Tablacı Şirdan Kemal önlüğüne gözyaşlarını silerek geldi. Durdu baktı; yapacağı hiçbir şey yoktu...

Yavaş yavaş toparlanan müşteriler, garsonlar, komikler, taksiciler; bir yanda üç gencin cansız bedenleri, bir yanda yağan yağmur; bir yanda pavyonlardan dağılıp koşanlar; yanıp sönen neon lambaları ve süslü, bol boyalı, bol kokulu kadınlar. Kimi ağlamaklı, kimi ağlıyordu hüngür hüngür. Hepsi üzgün, bu ibret tablosu karşısında. Hayatları boyu anlatacakları birer hikaye edindiler...

"Yağmur yağıyordu. Ezanlar okunuyordu. Gün ağarıyordu. Alkanları ırmağa doğru akmaya devam ediyordu..."

***

Islanan gözlerini sildi Veli...

Islanan gözlerini sildi Ramazan bey...

"Yazık!" dedi Veli. "Hem de çok yazık! Değer miydi böyle bir oyunda, üç gencin bir hiç uğruna ölüp gitmelerine?"

"Öyle!" dedi Ramazan bey. "Oğluma hep söyledim. Para için, mal mülk için değmez oğlum dedim. Çünkü biliyordum bunun sonunun böyle olacağını!..

Veli; "Nasıl bilebilirsin ki ağam?" dedi.

"Belliydi be yienim! Ben babayım, ben bilmem de kim bilir? Geçmişte çok gördük böylelerini; bir arkadaşım vardı, adı Duran: Arap Duran. Yüreğir toprakları böyle yiğit, böyle insan evladı görmedi, görmez de..."

"Onunki de böyle bir son muydu?" dedi Veli, sabırsız.

"Duran, pavyondan çıkardığı avradı ve avradın eski dostunu öldürdü. Bizim oğlan, iki kişiyi de kendini de öldürdü kerata."

"Gurur!" dedi Veli. "Gururunu kırmışlar."

"Heye!" dedi Ramazan bey. "O Allahın belası, hiçbir işe yaramayan, insanın başına dertten başka bir şey getirmeyen gurur. Oysa ona defalarca söyledim. Aman oğlum dedim. Bu gibi insanlara bulaşmayasın! Sakın ola ki, hiçbir zaman, gururunla hareket etmeyesin! Sakın dedim! Bana söz vermişti. Tamam, babam demişti. Tabii bu son, hiç mi hiç aklına gelmedi. Çok sevdi; çok da sevildiğini sandı!.. Ama biliyorum ki, benim oğlumun onuruyla oynadılar. Yoksa böyle bir şey yapmazdı. Yapmazdı İsmedim."

"Rahmetli İsmet gardaşın hikayesini yazmamı isten mi ağa?" dedi Veli.

Baktı ıslak gözlerle Ramazan bey, onayladı:

"Neden olmasın yienim? Heç olmasa bir işe yarasın oğlumun başına gelenler! Heç olmasa, ondan sonraki gençlere ibret olsun! Okusunlar, ders alsınlar. Buraların; sadece bir gecelik eğlence, bir gecelik kutlama ya da her neyse olduğunu; buraların bir ev, yuva kuracak yerler olmadığını; buralara düşürülen ana kuzusu genç kızların birer kader kurbanı olduklarını; buralarda para tuzakları, sönen ocakların tezgahlarının kurulduğunu; buralarda arkadaşlığın, sadakatin, dostluğun olmadığını; buraların karanlık ve dipsiz birer kuyu olduğunu öğrensinler. Öğrensinler de; yürekler dağlanmasın, fidanlar devrilmesin yienim. İyi olur tabii, senin gibi kaleminden kan damlayan bir dostun yazması!.."

"Estafurla!" dedi Veli, içi gururla kabardı.

Islanan gözlerini mendiliyle silerken Ramazan bey, yeleğinin iç cebinden bir kağıt çıkarıp Veli'ye uzattı:

"Bu.." dedi. "İsmetimin bana ölmeden önce gönderdiği, karmaşık duygularını yansıtan satırlar. Sanırım bir şiir yazmak istemiş."

Veli kalktı, uzandı aldı, açtı kağıdı; baktı Ramazan beye; "Okuyum mu ağam?" dedi.

Etrafına bakındı Ramazan bey; "Okuyabilirsin" dedi.

Veli sevgiyle baktı kağıttaki el yazısına. Çok düzgün, çok hoş bir görüntüsü vardı satırların. Sanki bir ressamın, bir hattatın elinden çıkmış gibiydi. Bir müddet baktı bu güzel yazıya, kendi çirkin yazısı geldi aklına. İçinden; "Böyle yazım olsa, kitaplarımı bu yazıyla çıkartırdım!" dedi.

Ramazan bey bekledi, anladı genç yazarın oğlunun el yazısına hayran kaldığını. Bıraktı, sesini çıkarmadı; seyretmesi hoşuna gitti. Sanki büyük bir eser bırakmış gibi, oğluyla gururlandı!..

Buralarda seni aradım ey mutluluk!
Seni sordum dost yüzlere.
Seni yaşamak istedim ey hayat!
En ağır, en sefil gecelerde sevinci, kahrı.
Seni çektim içime bir keş gibi;
en ölümsüz bildiğim anları, en kalleş duyguları.
Ve seni aradım ey gençliğim!
En loş, en sota köşelerde;
kadın dudaklarının nakışladığı kadehlerde;
dipsiz kuyu gibi hiç bitmeyen şişelerde...
Ve seni aradım ey kısacık ömrüm!
Bedduaların; çığlıklardan, gözyaşlarından
yosun tutmuş duvarlarında, seni aradım.
Karışık içkilerin kokularında,
Akordu bozuk sazlardan,
sarhoş dudaklardan
dökülen şarkılarda, şürlerde.
Seni aradım ey çocukluğum!
En yakınımda, yüreğimde, içimde.
Henüz çok geç olmadan fark edemediğim,
Seni aradım, buz gibi kolların sahte sıcaklığında...

OĞLUN İSMET...

Veli, duygularını saklamaya daha fazla dayanamadı kalktı: "Ben..." dedi. "Gidip iki çay getirim, ağa."

***

Aradan geçen üç yıl ve bu üç yılda Veli'nin yazdıkları; arkadaşları arasında Veli'yi çok sevilen, sayılan, aydın bir genç yapmıştı...

Bir süre sonra anası yani Zekiye, hayata gözlerini yumdu. Dayanamadı kadın; yemeden içmeden kesildi. Mahkemenin kararından sonra, sol tarafı tutmaz oldu. Yarı sürünür oldu!.. Bir deri bir kemik kaldı, içine, ata ata! Velim diye diye, can verdi!.

Veli her şeyiydi Zekiye'nin. Barajda; "Hele bir eve gel, ben sana gösteririm!" de demişti ama bir türlü oğluna sarılıp öperek koklayamamıştı. İşte bu sözü, onu kahretmişti...

O günden sonra evine dönemeyen oğlunun acısına fazla dayanamadı. Daha, çok zaman vardı Velisine sarılmaya... "Anan kurban olsun!" deyip öpüp koklamasına çok zaman vardı. "Dayanamam!" dedi durdu kadın. "Ben bu hasrete dayanamam, ölürüm. Ölürüm, yavruma kavuşamadan..."

Ve dediği oldu. Bir sabah ezanı okunurken, arka caminin imamı Sefer Hoca'nın yanık sesinden; O, yani Yüklü'nün hayat arkadaşı; Veli'nin, Aliye'nin, Safiye'nin anaları son nefesini veriyordu.

"Velim. Veli. Vel!...."

Başucunda, Kur'an okuyordu hoca kadın. Yaşlılıktan görme yeteneğini kaybetmiş gözlerini aralayarak, yarı kitaptan, yarı ezbere, 40 mumluk soluk tavan ışığına inat!..

Yüklü Ali bunu oğluna bir müddet söyleyemedi.

Yüklü tam bir yalnızlık içinde, kendisiyle kalan küçük kızı, yani Aliye ile arkadaş olmuş; Aliyesine gülden ağır söz söylemiyor, geceleri Aliye sessiz sessiz ağladığında onu kucağına alıp; "Ağlama gızım, ağlama! Anan, Allahın yanına getti. Ağla-

ma, ağlarsan, anan yerinde rahat yatamaz!" diye teselli etmeğe çalışıyorsa da faydasız; o küçücük fakirhanedeki beş kişilik aileden kalan iki can, haklı olarak kendilerini tutamayıp, hıçkırıklara boğuluyorlardı.

Kimi gecelerde, Yüklü başlatıyordu sessiz ağlamaları. Aliye onu teselli ediyor: "Ağlama baba, ağlama! Allah izin verir de işe başlarsam, sana da abime de bakacam."

Yüklü karşı koyuyor: "Tövbe de gızım, tövbe de! Ben yaşarken seni el âlemin yanında çalıştırmam. Allah korusun! Sonra, başıma sen de bir iş açan!"

"Ne, işi baba?" dedi Aliye.

"Ne işi olur mu gızım? Ortalığı görmüyon mu? Ne gelirse başına, bu yaşta gelir! Sen sabret, inşallah temiz süt emmiş biri çıkar da alır seni, bir yuva gurarsın!.. Senmişsin meğer, benim öz evladım! Senmişsin meğer benim canım!"

"Amma..." dedi Aliye. "Ablam gibi olmam, korkma baba! Ablam bizi, hepimizi o yüzü yaralı dümbüğün oğluna deeşti."

"Hee" dedi Yüklü. "Açma yaramı yavrum; ölüm Allahın emri de şu bacının yaptığı, heç bir insan evladının vicdanına, namusuna sığmaz. İstetti de, vermedim mi dümbüğün oğluna? Adam saldılar da, geri mi çevirdim? Biraz daha bekleyemez miydi oruspu? Hepimizi el âleme rezil etti! Allahıma yalvarıyorum; dilerim karnı doysun, yüzü gülmesin. Anamı esas yakan yıkan, oruspu Safiye'nin yaptığı. Neyin nesi belli olmayan bir puştun arkasına takılıp kaçması öldürdü Zekiyemi! Sen bakma, biz üzülmeyelim deyi; hep Velim dedi, yoksa?"

"Boşver!" dedi Aliye. "Zaten şimdiden pişman olmuş. Geçen gün Zeynel emmi dedi. O görmüş İstanbul'da, oğlan gene boyacılık yapıyormuş."

"Daha beter olsun!" dedi Yüklü. "Dilerim, gün gelir ayaklarıma kapanır, baba ben ettim sen etme der, bu sefer de ben kovarım onu?"

Böyle dedi dili Hamal Ali'nin, ama ya yüreği? Kan ağlayan içindeki ses, hiçte böyle demiyordu.

"Hele bir gelsin" diyordu. "Bir gelsin! Basarım bağrıma, koklarım yavrumun saçlarını. Anasının mezarına götürürüm. Bak derim avrat, bak kim geldi? Biricik kızın, Safiyen geldi."

"Anam yattığı yattığı yerden görürmükü baba?" dedi Aliye.

Yüklü baktı kızına, anladı; yine farkında olmadan sesli düşünmüş, açığa vurmuştu içini...

Bir görüş gününde hapishaneye Aliye gider, Yüklü yoktur.

Yüklü'nün böbrek sancıları artmış, evde yatmakta...

Aliye yaptığı yemekleri götürmüş; Veli'nin dikkatini çekmiş, anasının kaç haftadır gelmediği. Kaç zamandır kötü kötü rüyalar gördüğünü, kendisinden sakladıkları bir şey olup olmadığını sorar Veli. Aliye de artık sıkılmaya başlamıştır, o gün bir başka durgundur.

"Ne o bacım?" dedi Veli. "Ne bu halın? Yüzün hiç gülmez. Hani babam, hani anam? Hele anam, kaç aydır gelmiyor!"

"Anam, ağam..." demiş, susmuş Aliye.

"Eee... ne gız, desene, ne?"

"Ağam biz, yani babam... sen üzülme deyi, sana duyurmak istemedik de..."

Yine susmuş Aliye...

"Gız desene ne oldu?" diye bağırmış Veli; tıpkı Türk filmlerinde olduğu gibi.

"Dayanamadı ağam! Anam dayanamadı!.." demiş Aliye, başlamış ağlamaya.

Ertraftaki mahkum ve ziyaretçiler de bakmışlar ve onlar da anlamışlar ki; bu mahkumun bir yakınına, ya anasına ya babasına bir şey olmuştur...

İki kardeş karşılıklı ağlaşmakta; cam kabinden iki kardeşin hıçkırıkları taşmakta, buz gibi hapisane koridorlarına...

Veli koğuşa döndüğünde, arkadaşları karşılar, hemen duymuşlardır.

"Başın sağolsun!" der Asker İbo. Sarılır, oturtur ranzasına; bir sigara yakar, uzatır Veli'ye...

"Başın sağolsun!" der Sarı Zeki.

Ramazan bey yoktur. Ramazan bey, Karşıyaka Devlet Hastanesi'nde yatmakta... Son zamanlarda bir sırt ağrısı yapışmıştır, geceleri sık helaya gitmeler, soğuk soğuk terlemeler başlamış; şekerden şüphelenmekte... Biraz da abartıp, mahkum koğuşu olsa da, bir nevi kaytarmaktır hapislikten. Daha doğrusu, Müdür bey idare ediyordur onu...

"Çay yapsana!" diye seslendi Köylü Hüseyin, geldi yanlarına; "Başın sağolsun ağam!" dedi.

"Siz sağolun!" dedi gözlerini sildi Veli. Boynu bükülmüştür.

"Bir gün rahat ettiremedim" dedi Veli, içini çekti. "Anam, canım anam, sen ölecceğine ben ölseydim, ben gebereydim!.."

"Öyle deme be gardaş!" dedi Kadiro. "Allah seni, kalanlarına baaşlasın. Anam öldüğünde, ben daha onun sütünü bile emmemiştim! Beni doğrurken ölmüş. Düşünsene benim halımı? Anamı ben öldürmüşüm gibi, Allahsız babam hep başıma kaktı durdu!.. Ben de dayanamadım bir gün, kafam da eyi, Boğma Rakı içmişim; bir tokat attı, feleğimi şaşırdım. Lan dedim! Sen anamı s...tin, anam olacak karı beni peydahladı, doğuramadı öldü. Suçu bana mı atıyon dümbük dedim, sapladım falçatayı Allahsıza!.."

"Lan kes oğlum!" dedi Asker İbo. "Hayat hikayenin zamanı mı?"

"Doğru söylüyor!" dedi Köylü Hüseyin. "Zamanı deel ağa beee!"

"Hee!" dedi Sarı Zeki. "Her şeyin bir zamanı var gözüm."

Çok mukallit adamdır Kadiro. Yani Kadir. Ona öyle derler. Etine dolgun, hoşsohbet, koğuşun en vurdum duymaz hükümlüsü, en gamsızı... Dışarı çıkmak istemez. Her çıkışından en geç bir iki ay sonra, tekrar girer içeri. "N'apiim?" der Kadiro: "İş yok, güç yok, ana yok; babam dümbük ölmedi, sürünüyor. At yok, avrat yok, burdan daha sıcak yuva mı olur?"

O hafta, bazı değişiklikler oldu koğuşta: Tahliye olanlar, hüküm giyenler...

Çocuk davasını kaybedip çocuğunu karısına kaptıran, Uşaklı Osman kahroldu, çok üzüldü. Tarla meselesinden komşusunu öldürmüş; otuzaltı yıla mahkum olunca da, karısı ayrılmak için başvurmuş mahkemeye; mahkeme haklı bulmuş onu. Osman da hak vermemiş değil. "Ama, bir şartla!" demiş Osman: "Çocuğum anamda kalacak, onlar bakıp büyütecek."

Önce, tamam diyen karısı, boşanınca tutturmuş: "İsterim de, isterim, çocuğunu da isterim."

Ve tabii kazanmış kadın; almış çocuğu da yanına, yerleşmiş baba evine...

Koğuş kapısı açıldı...

Ramazan bey ve Asker İbo, ellerinde erzak dolu sepetler, yeşillik ve meyve dolu filelerle girdiler. Veli kalktı karşıladı, eğildi elini aldı öptü ağanın. Arto kalktı, elini öptü Ramazan beyin. Arto Erzincan Cezaevi'nden gelme, eski Adanalılardandır. Eskiden, Bebekli Kilise'nin yanından yukarı Tepebağ'a çıkan yokuşta, en güzel konak onlarınmış. Babası almış aileyi, İstanbul'a göçmüşler. Babası ölünce, tüm servet Arto'ya kalmış. Fazla da kalmamış tahliyesine. Bu ikinci girişidir Arto'nun karşılıksız çekten.

Onun hikayesini kendi ağzından dinleriz daha sonra...

Veli, Arto'yu tanıttı Ramazan beye:

"Bu arkadaş Arto abi; yeni geldi ağam!" dedi.

"Otur Arto gardaş!" dedi Ramazan bey. Şapkasını çıkaracaktı, vazgeçti; bir tek tel saç olmayan kafasını ulu orta göstersin istemezdi. Hele yeni tanıştığı birinin yanında, hiç! Mendiliyle yüzünü, boynunu sildi. Sigara paketini çıkardı, ortaya attı.

Veli üzgün baktı. "Hastalıktan olsa gerek" diye düşündü; rengi, sarıya çalıyordu ağanın.

"Başın sağolsun yienim!" dedi Ramazan bey.

"Siz sağolun ağam!" dedi Veli.

"Hastanede duydum, çok üzüldüm oğlum. Erinde gecinde hepimizin gideceği yer orası; onun için üzülme! Ananı görmüş-

tüm bir ara; iyi bir kadına benziyordu. Mutlak Allahın cennetindedir. Ayakta kalma Veli, otur!"

Oturdu Veli yanına ağanın. Şimdi Veli, daha garip, gözbebekleri içine çökmüş, hep ağlamaklı bir haldedir. Hiç aklından çıkaramadığı anasının cennette olduğunu duymak, onu anmak, bir kez daha yaraladı Veli'yi. Geçmişe, ailesine sıcacık yuvasına aldı götürdü anılar.

Ramazan bey en çok Arto'yla ilgilendi, onu dinledi. Hayat hikayesinden kesitler sundu Arto, bu sözü özü doğru adama. Ramazan bey de beğendi Arto'yu. Babasını da tanıdı. Ondan çok alışveriş yapmışlardı; gerek oğlu evlenirken, gerek başka akrabaları... Arto'nun babası çok dürüst, çok temiz bir insandı. Kuyumcuydu. Mülkleri de çoktu. Tüm varlığını bir yerde toplamak için; hepsini sattı, daha da büyüttü işini.

Böylece kanatları altına bir dost, bir arkadaş daha girmişti Ramazan beyin. En hoşuna giden de, dünya görüşüydü Arto'nun. Köklü, görmüş geçirmiş bir insan olması; Veli adına çok mutlu etmişti Ramazan beyi. Arada bir çaktırmadan baktığında; Veli'nin ondan birşeyler öğrenmek için can attığını görüyor, seviniyordu...

Bugün Ramazan beyin kayınbiraderi, yani İsmet'in dayısı ziyaretine gelmiş; dolayısıyla da çeşit çeşit yiyecek ve erzak getirmişti.

O gün akşama doğru, her zaman oturdukları köşede konuşuyordu iki yeni arkadaş; Veli ile Arto. Ramazan bey de geldi yanlarına. "Selamünaleyküm!" dedi.

"Alekumselam, dedi Arto; "Aleykümselam!" dedi Veli; ayağa kalktılar.

"Oturun, oturun!" dedi Ramazan bey.

O otururken, onlar da, saygıyla oturdular.

"Ne o?" dedi Ramazan bey, elindeki kağıtlara bakıp: "Onlar ne gardaş?"

"Bunlar..." dedi Arto. "Bizim Ferdi'nin anlattıklarından kaleme aldığım bir sohbet, bir anı. Veli kardeşe okuyordum da."

Ramazan bey oralı olmadı. Zaten laf olsun diye sormuştu. Cebinden sigara paketini çıkardı, koydu ortaya. Onun huyuydu; her neresinde olursa olsun hapisanenin, mutlaka ilk sigarayı o çıkarıp atardı ortaya. Her gün en az üç-dört paket sigara tükettirirdi gariban tiryakilere. Yanına yaklaşamayan sevimsiz hırsız, gaspçı, tecavüzcünün uzaktan bakışından anlar; onlara da sigara gönderirdi Veli'yle. Bu sıra, Asker de geldi yanlarına. Ramazan bey, ranzasının yanında duran tel kafesteki erzakları gösterdi:

"Bugün güzel bir çiğ köfte yoğursun da Asker, şöyle felekten bir gün çalalım. Evlat ne dersin, hı?"

"Siz bilirsiniz ağa!" dedi Veli.

Atıldı Asker İbo; "Valla ağa heç fena olmaz, hani çoktandır..."

"Eee!" dedi Ramazan bey lafını kesti Asker'in: "Söyleseydin be evlat! Siz bana ne bakıyorsunuz? Benim midem, artık aşırı acıyı kaldırmadığından heç akıl edemedim. Bugün enişte, çiğ köftelik et de getirmiş, sağolsun!"

"Ben tepsiyi bulup getireyim!" dedi Asker İbo, kalktı gitti.

Baktılar arkasından Asker İbo'nun...

***

"Asker, çapraz oğlandır!" dedi Ramazan bey, Arto'ya...

"Askerden izinli geldiğinde, bakmış mahalle bıraktığı gibi deel. Kahvede, sokakta bir fısıltıdır gidiyor! O her yaklaşışında arkadaşlarına, ya da rasladığında zırp diye kesiyorlarmış konuyu. E tabii konu tehlikeli, konu ölümcül, konu belalardan bela; konu namus, konu şeref; konu, ateşten gömlek; konu aslında hiçte konuşulacak konu deel!.."

"Alla allaaa..." dedi hayretle Arto.

"Hee!" dedi Ramazan bey devam etti:

"Aslı astarı olmayan bir uydurma, bir karalama; Asker'in askerde oluşundan, bir türlü Asker'in güzel bacılarından yüz bulamayan bir kendini bilmezin kahvede, orada burada fısıldadığı;

iki bacısının da, anaları tarafından satılıp pazarlandıklarına dair kulaklara kaçırdığı kar suyundan mütevellit!.."

Veli baktı, canı sıkıldı. "Ramazan bey iyi adam da" dedi içinden. "Şu dedikoduculuğu olmasa!"

"İşte!" dedi Ramazan bey gene: "Allah kimseyi kötüyle karşılaştırmasın!"

"Amin!" dedi Veli, belki konuyu değiştirir diye. Kalktı, kapıya yöneldi, gitmek için. "Ben geliyorum" dedi.

Biliyordu çünkü bu hikayeyi. Bir de, Asker'in aniden tepsiyi alıp gelmesinden çekindi.

"Amen!" dedi Arto, çok meraklandı. "Eee!.." dedi.

"Asker bu!" diye devam etti Ramazan bey, en babacan haliyle ve karşısında meraklı bir dinleyici olmasının keyfiyle...

"Bir gün, komşunun onbeş yaşındaki hızarda çalışan oğluyla, evlerinin köşesindeki sokak lambasının kör ışığının altında esrar içerlerken, ağzından gaçırmış veledizina..."

"Eyvah!" dedi Arto, uzandı bir sigara aldı paketten ve sordu.

"Niye o çocuğa veledizina dedin ağa?"

"E, yav, nasıl demeyim bee Arto gardaş! İbo ertesi gün tekrar birliğine dönecekken, bu oğlanın sözüyle hareket etmiş. Bakma; İbo iyi has oğlan da; biraz cahil, hatta biraz deel zırcahil. Bunun yani İbo'nun anası Niğdeliymiş. Niğde'nin elması meşhurdur. Hem de iyi mahsuldür. Anasının dayısının oğlu, oradan bahçelerinin mahsulünü getirip sebze haline indirdiğinde; akrabası deel mi, bunlara yani İbolara uğrayıp yarım çuval gibi elmayı da getirmiş olcak ya; hepte sabaha karşı gelip, biri iki sohbetten sonra bir iki saat uyuyup çıkıp gidermiş... İşte, yanı başlarında oturan bu şerefsiz; bu kızların böyüğünden yüz bulamayınca, böyle bir puştluk yapmış! Yani iftira!.. İş anlaşıldı, amma ne fayda?"

Tekrar; "Eyvah, eyvah!" dedi Arto.

"Eyvah ki, ne eyvah Arto gardaş! O gece işlerini bitirmiş; o masum, o günahsız iki kız kardeşinin bir de anasının!"

"Vay bee, demek o çocukla, o son gece, esrar içip dertleşmese Asker kardeş?!."

"Heey yaa!.." dedi Ramazan bey.
Veli geldi tekrar yanlarına acele.
"Bulmuş ağa!" dedi. "Asker, tepsiyi."
Baktılar İbo giriyor kapıdan, kesti konuyu Ramazan bey.
"Neyse gardaş..." dedi. "Başka bir gün anlatırım..."
O gün, güzel bir akşam geçirdi koğuştaki mahkumlar..
Türküler, söylendi; şiirler okundu....
Koğuşun tek bağlama çalanı; kız kaçırmaktan hükümlü Mıdıklı Doğan, vurdu, telleri eskimiş dut teknesi bağlamanın bozuk düzenine aldırmadan! Yanık, ağlamaklı söylüyordu!
Kaçırdığı kız, ona oyun oynamıştı. Kendisi öyle söylüyordu. Onbeşinde sanıp dokunmamıştı önce; "Ben onsekizimdeyim" deyince kız; kapmış götürmüş, Mıdık'taki evlerine kapatmış. Kızın anası babası dellenmişler. Peşini bırakırlar mı? Biraz da varlıklıymış aile. Muayene ettirmişler kızlarını, iş tabii kötü!.. Hemen harekete geçmişler...
"Vayy, sen bizim onbeş yaşındaki kızımızın ırzına geçtin, onu alıkoydun!" deyip yakalatınca; kız da ifadesinde; "Beni zorla kaçırıp, ağzımı kapayıp, donumu yırtıp, ırzıma geçti deyince, Mıdıklı Doğan yerinden fırlamış; "Hayır Hakim bey! Zaten yırtıktı donu!" deyince; tepesi atmış Hakimin! Basmış cezayı! Doğan, yedi buçuk seneye mahkum olmuş.
Ondandır bu yanık kokan türküler, ondandır bu düzen tutmayan teller... Ondandır kızın nüfus kağıdına bakmadan; şoförlüğünü yaptığı, kendi gibi Doğan olan piyasa taksisine atıp; "Baban bizde seni bekliyor" deyip götürmesi; günlerce kızın yalvarmalarına, ağlamalarına aldırmadan tecavüz edişi, şeytana kanışı ondandır... Bu affa bile sokulmayan cezanın yaktığı yürek, çınlattığı ses, ondandır der, hep.
Komploya geldiğini ne kadar söylese de, çırpınsa da; temyize gönderilen davada Yargıtay cezayı az bulup; bir beş sene de reşit olmayan kız çocuğunu zorla alıkoymaktan bindirince, hepten fıttırmış Mıdıklı Doğan.

Doğan, her fırsatta bu türküyü söyler!"

Daha sonra, bir gün voltada, bunu da böyle anlattı Ramazan bey; çok iyi, çok sadık, çok meraklı dinleyicisi Arto'ya...

"Yandı Çukurova yandı
Eli bağlı beyler indi.
Bülbül uçtu kumru kondu.
Oy-oy-oy Eminem!
Gel-gel-gel Eminem!"

Türkü bittiğinde öksürükler, burun çekmeler, sümkürmeler; "Diline sağlık! Eline sağlık!" gibi takdir ve teşekkürlerden sonra; türkünün kime ait olduğu, ne diye söylenmiş olduğu, Emine'nin kim olduğu üstüne, hayli farklı yorumlar yapıldı.

Koğuşun ağası, o akşamın rutin ziyafetini vermiş olan Ramazan bey; herkesin kendini dinlemek için can attığını bildiğinden ağırdan alıyor, onların yorumları bitsin istiyordu.

Veli, daha da dertlenmişti. Gidip koğuşun en tenha yerine, kimseye göstermeden ağladı.

Öksürdü, boğazını temizledi Ramazan bey. Bir sigara yaktı, paketi ortaya attı, üstüne de çakmağını koydu.

"Bir gün..." dedi Ramazan bey, durdu. Herkesin onu dinlediğinden emin olduktan sonra söze başladı:

"Cezaevinden yeni çıkmış olan bir namussuz!..

Kasapların orda, Zafer Lokantası'nın sokağında, Pamuk Palas Oteli'nin altında nikah dairesi vardı; evlenecek çiftler buraya müracaat ederlerdi. Bu müracaatlar, ben de hatırlıyorum, askıya konurdu! Yerine, kütüğüne, yani kayıtlı oldukları nüfus müdürlüğüne göre; bu onbeş günde de olur, bir ayda da...

O zamanlar, Zafer Lokantası'nın yanından yukarıya çıkılır, oradan sorulurdu askıdaki muamele.

Merdivenin altı, çay ocağıymış... Bu şerefsiz adam, yani yeni hapisten çıkan; oturmuş arkadaşlarıyla çay içiyormuş. İşte o

gün o adı geçen talihsiz Emine gelmiş. Yukarı çıkıp işlemlerini sormuş, geri dönüp çıkarken; bu rezilin dikkatını çekmiş kızın güzelliği! Kıza çok büyük bir laf atmış. İşte ne bileyim yani, sapıkça, açık saçık bir laf etmiş heral! O memelerini ağzıma alayım yavrum mu, ne demiş; bunu duyan talihsiz Emine, dönmüş bakmış garibim...

'Bu söylediğin sözü, bir başkası senin bacına söylesevdi, ne yapardın? Be Allahtan korkmaz!' demiş."

"Allah Allaaah!" dedi mahkumun biri, inledi!..

Ramazan bey baktı, hoşuna gitti bu ilgi; çok uzağında olmasına rağmen bu meraklı kulak onu gururlandırdı!..

"Böyle bir karşılık beklemeyen şerefsiz, tabii işin içine kendi bacısı da girince dellenmiş! O yanındakilerden biri de gülmüş mü ne? Bu zalım kalkmış kızı yakalamış; belinden çektiği bıçakla delik deşik etmiş!.

"Allah allah!.." dedi kükredi gene, karanlık köşeden bir mahkum. Mahkumlar arasında bir dalgalanma oldu, homurtu koptu! Hepsi birer iyilik meleği oluverdiler. Ramazan bey en ağlamaklı, en acıklı ses tonuyla devam etti:

"Gelin adayı, nişanlı bu talihsiz Emine; al kanlara bulanmış, oracıkta can vermiş..."

Loş koğuşa sessizlik çöktü birden. Şimdi herkes içinden lanetler yağdırıyordu. Veli'nin bacıları geldi gözünün önüne: "Vay Allahsız bee!" dedi içinden. Sessiz sessiz ağlayanlar oldu. Koğuşa çöken ölüm sessizliğini, genç Ramazan bey bozdu:

"İşte!.." dedi. "O türkü, böyle hazin bir hayat hikayesinin, talihsiz bir rastlantının acı öyküsü. Bacısının mezarlıkta söylediği ağıdı, halkın diline dolayıp türkü yaptığı ve az önce Mıdıklı Doğan gardaşın yanık sesinden dinlediğimiz ezgi..."

Döndü Ramazan bey; "Doğan gardaş!" dedi. "O türküyü, hele bir daha çal be gardaşım!.."

***

Ertesi gün, Ramazan beyle Veli avluda birlikte voltaya çıktıklarında; Arto, yanlarında yoktu.

"Arto gardaş çıkmadı mı yien?" dedi Ramazan bey.

"Bir Ermeni arkadaşı yeni gelmiş Bursa'dan, koğuşuna geçmiş olsuna gitti" dedi Veli.

"Bu Ermeniler!" dedi Ramazan bey. "Tutarlar birbirlerini."

"Biliyorum."

"Nerden biliyorsun?"

.....

Yukardan bakıyordu Arto, Müdürün odasından...

Aşağıda Veli'yle Ramazan beyin voltası öyle güzel, öyle uyumluydu ki, içi gitti Arto'nun. Can atıyordu onlara katılmaya. Müdür gene uzattıkça uzatıyordu; yeni gelen mahkuma habire anlatıyordu, bu hapisanenin ne kadar düzgün ve rahat bir yer olduğunu. Onun için de çok dikkatli olmasını, aksi takdirde öyle cinayetten, öyle kabadayılık ayaklarına yatıp kimseyle dalaşmamamasını; bir derdi olursa, hemen kendisini haberdar etmesini; bu hapisanede alınan her soluktan, sıçılan her boktan haberi olduğunu; bu Arto efendinin de ilk zamanlar karşılıksız çek meselesinden paralı olduğunu; tüccar olduğunu anlayan mahkumların onu haraca bağlamak istediklerini; onu Ramazan beyin koğuşuna verdiğini, yoksa bunun adının karşılıksız çek değil de, düpedüz dolandırıcılık olduğunu anlatıp duruyordu...

Gene çok bilmişliği tutmuştu Müdürün. Başgardiyanın gelip Vali beyin ve Adalet Bakanlığı'ndan Cezaevleri Genel Müdürünün yolda olduğunu söylemesiyle; şimdilik Müdürün, adamı yerin dibine sokup çıkaran bu iğneli sözlerinden kurtulmuştu Arto...

.....

"He ya!" dedi Ramazan bey. "Bak ben burasını hiç düşünmemiştim. Afferin! "O zamanlar!" dedi Ramazan bey; tekrar az önceki konuya döndü, Ermeni konusuna. "Ölümler hastalıklar

olmuştur. İşin doğrusu da bu işte. Abarttıkça abarttılar. Yoksa Osmanlının yapısı zaten etnik kökenli halklardan yapılı. Niye kırsın insanını? Niye kovsun evinden barkından? İngilizlerin kışkırtmasından... Benim okuyup edindiğim doğrular bunlar. Bence hep çıkar işi. Yoksa öyle bir milyon, yok efendim iki milyon... Taş çatlasa, sen de yüz, hadi ben deyim, yüzelli bin. Ee, al bizden de o kadar!"

"Yani, onların eşkıyaları da bizim halkı kırmış, öyle mi?"

"E. tabi karşılıklı yienim. Siyasetçiler, daha sonraları malzeme yaptılar yienim bu olayları, işlerine geldiği gibi. Yani, biri bin yaparak. Şöyle bir bak, araştır! Ne sanatçılar, ne ustalar vardı... Padişahın en yakınında oturanlar; bu Ermeniler deel miydi, yienim?"

"Bu konuyu bırakalım istersen ağam!" dedi Veli. "Arto gardaş geliyor!"

Baktı Ramazan bey; "Gelirse gelsin!" dedi. "Bunlar gerçek şeyler yienim. Bizim kimseden saklımız gizlimiz yok!.."

"Selamınalekum!" dedi Arto.

"Aleykümselam!" dedi Ramazan bey.

Baktı Veli, güldü. "Aleykümselam!" dedi.

Arto da katıldı voltaya...

"Yahu!" dedi Arto. "Bu ne dalgınlık böyle? Yukarda Müdürün odasından bakıyordum; öyle dalmışsınız ki, uyandırana aşkolsun! İnanın öyle merak ettim ki ne konuştuğunuzu, çatladım valla! Müdür de sağolsun, uzattı da, uzattı. Bizim arkadaş, eski tanıdıktır. Karısını öldürdü kazara!.."

"Kazara mı?" dedi Veli.

"Evet!" dedi Arto. "Silahını temizlerken karısı karşı çıkmış; 'Bu silahın ne gereği var evde?' demiş. Vardı yoktu derken, bağrışmalar çağrışmalar!.. Dolu olduğunu unutmuş silahın, patlamış tabanca! Kadıncağızın tam göğsünden girmiş mermi. Hastane yolunda ölmüş. Şişli'de trafik sıkışık olur. Şişli'deydi evleri. Yetiştirememişler, zavallı Ela'yı..."

"Allah taksiratını affetsin!" dedi Ramazan bey.

"O arkadaşı da Allah kurtarsın!" dedi Veli.

"Öyle olsun!" dedi Arto.

Akşam, Ramazan bey erken çekildi ranzasına; kitap okuyordu. Severdi okumayı. Gerçeği, doğruları, doğru olanı severdi. Her kim olursa olsun fark etmezdi; yeter ki doğru olsundu. Ve şu an elinde tuttuğu kitap, kapağı olmayan, bir Nâzım Hikmet kitabıydı: "Yatar Bursa Kalesinde."

Kitabı gizli sokmuştu kayınbiraderi, yani İsmet'in dayısı. Yoksa; Nâzım okumak da, bulundurmak da yasaktı!..

"Bir gün!" dedi Ramazan bey kendi kendine. "Ölmez sağ kalırsam ki, buna çok inanıyorum; getirirler koca şairin mezarını yurduna. Getirirler elin vatanından. Bir de ağaç dikerler başucuna. İşte doğru olan da budur. Hayatını hapislerde geçirmiş, haksızlığa başkaldırmış, insana insanca yaşam istemiş; şiirler yazmış, kitaplar devirmiş, dünya kabullenmiş... Çıkar elbet bir kahraman siyasetçi; çıkar da, haykırır ta yüreğinden; 'Bu haksızlık, bu korkaklık! Bir ölüden korkulur mu?' diye bağırır. Yeter, dünyaya rezil olmaktan bıktık artık! Ve ben inanıyorum ki, gün gelecek; ulu orta, korkusuzca okunacak şiirleri, gençler tarafından haykırılarak... "

Ve dayanamadı, daldı Ramazan bey, erkenden ağrıyan sırtına rağmen; çok sevdiği, "Ben" şiirini bir daha okuyamadan, uykunun ölümcül tadına.

Hep böyle olurdu; Ramazan bey okurken, uykuya dalardı...

Arto'nun ranzasının yanında oturup sohbete dalmıştı Veli, Kadiro, Asker ve Arto...

Veli baktı, kalktı geldi; Ramazan beyin üstünü örterken kitabı eline aldı. Ramazan bey hiçbir şeyini saklamazdı Veli'den. Baktı Veli, anladı yasak yayın olduğunu. Çünkü kapakta resim ya da isim yoktu. Gözüne takıldı şiir!.

"Ben senden önce ölmek isterim.
Gidenin arkasından gelen, gideni
Bulacak mı zannediyorsun?
Ben zannetmiyorum... "

Tekrar geldi arkadaşlarının yanına. İkisi daha ayrılmıştı Arto'nun yanından.

"Ne o, gittiler mi?" dedi Veli.

"Evet!" dedi Arto. "Gittiler."

"Şeey" dedi Veli. "Dünkü yazıyı okuyacak mısın? Yoksa bitmedi mi? Merak ettim! Bilirsin, Ferdi abinin benim yanımda başka bir yeri var."

"Olmaz mı?" dedi Arto. "Ne de olsa, o da Adanalı."

"Yok!" dedi Veli. "Ondan deel."

"Ya neden?"

"O, yani Ferdi abi, benim dedemden öğrenmiş okumayı!"

"Hadi yaa!"

"Evet rahmetli dedem de hamaldı. Ferdi abi şekercide çırak ken, dedem de orada hamalmış. Hep söyler ya: 'Bana bir hamal öğretti, okumayı' diye."

Şaşırdı Arto. "Yahu gardaş, daha önce söyleseydin ya? Valla çok şaşırdım inan. İnşallah bir hatam olmamıştır? "

"Yok!" dedi Veli. "Olur mu Arto abi, senin okudukların bir ders kitabı gibi. Keşke bir kitap olarak çıkarsaydın; inan çokları yararlanırdı bu hayat hikayesinden. "

"Olmaz!" dedi Arto. "O benim en değerli dostumdur. O bana içini açtı. Ben, o puşt yeğenim gibi olamam. Yani, yüzüne gülüp arkadan vuran pislikler gibi yapamam. Eğri doğdum, doğru ölücem!.. "

"Hayret!" dedi Veli. "Ne tuhaf bir âlemmiş deel mi? Arto abi, bir avuç sanatçı birbirinin gözünü oymak için habire didişip duruyorlar. Senin yeğen de az deelmiş hani? Senin nene dergicilik, yok efendim şarkıcılarla, yok artizlerle âlemler yani."

"Haklısın!" dedi Arto, içini çekip uzaklara daldı. İçi yandı sanki. "Ağabeyimin oğlu" dedi Arto. "Cem, her şeyimizdi. Karım ve ben onun için hayatımızı, servetimizi yitirdik. Olmayan çocuğumuzun yerine koyduk. Trafik kazasında yitirdiğim ağabeyim ve yengemin, otomobilde hiçbir şeyden habersiz mışıl mışıl uyuyan Cem'ini, Allah bize bağışlamıştı sanki! Tüm aşkımızı, tüm sevgimizi ona verdik. Ama ne yazık ki adam edemedik! Ferdi ile de tanıştırmıştım. O, zaman zaman anlatırdı; sanat dünyasının bu bilinmeyen yanlarını."

"Kolay adam mı?" dedi Veli bakıp. "Onunla bu gibi konuları konuşuyordun ha, Arto abi?"

"Ferdi mi?"

"Hee!" dedi Veli.

"Sen adam gibi adam olursan; Ferdi gibi insanlarla kolay anlaşırsın. O benim halime acıyordu. Bana nasihat ediyordu ama benim elimden bir şey gelmiyordu. Bir iki kez ofisinde, üç ya da dört kez de Unkapanı'ndaki şirketinde oturduk, dertleştik. 'Bu senin yeğenin adam değil Arto!' dedi ama, olan olmuştu; dinlemedi arkadaşımı. Ne güzel anlaşmıştık; kafa kafaya verip bizim puştu kurtaracaktık, olmadı. Ülkenin en sevilen, en ünlü sanatçısının hayat hikayesini dergisinde yayınlayacaktı düşünsene...

Arkadaş edindiği zengin çocukları, düştükleri çamurdan bir bir sıyrıldılar. Ama Cem; olmadı, sıyrılamadı, yapamadı... Biz, sevgimizin, ilgimizin dozunu iyi ayarlayamamıştık. Servetimizin gücüyle sanatçı olmaya, o karga sesiyle şarkıcı olmaya kalkıştı; olmadı! Yok gazete, yok dergi çıkardı; olmadı! Nasıl olsun ki? Habire, önüne gelene şataştı durdu.

Bu arada, esrara da başlamıştı. Bu yetmezmiş gibi, alkol, uyuşturucu haplar... daha neler neler! Üstelik, Kokaine alıştı. İşte bu sonumuz oldu. Artık onu; değil görmek, adını bile anmak istemez olmuştum. O aradıkça, ben kaçıyordum korkudan. Elimde avcumda kalan; Kapalıçarşı'da kuyumcuya kiraya verdiğim dükkan, bir de Osmanbey'de oturduğum yüzkırk metrekare daire. O da hanımın annesinin üstüne..."

"Iyi de!" dedi Veli. "Evladın saydığın yeğenini niye denetlemedin? Nasıl böyle başıboş bıraktın?"

"Bırakmadım ki!" dedi Arto. "Önceleri her şey çok güzeldi. Karımla yurtdışlarına gidiyor; çılgınlar gibi eğleniyor, mutlu yaşıyorduk. Ona, yani Cem'e çok şeylerimizi devretmiş, onun yönetimine bırakmıştık. Daha önce de söyledim ya! Sevginin, ilginin dozu diye! Ayar, ayarı hesaplıyamadık."

"Kantarın topuzu!" dedi Veli.

"Hay yaşşa!" dedi Arto. "Hatta çorap fabrikam ihracat rekoru kırıyordu. Ne olduysa Cem'in, bir hatunla tanışıp arkadaş ağını genişletmesiyle oldu. Bozulmaya başladı çocuk. Tabii biz bunlardan çok sonra haberdar olduk.

Bir gün gazetede; 'Satılık çorap fabrikası... Kapalı zarf usulü... Nişantaşı, bilmem ne adresinde...' ilanını görünce; gözümü Şişli Etfal Hastanesi'nde, doktorlar kalbime aletler takarken açtım. Kalp krizi geçirmişim...

Bir daha da görmedim yüzünü. Yıllarca borçlarını ödedim. Defalarca karşılayamadığım çeklerden cezaevlerine atıldım. Feryat ettim, sesimi duyuramadım. Bu adam sahtekâr! Bu adam dolandırıcı dedim, anlatamadım. Yaptığı yayacılığın arkasına saklanmış. Sanki dokunulmazlığı var gibiydi."

"Tabii gece hayatı, uyuşturucu batağı derken; Cem gardaş sıfırı tüketti öyle mi?"

"Öyle olsa gam yemezdim! Sonunda gördüğün gibi üç yıla mahkumum; ben kendi hayatımı anlatıyorum."

Islanan gözlerini sildi Arto; gayet tertipli katlanmış, beyaz kenarı armalı mendiline. Cebinden sigara paketini çıkardı, uzattı Veli, Arto'ya.

Arto baktı, almadı. "Çok içtim sağol!" dedi.

"Eee!" dedi Veli. " Şimdi o ne yapıyor, yani Cem?"

"Son aldığım habere göre ki, buna çok memnun ve mutlu oldum; altı kilo Eroin sokarken yakalanmış Danimarka'ya."

"Allah!" dedi Veli. "Oralarda af da yok."

"Hele!" dedi Arto. "Uyuşturucuya hiç yok!"

"Doğru, sen buraya gelmeden bir arkadaş gelmişti, tanıştık. Onu da Türk hükümeti istemiş. İsmi önemli değil, adam beş yıl yatmış Alman hapisanelerinde. Tabi çokta azılı bir adam. Bana nc dedi biliyon mu Arto abi?"

"Nc?"

"Yirmibeş yıl Türkiye'de yataydım da, o Almanya denen cehennemde beş sene yatmayaydım!"

"Ee... İşte Veli, bak gerçek ahiret bence bu. Nc derler; cennet de cehennem de bu dünyada."

"Yok yok!" dedi Veli. "Arto abi, oraları karıştırmayalım!.."

"Yani işte gör, hep canlı örnekler karşımızdaki. Bana göre; kim söylemişse bu dünyada diye, doğru söylemiş. Nc ekersen onu biçersin; rüzgâr ek, fırtına biç dememişler mi?"

"Ya tamam Arto abi de; ben dini bilgisi pek sağlam biri değilim. O bakımdan, din tartışması... Allahın varlığına yokluğuna kesinlikle karışmam da, tartışmam da. Ben bir şey bilir, bir şey söylerim: Duasız adım atmam!.."

***

Ertesi gün büyük bir baskın oldu koğuşlara...

Jandarma ve gardiyanlar, hallaç pamuğu gibi attılar koğuşları. Her şey darmadağınık oldu. Ortalık müthiş karıştı. Birkaç yapma falçata bıçak, sarmaya hazır esrar plakaları ve iki yasak kitap çıktı aramada...

Bıçakların sahipleri öne çıkıp sahiplendiler. Fakat, esrar plakalarına kimse sahip çıkmadı.

"Kiminse, hemen ortaya çıksın!" dedi Başgardiyan:

"Yoksa, hepinizi sıra dayağından geçiririm!.. Bilirsiniz! Ortada, madde var lan! Ve bu boktan suç yüzünden beni dellendirmeyin!.."

Ondokuz kişiydiler. Hepsi birbirinden şüpheleniyordu. Aslında şüpheye gerek yoktu. Biliniyordu kimin olduğu. Ortalığa bir sessizlik çöktü, çıt çıkmıyordu...

Diğer koğuşlardan, Cezaevi Müdürü'nün sesi geliyordu:

"Sizler, kader kurbanısınız kardeşlerim. Ben ister miyim tırnağınıza taş deysin? Ama bizi de düşünün! Bizim de çoluk çocuğumuz, ailelerimiz var! Ben sana vurursam, Allah da bana vurur!.. Yeter artık çok oldunuz! Adalet Bakanlığı emir yağdırıyor; vazifenizi yapın, diyor. Ben buna rağmen size bir baba, bir kardaş gibi davranıyorum. Hayvanoğlu hayvanlar!.."

Sabahın bu saatinde, hiç kimse beklemiyordu bu baskını...

Açılıp kapanan demir kapıların ürküten sesi, kapkacak, karavana, insan ve düdük sesleri birbirine karışmış... Hapishaneyi saran ve gökgürültüsünü andıran büyük bir uğultu duyuluyor...

Geçen gün, Cezaevleri Genel Müdürü'ne gizlice verilen bir şikayet mektubunun; Vali'nin öfkesini çekmiş olması ve bunun Adalet Bakanı'nın bizzat kulağına gitmesi; işi birden büyütmüştü. Sübyan koğuşundaki ahlaksızlık anlatılıvermişti, gizli mektupta!..

Bir adım öne çıktı Asker İbo: "Benim!" dedi. "Benim baba."

Baktı Başgardiyan; "Alın şunu!" dedi.

"Geç lan bu tarafa!" dedi jandarma er.

Asker'in başı önünde, dokunsalar ağlayacak gibiydi. Kıyakçılığının kurbanıydı. "Mına godoomun oolu..." dedi içinden.

Hemen anlamıştı kime yaptığını, kıyağı. Bir tek kağıtlı vermişti, Sekizdeki Nijeryalı Khayrim'e. Onun için almıştı dışardaki zulasını içeri. Yoksa, hep dışardaki ipte asılı duran gömleğinin yaka cebinde saklıydı esrarı. Her gün bir gömleğini yıkayıp asardı ipe; çok güzel bir zula şekliydi. Geçenlerde bir ani baskın daha olmuştu da, bahçedeki toprak zeminin kazmadık yerini bırakmadılardı. Gene de, gömleğin yaka cebine bakmak akıllarına gelmedi. İpte sallandı durdu, koyu kahverengi gömlek; kendi gibi koyu kahve, iki plaka esrarla.

"Ah kafamı si...!" dedi içinden Asker İbo. İçi sızlıyordu, hali perişandı. "Kesin yatırırlar" diyordu: "Kesin falaka!"

"Evet!" dedi, bağırdı Başgardiyan. "Bu kitaplar kimin? Ee, hadi! Fazla da nazlanmayın, yoksa falakaya yatırıp kemiklerinizi kırarım! Nasılsa söyletirim, iyisi mi?!. "

Herkes suskun, başı önünde!..

Bu kitaplar tehlikeliydi! Hadi esrar neyse, bir falakayla yırtabilir mahkum. Ama ya bu bela kitaplar? Hücrede geçirtir insana ömrünü. Bu kitaplar baş belasıydı, dertti dert!.. Devlet düşmanlarının halkı zehirlediği... kafalarını, beyinlerini yıkadığı... Komünizm felsefesini yaymak; memleketi Komünistlere vermek... halkı dinden imandan soğutmaktı!.. Bu yüzden hepten mimlenecek... her önüne gelenden... artık dayak mı, hakaret mi?.. Ne ararsan?..

"Eee!" dedi Başgardiyan: "Yok mu taliplisi bu pisliklerin!.."

Ökçesine bastığı yumurta topuk kundurasına yerleştirdi ayaklarını, kaldırdı önüne düşük başını, bir adım öne çıktı; "Benimdir baba!" dedi Ramazan bey.

Baktı Başgardiyan. Baktı gardiyanlar, baktı üç jandarma...

Baktılar mahkumlar birer birer; yürekler güp-güp!..

Öne çıktı Veli: "Benimdir baba!"

Öne çıktı Arto: "Benimdir beyim."

Öne çıktı Erzurumlu Zeki: "Benimdir baba!"

Öne çıktı Köylü Hüseyin, öne çıktı Tuncelili Nizam, öne çıktı, öne çıktı... tüm koğuş öne çıktı...

En son, Alparslan Türkeş hayranı, daha doğrusu fanatiği Karakaş Recai çıktı bir adım öne: "Benimdir baba..." dedi.

Baktı Başgardiyan, yaklaştı:

"Lan!" dedi. "Dümbük! Hani sen deel miydin, geçen gün sinema salonundaki konserde, hindi gibi kabarıp da Çırpınırdı Karadeniz'i söyleyip böören, hıı? Şimdi de bu gominislerden yana mı oldun?"

"Haklısın baba, napim? Bu ülke hepimizin. Aslında hepimiz, bu topraklar için savaş ver..."

. "Kes lan keees!" dedi Başgardiyan. "Bana, vatan millet sakarya dersi verme!"

Elindeki kitaplara vurdu, yaklaştı Arto'nun yanına; çenesinin altına soktu kitapları. Kaldırdı başını Arto'nun, gözlerine dikti gözlerini:

"Lan!" dedi. "Allahsız! Sen koca bir serveti batırıp dolandırıcılıktan misafirimizken; şimdi gominislik ayakları mı hı? Sıfırı tüketince mi Allahsız oldun?"

"Yok efendim, ben hep..."

"Kes laann! Konuşma karşımda, kes!" diye bağırdı Başgardiyan.

Diğer koğuşlarda avaz avaz bağırıp, gözdağı veren Müdüre duyurmak için, cırtlak sesinin en son perdesinden kükredi:

"Bana halkın refahı, halkın iyiğiliğini savunma numarası yapma! Yapacak adamın kemiklerini kırmıyanın?!."

Konuşurken, bağırırken ağzından savrulmasına bir türlü mani olamadığı tükrüğünü savurarak Arto'nun yüzüne, haykırdı.

Korktu, kıpırdayıp silemedi yüzünü Arto, rengten renge girdi; bir cümle daha etse, kesin oracıkta tokat tekme girişirdi Başgardiyan. İmdadına, jandarma eri yetişti. Geldi, kitabın birini alıp bakmak istedi; vermedi Başgardiyan.

Döndü kapıya; "Dağılın lan, toparlanın!" dedi.

Döndü Ramazan beye; "Sen! Kapaltına gel çabuk!.." dedi.

"Başüstüne baba!" dedi Ramazan bey.

Yürüyüp çıktılar koğuştan, Başgardiyan ve diğerleri...

***

Asker İbo; esrarı nasıl elde ettiğini, satıcı asla olmadığını, tüm bu maddeyi kullananlar gibi müptelası olduğunu, bir hata ettiğini, bir daha yapmayacağına dair tövbe ettiğini, isterlerse Kur'an'a el basabileceğini anlattı. Getireni söylemesi koşuluyla; Başgardiyan ve Müdürle anlaştılar...

"Lan!" dedi Müdür. "Bu hapisanede kim öksürse, benim kulağıma gelir. Sen sanma ki esrar içtiğini bilmiyorum. Her yerin bir kralı vardır oğlum; ben de bu hapisanenin kralıyım lan! Vereceğin ifade bu yüzden çok önemli. Yeter artık, enayi yerine koyduğunuz beni! İnekler, kim bilir nasıl da esrarı çekip kafayı dumanlayıp benim arkamdan gülüyordunuz? Burnundan fitil fitil getirmezsem... Top ederler lan, bizi top! Yalınız seni şundan takdir ettik bak..."

Başıyla gösterdi Başgardiyanı ve devam etti:

"Sen iyi bir mahkumsun. Terbiyeli, saygılısın. Bundan para da kazanmıyorsun bunu biliyoruz. En başta, Nijeryalı öttü oğlum! Herif revirde, baygın yatıyor hıyar! Ne koydun lan? İçine eroin mi karıştırdın da, bu zenci böyle fenalık geçirdi hı?"

"Töbee!" dedi İbo, titredi, anladı doğruydu. Nijeryalı'ya verdiği tekkağıtlı, müthiş bir maldı. "Töbe töbe töb.. "

"Kes laaan!" diye bağırdı Müdür. "Bırak töbeyi möbeyi! Bak sana nasıl davranıyoruz oğlum, adam ol adam! Tamam dışarda yaptın yapacağını, cezanı aldın yatıyorsun ve buralarda bizim kanatlarımızın altında Allah sağ koyar da yaşarsan, göreceksin! Öyle affa maffa güvenme! Seni salıvermezler! Olurdu; iki bacını, ananı koyun boğazlar gibi boğazla öldür; sonra da çık, toplumun kabadayılar kralı ol. Oh ne âlâ! Lan Allahsızlar!.."

Coştu gene Müdür; karşısındaki değil üç kellelik katil, canavar olsa havaydı...

"Senin cezan inse inse, gene nerden baksan, otuzaltılıksın oğlum! Ancak sana ve senin gibilere bu kıyağı yapar devlet. Hey, müebbet Askcr efendi! Öyle fazla heveslenme."

Uzandı bir sigara aldı yaktı, devam etti:

"Ama biz seni takip etmedik değil. Fakat bir türlü anlayamadık. Nedir oğlum senin yöntemin? Nasıl yani, hangi yoldan? Bir gardiyan mı? Bir jandarma mı? Yoksa bir kuş mu?!. Ne bileyim, kim? Nasıl yani? Nasıl geliyor? Sende bugün üç plaka çıktı; mutlaka sen bunu torba torba sokarsın! Ben senden bu yolu öğrenmezsem?! Kusura bakma ama İbrahim!.."

"Zaten!" dedi atıldı Başgardiyan. "Böyle bişey olsa, yani bunu biz öğrenmesek, başımız derde girer oğlum! Yüzbaşı bırakır mı? Bu itirafına karşılık biz de seni tekrar mahkemeye vermediğimizi, dışarda çoluk çocuğun olduğunu ve hatta falakaya da yatırmadığımızı; affın bugün yarın kapıda olduğunu söyleriz... Yok başka çare, ben kendim görmüyorum!"

Asker pişman, Asker kırgın ve Asker lanetler yağdırıyordu Nijeryalıya. Çok yalvarmıştı. Nijeryalı... Serdeki Türklük ah!.. Nasıl misafirperver biri olduğunu; çıkıp memleketine döndüğünde anlatsın diye vermişti tekkağıtlıyı Nijeryalıya, tam akşam üzeri. Dalgaya düşmüş, ihmal davranmıştı; götürüp malı zulaya koymaya üşenmişti. Biraz da, Nijeryalıdan İngilizce öğreniyordu ya, ondan. Ne yapacaksa?..

"Ah!" dedi İbo. "İngilizinin mına goyim, ah kafam ah!.."

"Eee!.." dedi Müdür. "Sustun Asker, yeter artık, yapacak çok işim var! Hadi öt artık!.."

İçini çekti, bükük boynunu iyice yana devirdi. "Müdürüm" dedi Asker İbo. "Allah sizden razı olsun, biliyorum yaptığınız iyiliği, hayatım..."

"Yaa kes be, oğlum kes!" dedi Müdür. Kalktı ayağa, yaklaştı cama, avluya bakarken döndü.

"Bırak şimdi iyiliği filan! Ben senden bu yolu öğrenmek durumundayım. Anlasana!"

Korkuyordu Asker, çok korkuyordu! "Ya getireni alırlarsa içeri? İşte o zaman harbi ölmesi gerekirdi! Yaşamasının hiçbir anlamı kalmazdı. Hem, Başgardiyan az önce bir laf etti; dedi ki: Dışarda çoluk çocuğun var... Ben evli deelim ki.. Yoksa? Tabii" dedi içinden. "Ağzımı yokluyorlar, tuzak kuruyorlar. Allaah, yakacaklar beni! Tek dayanağım emmimin kızının nasıl bakarım yüzüne? Ah ben bir felaket, ben bir yangın yeriyim ah, ah!"

Kıvrandı Asker İbo sancılar, alevler içinde kıvrandı. Ama sonunda, yapacak bir şeyin kalmadığını o da çok iyi biliyordu. Nasıl olsa, bu tatlı dillerin arkasından; önce hücre, sonra falaka, numaralı değnekler!

Kalktı Başgardiyan Şükrü baba:

"Neysel" dedi. "Ben işime dönmeliyim, görüş başlayacak."

Kapıya gitti, açtı bağırdı:

"La oğlum! Zeynel, Yusuf! Gelin, atın bu arkadaşı iki numaralı tabutluğa. Gece el ayak çekilince, konuşuruk!"

Tabutluk; bir kişilik, penceresiz, havasız, zalım bir yer, zalım bir hücre...

Müdür döndü, masasındaki sümenin altından bir şeyler alırken Asker'e baktı.

Asker baktı; "Baba!.." dedi. Ağlıyordu...

Başgardiyan döndü baktı, kapıyı kapattı.

"Emmimin kızı..." dedi. "O getirdi... bu en sonu..."

"Oğlum, bunu biliyoruz!" dedi Müdür. "Boşver getireni, vazgeçtim ondan. Nasıl geldi, asıl bu beni çatlatıyor. Yoksa hısımın akraban, bırak bunları. Tamam birileri getiriyor ama, malın geliş yöntemi lazım bana. Az önce dedim ya jandarma, gardiyan, hatta kuş olabilir. Bana yöntemi lazım. Onu söyle ve çek git koğuşuna!.."

Kapı vuruldu, Başgardiyan açtı baktı. "Tamam bekleyin" dedi, daha önce çağırdığı iki gardiyana.

Asker; "Ne olursa olsun!" dedi içinden. "Nasılsa öğrendiler. Yöntem yerin dibine batsın!"

Eğildi, ayakkabılarını çıkardı, uzattı.

"Geçen bayram görüşünde geldi..." dedi; aldı Müdür, baktı ayakkabılara.

"Şeeey!" dedi Asker.

Elini kaldırdı Müdür, susturdu. Başgardiyan yaklaştı masaya, bir tekini de o aldı. Evirdi, çevirdi. Baktı ayakkabıya Müdür, yumurta topuk. Son zamanlarda hayli modaydı. Bir vida çevirir gibi çevirdi ökçeyi, açamadı. İyice elini kunduranın içine yerleştirdi, kıvırdı; ökçe ayrıldı. Baktı güldü.

"Ulan!" dedi Müdür: "Biz Türkler yok mu? İmkan verseler, dünyayı ele geçiririz şerefsizim, şuraya bak!"

Başgardiyana gösterdiği ökçe, çok sağlam dizayn edilmişti. En az, 20 gr mal alacak genişlikte bir çukur vardı.

Başgardiyan da elindeki ökçeyi çevirdi, o da öyleydi.

O da güldü. "Şeytanın bile aklına gelmez be!" dedi.

***

Yaklaşan af, birçok yöneticiyi yumuşatmış; hepsi birer iyilik meleği rolüne bürünmüştü...

Yasak kitaplardan Ramazan bey, Başgardiyandan iyi bir zılgıt işitmişti...

Başgardiyan; yaşına başına yakışmayan bu davranışını, af geliyor diye göz ardı ettirdiğini; bir daha gözünün yaşına bakmayacağını; bu iyiliğini de unutmamasını söyleyip göndermişti koğuşuna Ramazan beyi...

Falçatanın sahibini falakadan geçirmiş; ona da bu iyiliğini unutmamasını tembihlemiş; iki gardiyanın kollarında göndermişti koğuşuna. Aslında onu da affedebilirdi ama kini vardı Başgardiyanın; biraz dedikoducu, karaktersiz bir tecavüzcüydü o. Hep birşeyleri bahane edip döverdi onu. Bu bıçaklar da iyi bir sebep teşkil etmiş; "Yani Şükrü babayı vuracaktın öyle mi?" deyip, üstüne atılmıştı. Onun için yatırmıştı falakaya. Ayrıca, ifadesini zapta geçirip imzalatmış; olur da kazara bu puşt takımına da af çıkar da salınmak istenirse, hemen mahkemeye verip kesici alet bulundurmaktan tekrar misafir etmek için, tedbiri elden bırakmamıştı Başgardiyan..

Yılların kurduydu Şükrü baba. Yani, Başgardiyan.

Onun en nefret ettiği tiplerin başında bu tip namussuz ırz düşmanları, gaspçılar, tecavüzcüler gelirdi. Hele böyle, sekiz yaşında bir kız çocuğuna tecavüz edip sonra da boğup öldüren; evlerinin bodrumuna toprak zemini kazıp çocuğu oraya gömüp; üstünde de hayatlarına hiçbir şey olmamış gibi devam edenler dellendirirdi Şükrü babayı...

Bereket; bu sapığı, yaşlı anası ele vermişti. Oğlunun işlediği suçu, önceleri ana yüreği saklamak istemiş; kız çocuğunun ırzına geçtiğinden habersiz, bir kaza olduğunu, çocuğun kendi sofalarından başüstü yere düştüğünü sanmış. Oğlunu suçlayıp, onlara bir kötülük gelmesinden korkmuş; sesini çıkarmamış. Aksine yardım etmiş; yer göstermiş ölüyü saklamak için...

Daha sonraları gece yarıları kadın bir hortlak gibi çığlık çığlığa uykularından sıçrar olunca; komşular da rahatsız olmaya başlamışlar; "Bu kadının böyle huyları yoktu!" diye...

Sapığın aklından binlerce şeytanlık gelmiş geçmiş!..

Hemen çareyi bulmuş. Anasını da, kafasına vura vura öldürmüş; onu da çocuğu gömdüğü yere, evin toprak zeminini kazıp gömmüş. Çok geçmeden odaya beton döküp kaplamış. Amma, atladığı bir şey varmış; o da çok basit bir ayrıntı: Komşularını unutmuş. Komşuları, ortalıkta görünmemeye başlayan kadıncağızı sormaya başlamışlar. O da yani sapık oğlan; "Anam, hastalandı hastaneye yatırdım!" demiş.

Aradan aylar geçince komşular; "Gidip yoklayalım, hal hatır soralım" demişler!.. Oğlan belli bir tedirginlik göstermiş. Köyden evli olan bacısı da gelmiş. "Anam nerde, niye heç gelmez oldu yanıma?" demişse de bir sağlam cevap alamamış. Hemen komşulardan biri; ölen çocuğun ailesine gidip durumu anlatmış.

Onlar da, başlamışlar sapığı takip etmeye...

Gene bir gün; hiçbir şeyden habersiz bir kız çocuğunu elinden tutup eve götürürken, çullanmışlar üstüne. Neye uğradığını şaşırmış; başlamış rol yapmaya ama tabi polis de bu işte çok koşturmuş, çok araştırma yapmış; defalarca sorguladıkları bu sapık, her seferinde temiz ifadelerle kurtulmuş. Ananın ortadan kayboluşu; evin alt katının toprak zeminin betona çevrilmesi; polisi daha derinlere dalmaya itmiş. Kırmışlar betonu ve çıkartmışlar cesetleri. Mahallede kıyamet kopmuş...

İşte böylesi sapıklardan, çok nefret ederdi Başgardiyan!

Aslında Başgardiyan makul bir adamdı. "Hayatta" derdi baba: "Her şey gelebilir insanın başına. İnsanın; yarısı insan, yarısı şeytan! Buralara düşen insanlar; öteki yarılarının aklına uyduklarından düşerler hapislere. Yoksa hiçbir insan, bu cehennemde yaşamak istemez."

***

Ramazan beyin alınan ifadesi esnasında, hakarete varan sözler olmasa da; yine de gururu incinmiş, ağırına gitmişti.

Kendine göre ne yapmıştı ki? Kitap okumuştu. Eser okumuştu. Kime ne zararı olabilirdi ki?

"Gene de ucuz atlattık ağam!" dedi Veli.

Burnunu çekti Ramazan bey, konuyu değiştirdi.

"Boşverin!" dedi. "Bakın işte yaşıyoruz. Yakında buradan çıkıp hürriyetimize kavuşacağız. Tüm bu yaşananları birer anı olarak hatırlayıp kimi zaman ağlayacak, kimi zaman güleceğiz. Önemli olan ölmemek. Bak, benim biricik oğlum öldü bir hiç uğruna. Hep ona yanar, ona ağlarım. Yaşasaydı da, birlikte yatsaydık bu hapislerde baba oğul! Bir ömür yatmaya razıydım ama bak, o yok artık. Bir gurur uğruna, tüte cağımı söndürdü kerata! Ondan beri attım içimden; baş belası gurur denen boku..."

Veli kalktı. "Ben kap'altına kadar gidecem!" dedi, gitti.

"Veli'yi..." dedi Arto. "Onu üzdün galiba ağa?"

Baktı Veli'den yana Ramazan bey:

"Yok!" dedi. "O benim can dostum. Hayatımı ona borçluyum. Ben hayatta olduğum sürece o çocuğa hiçkimse dın diyemiyecek. En kötü anımda o dinledi beni, bir evlat gibi saygıda kusur etmedi, şımarmadı. Bak şimdi kitaplar yazmak istiyor. İnsanların hayat hikayelerini dinleyip, edebiyatçı olmak istiyor. Onunla ne kadar övünsem azdır. Maddi faydam artık yetersiz, biliyorum ama dert değil, manen mutluyum. Onu, dört sene gibi bir zamanda yetiştirip böyle kaleminden kan damlayacak adam

ettim ya. İşte benim mutluluğum. İşte benim kalan ömrümde tek dayanağım, manevi hazzım. Sakın yanlış anlama Arto gardaş! Bir insan yetiştirip topluma kazandırmanın hazzını, ilk başlarda sen de yaşamışsındır."

"Evet" dedi Arto. "Birkaç yıl, öz evlat gibi bizi sevdi saydı Cem. Ama işte ne olduysa, arkadaşlarını seçerken yaptığı yanlışlar yüzünden oldu. Başta kendini ve hepimizi mahvetti."

"Peki!" dedi Ramazan bey. "Buradan çıkınca, ne yapmayı düşünüyorsun Arto gardaş?"

"Bilmem!" dedi Arto, sigarasından bir duman çekip. "Yüzüm yok artık, eski piyasa arkadaşlara gidip görünemem; bunu kendime yediremem! Elimde kalan kiradaki dükkandan gelen parayla geçinirim. Veli kardeşimin dediği gibi; gider Ferdi kardeşe anlatırım durumumu. Bu bendeki emaneti, bir eser haline getirip bastırabilirsem; belki arkadaşlarımın yüzüne tekrar bakabilirim. Neticede ben yanlış yapmadım! Başkaları bana yanlış yaptı! Bir de, Veli kardeşin yazacağı hikayeleri değerlendiririz."

"Dükkanım dedin. Ee peki, niye onu da hacizle almadılar elinden?" diye sordu Ramazan bey.

"Kayınpederimin üstüne onun tapusu. Ne olur ne olmaz diye; bu iki mülkü, kayınpederle kayınvalidenin üstüne yaptırdık. O da karımın aklı! Kadın milletinin sağduyusuna biraz inanmak gerek!"

"Akıllılık etmişsiniz!" dedi Ramazan bey.

"Onda bile, neler çektirdi bize çek senet mafyası!.. Az ölüm tehditleri savurmadılar; o zavallı insanları kaçırarak, günlerce tuttular. Çekin karşılığını almadan da bırakmadılar."

"Ee... aldılar mı?"

"Kayınpeder sağolsun! O karşıladı. Kayınvalideyi rehin bırakarak, gidip kendi hesabından çekip ödemiş."

"Pekii burdan çıkınca; var mı borçların ya da yolunu gözleyen alacaklılar?"

"Bir iki var ama pek büyük değil, idare ederim. Hem, yazacağım bu kitap..."

"Çok hayalperestsin be Arto gardaş!" diye, sözünü kesti Ramazan bey, Arto'nun.

"Niye?" dedi Arto.

"Ne bileyim? Sen anlatacaksın ya da yazacaksın; dağılacak, insanların eline geçecek bu yazdıklarınız; para kazanıp borç harç ödeyeceksin ve geçimini sağlayacaksın! O hoooo!.." dedi, başını başka yana çevirdi Ramazan bey, biraz alaycı...

"Ne bileyim, belki diyorum!.. Gerçekten üslubu çok güzel Veli kardeşin Ramazan beyciğim. Onun yazdıklarını önce bir televizyon kanalına teklif ederim. Olmazsa, Yeşilçam'da filmci bir askerlik arkadaşım var, ona gider okuturum. Belki sinema filmi yapar."

Ramazan bey, hayretle baktı Arto'ya; Arto baktı Ramazan beyin şaşkın bakışına!..

"Yani hayal kuruyorum be ağam!" dedi Arto.

Dudak büktü, başını kaşıdı Ramazan bey, güldü:

"Yok yok!" dedi. "Şaşkınlığım; bizim oğlanın yazdığı hikayeler, gerçekten böyle dizi ya da sinema filmi olacaksa; ben ve diğer arkadaşlar bu çocuğu iyi yetiştirmişiz demektir. İnan çok sevindim! Ona maddi bir faydası olur mu dersin Arto gardaş?"

"Faydası mı?" dedi Arto şaşkın. "Ne demek Ramazan beyciğim? Eğer böyle giderse, ülkenin en aranan yazarı olur, buna inanın. Geçen gün kendi söyledi. İkimizin ortak tanıdığı Ferdi Tayfur'a, bir senaryo yazmış; sanırım siz hastanedeyken. Çok meraklandım sordum. Nedir bu dedim? 'Bu, dedemin okuma öğrettiği, sanatçı Ferdi Tayfur'a göndereceğim sinema filmi için, bir senaryo' dedi Veli kardeş."

"Yok yav!" dedi Ramazan bey hayretle. "Ee, peki sen okudun mu bu senaryoyu?"

"Yok!.." dedi Arto. "İstedim ama vermedi. Sanırım sizden yardım isteyecek!"

Meraklandı Ramazan bey, sordu: "Ne yardımı?"

"Bu ilk fikri, sizden almak istiyor."

"E peki, neden şimdiye dek vermedi bana ya da sormadı da, sana söyledi?"

"Şu baskın olmasaydı, belki şimdi okumuş olurdunuz. Ben ona, filimcilerden tanıdıklarım olduğunu söylediğimden beri gizlice yazarmış. Sonra ben Ferdi'den söz edince, çok heyecanlandı. Kolay değil ağa, bu piyasaya girmek; adamın hayatını zindan, anasından doğduğuna pişman ederler. Mutlaka birilerini tanıman gerek. O da, yani Veli kardeş, benim böyle bir tarafım olduğunu öğrenince, çok sevindi. Hiç öyle belli etmedi ama kafasına koymuş Ferdi Tayfur'u. Ona, yani Ferdi'ye mektup yazmış, o da cevap vermiş. Çok memnun olacağını; dedesine minnet borçlu olduğunu yazmış. Hiç olmazsa böylelikle borcumu bir nebze olsun ödemiş olurum, demiş."

Bir an durdu; bir suç işlemiş gibi ürktü Arto:

"Benden duymuş olma ağam, ne olur? Veli kardeş yanlış anlamasın beni!"

"Olur mu öyle şey?" dedi Ramazan bey, içi kıpır kıpır sevinç dolu. "Geleceğin en iyi, en keyifli yanı nedir, bilir misin Arto?"

"Bilemem ağa!.." dedi Arto.

"Her gün bir başka sürprizin yaşanıyor olması ve geleceğin teker teker gelmesi."

"Bu son sözü, hatırlar gibiyim. Sanırım Abraham Lincoln söylemişti... Bir hata etmedim değil mi Ramazan beyciğim?"

"Yok!" dedi Ramazan bey. "Nasıl olsa, bir gün bana söyleyecekti. Hiç olmazsa, daha erken öğrenmekte yarar var. Çok meraklandım. Acaba, nasıl bir hikaye yazdı? Cezaeviyle mi ilgili yoksa?"

"Yok!" dedi Arto. "Sanırım bir suçlu var ama, öyle hapislikle falan alâkası yok." Baktı; "Başka mevzuya geçelim ağam, geliyor Veli kardeş!" dedi.

Geldi Veli. "Selamünaleyküm!" dedi.

"Aleykümselam evlat!" dedi Ramazan bey.

"Alekuselam!" dedi Arto.

"Ne o evlat elindeki?" dedi Ramazan bey.

"Mektup! Bir de yazı kağıtları ısmarlamıştım."

"Mektup kimden?" dedi Ramazan bey.

"İstanbul'dan."

Bakıştılar, Arto'yla Ramazan bey...

"Ferdi Tayfur'dan geliyor!" dedi Veli, gözleri ışıl ışıl.

"Vay!" dedi Ramazan bey. "Şu bizim Ferdi mi?

"Hee!" dedi Veli.

Veli, bu iki dostun; o yokken mutlaka birşeyler konuşacağını biliyordu. Muzipçe baktı, ikisinin yüzüne; "Ağam!" dedi. "Yıllardır bana kol kanat gerdin; öğretmenlik, babalık ettin. Artık senden saklayamam. Sakladıkça, kendimi çok yorgun ve suçlu hisseder oldum. Sen hastanede yatarken..."

Lafını kesti Ramazan bey. "Biliyorum oğlum, suçlu hissetmene gerek yok" dedi.

Arto kalktı, çabucak ayrıldı. Veli arkasından baktı, anladı; bu konu konuşulmuştu.

"O zaman" dedi Veli biraz kırgın. "Anlatmama gerek yok!"

Ramazan bey baktı; "Bu kadar hassas olmana gerek yok oğlum!" dedi. "Sen içeri düştüğünde; sana karşı içimde bir evlat sevgisi duymuştum. Elinin yazmaya, kafayapının edebiyata yatkın olduğunu görünce; sanat eseri niteliğinde eserler yazmanı istemekle belki de hata ettim!"

"Estafurullah ağam!" dedi Veli.

"Yok yok! Hakkatten öyle. Şu an yaptığın şey, çok büyük bir incelik. Halbuki öyle demesem, kim bilir şimdiye dek kaç senaryo yazmıştın? Gerçi yanlış anlama, senaryo da mutlaka bir sanat dalıdır. Ne bileyim, aklıma gelmedi bu tarafı işin. Ayrıca daha eserini okumadım. Eğer gerçekten senaryo yazabiliyorsan, tebrik ederim."

"Sağol ağam!"

"Eee, ne diyor Ferdi?" dedi Ramazan bey merakla.

"Ferdi abi, yardımcı olurum diyor. Bu Arto'nun tanıdığı mı, akrabası mı ne varmış? Emek filmin sahibi Nazmi Özer. Ona söylemiş; o da bir getir okuyalım demiş!"

"Biliyordum!" dedi Ramazan bey. "Biliyordum; senin bir gün hak ettiğin yerlere geleceğini."

"İstersen bir oku, öyle karar ver ağam! Daha henüz birşeyler yapabilmiş değilim."

"Yok öyle konuşma! Sana güvenim sonsuz! Senin şimdiye dek ağzından, yapamayacağın bir şeyin çıktığını görmedim. Bu gece okumamı ister misin?"

Veli sevinçle kalktı. "İstemem mi ağam? Bu hayatımın en önemli anı. Ama korkmuyorum da değil hani! Bu bir film senaryosu. Olur ya çok uçmuş olabilirim!" dedi.

"Korkma!" dedi Ramazan bey, babacan bir tavırla. "Çocuklar düşe kalka büyürler. Eğer bir eksiğin olursa, birlikte düzeltiriz. Benim bildiğim, senaryolar tartışılarak çıkar. Arto'ya da sorarız. O da çok okumuş, aydın bir arkadaş."

Ertesi gün; volta atılan avluda el ayak çekildiğinde, Ramazan bey Başgardiyandan izin almış; bir duvarın dibine oturmuştu. Yaktığı sigaranın bitmesini beklerken, okuma gözlüğünü taktı; başını kaldırdı, karşıya baktı.

Karşı pencereden Veli bakıyordu. Bakıştılar...

Ramazan bey, ulvi bir göreve hazırlanır gibi babacan, çok bilmişliğin tadını çıkarıyordu. Elindeki sigarayı attı, izmariti ayağıyla ezdi. Kalın, içi parşömen dolu zarfın ağzını açtı. Gelecekte belki de Veli'yi bir numara yapacak ve belki de tüm ülkeye, hatta yabancı ülkelere şanını taşıyabilecek dosyayı çıkardı.

Veli yukardan bakıyordu. Dikdörtgen cam, camın dışındaki kalın demir parmaklık ve Veli'nin merakla bekleyişi, içini sızlattı Ramazan beyin! Dosyanın kapağını çevirdiğinde, birinci sayfanın başında bir isim vardı!..

"suçlu melek
'kutsal paye'
Tanrının sevdiği kullarına ve meleklerine verdiği bir hediyedir: **"Paye!"**
Eğer hakedebilişse Yaradılan?
Bu hikaye, iki kardeşin arasındaki, kavgayı anlatmakta...
Biri Suçlu...
Diğeri Kuralcı...
İkiz Kardeşler."

Ramazan bey meraklandı. İsim çok hoşuna gitti. "Kutsal paye!" dedi. "Kardeşler ikizler ve aralarındaki sürtüşme ve Melek ve Suçlu?!"

Başını kaldırıp Veli'ye baktı uzaktan, gülümsedi; tekrar yazıya döndü. Gözlüğünü düzeltti; içinde tarifi imkansız bir müzik başladı. Bu müziği daha önce hayatında hiç duymamıştı! Sanki yüreği yanlıyor, kalp atışı sıklaşıyordu. Elinden uçacakmış gibi; daha sıkı sarıldı dosyaya...

Sah/... 1/... dış... gece... kuralcı... çalışanlar... sahne

"Sah... sahne, bir gece, kuralcı, çalışanlar..." dedi Ramazan bey. "Demek bu hali kısaltılmış oluyor! Dikkat etmeliyim! Bu dil, senaryo dili olmalı."

Tekrar döndü yazıya. Hayatında ilk kez senaryo okuyordu.

***

Perde, ıssız bir meydana kurulmakta olan, sahne platformundan açılır...

Ortalık alabildiğine loştur ve çekiç, zincir sesleri arasında; çok disiplinli, atletik yapılı gençler hummalı bir çalışma içinde; hiç konuşmadan, durmadan çalışırlarken...

Sisler arasından, elinde baston, krem takım elbiseli, fötr şapkalı, kara gözlüklü Kuralcı çıkar!

Kuvvetli bir takip projektörü yanar aniden; "croofff" diye...

Aydınlatır Kuralcı'yı!

Kuralcı'yı gören genç çalışanlar, hemen esas duruşa geçerler; sanki taş kesilmişlerdir!..

Kuralcı sahneye yaklaşırken; boştaki elini kaldırır indirir.

Herkes tekrar işine koyulur...

Kuralcı, sahne merdivenlerini çıkar, mikrofona yaklaşır, ceketini çıkarır...

Bir genç koşar alır ceketi...

Bir kutunun kapağı açılır yakın planda...

İçinden çok şık bir gitar çıkarır bir genç...

Koşar, Kuralcı'ya getirir gitarı.

Kendinden çok emin görünen Kuralcı, parmaklarını ovarken; gitarı boynuna asarlar..

Kuralcı, parmaklarının arasındaki penayı, büyük bir ustalıkla oynatır...

.....

Ramazan bey, birden hayal etmeye başlar! Bu loşluk, bu müzik, çalışan bu gençler; bu otorite, sarıverir bedenini. Gizemli gelmeye başlar konu, meraklanır!

.....

Kuralcı, aynı planda, volüm düğmesini çevirir.

Çok güçlü bir hoparlör sesi patlar.

Gitarın tellerine çok ustaca vurur.

Ortalık birden karışır!

Az önce çalışan gençler;

çok disiplinli, iki sıra halinde meydanı terk ederlerken;

Kamera arkalarından takip eder.

Sisler arasından yükselen, kameranın objektifine gelip çarpan bulutları yararak ilerlemeye devam eder...

.....

Ramazan bey bir an durur düşünür. "Melekler ve Şeytan mı acaba? Okumadan, önyargılı davranmamalıyım" der.

sah...? suçlu... melekler...

Çok uzakta, bulutların üstünde, devasa bir ışık seli görülür...
Kamera yaklaştığında...
Bulutların ortasında bir taht;
Tahtın etrafında uçuşan, kanatlı melekler!..
Tahtın gökyüzüne uzanan dört sütunu...
Bu sütunlara sarınmış, elvan türlü çiçekler...
Tahtın ortasında oturan, beyaz giyimli Adam!
Adam, az önceki sahnede gitar çalan Adam'ın; yani Kuralcı'nın kardeşi; Suçlu'dur.
Elinde bir kitap ve onu rahatsız etmemeye çalışan melekler!
Bir melek; altın tepside kristal bir kadeh dolusu meyve suyu getirir, saygıyla sunar...
Adam başını kaldırır bakar.
Bu adam Ferdi Tayfur'dur.
Gülümser meleğe...
Melek bakar, tebessüm eder...

.....

"Çok güzel gidiyor..." dedi Ramazan bey.

"Acaba Ferdi Tayfur'a kabul ettirsin diye, onun adını bilerek mi yazmış? Ama, ya başkasını oynatmak isterse yapımcı? Gene de olsun; bence yerinde bir düşünce. Ferdi Tayfur da çok iyi oyuncu, Allah için! Neydi o Derbeder, neydi o Batan Güneş,

neydi o Çeşme? Hele içeri düşmeden önce gördüğüm, İnsan Sevince filmi... Afferin oğlum Veli."

Kaldırdı başını pencereye baktı...

Şimdi, Arto da Veli'yle birlikte bakmaktadır Ramazan beye.

.....

Sah...? iç... gün... hizmetçi... yaşlı saffet beyin köşkü...

Kamera; bir koridorda, üstü kahvaltı yiyecekleriyle donatılmış, servis arabasını iten Hizmetçi'den açılır...

Görkemli bir odada yataktan kalkmaya uğraşan Yaşlı adam...

Açılan oda kapısının büyük gürültüsüyle yerinden sıçrar!..

Yaşlı adam öfkeyle bağırır:

"Aklından zorun mu var be kadın? Sana bin kere söyledim, kapıyı vurmadan girme diye."

Hizmetçi, işinin ehli bir insan edasıyla, ortadaki masaya yaklaşır:

"Bugün yine solunuzdan kalktınız galiba?"

Yiyecekleri masaya koyarken devam eder:

"Birazdan sizinkiler gelecek. Hadi toparlanın lütfen!"

Aynı anda kapı vurulur...

Masaya servis yerleştiren kadın, konuşur:

"Bakın üşüştüler bile!"

Yaşlı sinirli masaya yaklaşır:

"Lafını bil! Onlar leş kargası değil!"

Yaşlı kapıya döner bağırır:

"Giriin!"

Kapı açılır, Suçlu başını uzatır:

"Sürpriiiz..."

Hizmetçi bakar, Yaşlı bakar...

"Sen de kimsin?" der Yaşlı...

Suçlu girer, yaklaşırken; Hizmetçi kapıdan çıkar...

Suçlu elini uzatır...

Yaşlı alır bu eli sıkar...

Yaşlı'nın dili tutulmuş; o öfkeli adam gitmiş, yerine bir çocuk gelmiştir...

Kucaklaşırlar sevgiyle...

Yaşlı sendeler, oturur koltuğa; yorulmuş, rehavet çökmüştür.

"Ne o dostum beni tanımadınız mı?" der Suçlu.

Yaşlı, yanında yer gösterir:

"Oturun lütfen, sizi görünce heyecanlandım da Yüzbaşım!"

Kapı açılır, Hizmetçi elinde servis tabaklarıyla girer...

Yaşlı, Suçlu'yu gösterir:

"Bakın Şener hanım. Hep anlatırdım ya! Kahraman Yüzbaşı Osman beyi. İşte ispatı, yalan değilmişim değil mi?"

Kadın umursamaz bakar Suçlu'dan ve Yaşlı'dan yana:

"Evet efendim!" der:

"Aynı hikaye, dünya savaşları!"

Kadın döner kapıya...

Yaşlı arkasından bağırır:

"Seni bunak kadın bir gün olsun bana inanmadın. Seni neden bunca yıl tuttum bilmem? Seni atmazsam bana da Albay Saffet bey demesinler!"

"Sinirlenmeyin Albayım" der Suçlu:

"Bu zamane insanları bir hoş olmuşlar, illa görecekler!"

"Eee.. Anlatın bakalım Binbaşım!" der Yaşlı:

"Evlat, neden beni uzun zamandır aramadın ha? Seni görünce, birden cephede sandım kendimi. Mustafa Kemal geldi gözlerimin önüne. Fevzi Çakmak geldi. Enver Paşa geldi. İsmet İnönü... Hay Allah!"

Suçlu bakar, üzgündür...

"Şeey efendim!.." der Suçlu:

"Belki kızarsınız ama, söylemek zorundayım."
Merakla bakar Yaşlı:
"Eee neyi?"

"Ben" der Suçlu, kalkıp pencereye yaklaşırken:
"Ben, Binbaşı Osman bey değilim. Yüzbaşı da değilim! Onlar öleli çok oldu efendim! Mezarları; Çanakkale'de, Sakarya'da, Kars ta, Erzurum'da... Yemen'de ve üç kıt'ada!.. "
"Ne diyorsun evlat? Daha geçen gün gördüm Sarı Zeybeği."
Suçlu: "Şeey, haklısınız efendim ama..." der, kekeler.

Yaşlı kalkar, elindeki peçeteyi masaya fırlatır. Bağırır:
"Ne yani, ben mi bunadım, yoksa dünya gerçekten batıyor mu?"
Suçlu, Yaşlı'nın yanına gelir; elini omzuna koyar, oturtur.
Yaşlı, siniri boşanmış hüngür hüngür ağlar:
"Bu dünyada konuşacak insan kalmamış. Kimse bana inanmıyor. Az mı Kurtuluş Savaşı'nda kurşun attık birlikte? Osman bey siz söyleyin; hayatımı kaç kez kurtardınız? Bir de ben o değilim diyorsunuz..."
Suçlu bakar, Yaşlı'nın gözbebeklerine...
Yaşlı bakar, sakinleşir...

Kapı sesi duyulur...
Yaşlı bağırır:
"Girin be!.. "
İçeri; beli bükük zayıf bir adam, arkadan yaşlı iki kadın, orta yaşlı bir erkekle bir kadın girer...
Yaşlı'nın karşısında sıra olurlar...

Suçlu kalkar:
"Bugün işiniz çok anlaşılan. Başka bir gün uğrarım size. "
Yaşlı arkasından fırlar, yakalar:

"Hayatta bırakmam sizi..."

Suçlu:

"Meraklanmayın! Ben, izinliyim. Sık sık görüşeceğiz."

Yaşlı, Suçlu'nun kolunu bırakmaz!..

Israrla kulağına birşeyler söylemek ister:

"Anlıyorum.Yüzbaşı, gizli görevdesiniz! Bu görev çok mühim olsa gerek!"

Suçlu sevgiyle bakar, güler. Kapıyı açar, döner.

Bir asker selamı çakar Suçlu:

"Ben, Kurtuluş Savaşı'nda, Mustafa Kemal'in Postası Mahmut Çavuş, sonra görüşürüz komutanım!"

Yaşlı da selam durmakta. Kararlı emreder:

"Yüzbaşı! Geriye dön! Marş marş!"

Suçlu topuğunun üstünde döner bir asker gibi, çıkar...

Olup bitenlerden bir şey anlamayan torunları, şaşkın bakmaktalar...

Çok büyükbabalarının artık ne yapmak ya da ne yapmamak istediğini anlamakta zorlanırlar!.

Suçlu henüz kendi gizeminden sıyrılmamış; bu yüzden, torunlarına görünmek istememiştir...

Çok büyükbabalarının çok eskilerdeki Kurtuluş Savaşlarında başından geçen askerlik hatıralarını ezbere bilmekte olup, şimdiki hareketlerinin bu yüzden olduğunu sanırlar...

.....

Ramazan bey, terleyen başından kasketini çıkarır; şapkanın dışıyla kel başını siler! Şimdiye kadar kel kafasını hiç kimseye göstermemeye çok özen göstermiş olup, asla keyfi kasketini çıkarmazdı! Kabaklaşmış kafatasını yatarken bile gizler; ancak sayımlarda ya da bir üstdüzey devlet adamı geldiğinde, utana sıkıla çıkarırdı kasketini.

Ama şimdi heyecandan unutmuş ne yaptığını; şapkasını terini silmekte kullanıyor. Bu olacak iş değildir!..

Arto'yla Veli, merakla baktılar birbirlerine.

"Bu!" dedi Veli. "Ne demek ola? Kaç yıldır tanırım, bu halini hiç görmedim. Hatta, Kör İmam'la kavga ettiğinde yere düştü, gene de kafasını açmamak için uğraştı; göstermek istemediydi."

Arto; "Benim büyükbabam" dedi. "Artin dedemin de böyle bir huyu vardı. Kim bilir ne hissederler de, göstermezler kafalarını?"

Elini kafasına attı, kasketini çıkardı Arto, Veli'ye baktı. Veli baktı; Arto da keldi!..

"Bana bakma!" dedi Arto. "Ben doğuştan kelim!"

Gülüştüler...

Ramazan bey kalktı; biraz yürümek, uyuşan bacaklarını açmak için bir ileri, bir geri hareketler yaptı. Pencereye baktı; kendine gülüyorlar sanıp o da güldü.

Bu üç mahkum; sanki şu an birer kuş olmuş, özgürce mutlu uçuyorlardı göklerde. Unutmuşlar mahpushanede yatan toplum dışı kalmışlıklarını; birer halk kahramanı, birer bilge, geleceği tayin edecek generaller, albaylar, paşalar, başbakanlar, bakanlar gibi; adam gibi adam hissettiler kendilerini.

"Bu..." dedi. Ramazan bey içinden. "Bu senaryoda bir sır var! Bu oğlan ne yapmak istiyor acaba?"

Daha fazla dayanamadı, tekrar daldı konuya...

Sah...? dev...

Yaşlı döner torununa:

"Hemen anlat, fazla zamanım yok."

Torunu elindeki çantayı açar, bir tomar dosya çıkarır:

"Siz, hiç meraklanmayın! Çok büyükbaba. Köylüler çok sevindi. Çok hoşnut kaldılar. Ve çok dua ettiler efendim!"

Yaşlı bakar karşısındakilere:
"Ya bu köşk? Arif bey, nakit mi ödedi parayı?"
"Evet efendim! Sağolsun, vergiyi de kendileri üstlendiler."

Yaşlı kalkar, pencereye yaklaşır:
"Tamam evlat. Sağlık Bakanıyla görüştün mü?"
Bir kağıt ararken torun:
"Evet efendim!" der titreyerek.
Yaşlı'dan daha yaşlı görünen torun:
"Hem de birkaç kez. Çok memnun oldular. Hatta, gümrüklerden sorumlu bakanı da yanımda aradılar. Hastane..."
Lafını keser Yaşlı:
"Evet evet! manasız!"
Aklı başka yerdedir Yaşlı'nın.
Torun devam eder:
"Aletler peyderpey geldiğinde; hemen montajını yapmaya başlayacaklar."

Tekrar dışarı bakar Yaşlı:
"Aklınca, kendini tilki sanıyor!"
Torunlar bakışırlar, şaşkın...
"Kimden söz ediyor?" der Torun'un karısı.
Grup, tekrar bakışır, işaretleşirler...

"Tamamdır!" der Yaşlı:
"Bunu da başarırsam, ki inşallah sonuna geldik bu işin; artık ölsem de gam yemem!"

Grup bir ağızdan karşı çıkar bu söze:
"Allah gecinden versin efendim!"
"Siz, uzun yaşayan bir efsanesiniz!"
"Siz, hepimizi öldürürsünüz efendim!.."

Haklıydılar...

Yaşlı, gerçekten de, şu anki görüntüsüyle; altmışbeş, bilemediniz yetmiş yaşında gösteriyordu. Seksen demeye, bin şahit gerekti.

Yaşlı, aslında çok daha yaşlı, çok daha eski bir adamdı!
Bir dönem torunları büyükbaba demekten bıkmışlar;
Torunlarının torunları olmaya başlayınca;
Bu ünvanı bulmuşlar:
"Çok büyükbaba."

Kendisi bile unutmuştu artık kaç yaşında olduğunu.
Tek hedefi, son yaptırdığı hastaneydi.
Bu hastaneyi de yapıp Sağlık Bakanlığı'na teslim edecek.
Ölecekse;
Böylesi bir hayra daha imza atarak ölecekti.

Artık öyle olmuştu ki yıllardır...
Her şeyi karıştırır, herşeyi unutur olmuş.
Bundan kendisi de sıkılmaya başlamış.
Aslında yaşamak da istemiyor artık!..

.....

Veli, bu bölümden sonra, senaryo dilini bırakmış; daha çok hikaye diline benzer bir dil kullanmaya başlamıştı.

Ramazan bey; "İyi de olmuş" dedi içinden. "Ben bu senaryo dilini pek sevmedim, böylesi daha iyi. Bu eseri çekmek isteyen her kim olursa, o senaryo haline getirsin!" dedi kendi kendine.

Başını kaldırdı, karşıya baktı; Veli çay işareti yaptı. Ramazan bey hayır anlamında başını salladı; tekrar yazıya döndü, çok meraklanmıştı..

Sah...? suçlu... kuralcı... muhteşem otomobil...

Suçlu; çok şık, çok değişik görünümlü bir otomobilin yanına gelir; ön kapıyı açar, direksiyona geçer.

Sağ ön koltukta Kuralcı oturmakta, belli ki sıkılmıştır! Başını çevirip Suçlu'ya bakar. Kara gözlüğünü çıkarır; yaka cebinden çıkardığı mendille siler. Gözleri sütbeyazdır! Korkunç görünür. "Bir an için beni atlattın, gelmeyeceksin sandım!" der.

Onun bu haline alışık olan Suçlu, motoru çalıştırır; arabayı sürerken konuşur: "Birkaç savaştır takip edip tanıdığım biri ve 'Paye'mi çok iyi değerlendireceğine inandığım, yegane temiz insan. Tanısan, sen de seversin!"

"İstemem!" der Kuralcı: "O senin arkadaşın, benim tanışmam bazı gerçekleri değiştirmez. Beni şu ilerdeki hastanenin önünde bırak. "

Suçlu bakar: "Hemen mi başlıyorsun?" der.

"Eee" der Kuralcı: "Ne yaparsın, hayat bu; bıraktığın yerden devam."

Suçlu arabayı hızla sürer; gelir, hastanenin önünde durur.

Arabadan Kuralcı iner; alır bastonunu. Döner, eğilir Suçlu'ya, başını uzatır: "Sana iyi tatiller, kendine iyi bak!"

Suçlu bakar gülümser: "Tadını çıkaracağımdan emin olabilirsin."

Kuralcı başını çeker: "Afferin sana, akıllanmışsın! Unutma! Eline, diline ve beline... Anlarsın ya!"

Kuralcı'nın her halinde, her sözünde bir iğneleme, bir gıcıklık vardır. Körlüğün verdiği aşağılık kompleksinden olsa gerek.

Suçlu, arabayı sürer, canı sıkılır bu son sözüne Kuralcı'nın.

İçinden konuşur: "Salak!.."

Hastane bahçesinde yürüyen Kuralcı'nın kulağı oynar!..

Kuralcı muzip bir edayla; "Salak sensin!" der.

Sah... hastane... kuralcı... ömer...
hasta... hanım... kalabalık... hemşireler... oda...

Hayli hareketli olan hastane koridoru...

Kuralcı bu kalabalığın içinde...

Kuralcı duvarın dibinden yürüyerek ilerler; gelir, bir kapının önünde durur. Etrafı dinler, uzanır kapıyı açar.

Yatakta yatmakta olan yaşlı bir adam, kapı sesine uyanır bakar, sevinir: "Oğlum, Ömerim sen ha?"

İçeri giren Ömer, bir piyade eridir. Asker gelir; yatağın kenarına oturur, hastayla kucaklaşır. Hasta oğluna sarılmış ağlamakta...

Kapı açılır, bir kadın girer. Hasta ayrılır askerden: "Bak hanım, oğlumuz gelmiş! Ömerim gelmiş, gözümüz aydın!"

Kadın bakar, hiçbir şey göremez! Kadın tekrar kapıya döner: "İlahi bey, yine başlama ne olur! Ben hemşireyi çağırayım da, sana iğneni yapsın."

Hasta, askere döner: "Görüyorsun ya Ömerim, annen de beni dinlemez oldu."

Asker uzanır: "Boşver babacığım sen uyu, rahatına bak!"

Uzanır Kuralcı, eliyle hastanın gözlerini kapatır.

Hastane koridorunda hastanın karısı, hemşireyi getirmekte. Girerler odaya. Kuralcı koridorda geldiği yöne yürümekte...

Hastanın odasından kadının sesi yükselir.

Ölen kocasının ardından ağıtlar yakmaya başlamıştır!..

.....

Ramazan bey bir an durdu, içini çekti; sessizce homurdandı. Elini yan cebine attı, sigarasını aradı, bulamadı. Diğer cebine el attı; yoktu sigara paketi!.. Etrafına bakındı, yerde duruyordu paket; hemen önünde!

"Vaay!" dedi Ramazan bey. "Azrail ha!. Afferin sana evlat, gerçekten iyi bir konu bulmuşsun."

.....

otel... seher... suçlu... görevliler...

Çok lüks bir otel; alabildiğine görkemli...

Otelin önünde nostalji ayakkabı boyacısı; Türklüğü simgeleyen pala bıyıklı kapı görevlisi. Boyacı, kapı görevlisinin ayakkabısını boyamakta. Görevli, gazeteye göz atmakta.

Suçlu'nun arabası gelir durur kapının önünde. Görevli şöyle bir bakar göz ucuyla aldırmaz!..

Hemen Belboylar koşuşur. Suçlu'nun valizlerini, bir de büyük bir ruloyu alırlar, otele girerler. Resepsiyonist hemen bir anahtar uzatır belboya, asansöre yönelirler...

Asansörün önü kalabalıktır...

Ayakkabısını boyatan kapı görevlisi, üstünü başını düzelterek kapıya doğru yürür, son adımını atacakken; durur bakar yere! Yerde bir maket otomobil vardır. Eğilip alır bakar, şaşkındır! Bir şeyler hatırlamak ister, hatırlayamaz. Oysa elindeki oyuncak otomobil; az önce göz ucuyla baktığı Suçlu'nun arabasının aynısıdır. Bakar, başını kaşır, dudak büker, cebine atar arabayı!..

Kalabalık asansörü beklemek istemez Suçlu; merdivene yönelirler. Merdivenin en başında, elinde dosyayla duran biriyle konuşan Seher vardır. Seher Halkla İlişkiler Müdiresidir...

Merdivenleri tırmanan Suçlu, bakar Seher'e; Seher bakar Suçlu'ya. Seher ayağını basamağa attığında, boşlukta bulur kendini. Aşağı yuvarlanır.

Herkes koşuşur, herkes şaşkındır...

Suçlu yetişir, kaldırmak ister; görevliler engel olurlar...

Seher baygın yatmakta; burnu kanamaktadır!..

Not: Bu görüntüleri, lütfen ağır çekim olarak düşünmenizi rica ederim.

Böyle bir not düşmüştür Veli, senaryosunun bu kısmına...

Ramazan bey, sigarayı attı; uzaklara baktı, ta uzaklara. Karmakarışık oldu kafası.

Neler oluyordu? "Böyle senaryo mu olur?" dedi içinden. Sonra dört yanı beton duvarlarla çevrili gökyüzüne baktı. Gökyüzü, açık mavi renkte ve berraktı. Az beyaz bulutlar ve arada geçen adlandıramadığı kuşlar...

"Neden olmasın?" dedi seslice.

Pencereye baktı; Arto yoktu, Veli bakmakta ısrarlı.

Vakit geçiyor akşama doğru; artık sayım ve kapıların kapanma zamanı geliyordu. "Önyargılı olmamalıyım" dedi. "Sabırla okumalı ve öğrenmeliyim, yoksa bu çocuk beni mahçup edebilir! Hadi o kör bastonlu Azraildi!.. Ya bu kim? Bunun sırrı ne?"

nezarethane... serseriler... suçlu... ayyaş... polisler...

Demir parmaklıklı nezarethane kapısı, büyük bir gürültüyle içeri atılan Suçlu'nun arkasından kapandı...

.....

Ramazan bey birden irkildi, titredi. Sanki Suçlu'nun yerinde kendisi vardı. Yıllar önce gelip kendisini çiftlikten alan jandarmalar geldi aklına birden. Nezarethaneye atıldığı anı hiç unutamamıştı. Ondan titredi, ürperdi.

Aynı anda Başgardiyan'ın sesi duyuldu, kulağının dibinde:

"Ramazan, Ramazan! Ee hadi yeter! Kapılar kapanıyor, laf getirme bana! Hadi koğuşuna gir! "

Ramazan bey isteksizce kalktı, yürüdü avlu kapısına doğru.

Veli ayrıldı pencereden; Arto'yla beklediler Ramazan beyi.

Ramazan bey koridorda yürürken demir parmaklıklarla çevrili bir bölümün önünde durdu. Aklına, az önceki okuduğu sayfa geldi. Yani Suçlu'nun nezarethaneye atılışı...

.....

Üç serseri vardı nezarethanede; birbirlerine sokulmuş uyumaya çalışan. Biri uyandı; yeni gelen Suçlu'ya baktı, yanına gelerek sordu:

"Sigaran var mı ahbap?"

"Yok!" dedi Suçlu.

"Niye geldin lan, yoksa sigaran hı?"

Oğlan tam bir belaydı.

Suçlu: "Bilmem!" dedi.

"Tabi bilmen ya hıyar, biz de bilmek!"

Diğer serseriler baktılar, gülüştüler...

.....

Ramazan beyi merak eden Veli, koridora çıktı. Baktı, Ramazan bey yere oturmuş okuyor.

"Hadi koğuşa gidelim ağam, sayım başladı!" dedi Veli...

Ramazan bey, uykudaymış gibi, hiç tepki göstermedi. Hiç konuşmadan takıldı Veli'ye; hayal âlemindeydi sanki. Bir film çekilmeden hikayesini okumak ve bu senaryonun ciddi bir sanatçıdan destek görmesi, Ramazan beyi çok ilgilendirmişti. İstemiyordu hiç hata yapsın Veli. Çünkü bu senaryo, onun yani Veli'nin hayatıydı! Eğer başarırsa, mutlaka bunun arkası gelir; Veli'ye olan tüm minneti borcunu da ödemiş olurdu.

Şu ana kadar okuduklarıyla hayli sarsılmıştı. Azrail konusunu ilk kez okumak; onda çok başka bir haz, başka bir ayrıcalık yaratmıştı...

İçin için gururlandı Ramazan bey...

Başlı başına bir kitap olsaydı, şimdiye kadar çoktan okumuştu. Ama bu kitap değil, bir film senaryosuydu. Bu yüzden, garip ve değişik geldi ona. İçine girmiş, kendini birden Yaşlı'nın yerine koymuştu; onu oynuyor, onu yaşıyordu sanki. Ve içinde başka bir ferahlık, başka bir özgürlük hissi duydu. Hapisane hayatı birden yok olmuştu. Bambaşka bir âleme büründü. Hafif titremesi vardı; sanki dışarda kalmışta biraz serinde üşü-

müş gibi. Oysa hava çok güzeldi; öyle değil titremek, insanlar kısa kollu gömlekle dolaşıyorlardı.

"Azraili tanımak?" dedi mırıldandı Ramazan bey.

Ranzasının yanına gelip oturdular...

"Çay isten mi ağam?" dedi Veli, çekingen ürkek! Kalbi bir kuş gibi çarpıyordu.

Ramazan bey baktı, aklı çok başka yerlerdeydi. Bir türlü senaryonun atmosferinden kurtulamıyordu. Veli sorusunu birkaç kez tekrarlamak zorunda kaldı. Sonra başını salladı, kendine geldi. "Yok evlat!" dedi. "Karnım acıktı, yemekten sonra içeriz..."

Uzandı Ramazan bey, elindeki senaryoyu ve zarfı üste, kendi yatağına koydu. Meraktan çatlayacak olan Veli'nin imdadına Arto yetişti: "Ee ağam, vallah çatlayacağım meraktan! Nasıl buldunuz? Söyleyin de rahatlayalım!"

Ramazan bey baktı, güldü: "Eğer akşam olup, sayım mecburiyeti söz konusu olamasaydı; hiçbir güç bu senaryoyu bitirmeden bu koğuşa beni sokamazdı... "

"Yaa!" dedi Arto, döndü Veli'ye. "Gördün mü, sana söylemiştim meraklanma diye. Hikayen gerçekten çok güzel."

Veli, Ramazan beye döndü: "İyi ağam da; ben bu kargoyu en geç yarın sabah gönderebilmeliyim. Bilirsin her şey sıcağı sıcağına iyidir; yoksa adamlar vazgeçebilirler!"

"Tamam!" dedi Ramazan bey. "Sen meraklanma evlat, çok çok iyi gidiyor. Bu senaryo, yarın sabah gidecek!"

"Yani, bu işi başarabileceğim anlamına mı geliyor?"

"Hem de, en iyisinden de iyi!"

O akşam erken çekildi Ramazan bey yatağına, okumak için. Meraktan çatlıyordu. Kim ne derse aldırmıyor; hep Kuralcı ve Suçlu'yu düşünüyordu...

Geç saatlere kadar oturdular Arto'yla Veli. Ramazan bey yatağında, solgun tavan ışığında, yakın okuma gözlüğünü takmış; zayıflayan gözleriyle okuyordu: Suçlu Meleği, "Kutsal Paye"yi.

Diğer mahkumlar baktıklarında; Ramazan beyin, kutsal kitabı okuduğunu sanıyorlardı. O, böyle hallerde rahatsız edilmek istemezdi. Yoksa, onun sohbetlerinin, hikayelerinin adeta tiryakisi olmuşlardı. Onun böyle kitap okumalarında, çok sabırsızlansalar da rahatsız edemezlerdi ağayı...

***

Sah...? seher... anne... baba... doktor... oda...

Seher hasta yatağında yatmakta. Doktor, hemşire, annesi ve babası hazırdır odada...

Seher gözlerini açtı, baktı: "Nerdeyim, ne oldu bana?"

Babası atıldı sevinçle: "Meraklanma kızım, mühim birşey yok."

Annesi atıldı: "Evet kızım şükürler olsun iyisin. Sana çarpan adamı karakola götürdüler."

"O serseriyi hapse atacaklar!" dedi babası.

Seher şaşkın: "Hayır ama yanılıyorsunuz, o adam bana dokunmadı ki! Başka, başka birşey oldu!"

Doktor müdahale etti: "Lütfen, şimdi yormayalım hastayı! Çekilen filmlerde daha da net görebiliriz herşeyi. Ama bu geceyi hastanemizde geçirmelisiniz Seher hanım! "

sah...? serseriler... iki polis... suçlu... kuralcı...

Suçlu, nezarethanenin bir köşesinde oturmakta; nezaret karakolun bodrum katındadır...

Merdivenlerden, iki polis bir adamı sürükleyerek getirip atarlar içeri. Adam oldukça sarhoştur. Polisler çıkar, giderler.

Sarhoş, düştüğü yerden kalkar. Etrafına bakınır; gider, koyun koyuna yatan serserilerin üstüne işemeye başlar. Neye uğradıklarını şaşıran serseriler, yerlerinden fırlar; Sarhoş'u aralarına alıp, dövmeye başlarlar...

Suçlu, dehşet içinde bakmakta. Kalkar, ayırmak ister.

Serserinin biri parmağını uzatır, tehdit eder:

"Karışırsan, kafanı patlatırım ahbap, bilmiş ol!.."

Tekrar merdivenlerde ayak sesleri, gölgeler belirir, Sarhoş'u bırakırlar. İki polis gelir, demir parmaklıklı kapıyı açarlar.

"Hadi lan itler dışarı!.." der polisin biri: "Gene yırttınız..."

Açılan kapıdan serseriler; büyük sevinçle çıkar, arkalarından polisler de gider.

Yerde yatan Sarhoş'a bakar Suçlu. Yaklaşır, adamın boynunu tutar bakar! Adama acele kalp masajı yapar; adam cevap vermez.

Suçlu adamın kalbinin üstüne iki elini koyup, transa girer, bağırır: "Ya Allaaaaaah..."

Durur bakar, adam yavaş yavaş kendine gelir.

Merdivende Kuralcı belirir!..

Sarhoş kalkar, üstünü başını çırpar, şaşkındır.

"Neredeyim? Bana ne yaptınız?" der.

Döner, Suçlu'ya bakar. Suçlu, demir parmaklıklara yaklaşır.

Kuralcı gelir karşısına: "Tatilin iyi başlamadı galiba? Seni buradan çıkarmamı ister misin?" der.

Suçlu bakar: "Hayır her şeyin olacağı gibi olmasını isterim."

"Yani insanlar gibi, öyle mi?"

"Evet öyle, insanlar gibi!"

Bir kenara sinmiş, olanlardan bir şey anlamayan Sarhoş; bakar Suçlu'ya, şaşkındır. Diğer Kuralcı görünmemektedir...

"Ama!" der Kuralcı: "İnsanlar gibi davranmadın! Neden o sarhoşun canını aldın elimden, geri verdin ha?! Neden beni güç durumda bıraktın?"

"O adam eskiden ayyaş değildi" der, çıkışır Suçlu.

"Ya öyle mi?"

"O talihsiz!" der devam eder Suçlu: "17 Ağustos depreminde tüm ailesini kaybetti. Ve servetini de. Cebindeki son parasını annesini babasını kaybeden bir çocuğa harcadı. Onun hayatını kurtardı. Hem hesabında yanlışlık var. Bir daha bak, görürsün!"

Kuralcı döner, sinirlenir, bağırır: "Bana işimi öğretmeye kalkışma! O benim bileceğim iş. Bir daha sakın işime burnunu sokma! Hem, ben senin işine hiç karışıyor muydum?"

Kuralcı çıkar gider...

Suçlu, yavaşça fısıldar: "Salak!"

Merdivende durur Kuralcı: "Salak sensin!"

Sarhoş daha fazla dayanamaz, demir parmaklıklara dayanır, bağırır: "İmdaat, çıkarın beni burdan, deli var! İmdaat!"

.....

Ramazan bey, daldığı sahnelerden uyanır gibi başını kaldırdı, baktı etrafına. Herkes yerli yerinde; kimi uyuyor, kimileri bir köşede fiskos yapıyor... Veli, Arto, Asker İbo ve Kadiro bir diğer köşede çay içip dertleşiyorlar.

Tekrar dalar sayfalara Ramazan bey...

Sah...? dış... gün... seher... anne... baba... karakol önü...

Karakolun dış kapısında Seher, annesi ve babası...

Arkadan Suçlu çıkar...

Seher döner bekler, Suçlu gelir yanına...

"Sizden tekrar özür dilerim" der Seher.

Suçlu sevgiyle bakar Seher'e. Öylesine güzel, öylesine masumdur ki...

"Unutun artık!" der Suçlu: "Bu kadar üzülmenize gerek yok! Hem bu âlemde olacaklar, olacaktır... Olacakların önüne geçip, durduramazsınız. Bunu Allahtan başkası yapamaz; her şey ondan sual olunur."

Seher; o mahsun, o ezik bakışını yere eğer, üzgün ağlamaklı: "Hayatım boyunca, bu yanlışın altında ezileceğim" der.

Suçlu, şefkatle çenesinden tutup kaldırır başını Seher'in; gözlerine diker gözlerini: "Boşverin! Bir gün bana bir iyilik yaparsınız, ödeşiriz" der.

Seher'in, kırgın gözleri parlar: "O günü sabırsızlıkla bekleyeceğim!" der sevinçle.

Suçlu uzanır, arabasının kapısını açar; Seher arabaya binerken, Suçlu geçmekte olan bir taksiye seslenir, durdurur.

Arabasına binmiş olan Seher, camı açar,;Suçlu'ya seslenir:

"Sizi, biz bıraksaydık!"

"Yo teşekkür ederim! Bir arkadaşıma uğramam gerek!"

Suçlu, kendisini bekleyen taksiye yönelir.

Seher'in arabası da hareket eder...

.....

Ramazan bey, "Ne güzel!.." dedi sessizce. "Tertemiz bir aşkın doğması; masum, pırıl pırıl!"

"Ama" dedi tekrar. "Nasıl olur; biri dünyalı, diğeri kayıptan!.. Veli acep, başka başka âlemlere dalıyor da, biz mi uyanamıyoruz?"

.....

Seher döndü, Suçlu'ya baktı...

Hâlâ aklından silemediği birşeyler kalmıştır içinde; tarif edemediği, hayatında hiç ama hiç rastlamadığı bir duygu seli, gelip kalbinin duvarlarına çarpmakta... Bu da onu hep bir anlam, bir ipucu aramaya itmiş; bazen kendini şanslı, bazen de salak, kültürsüz, başarısız hissetmiştir. Tanımadığı bir adamın yüzünden herkesin bakışları altında düşmüş, gülünç durumlarda kalmıştır...

Böyle çalkantılı bir haleti ruhiyede: "Ölseydim daha da iyi olurdu!" dedi sessizce Seher.

Ön koltukta oturan annesi sertçe döndü, azarladı onu:

"O ne biçim laf, Seher?"

Takside giden Suçlu, döndü baktı, Seher'in arabasından yana ama göremedi. Başını yana dayadı, çok üzüldü. Kalbi yanıyordu sanki! Tarifi imkansız bir hicrana kapıldı. Onu tekrar görebilmek için, nelerini feda etmezdi ki?

.....

Ramazan bey, ıslanan gözünü sildi. "Afferin kıza!.." dedi sessizce. Oğlu, İsmeti geldi aklına; burnunun direği sızladı...

"Allahım ne karakterler yaratmış? Ne olurdu, oğlumun kaderine de böyle hanım hanımcık, onurlu, yürekli bir kız çıkarsaydı? Şimdi kim bilir kaç torunum olurdu?"

Burnunu çekti...

Diğer köşede sohbette olan arkadaşları; yani Veli, Arto, İbo Kadiro, Sarı Zeki, Mıdıklı Doğan...

Başını kaldırdı baktı Veli, mesele en çok onu ilgilendiriyordu. Kadiro baktı; "Ağa ne okuyor Veli kardaş?" dedi meraklı.

"Bilmen mi Kadir kardaş?" dedi Veli. "Ağanın ne kadar derin bir insan olduğunu? O, okumadan adım bile atmaz!"

Baktı Doğan: "Hee" dedi.

Baktı Asker: "Hee!" dedi.

Baktı Zeki: "He ağam, doğru dersin. Allah için, Ramazan ağa çok derin, çok ermiş bir kişi" dedi.

Arto baktı: "Meraklanmanıza gerek yok!" dedi. "Ben biliyorum ne okuduğunu!.."

Tüm başlar ona çevrildi. O, böyle meraklı tipleri çatlatmaya bayılırdı. Bir an Veli korktu söyleyecek diye ama içinden de; "Bu adamı bir denemiş olurum!" dedi, hiç bozuntuya vermedi, o da bekledi. Yoksa, bir işaretiyle susturabilirdi Arto'yu. Neticede yasak yayın değildi ya!..

Arto, baktı merakla bekleyen yüzlere tek tek, onlar da beklediler Arto'yu, çatlarcasına!..

"Ben..." dedi, gerindi Arto. "Ben verdim bizim kutsal kitabı, onu inceliyor..."

"Sizin..." dedi Asker. "Hangi kitaptı, Arto gardaş?"

"Tüm dinlerde olduğu gibi" dedi Arto. "Bizim dinimizde de ayrı ayrı kollar vardır İbrahim kardeş. Bunları saymam gerek!"

"Yok yok!" diye atıldı Veli, yetişti Arto'nun imdadına. "Gerek yok beyler, lütfen dini meselelere dalmayalım! Konumuz neydi? Ha, sinema deel mi?"

***

Sah...? hastane... bahçesi... yaşlı... suçlu...

Yaşlı, hastane malzemelerine bakmakta, çok mutlu görünmekte. Paketler hakkında bilgi almakta, insanlar taşımakta...

Girenler çıkanlar... Alabildiğine ortalık hareketlidir...

Suçlu taksiyle gelir meydanda durur. Suçlu arabadan iner, etrafına bakınır. Yaşlı'yı görür, taksinin parasını verir. Yaşlı'ya doğru yürür:

"Kolay gelsin!.."

Yaşlı sesten yana döner, bakar, sevinir:

"Vaay dostum, sen ha?"

Suçlu, elini uzatır tokalaşırlar.

"Gittiğinden beri" der Yaşlı: "İçime dert oldu! Şu savaşlar kafama takıldı. Ne demiştin? Plevne savaşı değil mi?"

Suçlu, sevecen bakar gözlerinin derinliklerine Yaşlı'nın:

"İlahi komutanım! Aklınızı savaşlar almış. Bırakın savaşları. Bakın ne güzel, ne ulvi bir işle uğraşıyorsunuz!.."

Yaşlı, kapar ağzından lafı:

"İnsana hizmet, en ulvi ve en hayırlı iştir tabiki. Ama, o devri biliyorsun... "

Yaşlı hiddetlenmiş, heyecanlanmıştır; birden coşar. Suçlu keser sözünü:

"Kızmayın canım, haklısınız! Vatanınıza göz koymuşlardı; savaşınız kaçınılmazdı! Hem bunları bol bol konuşuruz. Ben sizi, kaldığım otelde yemeğe davet ediyorum."

Yaşlı daha fazla ayakta duramadı, bir sandığın üstüne oturdu. Cebinden mendilini çıkarıp alnındaki teri sildi. Aslında o da bin bir soru denizinde yüzüyor; isimlendiremiyordu. Bu adamı her görüşünde, savaşlar geliyordu aklına. Oysa dünyada hiçbir canlının ölmesine razı değildi. Sanki, anası onu savaş meydanlarında doğurup büyütmüştü! Öyle değildi ama, ona öyle geliyordu...

Yaşlı toparlandı:

"Yahu, sen benim bir çayımı içmedin; beni yemeğe davet ediyorsun. Hayret! Dünya mı değişiyor, yoksa ben mi bir tuhaf oldum?"

Suçlu, otelin adresini verdikten sonra, ayrıldılar...

Yaşlı, Suçlu'ya yapacaklarından söz etti; ama, Suçlu'nun aklı oteldeydi!

Bilgiler verdi Suçlu; ama, aklı Suçlu'daydı Yaşlı'nın!

Vedalaştılar Seher'le Suçlu; ama, aklı Suçlu'daydı Seherin!

Bu üçlü, akşamı zor ettiler.

Bu üçlü her an birlikte olmak; her an aynı havayı solumak için can atıyorlardı.

Sanki bu üçlü;

Kâinat var olandan beri, birbirlerini tanır gibiydi...

Sah...? seher...

Seher, dalıp dalıp gidiyor, dosyaları karıştırıyor, sabırsız saatine bakıyor. Kolunda sadece bir sargı var!

Suçlu'nun yüzü flaş flaş patlamakta, daldığı derinliklerden uyanmakta hayli zorlanmakta, içinde fırtınlar kopmakta, okyanuslarda dalgalar kudurmakta... Kimi zaman içinde yanan bir alev topu; kimi zaman güneşli bir günün havası dondurucu soğukmuş gibi titretmekte narin vücudunu...

Sah...? otel... yaşlı... suçlu... seher... çalışanlar... müşteriler... restoran...

Otel ve restoran hayli kalabalıktır...

Suçlu, sabırsız beklemekte, duvardaki saate sık sık bakmakta, kapıya bakmakta...

Kapıdan giren Yaşlı, etrafına şaşkın gözlerle bakar; her tarafı dikkatlice inceler.

Suçlu ilerler, karşılar Yaşlı'yı: "Hoşgeldiniz efendim!" der.

Hayli şık giyinmiş olan Yaşlı: "Hıımm... Ne güzel otelmiş. Uzun zamandır her şeyden çekildim. Gerçekten, mimarlarımız bir harika!" der.

Suçlu masaya götürür oturtur, kendisi de karşısına oturur.

"Eee evet!" der Suçlu: "Huzurlu bir yerdir."

Yaşlı meraklanır!.. Zaten hep merak içindedir!..

"Kim tavsiye etti burayı size?" diye sorar.

Suçlu, Yaşlı'nın gözlerinin derinliklerine diker gözlerini: "Ben çok eskiden bilirim burayı. Burada bir han vardı. Hanın bitişiğinde ünlü bir otel ve o otelde, Mustafa Kemal Atatürk kalırdı!.." der.

Yaşlı birden irkilir, sorar Suçlu'ya: "Siz nereden biliyorsunuz bunları? Yoksa tarihçi misiniz? Yoksa beni mi deniyorsunuz?"

Suçlu birden toparlanır, yumuşatır bakışını: "Estafurullah!.. Sizi tanıdığımdan bu yana, zerre kadar şüphem olmadı dürüstlüğünüzden!" der.

Yaşlı, bu şefkat dolu övücü sözler karşısında boynunu büker, bakışları masumlaşır!..

"Evlat!" der Yaşlı. "Sana bir şey sorabilir miyim?

"Suçlu bakar, meraklanır; "Tabi efendim!" der.

Yaşlı; çok bilmiş bir adam, bir eski kurt edasıyla etrafına bakınır. "Evlat sen, casus musun?" der.

Suçlu hayal kırıklığına uğrar, şaşırır. Böyle bir soru beklemiyordur. "Evet efendim, ben bir casusum!" der.

Yaşlı, elindeki peçeteyi masaya fırlatır, bağırır: "Evet evet! İşte bu, işte bu! Biliyordum, biliyordum!.."

Diğer masalarda oturanlar şaşkın bakarlar. Yaşlı'nın feryadına anlam veremezler. Ama, çok kibardırlar; her şeye güzel gözlerle bakarlar. Hiçbir şeyden kötülük beklemeyen, her şeye tebessüm eden tiplerdir.

Suçlu kalkar yerinden. Salonun bir başka yönüne yürürken, döner Yaşlı'ya bakar. İlerler karşı duvarda asılı, üstü kapalı, tablo olduğu belli olan tarafa doğru. Tablonun iki yanında korumalar vardır. İki iriyarı badigard, saygıyla duvarda asılı perdeyi indirirler.

Yaşlı, kaldığı yerden şaşkın bakar. Suçlu'nun arkasından kalkar, o da yaklaşır tablonun olduğu yere...

İndirilen perdenin altından muhteşem bir tablo çıkar!..

Herkes büyülenmiş gibi donup kalmıştır!.. Yerlisi, yabancısı, bu sanat eseri karşısında kendilerini tutamazlar. Birkaç aile kalkar, yaklaşırlar tabloya.

Suçlu bakmakta hayran hayran. Yaşlı şaşkın, insanları yararak ilerler tabloya. Gelir, Suçlu'nun yanında durur. Suçlu bir an bakar Yaşlı'ya. Arka tarafa bakar, en arkada Seher bakmaktadır. Onu görür, sevinir. Döner, Yaşlı'ya bakar...

"Bu tablodakileri tanıdınız mı efendim?" der Suçlu.

Yaşlı'nın gözleri dolu doludur!..

İnsanlar bakmakta... Sanki herşey bilerek hazırlanmış gibi; sanki oradaki insanlar Yaşlı'yı tanıyorlarmış gibi... Yaşlı bakar hepsine. Herkes Yaşlı'dan bir yanıt beklemektedir. Yaşlı titremekte, heyecanı doruktadır!.. Tekrar bakar tabloya.

Tabloda Atatürk bir koltukta oturmakta; sol başta İsmet İnönü, sağ başta beyaz önlüklü bir doktor! Doktorun yanında, göğsü madalyalarla süslü General Saffet bey durmakta! Yani, kendisi; yani, Yaşlı!.. Ve en altta; Atatürk'ün önünde çömelmiş, elindeki kahve tepsisiyle kahve ikram eden, çavuş rütbeli Suçlu!.. Yani şu an yanıbaşındaki duran adam!..

Yaşlı hayretle döner, bağırır: "Ama bu, bu olamaz ki!"

"Hafızanızı zorlayın lütfen!" diye söze başlar Suçlu ve devam eder: "Bulunduğumuz bu mekan, sizin değerli bir mülkünüzdü. Burası ailenizden kalmıştı. Burayı satıp, o zamanların şartlarında hastalıklarla ilgili araç geçlerin kısıtlı olduğu dönemde, buradan elinize geçen parayı, kan kanseri olan bir çocuğu kurtarmak için kullandınız. Çocuğu yabancı memlekete gönderdiniz. Ve çocuğun hayatını kurtadınız!..

Bu hareketiniz, Atatürk'ün kulağına gitmiş; sizi yabancı ülke mensuplarına tanıtıp "İşte!" demiş Atatürk:

"Harp zorunlu ve hayati olmalıdır. Milleti harbe götürünce, vicdanımda azap duymamalıyım. Milletin hayatı tehlikeyle karşılaşmadıkça, harp cinayettir. İşte sizlere örnek bir insan. Rütbesi, dini, mezhebi ne olursa olsun, savaşta bile düşmanlarına dostça yaklaşan; onlara savaşın gereksizliğini anlatıp hiç tanımadığı bir çocuğun hayatını kurtaran, bu Türk Subayını sizlerle tanıştırmak, benim için büyük bir mutluluktur... "

Salondakiler, bravvo sesleriyle alkışlar Yaşlı'yı...

Gerçekten çok heyecanlı olan Suçlu; uzanır, arkada duran Seher'i getirir yanlarına, Yaşlı'ya bakar. "Daha bitmedi" der devam eder Suçlu, tablodaki doktoru gösterir:

"Atatürk'ün beni Türk hekimlerine emanet ediniz dediği doktor; yani bu tablodaki doktor, hayatını kurtardığınız çocuktur, efendim..."

****

"Allah allaaah!" diye bağırarak doğruldu Ramazan bey, heyecanla.

Koğuştakiler dönüp baktılar; Veli koştu; Arto, İbo koştular, meraklandılar.

"Birşey mi oldu ağam?" dedi Veli.

Ramazan bey, sanki dili tutulmuş gibi sadece başını iki yana salladı, eliyle rahatsız etmemelerini işaret etti. Veli suçlandı.

Oturdukları köşeye dönerken; "Acaba?" dedi içinden. "Senaryoyu okutmakla hata mı ettim?"

.....

Yaşlı Saffet bey sendeler, kekeleyerek sorar: "Ama ya sen? Sen Yüzbaşı?"

Suçlu muzip bir edayla selam verir: "Ben, Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'ün Postası, Mahmut Çavuş efendim... "

Yaşlı'nın kafası karışmış, döner masasına giderken insanlar saygıyla ona yol açar; saygıyla bakarlar...

"Beni" der Yaşlı: "Asla kandıramazsın! Az önce casus olduğunu söyledin. Yaşlıyım ama daha bunamadım!.."

Suçlu gelir; saygıyla yardım eder, yerine oturtur. Seher de yanlarına yaklaşırken...

"Evet efendim!" der Suçlu: "Casusum ama herhangi bir devletin değil, Allahın emrindeyim!"

Seher masaya gelir, gözlerinin içi gülmektedir. Suçlu kalkar. Yaşlı da saygıyla kalkmak ister...

"Lütfen!.." der Seher: "Rahatsız olmayın!"

Suçlu'ya döner Seher: "Afedersiniz! Eğer müsait bir gününüz varsa, ailem sizi yemeğe davet ediyor" der.

Suçlu, kızın bu haline üzülür. Çünkü Seher hâlâ yaşadığı olayların etkisinden kurtulamamıştır. Onu böyle ezik, böyle boynu bükük görmek, Suçlu'nun içini sızlatır!..

"Ailenize saygılarımı iletin" der Suçlu: "Bana bu güzel şehri, İstanbul'u gezdirirseniz ödeşiriz. Tamam mı? Siz de böylelikle kurtulmuş olursunuz."

Seher sevinçle daha da sokulur Suçlu'ya; boynuna sarılmamak için kendini zor tutar. "Sağolun, sağolun efendim, ne zaman?" diye sorar heyecanla.

Suçlu döner, Yaşlı'ya bakar, güler...

Ortam öylesine güzelleşmiştir ki; herkeste, tüm müşterilerde bir başkalık, bir sevgi, bir heyecan vardır.

Bu müşteriler, dünyanın tüm ülkelerinden insanlardır. Sanki bu gece bu otelde kalmaları; başka güçler tarafından ayarlanmış, organize edilmiştir. Zenciler, sarışınlar, çekik gözlüler, kumrallar... çok terbiyeli, saygılı çocukları... ne yapması gerektiğini bilen, çok kibar, çok ince, nezaket kurallarına harfiyen uyan bir müşteri topluluğu...

Bu farklı kişilerin ne otel çalışanları, ne de Seher farkında değildir. Her şey çok normal, çok olağan görünmektedir...

Yaşlı'nın bakışı, duvarda asılı tabloda kalmıştır...

Sah...? kuralcı... yusuf... bir mahalle...

Orta halli insanların yaşadığı mahallede bir sokak...

O gün mahallede hayli suskun, miskin bir hava hakimdir!..

Yanıbaşındaki koltuk değneği duvara dayalıYusuf, onbeş yaşlarında bir gençtir. Trafik kazası sonucu; annesini, babasını, küçük kız kardeşini ve sağ bacağını kaybetmiş; koltuk değneğine mahkum olmuştur!..

Yusuf uyukladığı yerden başını kaldırır; gökyüzüne bakar. Etrafına bakınırken, sokağın başında Kuralcı belirir. Kuralcı gelir, yanında durur...

Yusuf bakar: "Aradığınız yer, karşı ev efendim!" der.

Kuralcı, cebinden çikolata çıkarır, uzatır.

Yusuf almak istemez: "Hayır efendim, değmez!" der.

"Nerden bildin o evi aradığımı?" der Kuralcı.

"Her gün gelip bana sorarlar. Beni bu iş için tuttu muhtar."

Aslında her şeyi bilen Kuralcı; lafı uzatmak, bu çocukla konuşmak ister: "Neden seni tuttular?"

Yusuf bakar, canı sıkılır: "Hadi bayım, lütfen bilmezden gelmeyin! Eğer siz de yardım istemeye geldinizse, boşa geldiniz."

"Nedenmiş o?"

"Çünkü bugün Cuma değil! Yardımlarını, cuma günleri yapar muhtar."

Yusuf kalkar, değneğini alır, yürürken, Kuralcı evin kapısından girer. Yusuf sokağın başına gelmeden, Kuralcı girdiği evden çıkar. Kuralcı, Yusuf'a doğru yürürken; arkasında bıraktığı evden feryatlar yükselir...

Belli ki, muhtarın babası ölmüştür!..

Evden insanlar çıkar. Sokak birden canlanır, kapının önü dolar, ağlayanlar, dövünenler, birbirlerine sarılanlar...

Yusuf durur, döner; ceketinin iç cebinden kasketini çıkarır, başına geçirir. Kuralcı gelip yanından geçerken; "O çikilotayı alabilir miyim bayım?" der.

Kuralcı durur, yüzünde hep o muzip ifadesi, o alaycı haliyle; "Ne o?" der: "Fikir mi değiştirdin evlat?"

"Evet!" der Yusuf: "Az önce, belki bana kızmışsınızdır?"

"Yoo!" der Kuralcı: "Neden kızayım evlat?"

"Bilmem? Sizi görünce içimden bağırmak, ya da daha değişik bir şeyler geçti. Oysa, rahmetli anneciğim sakın derdi; sakın olaki bir büyüğüne karşı kaba olma, kalbini kırma!"

Kuralcı, cebinden çıkardığı çikolatayı uzatır; "Başka bir gün buluşalım, top oynayalım dostum" der.

Çikolatayı alır Yusuf: "Teşekkür ederim efendim, çok mutlu olurdum ama..."

Dönüp giderken Kuralcı; "Eee!" der.

Yusuf değneğine dayanır: "Benim bir bacağım yok efendim. Ben topalım!" der.

Kuralcı; "İyi ya evlat! Sen topal ben kör. Bir de kel bulduk mu? Takım tamamdır" der.

Yusuf güler: "İlahi bayım, amma şakacısınız!"

.....

Ramazan beyin, gayri ihtiyari eli kel kafasına gider, güler.

Ramazan beyi etkilemiştir Kuralcı'nın bu gence yaklaşımı.

Koğuşta el ayak çekilmiş, çoğunluk uykuya dalarken; Veli kendi yatağında, elinde bir kitap vakit geçsin diye kitap oku-

maktadır... Bakar, Ramazan bey okumaya ara vermiş; kalkar yanına gider sessizce.

"Yorulduysanız yarına bırakın ağa; önemli değil, daha sonra göndeririz" dedi Veli.

Ramazan bey; "Tamam evlat!" dedi. "Şimdiye dek çok iyi gidiyor, seni şimdiden tebrik ederim. Sen yat uyu! Ben bu eseri okuyup bitirmeden yatarsam, çatlarım valla!"

Veli mutlu, uzanır yatağına...

Her ne kadar Ramazan beyin fikirlerine değer verse de, kendinden emindir Veli. Şimdiye kadar kaç kitap denemesi yapmışsa, bir tek kelimesini ya da bir tek imlasını değiştirememişler; aksine hep takdir görmüştür. Onun tek sıkıntısı, Türkiye'de okuma alışkanlığının az oluşudur. Kitap ve gazete tüketiminde hayli gerilerde kalmış bir ülkenin insanı olarak bu hal, Veli'yi üzmektedir. Kimseye muhtaç olmamak için bu senaryoyu yazmış; belki beğenilir de burdan bir gelir elde edebilir diye umutlanmaktadır. Hapisten çıktıktan sonra daha çok koşmalı, daha çok mücadele etmeli; bu ve buna benzer eserler meydana getirmelidir...

"Yoksa!" dedi Veli. "Ben de atalarım gibi, bir gün yükün altında ölürüm!"

İçi titredi Veli'nin, babası geldi aklına, dedesi geldi...

"Asla! Asla!" dedi. "Bir gün mutlaka başaracağım, başaracağım! Başaracağım!.."

Ramazan bey öksürdü, ranzasından indi, tuvalete gitti. Veli'nin uyumadığını bilen Arto, hemen yanına geldi. "N'oldu kardaş?" dedi. "Ne dedi, senaryon hakkında Ramazan bey?"

"Çok iyi dedi, çok beğenmiş... İçin rahat etsin dedi."

"Yaa!" dedi Arto. "Ben sana demedim mi ağam; ben anlarım hikayeden. Bak göreceksin, ülkenin en keskin kalemi olmazsan..."

"İnşallah!" dedi Veli, lafını kesti. "İnşallah! Ben mutlaka bir gün başaracağım! Her ünlü yazar gibi, hayatımın en büyük ese-

rini yazıp ülkemi dış memleketlerde tanıtmak, kültürümüzü yaymak isterim. Nasıl, ünlü romancılarımızın kitapları başka dillere çevrilip takdir topluyorsa..."

Ramazan bey geldi, yatağına çıktı. "Ne o Arto?" dedi. "Seni de mi uyku tutmadı?"

Arto, baktı Ramazan beye sevecen; "Tutar mı ağam tutar mı? Veli kardeşin yazdığı bu eseri öylesine merak ediyorum ki anlatamam. Veli benim bir evladım gibi, bir kardeşim gibi. Onun başarısı benim başarım, bizim başarımız!" dedi.

Ramazan bey yatağına uzandı.

Veli, Arto'ya; "Sus artık!" der gibi işaret etti.

Arto yerine döndü. Ramazan bey senaryoya yenden daldı...

.....

Sah...? seher... suçlu... istanbul... yaşlı...

Suçlu ve Seher, İstanbul'un en güzel yerlerini gezerler.

İkisi de çok mutlu, ikisi de çok şendir...

Topkapı Sarayı, Galata Kulesi, Kızkulesi, Ayasofya gibi muhtelif yerleri gezerken; bir gün Yaşlı'ya uğrarlar. Yaşlı son derece mutludur. Gümrükten çıkan hastane aletlerini, büyük bir coşkuyla gösterir Seher'le Suçlu'ya.

Hastane, son sürat bitime doğru ilerlemekte, insanlar, canhıraş çalışmaktalar...

Yaşlı'yı da alıp çıkarlar. Seher, Yaşlı ve Suçlu; bir lokantaya gider. Çok şık bir yerdir. Boğaz'ın tüm güzelliği ayaklarının altındadır...

İstanbul o gün bir başka güzeldir; çünkü İstanbul'un fethinin kutlamaları yapılmakta... Bu kutlama şehrin her kesiminde görülmekte, hissedilmekte...

Garsonlar son derece şık ve temizdir. Belli ki lokanta çok meşhur ve çok pahalı bir mekandır. Bu mekana bu üç kişi çok yakışmakta, garsonlar fır dönmektedir etraflarında.

Bir kemancı gelir, kemanıyla bir parça çalar. Suçlu, uzanır, kemancının cebine para koyar; kemancı mutlu ayrılır yanlarından, başka bir masaya gider.

"Şu İstanbul şehri..." dedi Suçlu, dışarı baktı: "Fatih Sultan Mehmet çok akıllı bir padişahtı. Bu güzel şehri Türklere kazandırmak için çok uğraştı, didindi."

"Gerçek bir dahi, gerçek bir kahramanmış!" dedi Seher gurla: "Keşke tüm padişahlar da onun gibi olsalardı..."

Yaşlı bakar, gözlerinden mutluluk okunmaktadır. Bu iki insanı dinlemek Yaşlı'yı çok hoşnut bırakmıştır. Onlar konuşurken Yaşlı çok gerilere, çok uzaklara gitmiş; adeta dünyadan kopmuş gibidir...

"Haklısınız!" dedi Suçlu. "Aslında hepsi iyi insanlardı. Ancak biraz da etraflarındaki cahillerden çektiler. Kadınlardan çektiler... Haremde çok kadın tutarlardı. Onların isteklerine, arzularına cevap vermekte zorlanır, habire savaşırlardı."

Seher; "Ooo, tarihi iyi biliyorsunuz" der büyük bir hayranlıkla.

"Dahası!" dedi Suçlu: "Hepsiyle yakından tanışırız!.."

Seher baktı, Yaşlı baktı, gülüştüler Suçlu'nun bu sözüne...

Lafın burasında Yaşlı, atıldı kesti sözünü Suçlu'nun: "Yine başlama!" dedi. "Dostum, bana yutturabilirsin ama, bu genç bayana asla yutturamazsın!"

Suçlu, bu yaramaz çocuk huylu Yaşlı'ya baktı, güldü...

Oysa Suçlu, dünya kurulduğundan bu yana hiçbir canlıya yalan yanlış bir şey söylememiş ve hiçbir vazifesini aksatmamıştı. Ama tüm bunları söylerken ince bir şaka yolu izliyor; hem doğruyu söylüyor, hem de karşısındakini alıştırmak istiyordu. Ve yine Yaşlı böyle inanmazken; bu üç insan mutlu, yemeklerini yiyorlardı.

Suçlu başını kapıdan yana çevirdi, baktı! Ve, bakışı dondu!..

Ve, baktığı yerde Kuralcı duruyordu!..

Suçlu büyük bir heyecanla lokantadaki herkesin yüzünü taradı, baktı; tekrar baktığında Kuralcı yoktu. Yerinden fırladı Suçlu, dışarı çıktı. Koştu etrafa bakındı, Kuralcı'yı göremedi...

Masaya döndüğünde, Yaşlı tuvalete gitmiştir.

Seher meraklanır, sorar: "Yüzünüz, yüzünüz solgunlaştı, birşey mi oldu?"

"Yok!" der Suçlu: "Lütfen kusura bakmayın! Ben biraz, nasıl desem?.."

Seher atılır: "Çok telaşlısınız!.."

"E evet!" der Suçlu. "Telaş aslında iyi bir şey değil ama elimde değil! Huyum kurusun... "

Yaşlı'yı sorar Suçlu.

"Saffet bey ellerini yıkamaya gitti" der Seher; yanlarına yaklaşmakta olan Yaşlı'yı gösterir.

Suçlu bakar, ayağa kalkar...

Sah...? gece... suçlu... otel odası...

Suçlu çok şık bir otel odasında, bir yığın kitap arasında habire okumakta okumakta... Birini bırakıp diğerini alır eline. Çok telaşla birşeyler aramakta...

Sah...? iç gün... kuralcı... hastalar... oksijen odası...

On kişilik bir oksijen tüpünde hastalar yan yana oturmakta...

İçerisi hayli sıkıntılıdır. Hastalardan kiminin kolu kesik, kiminin ayağı, kiminin her iki ayağı kesik. Hastalar çeşitli yaşlarda, dertlerine derman arayan insanlardır. Aralarında Kuralcı da vardır! O da, kendi halinde bir hasta gibi davranmaktadır...

Hastalar, tüpün içinde dağıtılan maskeleri başlarına geçirip hortumun ucundaki ağızlığa; ağız ve burunlarını sokup solumaya başlarlar...

Bir sedyenin sığacağı kadar orta yerde, sedyede bir Hasta yatmakta. Hasta'yla Kuralcı bakışmaktalar. Hasta çok mutludur.

Bir müddet sonra Kuralcı uzanır, Hasta'nın gözlerini kapatır. Etrafına bakınır, hiç kimse ilgilenmez. Herkes kendi derdine düşmüş; hummalı bir şekilde, oksijen solumaktalar. Bu soluk alıp vermeler; hayli ürkütücü ve iticidir. Hastalar buna aldırmazlar. Onların tek düşüncesi dertlerine derman aramak ve derman bulmak.

Elleri kolları ya da ayakları kesik insanlar, çeşitli hastalıklardan gelmişlerdir. Çoğunluğu sigaradan, şeker hastalığından, Bürgerden... trafik kazalarında sakat kalanlar... Bazen de, bu oksijen odasına; çok sık olmasa da dalgıçlar, denizde vurgun yiyen hastalar getirilmektedir...

Odanın kapıları kapandığında, dışardan hava almaz, sadece oksijen maskelerinden saf oksijen çekerler ciğerlerine...

Bir adı da bu odaların, basınç odasıdır. Basınç sağlandığında burada ciğerlere çekilen oksijen, vücuttaki tıkanan damarları açmaya ve vücuda oksijen salmaya yarar...

Yarımşar saatten, üç seans yapılmakta; su içmek isteyenler yanındaki pet şişelerden suyunu içmekte; kimileri terini kurulamakta. Üçüncü seans sonrası, bir zil sesiyle sanki denizin dibinden çıkıyormuş gibi, yavaş yavaş kulaklardaki basınç hafiflemeye başlar...

Dışarıda hasta sahipleri beklemekte, dışardan küçük cam pencerelerden içerisi görünmekte, sedyedeki hastanın sahibi bakmakta hastasına. Hasta mutlu uyumakta...

Herkes maskesini çıkarırken, dışardan görevliler tarafından kapatılan kabin kapısı açılır. Sedyedeki hastanın sahibi içeri girer. Sedyeyi çeker, çıkarır bakar; Hasta ölmüştür. Üstüne kapanır, ağlar, bağırır!..

Herkes döner, bakar ve herkes üzülür.

Zaten kendileri de hasta olduklarından; daha fazla dayanamayıp teker teker terk ederlerken kabini, basınç odasında yeni hastalar yerlerini alırlar. Hayat devam etmektedir. Hiç oralı olmaz Kuralcı; çok serinkanlı ayrılır, çıkar kapıdan...

Sah... suçlu... kuralcı... fatih camisi...

Hayli telaşlı olan Suçlu Fatih Camisi'nin avlusunda sabırsızlıkla sağa sola yürümekte; çok sıkıntılıdır!

Geniş cami avlusunun giriş kapısında, Kuralcı belirir. Suçlu hemen yanına koşar, karşılar onu.

"Seni aramadık yer bırakmadım" der Suçlu.

Kuralcı en can sıkıcı sakinliğiyle avlunun ortasına yürür:

"Ne o bir derdin mi var?" diye sorar Suçlu'ya.

"Bunu nasıl sorarsın, gömüp kaçıyorsun bir de... "

Lafını keser Kuralcı. Elindeki bastonu omzuna koyar Suçlu'nun, tehdit eder. Canı çok sıkılmış, öfkelenmiştir:

"Lafını bil de konuş! Ben kimseden kaçmam! Kaçan benden kaçar, eğer kaçabilirse!.."

Suçlu hemen manevra yapar. Kuralcı'yı iyi tanıdığından, onu kızdırmanın çok tehlikeli olduğunu bilir...

"Şeey!" der Suçlu: "Yani biraz meraklandım da!"

"Neden? Yaşlı arkadaşın için mi korktun?" der Kuralcı.

"Evet, biliyorsun."

"Korkma! O senin himayende, emir gelmeden onu almam!"

Suçlu merakını gidermek için onun ağzını arar:

"Peki, neden oradaydın?"

Kuralcı, başını gökyüzüne kaldırır. "Hiişt! Sus biraz!" der; merak ve dikkatle etrafı dinler. Suçlu beklemekte, susmuştur.

Kuralcı cami avlusunun çıkışına yönelir: "Gitmeliyim. Ortadoğu gene karıştı!.. Filistin İsrail çatışması gene başladı!" der.

Suçlu atılır önünü keser: "Soruma cevap vermedin?"

Kuralcı durur, gözlüğünü çıkarır, çok soğukkanlıdır; gözlüğün camını "hoh" yapar, mendiliyle siler. Gözlüğünü takar, tekrar yürümek ister: "Acele etmeliyim, kan gövdeyi götürüyor!.."

Suçlu son bir hamle yapar önünü keser; "Lütfen!" der.

Kuralcı, şu anın tadını çıkarmakta, ağırdan almakta; şimdi de bastonunu siler bir başka mendille. "Kız arkadaşın söylemedi mi?" der alaycı.

Suçlu delici gözlerle bakar: "Neyi?"

Kuralcı biraz ilerler, döner: "O kız" der. "Ölümcül hasta!"

Ve birden kaybolur Kuralcı.

Suçlu, çılgın gibi bağırır: "Hayır, hayır, hayıııır!.."

Cami avlusunda patlayan Suçlu'nun feryadına, minarelerden, müezzinin sesi karışır: "Allahu ekber! Allahu ekber!.."

Bu ses, ezan sesidir...

Sah...? suçlu... bilali habeşi... eski galata köprüsü...

Suçlu oldukça üzgündür...

Kuralcı'dan duyduğu kız arkadaşının akıbeti onu çok üzmüştür. Oysa ne ümitlerle tatile çıkmış; ne ümitlerle insanlar gibi hissedip insanların arasına karışarak, onlar gibi yaşamayı ne çok arzu etmiş... Ama karşısına başka bir adalet, başka bir yaşam gerçeği çıkmış. Eski Galata Köprüsü'nün korkuluk demirine dayanmış; denize ve denizdeki kayık ya da başka hareketlere dalmış. Kafasının içindeki Kuralcı'nın sesinden kurtulmak ister ama başaramaz. O ses hep kulaklarında çınlamakta, onu son derece üzmektedir:

"O kız ölümcül hasta!.. O kız ölümcül hasta!.. O kız..."

Birden, demirin üstündeki elinin üstüne konan bir el, onu daldığı rüyadan uyandırır. Döner bakar, şaşırır.

"Vaay!" der Suçlu: "Sen ha Bilal? Dostum Habeşli Bilal! Bilali Habeşi! Olamaz! Sen ne arıyorsun buralarda?"

Bilal, otuz otuzbeş yaşlarında bir zencidir...

Bilal bakar güler, kırmızı dudaklarının arasından dişleri süt beyazı parlar:

"Geçiyordum seni gördüm, geldim. Nasıl geçiyor tatilin?"

Suçlu etrafına bakınır, kimse ilgilenmemektedir:

"Şöyle yürüyelim mi? Vaktin var mı?" der.

Bilal bakar, çok samimi konuşur:

"Tabii ki, seninle olmak ne güzel."

Yanyana yürürken Suçlu merakla sorar:

"Nereden geliyorsun?"

Bilal biraz yürüyüşünü ağırlaştırır:

"Altıncı kattan geliyorum!"

Suçlu birden durur. Çok şaşırmıştır:

"Altıncı dedin!.. Altıncı kat ha!"

"Evet!" der Bilal: "Ne var bunda şaşıracak? Melekler Bayramı vardı!"

"Ne, Melekler Bayramı mı? Aman Allahım, nasıl da atladım bu tarihi, nasıl, nasıl?"

İki arkadaş yürürler, karanlıkta kaybolurlar.

Sah...? suçlu... bilal...

Etraf gerçekten çok güzeldir...

Bulundukları tepe yemyeşildir. Oldukça temiz bir yerdir...

Asya'yla Avrupa'yı ayıran bu daracık deniz öylesine bir hava verir ki Şehri İstanbul'a; buradan bakıp hayran kalmamak mümkün değildir...

"Hep merak etmiştim bu güzel şehri, ya Melek!" der Bilal.

Kaldıkları konuya nerden başlayacağını kestiremeyen Suçlu, dalgın bakmakta... Birden sıçrar bakar etrafına, Bilal'e bakar...

"Melekler..." der Suçlu: "Melekler Bayramı öyle mi?"

Bilal gayet sakin ve samimi:

"Evet, ne var bunda? Sen hiç katılmadın mı?"

İçinde yanan Allah sevdasıyla kavrulan Suçlu bakar, içini çeker; "Çokk!" der: "Çok, çok bulundum."

"Ama!" der Bilal: "Bu bayram, tatili tercih ettin. Olsun, bir dahaki bayramda birlikte oluruz."

"Kimler vardı?" der Suçlu, heyecanla.

Bilal büyük bir tad alır bulunduğu konumdan. Karşısındaki Melek ondan bilgi almak için can atmaktadır.

"Kimler yoktu ki?" der Bilal. Sonra anlatmaya devam eder...

Büyük bir huşu içinde, kendinden geçmiş dinlemekte Suçlu.

"Başta!" der Bilal: "Fatih Sultan Mehmet, Pir Sultan Abdal, Mevlana Celaleddin... grup olmuş oturuyorduk. Yanımıza Hz. Ömer geldi. Öylesine heybetli, öylesine yakışıklı, öylesine bir yüzü vardı ki; gözümü ondan bir türlü ayıramadım... "

Suçlu bakışları uzaklarda dinlemekte, zaman zaman gözlerini kapayıp sanki oradaymış gibi başını sallamakta...

"Sonra..." dedi Bilal: "Edison geldi yanımızdaki gruba."

"O grupta kimler vardı?" dedi Suçlu.

"Orada İsa vardı, Davut vardı... Edison, biraz kibirli geldi bana. Ama boşver, büyük hizmetleri olmuştur insanlık âlemine. Tam gruptan ayrılıyordum ki..."

Bilal susar, bakışını başka yerlere çevirir. Yüzünde tatlı bir tebessüm belirir, bir hoş tat sarar bedenini, nazlı bir çocuk gibi olur. Suçlu bakar, merakla bekler! Susar Bilal... Bakar Suçlu.

Suçlu daha fazla dayanamaz: "Lütfen dostum, lütfen! Beni sabırsız eden sebebi biliyorsun!" der.

Gözlerini, Suçlu'nun gözlerine diker Bilal:

"İki cihan serveri, Peygamber efendimizin sana selamı var!"

Suçlu, kollarıyla kavradığı bacaklarına gömer başını, utanır.

"Ne o?" der Bilal. "Neyin var ya Melek?"

Suçlu kalkar, ağladığını göstermek istemez. Suçlu ağlamaktadır hıçkırarak.

"Ben!" der Suçlu. "Bu selamı hak etmedim! Hak etmedim!"

Bilal kalkar yanına gelir:

"Kendini suçlama, ya Melek! O kız, sen izine çıkmadan önce de hastaydı! Seninle çarpıştı sandılar. Oysa sendeki gizem elektriği onu boşluğa uçurdu. Beyin filmi çekildiğinde ortaya çıktı hastalığı... "

Gözlerini siler Suçlu çok üzgündür:

"Hepiniz gerçeği biliyordunuz öyle mi?"

Bakışını kaçırmadan konuşur Bilal:

"Hayır! Fatih'in Türbesinde buluşmanız dikkatimizi çekti!"

"Efendimiz, beni teselli için mi selam gönderdi?"

"Efendimiz seni destekliyor, ya Melek!"

Perişan gözlerle bakar kirpikleri ıslak, hayli acıklı durumda dır Suçlu: "Peki" der. "Ne yapmalıyım?"

Bilal bakışını kaçırır, uzaklara bakar. Yaşadığı yıllar gelir aklına. "Bir zamanlar..." der Bilal: "Ben de sevmiştim, çok iyi bilirim bu duyguyu."

Suçlu manalı bakar:

"Sanmıyorum dostum, böylesini yaşadığını sanmıyorum."

"Sonunu bildiğin halde, yine de seviyor musun?"

"Hem de eskisinden daha da çok; onun için cehennemde yanmaya razıyım."

"Sus ya Melek, böyle konuşma!.." der Bilal, korkuyla.

Suçlu isyan eder:

"Nasıl susayım Bilal, nasıl kabulleneyim? Şu âlemde Allah-tan sonra en sevdiğime göz dikti. Ben ona ne yaptım ki, o beni böyle cezalandırıyor!"

"Neden ona anlatmadın?"

"Anlatmak istedim. Ama, Ortadoğu'da patlama olduğunu söyledi ve kayboldu."

Bilal etrafına bakındı:

"Doğru söyledi... İsrail ile Filistin, yine barışı bozdular."

Bilal bir şey bulmuş gibi parmağını şıklattı:

"Dur bir dakika... Ondan, neden 'Paye'sini istemiyorsun?"

Suçlu birden ümitlenir:

"Verir mi dersin?"

"Bir dene, ne kaybedersin?"

İki dost, el sıkışıp kucaklaşır; öylesine mutlu olurlar ki, tepe-den sevinç çığlıkları atarak inmeğe başlarlar...

.....

Ramazan bey, birara uyuyacaktı ki, tekrar vazgeçti...

"Asıl" dedi içinden. "Kavga bundan sonra mı başlar acep?"

.....

Sah... seher... annesi... doktor... hemşire...

Seher, doktorun muayene odasında... Hayli üzgün ve yorgun görünmekte... O güzel yüzü solmuş, mecali kalmamış, bluzunu giyinmekte... Doktorun muayene odasında sanki bir ölü var gibi herkes sessizdir...

Masasında bir filmi inceleyen doktor kalkar, yaklaşır:

"Lütfen!" der doktor: "Lütfen metin olun! Allahtan ümit kesmeyin! Tıp çok hızlı gelişiyor. Ben sizi en kısa zamanda arayım."

Seher, bu son sözlerine aldırmaz doktorun. Dışarı çıkar, caddede yürümeye başlar; bomboş duygulardadır...

Arkasından annesi koşar, koluna girer:

"Ne olur kızım? Sakin olmalısın! Sakin olmalısın Bebeğim."

Seher'in başı ağrımaktadır; çılgınca koşmaya başlar:

"Ağrım çok anne, ağrım çok! Ölmek istiyorum; ölmek, ölmek!.."

Herkes bu iki bayana bakmakta, ne olduğunu anlamaya çalışmaktadır...

İleride Suçlu, Seher'in karşısına dikiliverir. Seher, aniden durur. Boynuna atılır Suçlu'nun, sarılırlar. Suçlu ayırır, Seher'in başını kaldırır, iki elinin arasına alır; gözlerini Seher'in gözlerine diker, öyle bir bakar ki, Seher, birden kendine gelir, etrafına bakınır, Suçlu'ya bakar.

Arkadan annesi de gelir: "Ne oldu?" diye sorar.

Seher: "Ne oldu bana? Neden buradayım? Burası neresi?"

"Lütfen sakin olun!.." der Suçlu: "Allahtan ümit kesilmez!"

Arkada duran annesi atılır.

"Lütfen!" der: "Rahat bırakın bizi! Sizi tanımadan önce çok mutluyduk. Şu birkaç günde her şeyimiz altüst oldu. Bırakın, bırakın artık bizim peşimizi!... "

Seher atılır, annesine mani olmak ister:

"Anne, lütfen kendinize gelin! Onunla böyle konuşmayın!"

"Bırakın konuşsun" der Suçlu: "Eğer konuşarak ya da bana hakaret ederek rahatlayacaksanız, lütfen devam edin efendim! Sizin için yapamayacağım şey yoktur. Çok, çok üzgünüm!.. "

Sah...? kuralcı... suçlu... kadınlar... erkekler... çocuklar...

O gün aslında güzel bir gündür...

Hava güneşli; insanlar işlerini bitirip bir an önce köylerine dönmek için acele ediyor; durakta bekleyen otobüse binip yerlerini alıyorlar. Birden hava bozar, bulutlar kaynamaya başlar...

Otobüsün içinde Kuralcı da vardır. Otobüs hareket eder, yağmur başlar. Bir hayli yol aldıktan sonra, ilerde birkaç kişi, gelen otobüse el kaldırıp durdururlar. Bu insanların arasında Suçlu da vardır. Suçlu gelir, Kuralcı'nın yanındaki koltuğa oturur. Kuralcı havayı koklar...

"Seninle" der Suçlu: "Konuşmalıyız."

Kuralcı, en soğuk haliyle, "Vaay!" der: "Sen ha? Ne hakkında konuşacağız?"

"Konuyu biliyorsun!" der Suçlu.

Otobüsün gürültüsü çok yüksektir. Hurdaya dönmüş motoru, gövdeyi zor taşımaktadır. Hayli eskimiş olmasına rağmen; böyle bir aracın yollarda olması, görenleri şaşkına çevirmekte. Hurda yığınına benzemektedir otobüs...

"Bilmiyorum!" der, bağırır Kuralcı: "Burada olduğumu nereden bildin?"

"Otobüs dökülüyor baksana! Başka nerede olabilirsin ki?"

"Bilal mi söyledi?"

"E, evet!"

"Salak zenci!"

"Bilal'in sana selamı var."

Kuralcı sesini yükseltir:

"Yalan söyleme! Bilal beni, ben de onu sevmem!"

Suçlu da öfkelenir bağırır:

"Yalan söylemiyorum, o 'Paye'ni istememi söyledi!"

Olup bitenleri yolcular şaşkınlıkla seyretmekte, çünkü görünürde sadece Suçlu vardır. Kuralcı, sadece Suçlu'ya görünmektedir. Suçlu arabaya bindiğinden beri Şoför'ün dikkatini çekmiş. Otobüs dökülüyor sözünü duymuş; hep tetiktedir. Devamlı Suçlu'ya bakmaktadır dikiz aynasından. Kuralcı, çılgın gibi bağırmakta; sadece Suçlu duymaktadır.

"İkiniz de" der Kuralcı. "Aklınızı kaçırmışsınız! Neden en değerli hakkımı sana vereyim? Ha neden? Söyle, kolay mı kazandım onu? Hep senin gölgende dolaştım durdum. Şimdi kalkmış, sahibi olduğum en mübarek hediyemi işlediğin suça alet etmek istiyorsun!"

Suçlu kalkar, Kuralcı'nın önünde diz çöker.

"Bak!" der: "Önünde diz çöküp yalvarıyorum!"

Kuralcı bir hışımla kalkar arabanın ön camına gider. Döner Suçlu'ya bağırır: "Kendi 'Paye'ni niye kullanmıyorsun ha?"

Suçlu bağırır: "Biliyorsun, ben hakkımı arkadaşıma kullandım. Başkasına kullanamam!"

"Gördün mü, nasıl da hoyratça harcamışsın hakkını? Şimdi benim hakkımı istiyorsun. Ne hakla ha, ne hakla?"

Şöförün sabrı taşmakta, çok sert bakmakta Suçlu'ya. Yolcular, bu komik adama gülmekteler. Otobüsün içi sigara dumanı dolu. Kahkahalar, gülüşmeler, bağrışmalar, alkışlar karışır bu gürültüye. Hayatında hiç şaka yapmamış; kaba saba bir adam olan şoför adeta çılgına dönmüştür...

Suçlu, avazı çıktığınca bağırır:

"O adam hak etti; şimdi tek dileği, hastaneyi yapıp onu insanlığa sunmak. Bunu ondan esirgeme ne olur!"

Sabrı taşan şoför, arabayı sağdaki bir benzinciye çeker, durdurur. Kapıyı açıp Suçlu'yu dışarı atar.

"Ne bağırıyon lan!" der: "Deli misin ne? Bindiğinden beri höykürüp durun. Ismarladım mı seni? Yallah! Hastanen de, pastanen de senin olsun."

İçinden küfürler savurup gazlar otobüsü...

Yerden kalkar Suçlu, arabanın arkasından bakar. Benzinciye koşar, telefon arar. Benzinci çocuk cep telefonuyla konuşmakta. Suçlu'ya aldırmaz! Uzattıkça uzatmakta. Sabırsızlanır Suçlu; dışarı çıkar, etrafa bakınır, çaresiz geri çocuğa koşar. Ama hâlâ konuşmakta ısrarlıdır çocuk...

Tekrar yola bakar Suçlu, sevinir, koşar. Otobüsün gittiği yönden bir trafik arabası gelir benzinciye, durur. Suçlu heyecanla onlara birşeyler söyler; çocuk korkar. Sanır ki bu yabancı kendini şikayet ediyor.

Oto hızla çıkar benzinciden, otobüsün arkasından yola koyulur. Otobüs görünmemektedir. Trafik otosu bir virajı döner, bir daha döner, bir daha... Son virajı döndüğünde manzara korkunçtur. Otobüs ilerde bir yere savrulmuş, ters dönmüş, ağaçları ezmiş. Etraftan dumanlar yükselmekte... Etrafta ölüler... Çocuklar, yaralılar ağlaşmakta. Annesini arayan çocuklar, çocuğunu arayan anneler ve babalar kan ağlamakta; yaşlısı genci sağa sola koşuşmakta; bir kadın, ölen çocuğunun başında ağıtlar yakıp söylemekte.

Az önce Suçlu'yu dışarı atan şöförün cesedi bir ağaç dalına asılı kalmış; suratı paramparça olmuş, yüzü tanınmaz halde...

Çok yukarılarda bir tepede, bu feryatları soğukkanlı bir şekilde Kuralcı dinlemekte...

Etraf savaş alanına dönmüş; gelip duran trafik otosundan polisin anonsu duyulmakta...

"Duyuyor musun arkadaşım, burası felaket felaket!.. Beş altı yedi ne varsa, kaç ambulans varsa, gönderin. Allah aşkına çabuk olun, çabuk!.. "

Sah...? suçlu...

Suçlu, daha önce Bilali Habeşi'yle dertleştiği tepede oturmakta. Sonsuz acılar içinde kıvranmakta. Canı çok sıkkın. Gözlerinden akan yaşları siler.

"Bu dünyada" der, etrafına bakınıp. "Bazı şeyler yerli yerinde değil! İnşallah yanılıyorumdur."

Kalkmak istedi oturduğu tepeden, vazgeçti. Şaşkınlık içinde ne yaptığını bilemedi, tekrar baktı etarafına...

"O!.." dedi kendi kendine. "Çok vicdansız, çok acımasız! Aldığı vazifeyi hiç aksatmıyor. Çok da şımarık. Acaba ben de böyle miydim? Yok yok olamaz! Ben asla böyle olmadım. Ağlayanla ağladım, gülenle güldüm. Her zaman Allahımın emrinde. O ne dedi ise, o. O, ne yazdı ise o. Onun dışında, yaşam ve ölümün başlamasından bu yana hiçbir emrin dışına çıkmadım. Belki zaman zaman insanların ölümlerinde gecikmeler olmuştur! Ama yaradandan bana, bu konuda hiçbir uyarı gelmedi. Demek ki yaradan çok bağışlayıcı. Ve çok cömert kullarına ve Kâinattaki canlı cansız her şeye... O ukala kendini bir şey sanıyor, büyüklük taslıyor. Haşa Allah büyük, Allahtan başka büyük olamaz, haşa!.."

Kalktı, sıçradı oturduğu yerden Suçlu, bağırdı:

"Sen kim oluyorsun ha? Senin bu yaptığın kutsal 'Paye'ye yakışmıyor, yakışmıyor!.."

Her taraf çınladı Suçlu'nun sesiyle. Gökyüzünde kara bulutlar kaynadı, şimşekler çaktı. Olduğu yere diz çöktü Suçlu...

Sah...? kuralcı... yusuf... dış... gün...

Anayoldan ayrı, bir yeşil alanda piknik yapmakta Kuralcı ile Yusuf. Yusuf iştahla yemekte; yanlarında futbol topu, piknik malzemeleri... Sırtüstü yatmış olan Kuralcı, dalgın gökyüzüne bakmakta... Birden yattığı yerden fırlar, oturur, bir an etrafı dinler...

Yusuf bakar merakla: "Birşey mi oldu amca?" der.

"Yok!.. Salağın biri bağırdı!.."

"Ne?"

"Yok bişi

Tekrar uzanır sırtüstü Kuralcı. Pek mutlu değildir. Bunu gören Yusuf, birşeyler konuşmak için, tekrar konuşur:

"Senin ailen var mı?"

Kuralcı yattığı yerden konuşur: "Var tabii!.." der.

"Kardeşin de var mı?"

"Var, ama hiç geçinemeyiz."

"Neden?"

Yusuf'un gayesi konuşmak; arkadaşını tanımak. Belki şu an arkadaşı olan bu kör adamdan bir zarar gelirse korkusunu taşır içinde. Hep soru işareti vardır beyninde. Bu adamın davranışları normal gelmemekte.

Ne dediyse, hepsini çok ciddiye almış; fedakâr bir arkadaş, fedakâr bir ağabey görüntüsü vermektedir Kuralcı. Geçen gün sinemada rastlamış, onunla film seyretmiş! O kadar şaşırmış ki, karanlıkta gelip yanına oturmasına; sanki kör değilmiş gibi gelmektedir Yusuf'a. Halbuki filmin o sahnesi çok karanlık olmasına karşın, yanına oturuvermiştir. Tüm bu gizemlerden kurtulmak; gerçek bir dost, gerçek bir koruyucu arkadaş edinmek ve onu ne pahasına olursa olsun kaybetmemek istemektedir Yusuf. Annesini, babasını, küçük kız kardeşini kaybettikten sonra tek başına kalmak; Yusuf'a yalnız başına hayata karşı direnmeyi öğretmiştir. Ayrıldığı okula aldırmaksızın okumakta, ne bulursa okumakta, kendini yetiştirmeğe çalışmaktadır. Zaman zaman tek bacağına bakıp; "Olsun!" demiştir. "Benim bir bacağım yok. Ya ikisi olmayanlar, ya eli kolu olmayanlar? Yerde sürünenler ne yapsın?"

Dönüp Kuralcı'ya baktı Yusuf.

"Ya bu adam ne yapsın? dedi içinden: "İki gözü kör! Hiç olmazsa ben artı görüyorum."

"Ne o?" dedi Kuralcı. "Derinlere daldın evlat!"

Daldığı rüyadan sıçradı Yusuf, korktu...

"Şeey!" dedi. "Bilmem, birden daldım işte!"

"Boşver evlat; fazla dalma, boğulursun!"

Gülüştüler...

"Hıım pekii!" dedi Yusuf. "Kardeşin de var mı?"

"Var ama, geçinemeyiz dedim ya!" dedi Kuralcı biraz sert: "Kafan mı karıştı evlat? Boşver o karmaşık düşünceleri. Biz iki yeni dost, iki yeni arkadaşız."

"Kusura bakmayın efendim. Gayem sizi daha yakından tanımak. Yoksa ben zaten; hayatta her şeyini kaybetmiş, zavallı bir topalım. Anneciğim, babacığım, küçük kız kardeşim beni terk ettiklerinden beri; sizin dışınızda kimseden şefkat, kimseden samimi bir bakış, gülüş görmedim. Hep itildim, itildim..."

Gözleri doldu Yusuf'un; elindeki lokmasını sofraya bıraktı, başını çevirdi, ilerde yolda seyreden araçlara baktı. Yanağından iki damla yaş süzüldü, sessizlik oldu. Kuralcı kalktı doğruldu, bastonuna bakar gibi yaptı.

"Çocukken..." dedi Kuralcı, sessizliği bozdu. "Hep kavga ederdik! Bir gün bana çok acı bir söz söyledi! Daha doğrusu, ağzından kaçırdı..."

Yusuf başını çevirdi baktı. "Söz mü?" dedi: "Ne sözü?"

Kuralcı efkârlandı: "Kardeşin ya da bir başkası, sana topal dese, ağırına gitmez mi?"

Yusuf olmayan bacağına baktı, o da üzüldü!..

"Bilmem, hiç düşünmedim" dedi Yusuf.

"Bir gün" dedi Kuralcı. "Yine biraz münakaşa ettik. Bana birden, kör talih demez mi?!"

Yusuf baktı, anlam veremedi. "O da ne demek?" dedi.

Kuralcı anlamaz görünüp ayağa kalktı: "Boşver evlat, çok konuştuk. Kalk top oynayalım."

"Ah!.." dedi Yusuf, o da ayağa kalkarken. "Benim de kardeşim ölmeseydi de her gün kavga etseydik."

Kuralcı eline aldığı topu şöyle bir tarttı, müthiş bir vuruş yaptı topa, top gökyüzünde kayboldu.

Yusuf şaşkın, topun gittiği yöne dikti bakışını; bir türlü göremedi. Kuralcı'ya döndü baktı; bakmasıyla, top önüne düştü. Şaşırdı, bir çığlık attı, topu tuttu...

Uzaktan bakıldığında gerçekten çok mutluydular...

Sah...? suçlu... bilal... hz. ömer...

Suçlu, oturduğu tepede gözlerin uzaklara dikmiş bakmakta... Üzerine düşen gölgeden irkilir; bakar, sevinir. Gelen Bilal'dir...

Kalkar yerinden Suçlu: "Bilal, dostum sen ha?"

Bakar arkadan biri daha gelmektedir...

Suçlu geleni koşar, karşılar: "Çok özür dilerim ya Ömer. Sana bu halimle görünmemeliydim."

Hz. Ömer yaklaşır gülerek; "Ne varmış halinde?" der.

Bilal yaklaşır. "Ömer" der. "Ömer de öğrendi sana yapılanı."

Suçlu başını çevirir, utanır, yanlarından uzaklaşır, durur. Bakamaz yüzlerine.

"Bilal!" der Ömer. "Her şeyi anlattı dostum. Bırakma kendini. Henüz her şey bitmiş değil!"

Bilal atılır içten tavrıyla; tam bir dost, tam bir gerçek arkadaş edasıyla konuşur:

"Bak dostum" der. "Ömer'in bir önerisi var!"

"Evet" der Ömer: "Benim önerim, mahkemeleşmek!."

Suçlu çok heyecanlanır. Ayrılır yanlarından, gider bir tümseğin üstüne oturur, kapanır dizlerinin üzerine dayadığı kollarına.

"Hayır!" der. "Hayır bunu yapamam. O mübarekleri kendi işim için rahatsız edemem! Bakamam onların yüzüne."

Bilal atılır heyecanla:

"Bırak dostum, bunları düşünme! Otobüsteki halin daha komikti! Hem, düşünmen gereken başka bir konu da zaman! Zaman hızla geçiyor, vaktimiz çok az... "

Hz. Ömer uzaklara daldırdığı bakışını Suçlu'ya çevirir, yaklaşır otururlar Bilal ile...

"Bu" der Ömer: "Bu belki, Kâinatın yaradılışından bu yana ilk kez olacak. Eğer bunda başarılı olursak, insanlık âlemini çok büyük bir miras, çok büyük davadan haberdar etmiş olacağız. Bu, Allahımızın buyurduğu kutsal "Paye" her devirde işlerlik

kazanabilir. Belli ki bugün senin çok değerli arkadaşın o Yaşlı zat; yarın bu şahsın mahkemesinden haberdar olan tüm insanlar, bu zat-ı muhterem gibi olma yarışına katılıp bu dünyada daha temiz, daha güzel günler ve hayat yaşayacaklardır."

"Evet!" dedi Bilal. "Doğru söylüyor Ömer. Düşün bir kere, insanlık âlemini düşün! Yepyeni bir kavram, yepyeni bir ikramiye. Hiçbir iyilik, hiçbir güzellik şimdiki gibi cezalandırılmayacak; aksine, iyiliğe karşılık Alllah tarafından en büyük ikramiye olan 'Paye' verilecek ve insanlar çok çok uzun yaşayıp hiç ağrı, sızı, acı çekmeyecekler. Bu yarışa her insan, her canlı katılacak. 'Paye'yi hak etmek için müthiş bir yarış başlayacaktır! Hem senin mahkemeye gelmene, onunla yüzleşmene de gerek yok."

Suçlu umutlanır, sevinir: "Nasıl?" der. "Nasıl yani, ben gelmezsem nasıl olacak?"

"Sen!" der Ömer, atılır. "Orasını bize bırak, mahkeme yerini tesbit et, gerisi kolay."

Bilal sevgiyle kavrar kolunu Suçlu'nun:

"Hadi dostum!" der. "Allahtan ümit kesilmez bilirsin. Sen onu bul! Ömer'in dediği gibi yeri tesbit et, gerisini bize bırak!"

Suçlu döner, Hz. Ömer'e bakar.

Ömer sevgiyle başını sallar: "Allah yardımcımız olsun!" der.

Suçlu, "Amin!" der; Ömer, "Amin!" der; Bilal...

.....

Dayanamadı Ramazan bey; ağlıyordu sessiz sessiz. Dökülen gözyaşları yastığını ıslattı. Oğlu geldi gözlerinin önüne...

"N'olurdu?" dedi içinden. "İsmetimin de böyle arkadaşları, böyle samimi dostları olsaydı. Şimdi yavrum kara topraklarda yatmıyor olurdu..."

.....

Sah..? kuralcı... yusuf... piknik yeri...

Çok neşeli iki çocuk gibi eğlenirler...
"Hadi!" der Kuralcı. "At evlat, hadi at!"
Yusuf, çocuksu samimiyeti ile çocuksu saflığıyla nazlanır:
"Hayır!" der. "Sıra bende."
Kuralcı itiraz eder: "Hayır, olur mu, bende!"
"Bende!" der Yusuf gülerek...
Kuralcı sinirlenir, bağırır:
"Sana bende dedim! Hadi at at aaaat... "
Yusuf da sinirlenir. Arkadaşının bu halini arkadaşlık samimiyeti sanır; elindeki topu öyle bir savurur ki, havada süzülen top, Kuralcı'nın göğsüne çarpar. Kuralcı kendini yerde bulurken şapkası başından fırlar, gözlüğü gözünden düşer, bastonu savrulur. Kuralcı neye uğradığını şaşırır, savrulan eşyalarını ararken; Yusuf değneğini alır, acele yaklaşır; "Birşeyiniz yok ya, amca?" der.
Kuralcı başını kaldırır, Yusuf'un gözlerine bakar. İlk kez gördüğü bu sütbeyaz gözlerden Yusuf çok korkar. Öyle korkar ki; "Hayır!" der bağırır: "Hayır amca, lütfen lütfen efendim, bana kıymayın, bana acıyın efendim!"
Yusuf arkasına bakmadan bilinçsizce kaçar. Kuralcı bakar, arkasından bağırır:
"Dur evlat dur! Korkma! Ben arkadaşınım. Kaçma gel oğlum, kaçma gel!"
Yusuf gerçekten bu görüntüsüyle çok acıklı durumdadır. Tek ayağıyla yaşam savaşı vermektedir. Gördüğü korkunç gözler, aklından bir türlü silinmez; flaş flaş patlar gözünde. Bilinçsizce koşmaktadır. Bir an önce yola çıkmaya çalışır.
"Aman Allahım!" der Yusuf. "Ben ne yaptım? Ben ne yaptım da, yeni tanıdığım biriyle böyle yere geldim? Allahım yardım et! Yardım et Allahım!"
Eşyalarını toplar, kalkar Kuralcı; çok şaşkın, çok üzgündür.

Sah..? dış gün... doktorlar... hemşireler... hastabakıcılar...

Yaşlı'nın yaptırmakta olduğu hastane bahçesi hayli hareketlidir. Tüm personel hummalı bir çalışma içinde; etrafı rengarenk balonlarla, bayraklarla süslemekte... Tam bir şölene hazırlanmaktalar. Herkes mutlu, herkes neşeli...

Sah..? kuralcı... yusuf...

İstanbul'un en eski, en kalabalık yerlerinden biri olan Taksim Parkı'nda; Yusuf oturmuş, bir su bidonuna taktığı musluktan bardak bardak su satmaya çalışmaktadır.

"Hadi buuz gibi tertemiz kaynak suyu! Buyrun, buyrun efendim, buyrun!" der, gelip geçen insanlara seslenir...

Uzaktan seyreder Kuralcı! Bakar Yusuf'a, Yusuf görmez onu. Bir iki kişi gelir su ister, Yusuf doldurur. Bu insanlardan biri de Kuralcı'dır. Kuralcı çok şık, çok şefkatli bir yaşlı adam kılığındadır...

Suyu alır Kuralcı, içer. Para çıkarır uzatır. Yusuf alır parayı, büyük bir banknottur...

"Şeey!" der Yusuf: "Bu parayı bozamam efendim, kalsın. Bu su benden olsun, helal olsun, alın paranızı."

Yaşlı adam bakar, bu temiz sakat çocuğa:

"Hayır oğlum!" der. "Al bu parayı, üstü kalsın."

Yusuf alır tekrar parayı, teşekkür eder. Adam ayrılır. Diğer müşteriye su doldururken arkasından bakar yaşlı adamın. Yaşlı adama arkadan bakıldığında; Kuralcı'dır.

Çok şaşırır Yusuf. Bardak dolmuş, su boşa akmaktadır...

Sah..? dış gün... kuralcı... bir dağ...

Yemyeşil tepelerden oluşan yüce dağların arasında, taş basamakları otlarla kaplı, sahnesi otlardan kaparımış; tarih öncesinden günümüze uzanan; bakımsızlıktan her yanı kırık dökük am-

fi tiyatroya, elinde bastonu ve omzunda klasik gitarıyla Kuralcı girer. Bir taşa yaklaşır, bastonunu dayar, omzundan gitarını indirir, kılıfından çıkartır...

Etraf oldukça sessizdir! Tarihi ağaçlarda kuşlardan başka hiçbir ses yoktur.

Kuralcı hafiften gitarın tellerine dokunur. Bu küçücük dokunuş, tüm dağlarda, tepelerde vadilerde yankılanır...

Sah..? dış... gün... kleopatra ve askerler...

O gün, İstanbul Beyoğlu en kalabalık, en tarihi günlerinden birini yaşamaya hazırdır... İnsanlar, Beyoğlu'nun her iki kaldırımını da hınca hınç doldurmuş; herkes hareket halinde, hummalı bir gidiş geliş, alışveriş hakimdir.

Taksim Meydanı tarafından bakınca, tramvay yolunda, bir bölük eski Mısırlı asker, Milattan Önceki kıyafetleriyle...

Tahterevanı taşıyan köleler eşliğinde, Kleopatra... Tüm haşmetiyle etrafı şaşkınlıkla seyretmekte. Arkasında ve yanındaki askerler uygun adımlarıyla yürümekte. Tahterevanın iki yanındaki taşıyıcı köleler, omuzlarında taşıdıkları kraliçelerini rahat ettirmek için çok uyumlu ve sarsıntısız yürürler. Omuzlarında taşıdıkları kraliçeleri; dünyanın en tanınmış, en cesur ve en güzel kadınıdır. Onu, omuzlarında taşımak bir onurdur bu köleler için...

Askerler çok disiplinli, esmer ya da daha esmer zencilerdir. Hiç kimse yaklaşamaz, yaklaşmaya kalkışanları da ellerindeki mızraklarıyla itip uzaklaştırırlar. Zaten, uzanan eller bir türlü dokunamaz; ne askerlere ve ne de kölelere.

Kleopatra öylesine güzeldir ki, görenlerin aklı şaşmakta. Omuzlarından dökülen simsiyah saçları, açık göğüs dekoltesi, upuzun bacakları, başında dünyanın en değerli taşlarından süslenmiş altın tacıyla sanki bir Tanrıça gibidir; gururlu ve kibirli.

Halk, çok şaşkındır; bu tablo karşısında ne yapacaklarını şaşırmış, adeta bir film seyreder gibidirler.

İstanbul'daki tüm ajansların telefonları durmak bilmeksizin çalıyor. Kameramanlar, muhabirler akın akın koşuyorlardı Beyoğlu'na Görüntü gerçekten görmeye değer; haber müthiş bir haberdir!

Kleopatra'nın merasim alayı gelip tam Taksim Parkı'na doğru ilerlerken, Galatasaray Lisesi'nin önünden bir alay daha görünür. Bu alayda bir atlı; Osmanlı Yeniçerileri eşliğinde... Kendinden emin, atının üstünde etrafı hayranlıkla seyreden; başında kalpağı, belinde kılıcı ve arkasında askerleriyle Kanuni Sultan Süleyman ilerlemekte. O da etrafa şaşkın ve gururlu bakmakta. Yeniçeriler padişahın yanında ve arkasında, titiz bir uyum içinde; pala bıyıklarının verdiği o erkeksi sert tavırlarıyla yürürler...

İnsanlar, dehşet içinde; şaşkın ve itişip kakışmakta daha yakından görebilmek için...

"Neler oluyordu böyle? Kimdi bunlar? Kıyamet günüdür de biz mi uyuduk?" gibi sorular soran ahali, turistler nerde olduklarını unutmuş, çığlık atmakta.

Kanuni'nin atı öyle nazlı, öyle terbiyeli ki, görenler şaşırıyor; "Bu at değil bir dev, insan sanki" diyorlar...

"Baksana, bak bak! Nasıl da oynuyor, aman Allahım!"

Gerçekten öyleydi. O gün Kanuni'nin atı sanki Osmanlının o en şaşaalı yıllarına geri dönmüş; taşıdığı insanın bir padişah olduğunu biliyormuş gibi; kendince şov yapıyor, şımarıyordu.

Foto muhabirleri, kameramanlar, naklen yayın arabaları... uydu çanaklarını kurmuş; tüm dünyaya bu görüntüleri canlı geçmeye çalışıyorlar. Yanlarından geçen bu askerlerin en ince detaylarını kaydedip keyifleniyorlar.

Tv kanallarının yöneticileri işi ele almışlar; mobil telefonlarla talimatlar yağdırıyorlar. Tv kanalları kendi amblemini taşıyan helikopterlerini göndermişler; yukardan çekimler başlamış. Onlar da kendi reklamlarını yapma, kendi imkanlarının büyüklüğünü tüm dünyaya gösterme yarışına girmişler. Bu reklam, gerçekten kaçırılmayacak bir fırsattır onlar için!..

Şimdi, Galatasaray'dan bir ekip daha görünüyor...

Bu ekipte Cengizhan ve askerleri yürümekte. Cengizhan; sert bakışlı, hiç kimseye aldırmadan sol eli sol böğründe sallanan kılıcının kabzasında, atının üstünde ilerlemekte. Kıyafetleri askerlerinin ve çekik gözleriyle, disiplinli halleri hayranlık uyandırmakta...

Polis ve sağlık ekipleri koşuşturmakta; ambulanslar ve hatta itfaiye aracı da gelmiştir. Güvenlik güçleri tüm emirleri yerine getirmeye canla başla çalışmakta. Emniyet Müdürü ve Vali de gelmiş olayları izlemekte.

Uzanıp tutamıyorlar, bir muhatap bulup soramıyorlar; heyecandan bayılanlar, birbirlerini itip kakanlar...

Tüm bunlar yaşanırken, akıllarına getirip bir türlü soramadıkları binlerce soruyu bir kenara itip hiçbir şey düşünememiş; sanki akılları başlarından gitmiş gibi, tek yaptıkları resimlemek ve kameraya kaydetmek. Oysa, bilinir ki gazeteciler çok meraklıdır; her şeyi en ince detaylarına kadar sorup öğrenmek onların başlıca görevidir. Bugün yönetimi ele almışlar, habire kameralara çekmelerini istiyorlar; yorumun masa başına bırakılmasını emrediyordu; "Yukardakiler."

Halbuki tüm bu görüntüler vardı! Ama, ne resimleri filmlerde kalıyor; ne de video bantlarına kaydedilebiliyordu! Her şeyi bir defa görebiliyorlardı. Bundan habersizdiler...

Bu Suçlu'nun işiydi! İstemiyordu; Milattan Önce ve Sonra yaşamış olan bu insanların dünyadaki medya kargaşasının malzemesi olmasını. Gördükleri bugünün yaşantısından çok rahatsız olacaklarından korkmuştu. Bu insanlar, onun için inmişlerdi yeryüzüne...

Ve uzaklardan Arap kıyafetleriyle Hz. Ömer ve Bilali Habeşi görünür. Arap atları gerçekten görmeye değerdir. Arkalarındaki atlı askerler; sanki Beyoğlu'nda değil de Arabistan'da bir resmi geçitteymiş gibi rahat ve güleryüzlü, yürüyorlardı Taksim'e doğru...

Onlar, yani imkansızlığı tanımayan yöneticiler, bunu yabancı bir film şirketinin düzenlediğini sanıyorlardı!.. Ama, filmi

geri sarıp bir daha görmek istediklerinde; maalesef hiçbir resim karesi bulamıyorlardı. Bu da onları çıldırtmaya yetiyor, alabildiğine bas bas bağırıyorlardı.

Bir yönetici daha da ileri gidip elindeki puro ve viski kadehiyle; bulunduğu Plaza'nın 36. katının penceresine çıkıp uçmak istedi. Yanındakiler güçlükle durdurdular.

Neler oluyordu?

Kim verecekti bunun hesabını?

Kim kimden, ne soracaktı?

Yoksa; "Kıyamet Günü müydü?!"

.....

"Allah Allah" diye inledi Ramazan bey, terledi, korktu!..

Veli duydu ama oralı olmadı. O da korktu. Onun, yani Veli'nin korkusu, düşünce yoğunluğunu bozmaktı Ramazan beyin.

Geceyarısını çoktan geçmiş, herkes yatağına çekilmiş; kimileri öksürüyor, kimileri horluyordu...

.....

Sah...? dış gün... mahkeme heyeti... tiyatro...

Kuralcı çok dalgın çalmakta gitarını...

Kleopatra girer tiyatroya. Yukarıda hazırlanıp sıralanmış çok şık koltuklardan birine otururken; askerleri arkasından gidip arka taraftaki taşlara otururlar.

Girişte Kanuni ve adamları belirir. Onlar da sırayla yerlerini alırlar.

Kuralcı alabildiğine vurmaktadır gitarın tellerine, belli ki çok kızgındır.

Doğadaki kurtlar kuşlar susmuş; onu, yani Kuralcı'yı dinlemekteler. Ağaca sarılmış bir boğa yılanı; bir dalın tepesinde pür dikkat kesilmiş bir kartal; koyunlar, sığırlar hepsi suskun beklemekte...

Sıra halindeki koltuklardan birine Cengizhan oturur...

Kadro gittikçe artmakta, herkes yerini bir bir almakta, ekipleri arkalarındaki taşlara saygıyla oturmakta...

Kuralcı kayıtsız çalmakta gitarını; sanki, bu gelenlere fon müziği yapar gibidir...

Sah..? yaşlı saffet bey... suçlu... doktorlar... hemşireler... davetliler... seher... annesi...

Hastane bahçesi hayli kalabalıktır. Herkes temiz giyimli...

Ambulanslar, başka hastanelerden hasta taşımakta...

Gelen bir ambulanstan Seher'i çıkarırlar; annesi de iner arkasından, koşar. Hastanenin otomatik açılır kapanır kapısından sedyeyi iter, götürürler.

Bahçenin ortasına konan birkaç masada limonata ve kuru pasta tabakları, masanın etrafındaki misafirler hafiften atıştırmakta. Yaşlı merakla Hastanenin tepesine doğru bakmakta. Neredeyse hastanenin tam cephesini kaplıyacak şekilde yapılmış bir bez afiş sarkıtırlar. İnsanlar koşuşur, herkes bakar ve alkışlar...

Suçlu'nun Yaşlı'ya gösterdiği tabloyu; devasa bir bez afiş yapmışlar. Hastanenin açılış günü dolayısıyla Yaşlı Saffet beye sürpriz hazırlamışlardır...

Yaşlı bakar, gözleri ıslanır...

İnsanları yarıp gelen Suçlu bakar, güler...

Sah...? mahkeme...

Tiyatronun girişinde, Hz. İsa belirir...

Herkes ayağa kalkar. Kuralcı bozuntuya vermez, devam eder. İsa yürür, herkese bakıp tebessüm eder, gider ortadaki koltuğa oturur. Herkes tekrar otururken, Kuralcı yavaşça kalkar, gitarını yan tarafındaki taşa dayar, ortaya doğru yürür, bastonunu açar. Döner heyete bağırır:

"Kim beni, O Kleopatra olacak kadının adını taşıyan bu mezbele yerde bekletme cürretinde bulunabilir ha, kiim?!.. "

Ortalığı, tek bir canlının sesi değil, kalp atışı bile duyulacak bir sükunet sarar. Tüm askerler put gibi hareketsiz kalmış; donmuşlardır adeta. Bu sessizliği, Kleopatra'nın tiz çığlığı bozar:

"Bana o kadın diye hitap edemezsiniz!.. "

Kuralcı alaycı çevirir sesten yana başını: "Kim o konuşan?"

İsa atılır: "Kraliçe Kleopatra'dır o, duydun!" der.

"Sen de kimsin?" der Kuralcı bilmez gibi!..

Ortalığı birden homurtu sarar. Askerler hayret ve dehşet içinde bakarlar birbirlerine. Mahkeme heyeti bakar, şaşırıp kızarlar:

"Bu konuşan, Allahın oğlu İsa'dır!.. Her şeyi bırakıp bu mahkemeye koşmuş. Bu ukala ona, 'Sen de kimsin?' diyor" derler.

"İsa'yım ben!" der İsa, başını çevirir.

Kuralcı başını çevirir başka yana: "Hangi İsa?" der...

Bilal atılmak ister, Ömer durdurur. Anlamıştır ki karşılarında tam bir baş belası vardır!..

"Meryem'in oğlu İsa!" der, Hz. İsa.

Tekrar başını İsa'ya çevirir Kuralcı, bakar bir müddet. Herkes meraklanır, beklerler acep Kuralcı ne diyecek diye.

Döner Kuralcı; "İsa-İsa! İsa sen ha?!" der: "Ne o dostum, iki bin yıl önce içine gömdüğün sesin hayli değişmiş! Bakıyorum erkencisin dünyaya tekrar gelmek için!.."

Heyet bakışır...

"Neyse!" der Kuralcı: "Bırakalım lafı fazla uzatmayı. Nerde o zenci? Nerde o oyun bozan, davacı olacak asıl suçlu? Nerede ha nerede?"

Bilal oturduğu yerden kalkar; "Ben Bilal!" der: "Bilali Habeşi. Habeşli Bilal. Davacının burada olması gerekmez, ben vekiliyim."

Kuralcı, cebinden çıkardığı bezle bastonunu siler, döner sesten yana: "Vay zenci, bu ne itibar böyle!" der.

Bilal bozulur, yanındakilere bakar...

Kuralcı, "Zaman kısa" der: "Tanıt mahkeme heyetini. Sizin gibi yan gelip yatanlardan değilim ben."

Kanuni'yle Ömer bakışırlar, Cengizhan öksürür, Kleopatra başını havaya kaldırır, küçümseyerek bakar. İsa saçını ve küpesini düzeltir.

Bilal devam eder:

"Buraya gelirken, adaleti ve kanunları iyi bilenlerle geldik."

"Öyle mi?" der Kuralcı. "Kimmiş onlar?"

"Ben davacı vekili."

"Anladık!"

Bilal dişlerini sıkar, Kanuni'ye bakar. Kanuni; "Devam et!" der sessizce.

"Hz. İsa dünyaya tekrar dönecek ilk peygamber olduğu için; Hz. Ömer'in adaletini herkesin iyi bildiği için, Kleopatra en ünlü ve ilk kraliçelerden olduğu için, Kanuni Sultan Süleyman kanunlarıyla bilinip öyle anıldığından, Cengizhan..."

Kuralcı dayanamaz, elini kaldırır: "Yeeeter!" der bağırır: "Desene, muhteşem Süleyman gibi muhteşem bir gün olacak?"

Cengizhan burnundan solur, rengi atar. Elini kılıcının kabzasına götürür. Askerlerde bir dalgalanma olur. Sinirlenirler; Cengizhan gibi bir ulu hakanın methiyesini kestiği, dinlemediği için. Ama yapacak fazla bir şey yoktur. Çünkü karşılarındaki, öyle hafife alınacak tiplerden değildir; öyle kabadayılık, öyle kaba kuvvet, öyle yalan dolan sökmeyen birisidir.

"Bire ne demek istersin?" der, gürler Kanuni...

Kuralcı sesten yana döner. Bir kartal bulunduğu daldan uçar. Ortam gergindir. Kuralcı, alaycı halini devam ettirir:

"Vaay!" der Kuralcı. "Bu sesi iyi tanırım. Bu ses, Kanuni'nin sesi. Her şey aklıma gelirdi de, böyle mahkemelerde olacağın hiç aklıma gelmezdi!"

Kanuni çok bozuktur; parçalanan bir tenekenin yırtılışı gibi çıkar sesi. "Nedenmiş o? " der.

Hz. Ömer kalkar, sözlü aralarına girer:

"Lütfen mahkemeye saygılı olalım. Konuyu başka yöne çekmeyelim!.. "

Başını çevirir Kuralcı; "O da kim?" der.

"Ben Ömer'im. Konumuz, değeri hiçbir şeyle ölçülmeyecek kadar büyük. Kâinatın geleceğiyle de ilgisi olabilecek, belki de bugün, burada, bir başlangıcın miladı olabilecek; Kutsal Paye içindir bu mahkeme..."

Kuralcı cebinden mendilini çıkarıp terini siler...

"Yani" der Kuralcı: "Hak edilmişlerin en büyüğü, en kutsalı 'Paye'den mi söz ediyorsun?"

Yine herkes, döner bakar birbirine, homurdanırlar. Burada oluşlarının konusu belli iken.

"O" der devam eder Kuralcı. "O bana yüce Allahımın en değerli, en eşsiz hediyesidir. Ben vermedikçe; onu kimse alamaz!"

Ömer elini yeleğinin iç cebine sokar, küçük bir kitap çıkarır:

"Kitap öyle demiyor ama!"

"Öyle mi, ne diyor peki? "

Ömer, kitabı Kanuni'ye uzatır:

"Kitabı Sultan Süleyman Han okuyacak..."

"Ooooh!" der Kuralcı...

Alır kitabı Kanuni, çok öfkelidir. Boğazını temizler; bir sayfa açar:

"Elimdeki bu kitap, kutsal 'Paye' için yazılmış; Allahın emri, Allahın buyruğudur... Her kim ki bu payeyi elinde bulundurur; ola ki hiçbir nefret, hiçbir kin husumet, gaflete kapılmadan... Ve hiçbir intikam, hiçbir çıkar düşünmeyecek ve Allahı aklından bir an olsun çıkarmayacak. Her şeyin Allahın olduğu; sadece ve sadece temizlik, güzellik ve tüm yaradılmışlara Allah rızası için saygılı olmak, ilimi irfanı, hayatı sağlıklı bir şekilde uzatmaya yarayacak işlerde kullanmak; Güzeller güzeli Kâinatı

bir cennet bahçesine benzetip, kıyamet günü gelip çattığında Sırat köprüsünün başında hazır bulunup, tüm Allahın sevdiği mübareklerle el sıkıp helalleşmeyi hak kazanacaktır..."

"Dur biraz!" der, bağırır Kuralcı. "Dur biraz Kanuni! Bu saydıklarını böyle uzatmakla benim kafamı karıştırmayı düşünüyorsan, çok yanıldın dostum çok!.. "

"Nedenmiş Ooo?!." diye bağırır Sultan.

Gerçekte Kanuni zor durumdadır. Sesi, bir teneke borazanın askeri savaşa çağıran Tii, gibidir. Tüm dinleyenler bu çatallı, cırtlak ses karşısında ürperirler!..

"Senin!" der Kuralcı. "İkdidarın döneminde yaptığın zulmü bilmeyen var mı? Sen ve senden önce, senden sonra yapılan kardeş kavgaları; saraylarınızda boğulup denize atılan körpecik yavruların körpe bedenlerini balıklara yem yapılan; boğulup kafaları koparılan insancıklar! Hazinenizi doldurmak, servetinize servet katmak adına, başka başka halkları kılıçtan geçirip topraklarını ellerinden alıp, sürüm sürüm süründüren; siz insanlar değil miydiniz? Ve sen kalkmış; yüce yaradanın bu en büyük projesinde bana ders vermeye kalkışıyorsun! Ey Kanuni! Ben bu dersi çok iyi çalıştım dostum, çook!.. "

Ortalık birden suspus olmuş, kimseden çıt çıkmamaktadır...

"Daha önce de söyledim" der, Ömer lafa karışır:

"Lütfen başka konulara dalmayalım.. "

Terleyen alnını tekrar siler, döner hızla sesten yana Kuralcı:

"Heeey Ömer!" der. "Adaletçi Ömer! Ne çabuk unuttun, annene, kız kardeşine yaptığın zulmü?"

"Ama o zamanlar din savaşları vardı" diye, müdahale eder İsa.

Kuralcı kudurur:

"Sen sus İsa sen sus!.. Ne yani şimdi yok mu? Hepinizi çok iyi tanırım. Seni çarmıha gerdiklerinde, çektiğin acıları unuttun ha? Bir yanağına vurduklarında, diğer yanağını uzatan sen değil miydin? Sonra ne oldu ha? İnsanlar iyiliğe karşı mutlak kö-

tülük oldular. Neden? Çünkü bu güzelim dünya; çıkarcıların, fırsatçıların, zalimlerin çöplüğü oldu. Ulu yaradanın bu projesi yeni değil, tam 5 bin yıldır var!..

Bir uğultu kaplar ortamı...

Kuralcı; "Ne o, şaşırdınız mı?" der. "Tabii şaşırdınız. Uzun bir zaman."

Ama, dedi Kleo: "Bugün dünyada milyarlarca insan var..."

"Sen de sus!" dedi Kuralcı bağırdı: "Sen de kadın!."

"Bana kadın diyemezsiniz!" dedi Kleo, çıkıştı.

Ormanda bir boğa yılanı ağaçtan inmeğe çalışmakta, çok korkunçtur!

"Hadi oradan!.." dedi Kuralcı. "Çıkarların için Roma'yı karıştıran, Sezar'ı arkasından hançerleten senin o hırsın değil miydi?"

"Hayır hayır hayır!.." dedi, çığlık attı Kleopatra.

Kuralcı şapkasını kafasına daha da yerleştirdi:

"Neyse uzun lafın kısası; bu 'Paye' son beş bin yıldır denendi ve hak edenlere verildi. Öyle bağırmakla, çağırmakla, yırtınmakla bir yere varamazsınız. Elimden kutsal 'Paye'mi alamazsınız. Ve görüyorum ki, dersinizi iyi çalışmamışsınız..."

"Ne demek bu?" diye bağırdı Cengizhan.

Aldırmadı Kuralcı; gözlüğünü burnunun üstüne doğru indirdi baktı. Sütbeyaz gözbebeklerini gösterdi!..

Cengizhan ayağa kalktı; o kızgın, o gururlu haliyle baktı Kuralcı'ya. Sonra anlar, kendine gelir. Bakışını kaçırır, korkar Kuralcı'nın konuşacaklarından.

Herkes birbirine bakar, homurdanırlar...

Tekrar düzeltir gözlüğünü Kuralcı:

"Demem şu ki dostum, o kitabı iyi okumamışsınız!"

Kuralcı çıkışa doğru yürür, durur döner:

"Son sayfanın ortasındaki satırlar dikkat edin!.. Eğer dikkatli okumuş, yorumlamış olsaydınız; bugün, benim bu kıymetli zamanımı almazdınız!."

Kuralcı döner, çıkar. Cengizhan bağırır:

"Ben her zaman okumuşumdur..."

Bu feryadına Cengizhan'ın, Kuralcı tekrar görünür çıkışta...

"iyi ya!" der. "Okumaktan okumaya fark var demek ki! Okurken aklın hâlâ Çin seddine takılı kalmıştır!.. Yok dostum yok! O devir, çok uzaklarda kaldı. Şimdi kılıçla değil, liderler ellerinin altındaki düğmeyle, gururlarını okşamak için insanları, toplumları yok etmeye çalışıyorlar! Ve bunun adı teknoloji!.. Özetlersek dostlar; kendi 'Paye'mi, kendim kullanacağım! Zamanı geldiğinde. Zaman-zaman-zaman!.."

Kuralcı bu son sözlerle çıkar kaybolur...

Hcyettekiler atılır; Kanuni'nin elinden alırlar kitabı, açar bakarlar: "Sahip olan vermedikçe, Allahtan başka kimse alamaz. Allahın kesin buyruğudur."

Cengizhan bağırır: "Bu, bu olamaz! Boşuna geldik."

Kleopatra: "Kimse benim gururumla oynayamaz!" der.

"Rezil olduk!" der İsa: "Sorarlarsa, ben ne cevap vereyim?"

Ömer: "Rezil ettin bizi Bilal."

Bilal boynunu büker:

"Ben!" der. "Okuma yazma bilmem ki!"

Dışarı çıkmış olan Kuralcı, dar bir yolda ilerlerken durur. Havayı koklar. Karşıdan yaşlı, beli bükük bir zat gelip yanından geçer. Zatın elinde bir gemici feneri vardır!..

"Vaay Diojen, sen ha! Ne işin var dostum buralarda?"

Yaşlı Diojen döner bakar: "İnsan arıyorum..." der.

Kuralcı döner, yürümeğe başlar:

"Anlıyorum ki dostum!" der. "Tarihten ders almamışsın. Ama umudunu yitirme; belki bir gün bulursun. Belki? Belki? Belki?.."

Kuralcı uzaklaşır...

Sah...? dış... gün... hastane... ve herkes...

Hastane bahçesi hayli hareketli, gidenler gelenler...

Öylesine coşkulu, öylesine güzel bir gündür ki...

Bakanlar, milletvekilleri, yüksek rütbeli subaylar, paşalar, emniyet müdürü, vali, belediye başkanları...

Az sonra avluya eskort eşliğinde Başbakanın makam otosu tüm görkemiyle girer!..

Bu hastanenin ismini birçok devlet adamı duymuş; oralardan gelenler de sırayla girerler avluya. Amerikalı, İtalyan, Fransız, İngiliz, Alman temsilciler... Büyükelçiler, ateşeler... Yerli yabancı işadamları, akın akın koşmaktadır. Hastaneye her gelen; hastane ön cephesini nerdeyse kaplayan, devasa bez afişteki portreye dalıp gitmekte. Gerçek bir sanat eseri seyrederler; hayret ve hayranlıkla...

Hastanenin giriş kapısında kordele bağlıdır. Yaşlı, Suçlu ve davetliler hazır bulunurlar. Bir manken kızın uzattığı altın tepsideki iki makastan birini Başbakan, birini Yaşlı alır. Bakışırlar, çok mutludurlar. Yaşlı elindeki makası yanındaki Suçlu'ya uzatır. Suçlu almaz; Yaşlı itiraz eder, zorla verir...

Başbakanla Suçlu keserler kordelayı, alkış kopar. Herkes alkışlamakta, sevinç içinde bağrışmakta: "Bravo-bravo-bravo!.."

İnsanlar içeri doluşmaya başlar, alabildiğine kalabalıktır koridor.

Suçlu bir kapıya yaklaşır, elini kapı koluna atar bekler, düşünür, kararsızdır. Oda, tek yataklı yoğun bakım odasıdır! İçeriye, pencereden muhteşem bir ışık süzülmekte, sanki nur yağmaktadır. Yatakta Seher yatmakta...

Suçlu bakar, yaklaşır. Çok kısık sesle konuşur:

"Hakkını helal et canım! Seni yaşatmak için cehennemde yanmaya razıydım ama olmadı; olmadı, başaramadım. Affet beni, affet!"

Yaş dolan gözlerinden bir damla, Seher'in açıktaki eline düşer, hafif kıpırdar eli Seher'in. Suçlu ağlamaktadır...

"Oysa!" der Suçlu: "Sen birinci kıyametten sonra Kâinatın ve insanoğlunun nesli için seçilmiştin!.. Tüm peygamberlerin annelerinin huyları sende toplanıp ikinci boyutta hayat sürecek-

lere sunulacaktın!.. Yani anaların anası olarak. Bunu ben anlatamadım, başaramadım..."

Elektronik aletlerin iştahsız sinyallerine bakar Suçlu, döner kapıya, koridora çıkar...

Hayli kalabalık olan koridorun diğer ucunda Kuralcı duvara dayanmış, beklemekte. Döner, yoğun bakım odasına yani Seher'in odasına doğru, yavaş adımlarla yürümeğe başlar...

Suçlu hastane kapısından çıkar. Meydana doğru gidecekken bir ses duyar, döner bakar. Bu ses, Yaşlı Saffet beyin sesidir...

"Hey dostum!" der Yaşlı. "Neredesin, seni arıyordum."

Suçlu bakar karşılar: "Ah efendim tekrar sizi tebrik ederim."

Yaşlı bakar: "Sağol dostum, sağol!" der. "İşte hayatın tadı, hayatın keyfi bu. Yıllarca arkadaşlarıma, dostlarıma bu duyguyu aşılamaya çalıştım. Kimi dinledi, kimi güldü geçti. Verici olmak, iyilik yapmak, güzellikler, sunmak, sevgi dağıtmak... Bu ne güzel bir duygudur bilir misin?"

Suçlu bakar Yaşlı'ya, başını kaldırır, binada asılı postere bakar. "Evet!" der. "Bu çok hoş, çok ulvi bir duygudur. Allaha yakın olmanın yolu, sizin gibi hayırsever ve karşılıksız veren olmaktan geçer. Ve yine en kolay yol, Kâinatta görünen her şeyin Allaha ait olduğunu kabullenmek. En kötüsü efendim, hırsını yenememek, aç gözlülük, ihtiras. İşte insanoğlunun yenemediği tek zorluk budur. İçindeki alma, sahiplenme duygusu; hiç işe yaramasa da, illaki onun olmasını ister. Hiç ölmeyecek, hep hayatta kalacakmış gibi böbürlenmesi; gerçek bir tenakuz, gerçek bir yanılgıya düşmektir. Bunun hesabı gerçekten çok ağırdır. Allah bu kullarını affetsin!"

"Amin!" dedi Yaşlı.

"Hiçbir şeyi büyütmemek gerekir" dedi Suçlu: "Çünkü hayat hem çok kısa, hem çok uzun. Sadece bir dünya vardır o da şu an; şu dakika bizi saran, içinde bulunduğumuz durum; aldığımız hava, içtiğimiz su, gördüğümüz yapılan iyiliklerin, güzelliklerin karşılığı güzel sözler ve hayrın tanrı katında değerlen-

mesi. Hiçbir mutluluk devamlı değildir. Sadece verici, hayırsever olmak; uzun bir sevinç, uzun bir mutluluk duygusu verir.

Az önce gördünüz, ektiğiniz sevginin yerinden yükselen sevinç çığlıklarını. Ve size baktım gizlice, yüzünüzdeki sevinci okudum. Yalansız, riyasız, hiç karşılık beklemeden vermenin tadını yaşıyordunuz. Ve bunu çok yaşadınız. Siz, en büyük örneksiniz komutanım! Öyle değil mi, ne dersiniz? "

"Ben!" dedi Yaşlı, gözlerini gözlerine dikip Suçlu'nun: "Hiç yaşamadım ki evlat! Ya da çok yaşadım, farkına varamadım! Bu öyle bir muamma ki, bunu benim anlatabilmem imkansız!.. Benim ağzımdan kendimi anlatacağımı, yaptığım iyilikleri söyleyeceğimi sanıyorsan, yanılıyorsun evlat! Sana bunun cevabını, ancak yoğun bakımda yatan hanımefendi verebilir!"

Suçlu, birden irkilir Yaşlı'dan. Yaşlı gözlerini diker gözlerine Suçlu'nun. Bir çivi çakar gibi işler içine, Suçlu'nun bu bakışı Yaşlı'nın. Elini tutar, sımsıkı sıkar Suçlu'nun. Suçlu daha da şaşırır; çok heyecanlanır, zangır zangır titremeye başlar...

"Korkma!" der Yaşlı:

"Sakin ol oğlum, sakin ol! Gel benimle!"

Yaşlı onu hastaneneye geri götürmek ister.

Dönerler, tam giriş kapısına adım atacakken; otomatik kapıdan Seher ve Kuralcı çıkar...

Suçlu bağırır: "Anne!.."

Bu haykırış; öyle sıradan, öyle alışagelmiş haykırışlardan değildir! Suçlu'nun sesi, boğazı yırtılırcasına çıkar; çok acıklı, çok dokunaklıdır. Suçlu'nun gözlerinden yaşlar akmakta, yanaklarından süzülmektedir.

Yanlarına yaklaşan Seher koşar, Suçlu'nun boynuna atılır, sarılır. Ağlamaktadır Seher:

"Oğlum" der. "Oğlum oğlum, oğlum!"

Suçlu alır elini Seher'in öper:

"Affet!" der. "Affet beni anne! Seni üzdük seni incittik. Ama bunu ben yapmadım anne. İnan bana, ben yapmadım!"

Seher Suçlu'nun başını iki elinin arasına alır, kendine çevirip gözlerine diker gözlerini...

"Tamam!" der. "Tamam oğlum sakinleş, her şey geçti. Artık özgürsün! Vermiş olduğun sınavı çok iyi derecede geçtin."

Seher, başını kaldırıp, gökyüzüne bakar:

"Sen!" der. "Artık yedinci kata çıkabileceksin!"

Kuralcı bakar Saffet beye, yaklaşır güler. Gelir, koluna girer:

"Gidelim mi baba, ne dersin? Yapacak çok işimiz var."

Dönerler hastaneye doğru. Yaşlı ağlamakta, yürürken döner bakar Suçlu'ya! Döner bakar Kuralcı'ya!..

Kuralcı gözlüğünü burnunun üstüne indirir, gözleri normaldir. Gene o muzip haliyle Suçlu'ya göz kırpar, sesi düşer.

"Salak!.."

Veli Yüklü

SON

***

Sabah, koğuş yavaş yavaş uyanmaya başladığında; hayli geç uyumuş olan Arto deliksiz uyumakta...

Uyanmış olan Veli, gelir Ramazan beyin yattığı ranzanın yanına. Bakar, yere parşömenler saçılmış, dosya yere düşmüş. Ramazan bey uyumuş, uyurken de senaryo elinden düşmüş diye düşünerek toplamaya başlar kağıtları. Arto, uyanır bakar; kalkar merakla. Uzanır, o da yardım eder.

Veli, Ramazan beyin açıkta kalan kolunu yorganın altına koymak ister, üşümesin diye. Tutar, tekrar bırakır. Şaşırır! Ramazan beyin eli buz gibidir! Veli ürperir...

"Arto gardaş, hele bak! Niye böyle buz gibidir ağanın eli?"

Ramazan beyin ölümü bir bomba gibi düşer cezaevine!..

Mahkumlar, gardiyanlar, Başgardiyan, Cezaevi Müdürü ve İnfaz Savcısı... herkes ayrı bir yorum getirir bu ölüm hakkında. Kimileri öldürülmüş olduğunu, kimileri kalp krizi geçirdiğini, kimileri bu Veli denen Zıpır'ın çok uğursuz bir adam olduğunu, yazdığı bu dini senaryoda çok gizemli, çok yanlış şeyler olduğunu söylüyor... "Yok efendim Azrail tatile çıkmışta; yok efendim birine aşık olmuşta; yok efendim bu dünya aslında cennet için yaratılmışta biz insanlar cehhenneme çevirmişiz!" gibi laflar, almış başını gitmekte...

Senaryoyu eline geçiren Başgardiyan, okuduktan sonra Müdüre vermiş, Müdür de kendince sahneler eklemiş. "Ben olsam!" demiş Müdür; şöyle yazardım, böyle yazardım. Gardiyanlar, cezaevi personeli can kulağıyla dinlemişler Müdürü; onlar da kendilerince hayaller kurmuşlar. En enterasını, Başgardiyanınkiydi. O, daha derinlere dalmış; "Bir hikaye böyle olmalı" derken; Suçlu'nun yoğun bakımdaki Seher'e gelişini işlemiş...

.....

"Suçlu" der, Başgardiyan...

"İçeri girer, yaklaşır bakar. Seher ölmüştür; belki de ölmek üzeredir. Hiçbir yaşam belirtisi yoktur. Belki az vardır. İşte o zaman pişmanlık duyar; neden gerçekleri o yaşarken anlatmadı diye... Mesela şöyle ki...

Gidecekken Suçlu durdu; "Beni bağışladın mı anne?" dedi.

Çok halsiz ve bitkin olan Seher, kısık ve ulvi bir sesle sorar:

"Ne zamandır beni denedin?"

Suçlu bakar, başını önüne eğer.

"Beş bin" der Suçlu: "Bu proje beş bin yıl önce Allah tarafından emredildi!.. Önce, bu dünyayı Cennet-i âlâ diye tasarlamış; ancak, canlılar içinde kendi nurundan yarattığı insanoğlu, bu dünyayı çok kötü kullanmış: nerdeyse cehenneme çevirmiştir!.. Bu yüzden beş bin yıl önce, yüce Yaradan şöyle buyurdu: 'Öbür dünya' dedi. Cenneti öbür dünya dediği başka bir geze-

gende kurmayı ve cenneti hak edenleri oraya yerleştirmeyi buyurdu. Bugünkü insanlar, öbür dünya lafını bu yüzden kullandılar. Bu projeden ikimizden başka hiçbir varlık, canlı ya da cansız haberdar olmadı! Böyle buyurdu yüce Allah..."

"Biri sen, ya öteki?" dedi Seher...

Suçlu, nemli gözlerini sildi mendiliyle.

"O!" dedi Suçlu: "Benim öteki benim! Böyle layık gördü yüce Allah!"

"Oğlum, soruma cevap değil bu!" dedi Seher inleyerek: "Öteki benliğin, yani sen, birken iki misin?"

"Ben!" dedi Suçlu: "Bir iken bin olan! Evet ben!"

"Ya öteki görmeyen kim?" dedi Seher

"Ben!" dedi Suçlu: "O da ben.."

"Neden?" dedi Seher: "Neden o kör?"

Kapıya gitti Suçlu.

"Dur!" dedi Seher: "Eğer ben senin annensem! Sana emrediyorum! Belki bir daha asla seni göremiyeceğim oğlum! Dur ve söyle, neden onun gözleri kör?"

Durdu Suçlu, baktı ağladı...

"Ben!" dedi Suçlu: "Ben kendim ettim, kendim kandım insanlara!.. İlk çağlardı; yeni oluşuyordu Kâinat. Her yer çok güzeldi. Her yer ya yanıyor, ya yeşeriyordu. Diğer gezgenler de araştırılıyordu; en güzel hayatın hangi yıldızda olacağı? Üstünde bulunduğumuz bu dünya, çabuk hareket etti; yaşanır hal aldı. Yüce yaradan, bu dünyaya en büyük lutfunu sundu. 'Seni!' dedi: 'Cennet yapacağım!'

Ama olmadı!

İnsanın kalkıp yürümesiyle, ateşi ve tekerleği bulmasıyla, her şey birden değişmeye başladı!.. Tapuculuk, alıp satmak, menfaatler, çıkarlar, çirkinlikler, bataklıklar! Yalan, talan, insanın insanı katli, insanın hayvanları katli, doğayı katli ve bugünkü hali perişan dünya. Beş bin yıl önce hak ettiğim kutsal 'Paye'mi, birine kullandım. Çünkü o hak etmişti."

Baktı Seher: "Hâlâ soruma cevap vermedin oğlum" dedi.

"Hata ettim!" dedi Suçlu: "Suç işledim anne!.. "

"Suç mu?"

"Evet!" dedi Suçlu:

"Bir gün, Allahın emrini unutup, öbür dünyayı Şeytana ağzımdan kaçırdım! Nefis denilen belaya kapıldım. Hırsımı, o anki bencil hazzımı, ihtirasımı frenleyemedim! Sanki gözlerime perde indi. Yüce Rabb; aslında hazırlamakta olduğu cehenneme, ebediyen atardı beni. Ama yapmadı, acıdı bana. Biliyordu ki hiçbir art niyetim yoktu. Sadece onu, yani yüce Allahı anlatıyordum ki, sonradan Şeytan olduğunu öğrendiğim, kapıvermişti bu büyük sırrı ağzımdan! Odur budur, bir yanım hep kördür. Ve ben aynı zamanda, kör talihin de kendisiyim!"

.....

Beğenmedi bu fikrini Başgardiyanın Müdür:

"Sen de!" dedi. "Gardiyan olacağına bir din adamı olsaydın daha iyi yapardın be Şükrü. "

"He!" dedi Başgardiyan. "Doğru beyim. Rahmetli babam hocaydı; çok dövdü beni hafız olim diye amma ben dinlemedim babamı. Kendimi, mahkumlarla mahkum ettim. Çünkü en çok bu hayatı merak ettim!"

"İyi halt etmişsin!" dedi Müdür. "Şu halimize bak; elin sapıklarıyla, delileriyle uğraşıyoruz."

Uzandı, önünde duran senaryoyu aldı, baktı Müdür:

"Yarın" dedi. "Ramazan beyin cenazesi için, avluda mahkumlarla bir merasim yapalım!"

Şaşırdı Başgardiyan: "Merasim mi beyim?"

Müdür ayağa kalktı, cama yaklaştı dışarı baktı:

"Neden olmasın? Az önce, saçma da olsa bir şeyler söyledin. O Veli olacak çocuk şu haliyle kocaman yazılar yazıyor da, ben neden bulunduğum bu mevkiyi daha ileri taşımayım hı?.."

Baktığı avluda, mahkumlar volta atıyorlardı...

"Hiç olmazsa" dedi Müdür: "Bir ilke de ben imza atarım... Böyle hayırsever bir adam ve onu seven koca bir hapisanenin mahkumlarını düşünsene! Neden bir gün, ben de Cezaevleri Genel Müdürü olmayayım?!"

Döndü baktı Başgardiyana:

"Yalnız bir şey var. O da şu; bu senaryoyu okuduğumdan beri, hiç mi hiç aklımdan çıkaramıyorum!"

Ayağa fırladı Başgardiyan, geldi eline sarıldı Müdürün, ağlamaklı oldu koca adam, bir çocuk gibi...

"He!" dedi Başgardiyan. "Ya ben beyim, ben n'apim? Geceleri uykumdan ağlıyarak sıçrıyorum. Saatlarca gözyaşım durmuyor, ağlıyorum!.. "

Müdür sarıldı Başgardiyana. Onun da gözleri ıslanır, arasındaki mesafeyi korumak için, gözlerini göstermek istemez.

Çekti elini, kendine geldi, ayrıldı, masaya döndü otururken;

"Bu dünya!" dedi Müdür. "Kalp kırmaya, gönül kırmaya değmez Şükrü, değmez! Eğer daha önce okusaydım bu hikayeyi, geçen gün arkamdan anama arvadıma söveni falakaya yıktırtmazdım inan!"

***

Hapisane avlusu kalabalık, mahkumlar duvar diplerinden başlayan sıralar halinde ortadaki tabuta bakmakta; bir İmam dua okumakta; o da mahkum!

Başgardiyan, gardiyanlar, askerler, başçavuşlar, bölük komutanı Yüzbaşı... herkes, şimdiye kadar hiç yaşanmamış bir olayın başlamasına tanıklık eder gibi saygıda kusur etmeden, esas duruşta.

Tabutun tam yanında, Arto, yanında Veli, yanında Asker İbo, yanında Kadiro, yanında Köylü Hüseyin, yanında Sarı Zeki. Ve diğer koğuşlardan gelen başka mahkumlar; zamanında Ramazan beyin ekmeğini yemiş garibanlar ve sevenleri...

Başgardiyan, yanındaki Müdürün kulağına eğildi:

"Şu.." dedi. "Beyim Arto mudur, marto mudur nedir? Bu herif, Ermeni deel mi?"

Müdür baktı: "Olsun, o da arkadaşlık vazifesini yapıyor!"

"Amma beyim, caiz deel ki!"

Ters baktı Müdür Başgardiyana, canı sıkıldı! Ortamı zaten hiç sevmemişti! Bir iki mahkumun bakışlarından nem kapar gibi olmuştu. Bir an önce bu iş bitsin istiyordu. Ortada hem cenazenin verdiği bir ölü gerginliği, hem de tarif edemediği olumsuz bir elektriklenme vardı! Dualar okunuyor, uzadıkça uzuyordu merasim. Şöyle arka taraflara bakmak istedi. O anda bir mahkum, ani bir çeviklikle atıldı öndeki Veli'nin üstüne, bağırdı:

"Sen lan sen! Sen öldürdün ağayı!"

Ortalık birden karıştı, büyük bir kargaşa koptu. Mahkumlar yumruklaşıyor; kimi yumruk, kimi tekme, kimi kafa atıyor, kimi güreşiyor. Jandarmalar şaşkın ve ne yapacağını bilmeden ayırmaya çalışıyorlar mahkumları.

Yüzbaşı, yediği bir yumrukla yere düştü! Bir an neye uğradığını şaşırdı. Bir mahkum üstüne atıldı, çevik bir hareketle yan yattı, mahkum betona çakıldı...

Bu kargaşa sırasında bir başka mahkum, Müdüre bir yumruk salladı. Müdür yana çekildi; mahkum, Ramazan beyin tabutuna kapandı. Tabut yere kaydı, düştü, kapağı fırladı!

Ramazan bey, beyaz kefeniyle bir an oturur gibi oldu, sonra önüne düştü, başı kefenden çıktı. Limon sarısı yüzü ve kel kafasıyla bedeni yana yattı!

Yüzbaşı yerden fırladı, Başgardiyanın üstüne çullanmış bir mahkumun böğrüne bir tekme savurdu; mahkum, hık diyebildi; soluğu kesildi, nefes alamadı.

Yüzbaşı acele silahını çekti, havaya birkaç el ateş açtı!..

Bunu gören askerler de havaya ateş açtılar!.

Çok büyük bir uğraştan, bağırış çağırıştan sonra; önlerine kattılar mahkumları, ite kaka içeri kürelediler, soktular.

Yerde yatanların kiminin kafası kırıktır, kiminin burnu. Onları da sürüyerek çekip götürdüler; genç askerler ve gardiyanlar... Yaralılardan bazıları daha da karşı koymak istese de, başaramaz. Üstelik, dayak faslı hemen orada başlar..

Bu kavga son derece ucuz atlatılmıştı...

Böyle birşeye hazır olmayan mahkumlar da şaşkındır! Planlı, örgütlü değildi kavga. Sadece, rahmetli Ramazan beyden çok iyilik görmüş bir mahkum; dedikodulara inanıp Veli'yi suçlamış, üstüne atılmış ve kargaşa kopmuştur..'.

Bölük komutanı, Savcı, Müdür, Başgardiyan; bir durum değerlendirmesi yapmak için hemen toplantı düzenlediler. Müdür odası, oldukça dramatik tartışmalara sahne olmaktaydı.

"Biz!" dedi Savcı: "Ne düşündük, onlar ne yaptı?"

"Evet!" dedi Müdür: "Sadece insanlık, sadece bizim de insan olduğumuzu, bizim de bir canımızın olduğunu göstermekti. Ankara'da insanlar afla uğraşırken..."

Başgardiyanla bakıştılar, Müdür ağlamaklı. Yüzbaşının kararmış yanağına baktı; gülmek geldi içinden, vazgeçti:

"...Ama olmadı, anlatamadık."

Birden, atlattığı linç girişimi tüylerini ürpetti Müdürün.

"Beyler!" dedi Yüzbaşı. "Burada çok mühim bir konuda.... Bu iş nasıl olacak? Ben, üstlerime nasıl bir rapor yazacağım? Ve de, Adalet Bakanlığına nasıl anlatılacak? Ben bunu merak etmekteyim!"

Başgardiyan söze başlıyacaktı ki Müdür hemen kesti sözünü. Canı sıkıldı Başgardiyanın. "Müdür de hep böyle yapardı! Ağzını açmaya görsün zınk diye keserdi sözünü."

"Efendim!" dedi Müdür. "Burada bir istihbarat eksikliğimiz var. İspiyoncularımıza ne oldu? Kulaklarına kurşun mu döküldü de, hiçbir şey duymadık. Gözleri mi kör oldu da, hiçbir şey görmediler?.."

Yüzbaşı Başgardiyana, Başgardiyan Müdüre, Müdür tekrar Yüzbaşıyla Savcıya baktı...

Tüm bu yorumlar, bu konuşmalar döndü dolaştı; kabak Veli'nin başına patladı...

"O!" dedi Savcı. "Veli diye bir çocuk var, neden onun üstüne atladı o mahkum?"

Bakıştılar, herkes bakıştı! Kapı vuruldu, bir Aralıkçı yani iyi halli mahkum, tepside çay getirip dağıtmaya başladı...

"Evet haklısınız" dedi Müdür. "Bu çok önemli bir konu. Eğer müsaade ederseniz bunu ben bir araştırmak isterim."

Başgardiyan; "Araştırmaya ne gerek var?" dedi. "Benim her şeyden haberim var. Bu mahkum milleti, millet deel, illettir illet!"

"Ne demek bu?" dedi Yüzbaşı, yanağı şiş. "Başefendi, madem biliyorsun da böyle bir merasimi neden yaptırıyorsunuz?"

Başgardiyan Müdüre, Müdür Savcıya, Savcı çay dağıtan Aralıkçıya baktı... Aralıkçı çıkarken...

"Bu mahkumu derhal sürgün etmeliyiz!" dedi Savcı.

Bomba etkisi yaptı bu haber cezaevinde!..

"Yazar Veli Yüklü, sürgüne gidecek!"

"Nereye? nereye?"

Kimileri, "Diyarbakır" dedi. Kimi, "Mardin, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Bolu, Rize, Trabzon, Van, Hakkari, Edirne..."

Çalkalanıyor cezaevi, her kafadan bir ses çıkıyor. Hatta bahse bile giriyorlardı. Veli üzgün, Veli dertli, Veli bitkin, Veli çok kederli... Arkadaşları onu teselli etmeye çalışıyor.

Arto çok üzgün; "Boşver gardaş!" diyor. "Her şeyin sonu demek değil. Nereye gidersen git; beni unutma, bana yaz. Yaz ki, nerede olduğunu bileyim. Sen benim can arkadaşımsın. Senin ne dürüst, ne mert olduğunu ben bilirim. Rahmetli Ramazan beyden yadigarsın bana. Bunu böyle bilesin."

Veli baktı Arto'ya, gözleri kan çanağı gibi kıpkırmızı.

"Yok!" dedi Veli. "Üzüntüm sürgün falan deel Arto gardaş. Üzüntüm, Ramazan bey ve az önce aldığım babamın ölüm haberi."

"Nasıl? dedi Arto hayretle.

"İçerde kopan bu olaylardan" dedi Veli. "Bu olayları hep benim üstüme atmalarına dayanamamış. Zaten yorgundu babam, çok yorgundu. Sanki dünya onu değil de, o dünyayı taşıyordu sırtında. Daha fazla dayanamadı babam Yüklü Ali. Yani Ali Yüklü... "

Ağladı Veli, atıldı, sarıldı boynuna Arto. Asker İbo çay getirdi. Kadiro geldi, Sarı Zeki kapı deliğinden bakıyordu. İçeri girmesi yasaktı. Başka koğuşlara dağıtılmışlardı...

Birazdan Asker de, Kadiro da; başka koğuşlara, belki de başka memleketlere sürüleceklerdi. Vedalaştılar gözler yaşlı, gönüller kırık, duygular darmadağın!..

Arto toparlandı, o tahliyeciydi. Zaten cezasının son günleri çekiyordu. Hatta bir yanlışlıktan dolayı da beş gün fazladan kaldı içeride...

***

Başgardiyan ve Müdür, odada ikisi...

"Anlamıyorum!" dedi Müdür. "Bu ne iştir? Daha ağzımızdan çıkmadan, sürgün lafları sarmış ortalığı Şükrü? Biz istesek, kimse gıkını çıkarmıyor. Bence, işin rengi belli olmaya başlamıştır."

"Nasıl yani beyim?" dedi Başgardiyan.

"Adalet Bakanlığından bir arkadaş aradı; tayinim yakınmış!"

"Tain mi? Nereye beyim?"

"Sanırım!" dedi Müdür, elindeki sigaradan bir nefes çekip: "Niğde'ye."

"Şu işe bak!" dedi Başgardiyan: "Ben bana beklerken, sana çıktı beyim."

"Sen de gidiyorsun..." dedi Müdür.

"Ne?" dedi, fırladı yerinden Başgardiyan Şükrü baba: "Bende mi? Nasıl olur beyim, ben ne yaptım ki?"

Baktı Müdür, kalktı cama yaklaştı. Canı sıkıldığında bu avluyu seyretmeyi severdi. Mahkumlara bakar, onların hareketlerini izler, vakit geçirirdi...

"Ben!" dedi Müdür: "Ben ne yaptım Şükrü baba? Ne çıkarım oldu? Kimden ne aldım? Kime ne verdim? Bir tayin deyip geçiyorlar. Tek suçum insana insan gibi davranmak değil miydi? Bu o kadar kolay mı? En az iki sene belimi doğrultamam. Tayin demek, bu ülkede yangın demek yangın!.. Keşke esrar sattırsaydım! Keşke kumar oynatsaydım!"

"Haaşa!.." dedi Başgardiyan. "O nasıl söz beyim? Biz de birer canız, insanız. Onlar mahkum, biz de mahkumuz. Tek farkımız, bir evde uyumak. Başka ne farkımız var? Kellemiz koltuğumuzda devlete, millete hizmet ediyoruz.. "

"Ama!" dedi Müdür, döndü Başgardiyana: "Senin hakkında da bazı şeyler duydum!"

Başgardiyan şapkasını çıkarmadan başını kaşıdı, sordu:

"Ne gibi beyim?"

"Yani sen, az önce saydıklarımın hepsini yapmışsın!.."

"Tövbe!" dedi Başgardiyan. "Yani kumar, esrar... tövbeler, tövbesi."

Müdür tekrar, öfkeyle karşısına oturdu:

"Tövbe tövbe diyorsun!.. Turgut Özal Bulvarı'ndaki beş daireyi nasıl edindin Şükrü, söyler misin nasıl? Devletten aldığın üç kuruş maaşla mı?! Bugün bir dairenin fiatı en az 40 bin dolar olsa; var hesabını sen yap!"

"Yanlış anlatmışlar beyim yanlış!" dedi Başgardiyan, kalktı kapıya doğru yürüdü, geri döndü. Yüzü morardı, titredi:

"Yirmi sene önce, Mahvazsığmaz'da bir arsa almıştım. O da kayınbiraderim sayesinde. Nur içinde yatsın! Yanından bulvar geçince değerlendi arsam!.. Kat karşılığı sahip oldum o dairelere. Burası hapisane beyim, burada her şey söylenir. Bir söz için adam şişler, adam öldürürler! Bir söz, hayat söndürür, bir söz hayat kurtarır. Burası 'Söz' pazarıdır, 'can' pazarıdır.

Beyim! Dedim ya, adı üstünde mahpushane! Dünyada eşine emsaline rastlayamayacağın insanı, burada bulursun!.. Şeytana pabucunu ters giydirirler, haberin olmaz! Burada dünyanın en büyük icatları, en büyük buluşları hayal edilir... İşte son buluş da bu oldu! Yani ölen bir mahkuma insanlık gösterisi geri tepti. Suçlu da, zavallı Veli oldu.

Ben bırakırım bu işi beyim, bırakırım!.. O çocuğa arka çıkarım. O yazmak istiyor. O topluma karışmak, örnek insan olmak istiyor. Asıl onun babasına merasim yapmalıydık!"

Kapıyı açtı, çıkacaktı;

"Dur hele!" dedi Müdür: "Hemen de alınma, Şükrü baba!"

"Olur mu beyim, ayıptır amma!" dedi Başgardiyan:

"Bak şurda, kaç yıl beraber ekmek yedik. Ne zorluklar çektik. Ne isyanlar bastırdık; ne isyanlarda kelle koltukta mücadele verdik! Neden? Çünkü bu insanlar, toplumun gözünde ve devlet nazarında suçlular. Bizler de onları eğitmek, uslandırmak ve tekrar topluma kazandırmak için seçildik! Kim bilir, belki de bizi Allah bu görev için yaratmıştır... "

"Okuduklarının çok tesirinde kalmışsın!" dedi Müdür.

"Dosyam sizde vardır..." dedi Başgardiyan: "Mutlaka okumuşsunuzdur. Orada, aklandığım yazar."

Aldı Müdür tekrar oturttu Başgardiyanı:

"İnan okumadım Şükrü efendi, inan. Afedersin, kafam karma karışık. Öyle anlattılar ki, yani."

"Tamam ama beyim, her şey o kadar kolay deel ki.. "

Saatine baktı Başgardiyan, kolundan çıkardı kurmaya başladı. "Hem" dedi tekrar devam etti Başgardiyan: "Boşverin, benim yüreğim önemli, kim ne derse desin... Şu Veli?"

"Onu" dedi Müdür, lafını kesti. "Aramızda kalsın! Kayseri'ye gönderecem."

"Aman!" dedi Başgardiyan. "Aman beyim yapmayın!"

"Neden?"

"O çocuğu büyük bir cezaevine gönderin. Yoksa başı dertten kurtulmaz! Az çok siz de tanıdınız onu; yazdığı yazıları okudu-

nuz. Mahkum milleti dışarda olmadık pislik yapar; hırsızlık, ırza tecavüz, namussuzluk, dolandırıcılık, tabi hepsini katmıyorum... içerde en büyük dindar, en büyük ahlaklı, en büyük erdemli kişi kesilir. Üstelik, kıskanç ve haset olur. Yerler bu çocuğu, çekemezler."

"Peki, ben ne yapabilirim ki?" dedi Müdür.

"Beyim, giderayak bu çocuğu Ankara, İzmir ya da İstanbul'a gönderebilirsiniz. Hem orada bacısı da var zavallının. Olur da belki... "

Kalktı Müdür, tekrar pencereye gitti, dışarı avluya baktı.

"Sen onu düşünme, elimden geleni yaparım. Sorun, aslında benim senin sorunu değil. As'lolan, şu okuduğumuz senaryo! Acaba doğru mu ettik bilmem? Benim bir türlü aklımdan çıkmıyor. Öyle sinirlerim bozuluyor ki!"

"İşte!" dedi Şükrü baba. "Benim derdim de o. Ya, o yazılar bir başkasının eline geçer de okursa? İşte o zaman, bu çocuğu; şerefsizim öldürürler beyim, öldürürler!"

"Yok canım!" dedi Müdür başını çevirmeden. "Daha neler? Orada birinin canına, malına, ırzına, namusuna dokunan ne vardı ki?"

"Evet, işte bir şey yok gibi geliyor insana. Halbuki çok şey var beyim çook! Düşünün! Yok Azrail, yok efendim Kanuni Sultan Süleyman, yok Hazreti Ömer... hele bir de en tehlikelisi; İsa var İsa!" dedi Başgardiyan heyecanla.

"Yahu!" dedi Müdür. "Büyütme Şükrü, Amerikalılar da böyle fantazi film yapmıyorlar mı? Vallahi bunun filmi çekilsin, on defa gitmezsem şerefsizim!.."

"Aman beyim!" dedi Başgardiyan. "Burası Amarika deel ki, burası Türkiye. Burada, dine imana sahip çıkan çok palavracı var! Ve bu palavracılar, bu çocuğun üstünden rant elde etmek isterler. Şan olsun diye öldürür bir kendini bilmez. Hem bu filmi çekecek para nerde Türk yapımcılarında, teknik nerde? Baksanıza adam; Beyoğlu'nda resmi geçit yazmış. Atlar, askerler... hem de, her milletten askerler... tahterevan... Hadi gel de çek!.."

Dışarı baktılar...

Şimdi ikisinin de baktığı yerde, avludaki taş merdivende, Veli dalgın oturmakta; bin bir çelişkili duygular içinde düşüncelere dalmakta.

"Hani?" dedi Müdür. "Sen de ek sayfalar yazmıştın! Yok oğluydu Suçlu, yok anasıydı Azrail'in, Yok!.."

Lafını kesti Başgardiyan: "Yok beyim yok, ben sadece fikrimi söyledim. O, da, bana ait bir fikir değildi!"

"Ya?" dedi Müdür.

Başgardiyan devam etti:

"Ramazan beyin elinden düşen kağıtlar etrafa saçılınca okudum, bu benim size anlattığım hikayeyi bana aitmiş gibi söyledim; insancıl duygularıma kapılıp kıskandım bu çocuğu. Böyle bir hikayeyi o yazar da, ben yazamam mı dedim!.. İçimdeki açgözlülük fırtınasına kapılıp kendimi üstün gösterme çabasına girdim. Oysa bu beğenmediğimiz çocuk; yazdıklarıyla bize büyük bir ders vermiş. İçimdeki, o bir türlü yenemediğim; hep ben, hep benlik batağına tekrar batarken; dün gece rüyamda babamı gördüm!.."

"Babanı mı?" dedi Müdür. "Hayırdır inşallah!"

"Hayır içinde olun efendim..."

Öksürdü, ilgisinden memnun oldu Müdürün.

"...Parmaklarıyla gözlerimi oyup, o mahkeme sahnesindeki kavgada, hani bir daldan bir dala konan kartal vardı ya?"

"E e!.. "

"...Ona fırlattı attı!.."

Elleriyle gözlerini kapadı Başgardiyan, ağladı hıçkırdı; akan burnunu sildi avcunun içiyle.

"Kartal!" dedi: "Havada kaptı gözbebeklerimi ve yuttu... Kör olan kanlı gözlerimle kafamı bok deliğine sokmaya çalışırken karım uyandırdı beni, heladan çıkardı!.. Cehennemi gördüm Müdür bey, cehennemi. Hemen anladım ki, bu yaptığım; yani size benimmiş gibi anlatmamdan dolayı; az kalsın, bu ço-

cuğun hakkı beni cehennemlik yapacaktı!.. Korktum. Sonra pişman oldum. Amma şimdi söylüyorum ve Allaha şükür ki, itiraf ediyorum. O sayfaları, yani o bölümü bana, içerdeki muhbirim verdi!"

"Kim o muhbir?" dedi Müdür merakla.

Baktı Başgardiyan, biraz tereddüt geçirdi; cebinden buruşuk mendilini çıkarıp önce gözlerindeki yaşları, sonra akan burnunu sildi... Bakmadı Müdür, tiksindi.

Başgardiyan, ağzından muhbirini kaçırdığı için bir an pişman olduysa da; dışarda merdivende oturan Veli'nin yanına gelen; en yakın, en sadık bildiği arkadaşını gösterdi başıyla:

"İşte, o!.." dedi.

Sigarasını yakmaya çalışan Müdür, geldi yanına baktı:

"Veli'nin arkadaşı Kadiro!" dedi hayretle.

"Hee!.." dedi Başgardiyan. "Gördüğünüz gibi beyim! En yakın arkadaşı; olmadık sözler, olmadık yalanlar uyduran adam o. Bir de bizi kullandı, muhbir diye. Halbuki hep ikili oynadı puştoğlu puşt!"

"Eğer burda kalsaydı?" dedi Müdür. "Veli Yüklü'yü mutlak öldürtürdü öyle mi?"

Başını eğdi Başgardiyan: "Burası mahpus damı beyim. Yani cehhennemin ta dibi!.. "

"Peki ne yapmalıyız?" dedi Müdür.

"O senaryoyu yakmalıyız!" dedi Başgardiyan, sesi titredi: "Bu çocuğu, bu dertten kurtarmalıyız, Allah rızası için!"

Tekrar geldi yerine oturdu Müdür; hep tedirgin, hep şüpheci ve kararsızdı. Bir müddet düşündü:

"Haklısın!" dedi. "Şahsen ben okuduğumda çok kızmıştım. Koca Kanuni'yi, koca Bilali Habeşi'yi, hele Cengizhan'ı rahatsız edişine çok bozulmuştum. Ben ki okumuş, ilim irfan görmüş bir Cezaevi Müdürü, kızıyorum, hıh! Elin cahil mahkumlarının eline geçerse, ne yapmazlar?"

"Yakında af var zaten beyim. İstanbul'a gönderiverin garibi!" dedi Başgardiyan yalvararak boynunu büktü: "Orada, büyük şehrin büyüktür mapusanesi, kaynar gider. Aklı başına gelene kadar, kendine bir yol çizer garibim."

"Tamam!" dedi Müdür, tekrar kalktı yerinden. "Paşakapısı Müdürü arkadaşa, telefonla da bildiririm, göz kulak olur!"

"Yok!" dedi Başgardiyan. "Yok beyim, bırakalım kendi bulsun kendi yolunu! O, hep, ona buna tavsiye edile edile, bu hale geldi. O yazar mazar olacak adam deel."

***

Avluda otuzyedi mahkum bekletiliyordu. Kimi bavullu, kimi, yataklı yorganlı. Veli de vardı aralarında. Onun omza takılan orta boy bir çantası vardı.

İsimleri çağırılanlar; bir bir ileri çıkıp yerini alıyor, eşleşenler ikişer kelepçeleniyor, tek gidecekler tek kelepçeleniyordu... Ellerine; gidecekleri cezaevlerinin adları veriliyor, hiç kimsede öyle üzülme emareleri gözükmüyordu. Çünkü affa çok az bir zaman kalmıştı. Onlar için bu sürgün bir lütuftu. En azından vakit geçirecekler. Bugün yarın, Cumhurbaşkanı onaylayacaktı Af Yasasını...

Müdür odasında Başgardiyan ve sonradan odaya giren bir başka gardiyan konuşurlarken; avluya bakmakta olan Müdür, elindeki Veli'nin senaryosuna bakıp döndü Başgardiyana:

"Ne dersin Şükrü baba, kararımız doğru mu?"

"Gönlünüz rahat olsun beyim!" dedi Başgardiyan babacan bir edayla. "Her şey çok doğrudur."

"Al o zaman, sobaya at, sen yak bunu" dedi Müdür.

"Yok!" dedi Başgardiyan. "Siz yakın Müdürüm."

"Yok!" dedi Müdür. "Ben yakamam; bu fikir senin fikrindir, sen yak. Hem sen rüyanı anlattın, benim ki daha da kötüydü!"

Döndü, sonradan gelen gardiyana baktı, onu ortak etmek istemedi bu sohbete. Elini cebine attı, para çıkarıp uzattı; "Bana bir paket sigara al Haydar!" dedi.

Haydar Gardiyan bozulsa da belli etmedi. Huyuydu Müdürün; böyle hallerde sigara almaya yollardı, yanında kim olursa. Çıktı gardiyan, biraz daha sessizlik oldu. Başgardiyan çatladı meraktan.

"Eee, hayır olsun inşallah beyim!" dedi.

"Hayır içinde ol!"

Eğildi, çekmeceden limon kolonyasını çıkardı, açtı avcuna döktü, iki eliyle yüzüne sıvadı, burnuna çekti, bu arada düşündü; "Anlatsam mı?" diye. Ne de olsa o bir Müdür, öteki Başgardiyan. Onunla böyle her şeyi paylaşması doğru olur muydu?

Meraktan çatlamakta olan Başgardiyan uyanır gibi olsa da, nasılsa iplerin koptuğunu biliyordu. Artık bu adamdan ne müdürlük, ne de öyle ciddi vazife beklenmezdi. Baksana o günkü tavrına herifin; nerdeyse onu hırsız, rüşvetçi, esrarcı, kumarcı, dayakçı, ahlaksız biri gibi görmüştü.

"Eeee!" dedi başgardiyan oturduğu koltukta kaykıldı. "Rüyanızı mı unuttunuz?"

Eline kolonya şişesini aldı, Başgardiyana uzattı Müdür. Başgardiyan bulduğu rahatını tekrar bozdu; uzandı, avucunu açtı. Kolonyayı dökmeden, baktı Müdür. Başgardiyanın askıda kaldı eli; avuç açıp dilenen bir dilenci gibi... Böyle şeyleri de hiç sevmezdi. Hani Müdürü olmasa, istemezdi kolonya-molonya...

"Çok korktum Şükrü!" dedi Müdür. "Çok!"

Döndü bakışını kaçırdı, gözleri nemlendi. Başıyla kapıyı gösterdi sessizce; "Mahsus gönderdim!" dedi.

"Hee biliyorum!" dedi Başgardiyan; o da sessiz.

Hoşuna gitti, sırrını paylaşıyor olması Müdürün. Döktü kolonyayı Başgardiyanın uzanmış açık avcuna. Başgardiyan avuçlarını yüzüne sıvarken tekrar oturdu.

"Hani o boğa yılanı vardı ya?" dedi Müdür.

Başgardiyan merakla; "He, ağaçtan kıvrılıp inen!" dedi, ürperdi.

"Hayatımdan çok sevdiğim karım, beni boğuyordu!"

Kravatını söktü, gömleğinin yakasını açtı, boynunu gösterdi! Boynu mosmor, atardamarının üstünde diş izleri vardı!

Başgardiyan oturduğu koltuktan sıçradı; "Allah Allaaah!" diye bağırdı.

Aynı anda Gardiyan Haydar kapıyı vurdu, girdi. Müdür toparlandı, yakasını tekrar iliklerken, Başgardiyan döndü gelen gardiyana;

"Hele Haydar!" dedi. "Şurdan bize iki çay alda gel bee, sana zahmet."

Sigarayı masaya koydu Gardiyan Haydar; içinden kudurdu, meraktan yandı ama belli etmeden tekrar çıktı. Başgardiyan Müdüre göz kırptı.

"Yaa!" dedi Müdür. "Hiç sorma! Son nefesimde sıçradım. Karım da çok korkmuştu! Neler olduğunu bir türlü anlıyamamış, bir güç onu bana zorla itmiş! 'Sanki bir düşman, sanki ormanda koca bir boğa mı desem?! Timsah mı desem?' dedi. Ben tabii ne olduğunu hemen anladım ama söylemedim, korktum. Çünkü meraklıdır; illa ki ister, o da okusun!.. Okursa da, al başını git kadıya!.."

"Aman!" dedi Başgardiyan.

"Aman ki aman!" dedi Müdür. "Şerefsizim, karnındaki çocuğu düşürür... "

"Abooo!" dedi Başgardiyan: "Düşürür, vallahta düşürür billahta düşürür."

Kapı vuruldu, iki çayla gardiyan Haydar girdi, sustular...

Sonra sessizliği Müdür bozdu. Ayakta bekleyen gardiyana aldırmadan; "İşte!" dedi Müdür. "Onun içindir ki, bu fikir senindir, sen yak!"

"Yok!" dedi Başgardiyan. "Töövbe töbe! Ben yakmam beyim, siz yakın. Hem ben Allah nasip ederse, Hicaza gidecem! N'olur n'olmaz?"

Müdür de tükürdüğünü yalayacak tiplerden değildi. Bir de yanlarında Haydar gardiyan vardı. Bir türlü anlaşamadılar...

"Siz, sen, siz, sen, siz, sen!"

Bu didişmeyi hayretle izleyen Haydar Gardiyan uzandı; "Efendim o kağıtları isterseniz bana verin, bende kalsın" dedi.

"Yok!" dedi Müdür heyecanla. "Sende kalmasın! Al, sen at sobaya, yak!"

Ters baktı Başgardiyana Müdür. Canı sıkıldı, içinden küfretti. Hiç sevmezdi Şükrü'nün katır inadını. Yaşına hürmet etmese?.. "Tövbe töbe!" dedi, ayağa kalktılar.

Koca bir oh çekti Başgardiyan. Kurtulmuştu bu beladan!..

"Neme gerek?" dedi içinden:

"Müdür de, aklı sıra beni Ecinni yapacak, tööobe töbe!.."

***

"Veli Yüklüü.." dedi bir gardiyan, bağırdı..

Veli çıktı öne yaklaştı, gardiyan verdi sülüsünü.

Adana Tren Garı'ndan kalkacak Toros Ekspresi'nden bir seyahat emri...

Sülüs, devletin treni için verilmiş "Bedava Bileti"dir.

Kollarına demir kelepçeyi geçirirken Jandarma çavuşu; başını kaldırdı, pencereye baktı Veli. Üzgündü; Senaryosunu almışlar, geri vermemişlerdi. Yine de minnet dolu baktı.

Ona bakan Müdür de güldü. Yanındaki Başgardiyan da baktı Veli'ye; başından şapkasını çaktırıp selamladı Veli'yi...

Veli, bu ilkbaharın en sıcak gününde tüten bacaya kaldırdı başını. Bacadan savrulan boz dumanların arasında kanatlı meleklerin uçuştuğunu görür gibi oldu...

Bakışı asılı kaldı damda. Bir mana veremese de; içinde yanan, eriyen bir şeyler hissetti...